PROSPEKT

SpareBank 1 Østlandet

Tilbud om tegning og notering på Oslo Børs av inntil 1 619 250 Egenkapitalbevis i forbindelse med den Etterfølgende Emisjonen

Tilbud om tegning og notering på Oslo Børs av inntil 436 046 Egenkapitalbevis i forbindelse med Ansatteemisjonen

Notering av inntil 357 494 Egenkapitalbevis som vil utstedes gjennom Reparasjonsemisjonen Mot LO

Tegningskurs i den Etterfølgende Emisjonen er NOK 86

Tegningskurs i Ansatteemisjonen er NOK 86, men slik at hver relevante ansatte vil motta 20 % rabatt i tegningskursen for inntil 1 453 Egenkapitalbevis

Tegningsperiode i den Etterfølgende Emisjonen og Ansatteemisjonen: 7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30

Dette prospektet ("**Prospektet**") er utarbeidet for å gi informasjon om SpareBank 1 Østlandet ("**Banken**", og sammen med datterselskaper samlet omtalt som "**Konsernet**") og Bankens virksomhet i forbindelse med (i) noteringen av 8 139 534 Egenkapitalbevis utstedt i forbindelse med en rettet emisjon plassert 8. november 2018 med tegningskurs NOK 86 per Egenkapitalbevis (den "**Rettede Emisjonen**"), (ii) notering og tilbud om tegning av inntil 1 619 250 nye Egenkapitalbevis til tegningskurs NOK 86 per Egenkapitalbevis hvor hver av Bankens Egenkapitalbeviseiere per 8. november 2018, slik det fremkommer i VPS per utløpet av 12. november 2018, unntatt egenkapitalbeviseiere som ((i) ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start og (iii) er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak ("**Relevante Eiere**"), vil motta 0,08029 ikke-omsettelige allokeringsretter ("**Allokeringsrettene**") for hvert Egenkapitalbevis vedkommende er registrert som eier av i VPS per utløpet av 12. november 2018 (den "**Etterfølgende Emisjonen**"), (iii) notering av inntil 357 494 Egenkapitalbevis som vil utstedes i en rettet emisjon rettet mot Landsorganisasjonen i Norge ("**Reparasjonsemisjonen Mot LO**"), og (iv) notering og tilbud om tegning av inntil 436 046 nye Egenkapitalbevis rettet mot fast ansatte i SpareBank 1 Østlandet og fast ansatte i bankens datterselskaper per 8. november 2018, der inntil 1 453 Egenkapitalbevis vil kunne tegnes til 20 % rabatt sammenlignet med tegningskursen for øvrig ("**Ansatteemisjonen**"). Den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen mot LO og Ansattemisjonen omtales samlet som "**Emisjonene**", begge som nærmere angitt i Prospektet. Tegningsperioden i den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen mot LO og Ansattemisjonen starter 7. januar 2019 klokken 09:00 og avsluttes 21. januar 2019 klokken 16:30 (norsk tid).

Tegningskursen i den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen (ikke hensyntatt rabatt) er lik tegningskursen i den Rettede Emisjonen. Banken gjør potensielle investorer oppmerksom på at Egenkapitalbevisene har vært handlet på Oslo Børs til en lavere kurs enn tegningskursen i Emisjonene i perioden fra den Rettede Emisjonen og frem til Prospektdato. Potensielle investorer anbefales derfor også å vektlegge den gjeldende prisingen av Egenkapitalbevisene på Oslo Børs når de fatter en investeringsbeslutning knyttet til Emisjonene.

Banken har engasjert Pareto Securities AS og SpareBank 1 Markets AS som tilretteleggere for Emisjonene.

Allokeringsretter som ikke benyttes til å tegne for egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen innen utløpet av tegningsperioden vil bortfalle og bli verdiløse uten kompensasjon til eieren.

SpareBank 1 Østlandet is not taking any action to permit a public offering of equity capital certificates (the "**ECCs**") in any jurisdiction outside Norway. The ECCs are being offered only in those jurisdictions in which, and only to those persons to whom, offers of the ECCs (pursuant to the exercise of allocation rights or otherwise) may lawfully be made. The securities referred to herein have not been and will not be registered under the U.S. Securities Act of 1933, as amended (the "**U.S. Securities Act**") or with any securities regulatory authority of any state or other jurisdiction in the United States, and may not be offered or sold within the United States except to QIBs in reliance on an exemption from the registration requirements of the U.S. Securities Act, or outside the United States in compliance with Regulation S. For more information regarding restrictions in relation to the offering of ECCs pursuant to this Prospectus, please see section 18.1, “Selling restrictions”.

Investering i Egenkapitalbevisene innebærer risiko. Potensielle investorer bør lese hele Prospektet og særlig kapittel 2 "Risikofaktorer" før det investeres i Egenkapitalbevisene.

Tilretteleggere

4. januar 2019

VIKTIG INFORMASJON

Dette Prospektet er utarbeidet utelukkende for bruk i forbindelse med noteringen av Egenkapitalbevisene utstedte i den Rettede Emisjonen, tilbudet om tegning og notering på Oslo Børs av Egenkapitalbevis i forbindelse med den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen. For definisjoner av begreper benyttet i dette prospektet, se kapittel 20 "Definisjoner og ordliste".

Dette Prospektet er utarbeidet i samsvar med Verdipapirhandelloven og Verdipapirforskriften, som implementerer EU-direktiv EF/2003/71 (Prospektdirektivet), samt EU-forordning nr. 809/2004 (Prospektforordningen). Prospektet er kontrollert og godkjent av Finanstilsynet 4. januar 2019 i samsvar med Verdipapirhandelloven § 7-7 (EØS-prospekt) og er gyldig i 12 måneder fra Finanstilsynets godkjennelse. Finanstilsynet har ikke kontrollert og godkjent riktigheten eller fullstendigheten av opplysninger som gis i Prospektet. Finanstilsynets kontroll og godkjennelse knytter seg utelukkende til at utsteder har inntatt beskrivelser i henhold til en definert liste med innholdskrav. Finanstilsynet har heller ikke foretatt noen form for kontroll eller godkjennelse av selskapsrettslige forhold som er beskrevet i eller på annen måte omfattet av Prospektet.

Det er ikke gjort tiltak for å godkjenne eller registrere Prospektet utenfor Norge. Distribusjon av dette Prospektet samt tilbud og salg av Egenkapitalbevis kan være underlagt restriksjoner i enkelte jurisdiksjoner. Dette Prospektet utgjør ikke et tilbud, eller en invitasjon til å erverve, noen av de tilbudte Egenkapitalbevisene i en jurisdiksjon hvor et slikt tilbud eller salg vil være ulovlig. Verken dette Prospektet, annonser eller annet tilbudsmateriale utarbeidet i forbindelse med Emisjonene skal distribueres i andre jurisdiksjoner med unntak av der det gjøres i henhold til gjeldene regler. Personer i besittelse av dette Prospektet må undersøke og følge slike restriksjoner. Egenkapitalbevisene kan i tillegg være underlagt restriksjoner om overføring og videresalg og må ikke overføres eller videreselges med unntak av når det blir gjort i henhold til gjeldene verdipapirlovgivning og reguleringer. Investorer må derfor være klar over at de kan måtte bære den finansielle risikoen for deres investering for en ubestemt tidsperiode. Dersom slike salgs- og overføringsrestriksjoner ikke overholdes, kan dette utgjøre et brudd på gjeldene verdipapirlovgivning. For ytterligere informasjon om salg og overføringsbegrensninger se kapittel 18.1 "Selling restrictions".

Henvendelser vedrørende Prospektet skal rettes til Tilretteleggerne eller Banken. Ingen andre personer er autorisert til å gi informasjon om, eller avgi garantier på vegne av, Banken i tilknytning til Emisjonene eller Prospektet.

En investering i Banken er forbundet med risiko. Potensielle investorer oppfordres til å gjennomgå og vurdere risikofaktorene inntatt i kapittel 2 "Risikofaktorer", i tillegg til øvrig informasjon i Prospektet, før det foretas en investeringsbeslutning. En investering i Banken egner seg bare for investorer som forstår risikofaktorene forbundet med denne type investering, og som tåler et tap av hele eller deler av investeringen. Informasjon i Prospektet skal ikke anses som juridisk, bedriftsmessig eller skattemessig råd. Hver potensielle investor bør konferere med egen juridisk rådgiver, bedriftsrådgiver eller skatterådgiver for juridisk, bedriftsmessig eller skattemessig råd.

Det kan ha forekommet endringer i forhold som påvirker Konsernet eller Bankens Egenkapitalbevis etter datoen for Prospektet. Distribusjon av Prospektet skal ikke under noen omstendighet anses å gi uttrykk for at informasjonen i Prospektet er korrekt på et tidspunkt etter datoen for Prospektet, eller at det ikke senere har skjedd endringer i Konsernets forhold. Banken har ikke til hensikt, og forplikter seg ikke til å oppdatere eller korrigere informasjon i Prospektet, utover det som kreves etter lov. I henhold til Verdipapirhandelloven § 7-15 vil enhver ny omstendighet, vesentlig feil eller unøyaktighet som kan få betydning for vurderingen av de nye Egenkapitalbevisene, og som fremkommer mellom tidspunktet for godkjennelsen av Prospektet og tidspunktet for notering av de nye Egenkapitalbevisene på Oslo Børs vil fremgå av et tillegg til Prospektet.

En investering i Banken er forbundet med risiko. Potensielle investorer oppfordres til å gjennomgå og vurdere risikofaktorene inntatt i kapittel 2 "Risikofaktorer", i tillegg til øvrig informasjon i Prospektet, før det foretas en investeringsbeslutning. En investering i Banken egner seg bare for investorer som forstår risikoen forbundet med denne type investering, og som tåler et tap av hele eller deler av investeringen. Informasjonen inntatt i dette Prospektet skal ikke anses som juridisk, forretningsmessig eller skattemessig råd. Hver potensielle investor bør rådføre seg med egen juridisk rådgiver, forretningsrådgiver eller skatterådgiver for juridisk, forretningsmessig eller skattemessig råd. Alle kapitelene bør leses i sammenheng med den generelle informasjonen i kapittel 2.

Prospektet er underlagt norsk rett, og eventuelle tvister som oppstår i tilknytning til Prospektet vil være underlagt norske domstoler med Hedmarken tingrett som verneting.

Informasjon om behandling av personopplysninger

Databehandlerne som er ansvarlige for behandling av personopplysninger er Pareto Securities AS og SpareBank 1 Markets AS. Behandlingen av personopplysninger er nødvendig for å kunne oppfylle en avtale som tegnerne er part i og for å oppfylle lovpålagte krav. Verdipapirhandelloven og Hvitvaskingslovgivningen krever at Tilretteleggerne behandler og lagrer informasjon om kunder og handler, samt kontrollerer og dokumenterer sine aktiviteter. Tegnerens personopplysninger behandles konfidensielt, men personopplysningene kan deles mellom Tilretteleggerne, med selskaper innenfor Tilretteleggernes konsern og/eller offentlige myndigheter dersom det er nødvendig på grunn av formålet med innhentingen av personopplysningene. Personopplysningene blir behandlet så lenge det er nødvendig for formålet, og vil senere bli slettet med mindre det er en lovbestemt plikt til å lagre opplysningene. Den registrerte har flere rettigheter. Dette inkluderer bl.a. retten til å få tilgang til sine personopplysninger og rett til å be om at feil informasjon blir korrigert. I enkelte tilfeller har den registrerte rett til å pålegge restriksjoner på behandlingen eller kreve at informasjonen slettes. Den registrerte kan klage til en tilsynsmyndighet dersom vedkommende er av den oppfatning av behandlingen av personopplysningene er i strid med loven.

Informasjon til distributører

Utelukkende for å oppfylle kravet til en produktgodkjennelsesprosess i henhold til (a) Forskrift 4. desember 2017 nr. 1913 om verdipapirforetak, regulerte markeder, datarapporteringstjenester og handel i varederivater og utslippskvoter ("**MiFID II**"), og b) Artikkel 9 og 10 i i forskrift 20. desember 2017 nr. 2300 om utfyllende regler til MiFID II- og MiFIR-forskriftene del 34 (sammen, "**Produktgodkjennelsesprosessen**"), og for å frasi seg ethvert ansvar som enhver "produsent" (med hensyn til Produktgodkjennelsesprosessen) kan være underlagt i forbindelse med denne, har Egenkapitalbevisene vært gjenstand for en Produktgodkjennelsesprosess, som har konkludert med at Egenkapitalbevisene (i) er forenlig med en målgruppe bestående av ikke-profesjonelle kunder, investorer som oppfyller kriteriene for profesjonelle kunder og kvalifiserte motparter, hver som definert i MiFID II-forskriften (det "**Positive Målmarkedet**"), og (ii) kan distribueres gjennom alle distribusjonskanaler som er tillatt av MiFID II ("**Distribusjonskanalene**"). Distributører bør merke seg at prisen på Egenkapitalbevisene kan falle og investorer kan tape hele eller deler av sin investering, Egenkapitalbevisene gir ingen garantert avkastning og ingen kapitalbeskyttelse, samt at en investering i Egenkapitalbevisene kun er forenlig med investorer som ikke trenger garantert avkastning eller kapitalbeskyttelse, som (enten alene eller sammen med en rådgiver) er i stand til å vurdere fordelene og risikoen ved en slik investering og som har tilstrekkelige ressurser for å kunne bære eventuelle tap som kan oppstå i forbindelse med en slik investering. En investering i Egenkapitalbevisene er ikke forenlig med investorer som ønsker full kapitalbeskyttelse, full tilbakebetaling av beløpet som er investert, investorer som ikke vil ta noen risiko eller investorer som krever

fullstendig garantert inntekt og/eller fullstendig forutsigbar avkastningsprofil ("det "**Negative Målmarkedet**", sammen med det Positive Målmarkedet, "**Målmarkedsvurderingen**").

Målmarkedsvurderingen påvirker ikke kontraktsmessige, juridiske eller regulatoriske salgsbegrensninger i relasjon til Emisjonene.

Målmarkedsvurderingen utgjør ikke: (a) en vurdering av egnethet eller hensiktsmessighet i henhold til MiFID II-forskriften; eller (b) en anbefaling til investorer eller investorgrupper til å investere i, eller kjøpe, eller foreta andre handlinger i relasjon til Egenkapitalbevisene.

Hver distributør er ansvarlig for å gjennomføre sin egen Målmarkedsvurdering med hensyn til Egenkapitalbevisene og finne passende distribusjonskanaler.

Important information to investors outside of Norway

The distribution of this prospectus (the "**Prospectus**") into jurisdictions other than Norway may be restricted by law. Persons into whose possession this Prospectus comes should inform themselves about and observe any such restrictions. Any failure to comply with these restrictions may constitute a violation of the securities laws of any such jurisdiction.

This Prospectus is not for distribution, directly or indirectly, in or into the United States (including its territories and possessions, any State of the United States and the District of Columbia), Canada, Australia, Japan or Hong Kong or any other jurisdiction where such distribution is not lawful. This Prospectus does not constitute or form a part of any offer or solicitation to purchase or subscribe for securities in the United States or in any other jurisdiction where such offer or solicitation would be unlawful.

The contemplated issue of ECCs in SpareBank 1 Østlandet and the subscription or purchase of ECCs are subject to specific legal or regulatory restrictions in certain jurisdictions. SpareBank 1 Østlandet assumes no responsibility in the event there is a violation by any person of such restrictions.

The ECCs have not been, and will not be, registered under the U.S. Securities Act of 1933, as amended, (the "Securities Act") or with any securities regulatory authority of any state or other jurisdiction in the United States, and may not be offered or sold within the United States except to QIBs in reliance on an exemption from the registration requirements of the U.S. Securities Act, or outside the United States in compliance with Regulation S.

All offers and sales in the United States will be made to "qualified institutional buyers" ("**QIBs**") as defined in Rule 144A under the U.S. Securities Act in a private placement as contemplated under Section 4(a)(2) under the U.S. Securities Act or pursuant to another applicable exemption from, or in a transaction not subject to, the registration requirements of the U.S. Securities Act. All offers and sales outside the United States will be made in reliance on Regulation S ("**Regulation S**") under the U.S. Securities Act. There will be no public offer of securities in the United States.

For more information regarding restrictions in relation to the offer of ECCs pursuant to this Prospectus, please see section 18.1 "Selling restrictions".

This Prospectus is subject to Norwegian law, and any dispute arising in respect of this Prospectus is subject to the exclusive jurisdiction of the Norwegian courts with Hedmarken District Court as legal venue in the first instance.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1 SAMMENDRAG 4

2 RISIKOFAKTORER 14

3 ANSVARSERKLÆRING 25

4 GENERELL INFORMASJON 26

5 TILBUDET 32

6 PRESENTASJON AV KONSERNET 45

7 STIFTELSEN 75

8 MARKEDSOVERSIKT 78

9 STYRET, LEDELSEN, ANSATTE, EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE 87

10 KAPITALISERING OG GJELDSFORPLIKTELSER 99

11 FINANSIELL INFORMASJON 101

11.4 RESULTATREGNSKAP 101

11.5 BALANSEREGNSKAP 104

11.6 KONTANTSTRØMOPPSTILLING 105

11.7 ENDRING I EGENKAPITALEN 108

12 GJENNOMGANG AV DRIFTEN OG FINANSIELLE FORHOLD 117

13 TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER 176

14 EIERANDELSKAPITAL OG EIERE AV EGENKAPITALBEVIS 180

15 RAMMEBETINGELSER FOR SPAREBANKER 185

16 VERDIPAPIRHANDEL I NORGE 195

17 SKATT 198

18 SELLING AND TRANSFER RESTRICTIONS 201

19 TILLEGGSINFORMASJON 207

20 DEFINISJONER OG ORDLISTE 209

Vedlegg A: Vedtekter

Vedlegg B: Tegningsblankett for den Etterfølgende Emisjonen

1 SAMMENDRAG

Sammendraget består av innholdskrav kjent som "Elementer". Elementene er nummerert i punkt A – E (A.1 – E.7).

Dette sammendraget består av alle Elementer som skal være inkludert i et sammendrag for denne type verdipapirer og utsteder. Som følge av at noen Elementer ikke må beskrives, kan noen nummereringer være utelatt.

Selv om ett Element kan være pålagt inntatt i sammendraget som følge av verdipapiret og utsteder, er det mulig at ingen relevant informasjon kan gis knyttet til Elementet. I så fall er det inntatt en kort beskrivelse av Elementet i sammendraget med benevnelsen "ikke aktuelt".

Del A – Introduksjon og advarsler		
Element	**Innholdskrav**	**Kommentar**
A.1	Advarsel	Sammendraget må leses som en innledning til resten av Prospektet, og er underordnet den mer utfyllende informasjonen som finnes andre steder i Prospektet samt i vedleggene til Prospektet. Enhver beslutning om å investere i SpareBank 1 Østlandet treffes på bakgrunn av Prospektet som helhet. Det er ikke knyttet noe sivilrettslig ansvar til styret i SpareBank 1 Østlandet i forbindelse med dette sammendraget, med mindre sammendraget er villedende, unøyaktig eller inkonsekvent når det leses sammen med de øvrige delene av Prospektet. Dersom et krav vedrørende opplysningene i Prospektet bringes inn for en domstol, kan den saksøkende investor, i henhold til nasjonal lovgivning, være forpliktet til å betale omkostningene i forbindelse med oversettelse av Prospektet, inntil rettergangen blir igangsatt. De personer som har skrevet sammendraget eller eventuelle oversettelser av sammendraget, har et sivilrettslig ansvar, men kun begrenset til de tilfellene hvor sammendraget er villedende, unøyaktig eller ufullstendig når det leses i sammenheng med andre deler av Prospektet.
A.2	Forhold knyttet til bruk av Prospektet av andre enn utsteder eller de som er ansvarlig for Prospektet i forbindelse med et etterfølgende salg eller en endelig plassering av en finansiell mellommann	Ikke aktuelt da slik bruk ikke er planlagt.

Del B – Utsteder		
Element	**Omtale av krav**	**Kommentarer**
B.1	Navn på utsteder	Utsteders foretaksnavn er SpareBank 1 Østlandet.
B.2	Jurisdiksjon, selskapsform og lovgivning	Banken er registrert i Foretaksregisteret med organisasjonsnummer 920426530. SpareBank 1 Østlandet er en sparebank etablert i henhold til og underlagt bestemmelsene i Finansforetaksloven med tilhørende forskrifter. Banken opererer i Norge og reguleres av norsk rett.
B.3	Nøkkelfaktorer ved dagens virksomhet/ aktiviteter/tjenester/ produkter i hovedmarkedet	SpareBank 1 Østlandet er et finanskonsern som tilbyr et vidt spekter av produkter innen lån, innskudd, forsikring, pensjon, betalingstjenester, eiendomsmegling, regnskapstjenester, leasing og finansiering til privatpersoner, bedriftskunder og offentlig sektor. Banken har omtrent 290 000 kunder spredt hovedsakelig i fylkene Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus. Bankens hovedkontor er i Hamar i Hedmark.
B.4a	Senere tids utvikling	Utover den nye Boliglånsforskriften og revidert betalingstjenestedirektiv (EU-direktiv 2015/2366) ("PSD II) som forventes implementert i Norge sent i 2018 er ikke Banken kjent med at det har vært noen viktige utviklingstrekk i perioden etter 31. desember 2017 og frem til Prospektdatoen.
B.5	Beskrivelse av SpareBank 1 Østlandet- konsernet	Konsernet består av Banken som morbank og følgende datterselskap, joint ventures og tilknyttede selskap: – EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS – EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS – SpareBank 1 Finans Østlandet AS – SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS – Vato AS – Youngstorget 5 AS – SpareBank 1 Boligkreditt AS – SpareBank 1 Næringskreditt AS – SpareBank 1 Kredittkort AS – SpareBank 1 Mobilbetaling AS – KOMM-IN AS – Torggt 22 AS – SpareBank 1 Gruppen AS – SpareBank 1 Banksamarbeidet DA
B.6	Eierskap og store aksjonærer	Egenkapitalbeviseiere som eier 5 % eller mer av Egenkapitalbevisene har en interesse i Bankens eierandelskapital som er meldepliktig etter verdipapirhandelloven. Følgende Egenkapitalbeviseiere eier mer enn 5 % av Egenkapitalbevisene per 2. januar 2019: - Sparebankstiftelsen Hedmark (52,4 %) - Landsorganisasjonen i Norge (LO) (10,0 %)
B.7	Utvalgte historiske finansielle nøkkeltall Vesentlige endringer etter avgitt finansiell informasjon	Sammendraget av finansiell informasjon som presenteres nedenfor er hentet fra Bankens reviderte konsoliderte regnskap per og for årene som endte 31. desember 2017, 2016 og 2015 og har blitt utarbeidet i henhold til IFRS som vedtatt av EU. Den ureviderte konsoliderte delårsregnskap per og for tremånedersperiodene som endte 31. september 2018 og 2017 er utarbeidet i henhold til IAS 34.

Konsolidert resultatregnskap

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Netto renteinntekter	1 530	1 454	524	498	1 956	1 490	1 105
Netto provisjons- og andre inntekter	973	949	316	325	1 263	939	651
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	284	134	90	100	277	220	514
Sum netto inntekter	**2 787**	**2 537**	**930**	**923**	**3 496**	**2 649**	**2 270**
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	1 375	1 348	457	433	1 898	1 203	1 052
Resultat før tap på utlån og garantier	1 412	1 190	473	491	1 598	1 446	1 218
Resultat før skatt	1 388	1 196	461	476	1 618	1 371	1 162
Resultat for regnskapsperioden	1 092	926	362	377	1 263	1 100	930
Resultatregnskap ifølge IAS1	1 092	926	362	377	1 263	1 100	930
Sum poster som ikke vil bli reklassifisert til resultat	3	0	9	1	- 3	-46	98
Poster som senere vil bli reklassifisert til resultat	- 45	73	- 11	42	90	11	82
Sum resultatposter ført mot egenkapitalen	- 42	74	- 2	43	87	-35	180
Totalresultat for regnskapsperioden	**1 050**	**1 000**	**360**	**420**	**1 350**	**1 064**	**1 109**

Konsolidert balanse

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Sum eiendeler	121 319	106 312	108 321	101 242	55 971
Sum gjeld	107 546	93 321	94 990	89 135	47 253
Sum egenkapital	13 773	12 991	13 331	12 107	8 718
Sum gjeld og egenkapital	**121 319**	**106 312**	**108 321**	**101 242**	**55 971**

Konsolidert kontantstrømoppstilling

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember	
	2018	**2017**	**2017**	**2016**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)
A Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter	-7 056	-1 925	-1 927	556
B Netto likviditetsendring investering	- 20	- 103	- 263	- 17
C Netto likviditetsendring finansiering	6 908	1 897	1 831	- 376
D Likviditetseffekt fra kjøp av de resterende aksjene i B1OA	0	0	0	- 225
E Likviditetsbeholdning overtatt fra B1OA	0	0	0	843
F Likviditetseffekt ved emisjon i datterselskap	0	5	13	5
G Likviditetseffekt ved kjøp og salg av interesser i konsernselskaper	5	0	0	- 13
Endring i likviditetsbeholdning (A+B+C+D+E+F+G)	- 162	- 126	- 346	773
Sum likviditetsbeholdning ved rapporteringsperiodens slutt	574	956	736	1 082

B.8	Utvalgte proforma finansielle nøkkelinformasjon	Ikke aktuelt da dette ikke er inntatt i Prospektet.
B.9	Resultatprognoser eller estimater	Ikke aktuelt da dette ikke er inntatt i Prospektet.
B.10	Merknader i revisors beretning	Ikke aktuelt. Det er ingen forbehold i revisjonsberetningene.
B.11	Arbeidskapital	Banken vurderer arbeidskapitalen som tilstrekkelig til å dekke Konsernets nåværende behov.
Del C – Verdipapirene		
Element	**Omtale av krav**	**Kommentar**
C.1	Beskrivelse av type og klasse verdipapir som tilbys og/eller noteres, samt ISIN	Banken har utstedt en klasse egenkapitalbevis. Banken er registrert i VPS under ISIN-nr. 0010751910.
C.2	Valuta benyttet i tilbudet	NOK.
C.3	Antall Egenkapitalbevis utstedt og pålydende verdi	Per datoen for dette Prospektet har Banken en eierandelskapital på 5 765 976 050 fordelt på 115 319 521 Egenkapitalbevis, hver pålydende NOK 50. Alle Egenkapitalbevisene er gyldig utstedt og fullt innbetalt.
C.4	En beskrivelse av de tilbudte verdipapirs rettigheter	Alle Egenkapitalbevisene har like rettigheter i Banken. De Nye Egenkapitalbevisene vil ha like rettigheter som de øvrige Egenkapitalbevisene utstedt av Banken når Emisjonene er registrert i Foretaksregisteret.
C.5	Verdipapirenes omsettelighet	Utover eierbegrensninger og godkjennelseskrav ved erverv over lovfastsatte terskler terskler, hvilket gjelder alle sparebanker, er Bankens Egenkapitalbevis fritt omsettelige. Egenkapitalbevis som allokeres til Kvalifiserte Ansatte til en rabattert tegningskurs er gjenstand for et toårig omsetningsforbud fra levering av slike Egenkapitalbevis til den relevante Kvalifiserte Ansattes VPS-konto.
C.6	Notering av verdipapirene	Bankens Egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs. Egenkapitalbevisene som tilbys i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen vil automatisk bli opptatt til notering på Oslo Børs ved utstedelse og levering av Egenkapitalbevisene.
C.7	En beskrivelse av utsteders utbyttestrategi	Banken tar sikte på å utbetale 50 % av overskuddet etter skatt i utbytte til egenkapitalbeviseierne og som kundeutbytte fra grunnfondskapitalen.

Seksjon D – Risikofaktorer		
Element	**Omtale av krav**	**Kommentar**
D.1	Hovedrisikofaktorer knyttet til utsteder eller den bransje utsteder operer i	Risiko knyttet til SpareBank 1 Østlandet og markedet Banken opererer i: • Banken er eksponert mot kredittrisiko • Bank er eksponert mot risiko relatert til boligmarkedet. • Banken er eksponert mot risiko relater til renteendringer • Banken er eksponert mot variasjoner i finansieringskostnader og tilgjengelighet av finansiering • Banken er eksponert mot valutarisiko • Banken er eksponert mot kredittmargin og rentemargin • Banken er eksponert mot systemrisiko, som er risikoen for at mislighold av en finansinstitusjon kan føre til mislighold av andre finansinstitusjoner. • Banken er eksponert mot operasjonell risiko knytte til systemer, prosesser og utilstrekkelige interne kontroll rutiner • Banken er i stor grad avhengige IT systemer og er eksponert mot risikoen for at disse svikter eller er utilstrekkelige • Banken er eksponert mot risiko relatert til informasjons- og kommunikasjonsteknologi kriminalitet • Banken kan være ute av stand til å opprettholde tilstrekkelig forsikring til å dekke all risiko relatert til Bankens virksomhet • Banken er eksponert mot risiko knyttet til hvitvasking og identitetsbedrageri • Gruppen vil kunne foreta oppkjøp som ikke er vellykkede som kan begrense eller avlede Gruppens ressurser • Risiko knyttet til terminering av Bankens deltakelse i SpareBank 1 Alliansen og/eller terminering av avtalen med LO • Risiko knyttet til kredittvurderinger. Bankens kredittvurdering kan påvirke Bankens finansieringsmuligheter og markedets oppfatning av Banken *Risiko knyttet til lover og regler* • Banken er eksponert mot endringer i reguleringen av bank- og finansieringstjenester og endringer i tolkningen og praktiseringen av slike regler • Banken er underlagt regulatoriske soliditetskrav og økt risiko kan medføre en økning i krav til soliditet • Implementeringen av BRRD kan påvirke Bankens senior gjeld finansiering • Implementeringen av EUs markedsmissbruksdirektiv kan medføre tilbakeholdelse av informasjon til offentligheten ved enkelte nødsituasjoner og ellers • Banken er eksponert mot endringer i merverdiavgift lover og forskrifter og endringer i tolkningen og praktiseringen av slike regler • Banken er eksponert mot risiko til den nye IFRS 9 Financial Instruments.
D.3	Risikofaktorer knyttet til egenkapitalbevisene	En investering i SpareBank 1 Østlandets Egenkapitalbevis er blant annet forbundet med følgende risikofaktorer: • Det forventes at Stiftelsen er i stand til å bestemme valget av Egenkapitalbeviseierne til Bankens Representantskap og kan foreta handlinger som ikke er i eller kommer i konflikt med andre Egenkapitalbeviseieres interesser

		• Fortrinnsrett til å tegne seg for Egenkapitalbevis i senere utstedelser kan være utilgjengelig for amerikanske eller andre egenkapitalbeviseiere • Investorer kan være ute av stand til å utøve sine stemmerettigheter for Egenkapitalbevis registrert på forvalterkonto • Adgangen til å saksøke Banken kan være begrenset etter norsk lov • Omsetning av Egenkapitalbevis er underlagt restriksjoner under USAs og andre jurisdiksjoners verdipapirlover
Seksjon E – Tilbudet		
Element	**Omtale av krav**	**Kommentar**
E.1	Netto proveny og kostnader ved Emisjonene	Omkostningene i forbindelse med Emisjonene forventes, avhengig av resultatene i Emisjonene, utgjøre ca. NOK 19 millioner for Banken. Nettoprovenyet fra Emisjonene vil således, forutsatt fulltegning, være ca. NOK 880,9 millioner. Kostnadene dekker honorarer til Tilretteleggerne, juridisk rådgiver og regnskapsmessig rådgiver. Den enkelte Egenkapitalbeviseier vil ikke bli belastet med noen omkostninger.
E.2a	Bakgrunn for tilbudet, bruk av proveny og forventet netto beløp av provenyet	Formålet med den Rettede Emisjonen er å styrke Bankens egenkapital og vekstevne. Styret vektlegger nødvendigheten av å få med seg nye investorer som viktig for beslutningen om en Rettet Emisjon og for Bankens langsiktige planer, samtidig som styret er opptatt av at Bankens egenkapitallønnsomhet opprettholdes på et godt nivå fortløpende. For at alle eksisterende Egenkapitalbeviseiere skal få anledning til å tegne Egenkapitalbevis på samme vilkår, vedtok Styret i Banken (basert på en styrefullmakt) å gjennomføre den Etterfølgende Emisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO. Formålet med Ansatteemisjonen er å tilby de ansatte i SpareBank 1 Østlandet-konsernet et eierskap i Banken og slik være et incentiv for de ansatte.
E.3	Vilkårene for tilbudet	Under følger et sammendrag av de viktigste vilkårene for den Etterfølgende Emisjonen: Størrelse: Minimum 1 og maksimum 1 619 250 nye Egenkapitalbevis. Brutto emisjonsproveny: Maksimum NOK 139 255 500. Tegningskurs: NOK 86 per Egenkapitalbevis. Rett til å tegne: Hver av Bankens Egenkapitalbeviseiere per 8. november 2018, slik det fremkommer i VPS per utløpet av 12. november 2018, unntatt egenkapitalbeviseiere som (i) ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start og (iii) er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre

			jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak, vil motta 0,08029 ikke-omsettelig allokeringsretter for hvert Egenkapitalbevis vedkommende er registrert som eier av i VPS per utløpet av 12. november 2018.
		Tegningsperiode	7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30 (norsk tid).
		Tegningssted	Tilretteleggerne eller gjennom VPS online tegningssystem.
		Tegningsprosedyre	Egenkapitalbevis i Banken må tegnes ved å innlevere korrekt utfylt Tegningsblankett til Tilretteleggerne eller ved tegning gjennom VPS online tegningssystem.
		Tildeling	Overtegning og tegning uten allokeringsretter er tillatt. Banken vil sende tegnerne melding om tildeling omkring 22. januar 2019.
		Betaling	Betaling skal finne sted senest 25. januar 2019 ved direkte belastning av tegners bankkonto som angitt i Tegningsblanketten.
		Utstedelse	Forutsatt at korrekt betaling finner sted på Betalingsdagen, vil Egenkapitalbevisene bli overført til tegnerens VPS-konto omkring 4. februar 2019, etter at kapitalforhøyelsen i henhold til den Etterfølgende Emisjonen er registrert i Foretaksregisteret som er forventet omkring 4. februar 2019.
		Levering	Forventet levering vil være 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Notering	Forventet 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Handel i nye Egenkapitalbevis	Forventet 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Under følger et sammendrag av de viktigste vilkårene for den Reparasjonsemisjonen Mot LO:	
		Størrelse	Minimum 1 og maksimum 357 494 nye Egenkapitalbevis.
		Brutto emisjonsproveny	Maksimum NOK 30 744 484.
		Tegningskurs	NOK 86 per Egenkapitalbevis,
		Rett til å tegne	LO og tilknyttede foreninger.

		Tegningsperiode	7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30 (norsk tid).
		Tegningssted	Tilretteleggerne eller gjennom VPS online tegningssystem.
		Tegningsprosedyre	Egenkapitalbevis i Banken må tegnes ved å innlevere korrekt utfylt Tegningsblankett til Tilretteleggerne eller ved tegning gjennom VPS online tegningssystem.
		Betaling	Betaling skal finne sted senest 25. januar 2019. ved direkte belastning av tegners bankkonto som angitt i Tegningsblanketten.
		Utstedelse	Forutsatt at korrekt betaling finner sted på Betalingsdagen, vil Egenkapitalbevisene bli overført til tegnerens VPS-konto omkring 4. februar 2019, etter at kapitalforhøyelsen i henhold til Reparasjonsemisjonen mot LO er registrert i Foretaksregisteret som er forventet omkring 4. februar 2019.
		Levering	Forventet levering vil være 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Notering	Forventet 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Handel i nye Egenkapitalbevis	Forventet 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
		Under følger et sammendrag av de viktigste vilkårene for Ansatteemisjonen:	
		Størrelse	Minimum 1 og maksimum 436 046 nye Egenkapitalbevis.
		Brutto emisjonsproveny	Maksimum NOK 29 999 964,80.
		Tegningskurs	NOK 86 per Egenkapitalbevis, men slik at hver relevante ansatte vil motta 20 % rabatt i tegningskursen for inntil 1 453 Egenkapitalbevis. Tegningskursen for slike Egenkapitalbevis er følgelig NOK 68,8.
		Rett til å tegne	Fast ansatte i SpareBank 1 Østlandet og fast ansatte i bankens datterselskaper per 8. november 2018.
		Tegningsperiode	7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30.
		Tegningssted	Tilretteleggerne eller gjennom VPS' online tegningssystem.

		Tegningsprosedyre: Egenkapitalbevis i Banken må tegnes ved å innlevere korrekt utfylt Tegningsblankett til Tilretteleggerne eller ved tegning gjennom VPS' online tegningssystem. Tildeling: Hver ansatt skal kunne tegne og få tildelt inntil 1 453 egenkapitalbevis til 20 % rabatt. Banken vil sende tegnerne melding om tildeling omkring 22. januar 2019. Betaling: Betaling skal finne sted senest 25. januar 2019 ved direkte belastning av tegners bankkonto som angitt i Tegningsblanketten. Utstedelse: Forutsatt at korrekt betaling finner sted på Betalingsdagen, vil Egenkapitalbevisene bli overført til tegnerens VPS-konto omkring 4. februar 2019, etter at kapitalforhøyelsen i henhold til Ansatteemisjonen er registrert i Foretaksregisteret som er forventet omkring 4. februar 2019. Levering: Forventet levering vil være 4. februar 2019 forutsatt at kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret. Notering: Egenkapitalbevisene forventes notert så raskt som praktisk mulig etter levering til tegnernes VPS-konto. Handel i nye Egenkapitalbevis: Handel i de nye egenkapitalbevisene forventes å skje så raskt som praktisk mulig etter utløpet av bindingsperioden på to år.
E.4	Beskrivelse av vesentlige interesser i tilbudet, herunder interessekonflikter	Tilretteleggernes honorarer er betinget av at Emisjonene fullføres, og Tilretteleggerne har dermed en interesse i gjennomføring av Emisjonene.
E.5	Navn på selger av verdipapirer. Beskrivelse av eventuelle lock-up avtaler (salgsforbud) i forbindelse med Emisjonene	Ikke aktuelt.
E.6	Utvanningseffekten av tilbudene	Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som ikke deltok i den Rettede Emisjonen var omtrent 7,1 %. Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som ikke deltok i den Rettede Emisjonen eller deltar i den Etterfølgende Emisjonen vil være opptil 8,3 %.

		Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som ikke deltar i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen eller Reparasjonsemisjonen Mot LO vil være 8,6 %. Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som deltar verken i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen eller Ansatteemisjonen vil være opptil opptil 9,0 %.
E.7	Kostnader for investor	En tegner vil ikke påføres noen direkte kostnader ved deltakelse i Emisjonene.

2 RISIKOFAKTORER

En investering i Egenkapitalbevisene er beheftet med risiko. Nedenfor er beskrevet risikoforhold som anses vesentlig og særlig relevante for å vurdere risikoen knyttet til en investering i Egenkapitalbevisene. Eventuelle investeringer i Egenkapitalbevis i SpareBank 1 Østlandet bør grundig vurderes mot risikofaktorene presentert i dette kapittelet, sammen med øvrig informasjon presentert i Prospektet. Dersom én eller flere av risikofaktorene faktisk inntreffer, vil Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultat og/eller egenkapitalbeviskurs kunne bli vesentlig negativt påvirket.

Banken har egne risiko- og kapitalstyringssystemer for å sikre forsvarlig drift og finansiell stabilitet, og samtidig støtte opp om Bankens strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikofaktorene inntatt nedenfor er de kjente og relevante risikofaktorer Banken mener er av betydning for Banken. Rekkefølgen risikofaktorene presenteres i er ikke ment å reflektere forventet sannsynlighet for at disse vil inntreffe.

2.1 RISIKO KNYTTET TIL SPAREBANK 1 ØSTLANDET OG BRANSJEN BANKEN OPERERER I

2.1.1 *Banken er eksponert for økonomiske forhold.*

Det globale kapital- og kredittmarkedet kan være volatilt. Denne volatiliteten kan ha vesentlig negativ effekt på den internasjonale banksektorens resultater og føre til redusert likviditet og økte kredittrisikopåslag for mange markedsaktører. Banken har god tilgang på finansiering i det norske kapitalmarkedet, men enhver betydelig volatilitet, forstyrrelse eller forverring i det lokale/globale makroøkonomiske miljøet kan ha vesentlig negativ effekt på Bankens tilgang på kapital og/eller dens virksomhet, driftsresultater og/eller finansielle stilling.

Siden Bankens inntekter nesten utelukkende kommer fra kunder i Norge, kan en forverring av de makroøkonomiske forholdene i Norge ha vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, driftsresultater og finansielle stilling. Hvis bruttonasjonalprodukt ikke vokser over tid, hvis oljeprisene faller, eller hvis arbeidsledigheten eller inflasjonen øker eller eiendomsverdiene faller, kan virksomheten og forbrukerne bli negativt påvirket. I tillegg til at etterspørselen etter Bankens produkter og tjenester går ned, kan også kvaliteten på Bankens kredittportefølje bli negativt påvirket, og Banken kan oppleve kredittap.

Det meste av Bankens virksomhet er bank-, leasing-, regnskaps- og eiendomsmeglingstjenester rettet mot personkunder og små og mellomstore bedrifter, herunder bedrifter innen skog- og jordbrukssektoren. En negativ makroøkonomisk utvikling med konsekvenser for disse næringene vil derfor ha en vesentlig negativ effekt på Konsernets virksomhet, driftsresultater og/eller finansielle stilling.

2.1.2 *Banken er eksponert for kredittrisko.*

Banken er eksponert for kredittrisiko, dvs. risiko for tap som følge av at kunder ikke oppfyller sine forpliktelser, og at den stilte sikkerheten ikke dekker forpliktelsene. I tillegg er konsentrasjonsrisiko risiko for negativ utvikling i en hel sektor eller korrelerte lån. Negative endringer i kredittkvaliteten eller atferden til Bankens låntakere eller andre motparter kan redusere verdien på Bankens eiendeler og øke Bankens nedskrivninger og avsetninger for tap ved verdifall. Den generelle kredittkvalitetsprofilen til Bankens låntakere og andre motparter kan bli påvirket av en rekke makroøkonomiske hendelser og andre faktorer, som økt arbeidsledighet, reduksjon i eiendomsverdier, lavere forbruk, økt gjeldsgrad hos kunder, økte renter og høyere mislighold.

2.1.3 *Banken er eksponert for risiko knyttet til boligmarkedet.*

Siden midten av 1990-tallet har boligprisene i Norge generelt steget hvert år. De siste årene har norske husholdningers gjeld økt raskt, godt hjulpet av lav fastlandsledighet, lav boligbeskatning, lønnsvekst og lave renter. Hvis de norske boligprisene skulle falle i fremtiden, og dermed også sikkerhetsverdiene, kan dette føre til en reduksjon i inndrivelsen av lån og verdien på Konsernets eiendeler, noe som i sin tur kan resultere i et krav om å øke Bankens avsetninger for tap ved verdifall, og i siste instans til tap. Dette vil særlig gjelde hvis boligprisene skulle begynne å falle i de regionene der Banken har en betydelig eksponering, hovedsakelig Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus. Beregningene av tap ved verdifall på lån er basert på tilgjengelige opplysninger, antakelser og estimater og er derfor usikre. Høyere utgiftsføringer som følge av verdifall vil kunne redusere Bankens lønnsomhet, kapital og evne til å drive med utlån og andre inntektsgenererende aktiviteter og derfor ha vesentlig negativ effekt på Bankens finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter.

Videre vil den nye boliglånsforskriften som trådte i kraft 1. juni 2018 kunne medføre en innstramming av utlånspraksis til boligformål som påvirker både Banken og dens kunder som sådan.

2.1.4 *Banken er eksponert for risikoer knyttet til renteendringer.*

Renter, som påvirkes av faktorer utenfor Bankens kontroll, for eksempel myndigheters og sentralbankers finans- og pengepolitikk og norske og internasjonale politiske og økonomiske forhold, påvirker Bankens driftsresultater, lønnsomhet og kapitalavkastning på ulike områder.

For det første påvirker rentene kostnadene til og tilgjengeligheten av Bankens viktigste finansieringskilder, som innskudd fra kunder (i form av innskudds- og sparekontoer), obligasjoner med fortrinnsrett og senior usikrede obligasjoner. Vedvarende lave renter gir lavere rentekostnader og holder dermed Bankens finansieringskostnader nede. Lavere renter gir også forbrukerne mindre incentiver til å spare og begrenser dermed tilgangen på innskudd og Bankens evne til å finansiere utlånsvirksomheten sin.

For det andre påvirker renter, som NIBOR-renten, Bankens netto rentemargin og -inntekter. Rentenivået er direkte knyttet til Bankens eksterne finansiering og rentebærende verdipapirer. Videre er rentene, selv om Banken bestemmer utlåns- og innskuddsrenter etter eget skjønn, naturlig og indirekte knyttet til markedsrentene. Plutselige store eller hyppige økninger i rentene kan ha en negativ effekt på Bankens resultat som følge av at Bankens eiendeler og forpliktelser har ulik rentesensitivitet. Hvis Banken er ute av stand til å håndtere sin eksponering for rentevolatilitet, enten gjennom prising av produkter, opprettholdelse av sin kredittverdighet som låntaker eller andre midler, kan dens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter bli negativt påvirket.

For det tredje påvirker rentene Bankens verdifall på utlån og kundenes betjeningsevne. For eksempel kan en økning i rentene føre til en økning i misligholdet, som igjen kan føre til økte utgiftsføringer som følge av verdifall, økte utlånstap og lavere lønnsomhet for Banken.

For det fjerde kan høye renter redusere etterspørselen etter låneprodukter, siden privatpersoner er mindre tilbøyelige eller i mindre grad i stand til å låne når rentene er høye, og dermed også redusere Konsernets driftsresultater.

2.1.5 *Banken er eksponert for risiko knyttet til variasjoner i finansieringskostnader og tilgang på finansiering.*

Banken må ha adgang til tilstrekkelig likviditet til akseptable vilkår for at den skal kunne oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller. Denne likviditetsrisikoen er en iboende del av all bankvirksomhet, men den kan bli større som følge av en rekke foretaksspesifikke faktorer, som for stor avhengighet av en bestemt finansieringskilde (for eksempel kortsiktige lån og døgnlån), endringer i kredittratinger eller markedsomspennende fenomener som markedsuro og katastrofer. Videre er Banken avhengig av tilstrekkelig finansiering for at den skal kunne drive utlånsvirksomhet.

Bankens finansieringsbehov dekkes primært gjennom innskudd fra kunder. Innskuddene varierer etter faktorer utenfor Bankens kontroll, som tap av kundenes tillit og konkurransepress, og dermed kan Banken oppleve betydelig innskuddsflukt i løpet av et kort tidsrom. I tillegg kan en usikkerhet med hensyn til Bankens finansielle stilling føre til at kundene tar ut innskudd, og dermed til at Banken pådrar seg et finansieringsunderskudd.

Bankens tilgang til innskudd kan også bli påvirket av EUs innskuddsgarantidirektiv. Direktivet er et fullharmoniseringsdirektiv, som kan medføre en reduksjon av størrelsen på den norske innskuddsgarantien fra NOK 2 millioner til direktivets nivå på EUR 100.000, men med overgangsregler. Endringslov som gjennomfører innskuddsgarantidirektivet trådte i kraft 1. januar 2019. Endringsloven viderefører nåværende størrelse på innskuddsgarantien. En lavere grense kan føre til tilpasninger av innskudd til innskuddsdekningens størrelse, og vil kunne medføre at store innskudd fordeles på flere banker.

Det er videre en risiko for at bedrifter og institusjonelle motparter kan ta forholdsregler for å redusere sine kreditteksponeringer mot banker. Bankens andre markedsfinansieringskilde er senior usikret gjeld, hovedsakelig fra innenlandske långivere. Markedet for usikrede seniorlån til banker er utsatt for svingninger på grunn av enkelte faktorer utenfor Bankens kontroll, for eksempel tap av investorers tillit til banksektoren,

konkurransepress, myndighetsforhold og andre makrofaktorer. Som et resultat av dette kan Banken oppleve økte kostnader og/eller begrenset tilgang på finansierings- og refinansieringsmuligheter for sin seniorgjeld.

Bankens eksponering for kortsiktige lån og døgnlån er begrenset. Banken kan imidlertid fra tid til annen komme til å benytte seg av enkelte fasiliteter og kommitert kreditt. Hvis disse skulle bli begrenset eller bare tilgjengelig til en høy kostnad, vil Banken kunne oppleve vanskeligheter med å oppfylle sine forpliktelser.

Hvis Banken får vanskeligheter med å sikre seg adekvate kilder til kort- og langsiktig finansiering, kan dette få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling og/eller driftsresultater.

2.1.6 *Banken er eksponert for valutarisiko.*

Banken har for tiden begrenset eksponering for utenlandsk valuta, unntatt EUR gjennom EMTN-programmet (Euro Medium Term Note Programme) den har sammen med SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank og SpareBank 1 SMN. Bankens mål over tid er at ca. 20 prosent av Bankens finansiering skal være i utenlandsk valuta. Hovedgrunnen til dette er at man ønsker å skape en bedre spredning i låneporteføljen. Valutakursene i finansmarkedene er volatile og svinger raskt. Endringer i valutakurser kan føre til at Bankens eiendeler faller i verdi, eller til at forpliktelser øker i verdi. Banken har interne retningslinjer på plass for håndtering av slik risiko gjennom valutasikring, men disse kan vise seg å være utilstrekkelige. Det er også en risiko for at likviditeten i valutamarkeder knyttet til NOK vil tørke inn, slik at det blir vanskelig eller umulig å sikre seg mot valutarisiko eller gjøre opp eksisterende sikringer.

2.1.7 *Banken er eksponert for kreditt- og rentemarginrisiko.*

Banken investerer i rentepapirer. Dette gjør Banken eksponert for endringer i kreditt- og rentemargin. Prisene på rentepapirer er ofte direkte og omvendt knyttet til kreditt- og rentemarginen, og denne kreditt- og rentemarginen kan svinge i markedet som følge av endringer i generelle makroøkonomiske forhold, utstederspesifikke forhold, likviditet eller stemningen i markedet. Banken måler og begrenser sin eksponering for kreditt- og rentemarginrisiko. Men større endringer i kreditt- og rentemarginer enn forventet kan forårsake større tap enn forventet på disse investeringene.

2.1.8 *Banken er eksponert for systemrisiko.*

Gitt den tette gjensidige avhengigheten mellom finansielle foretak er Banken, og vil Banken fortsatt være, utsatt for risiko for forverring av (synet på) andre finansielle foretaks kommersielle og finansielle stilling. I finansnæringen kan mislighold fra ett foretaks side føre til at også andre foretak misligholder sine forpliktelser. Bekymring for ett foretak, eller mislighold fra ett foretaks side, kan føre til betydelige likviditetsproblemer, tap eller mislighold hos andre foretak, siden mange foretaks kommersielle og finansielle stilling er tett sammenknyttet som følge av kreditt, handel, clearing eller andre relasjoner dem imellom. Denne risikoen kalles av og til for «systemrisiko» og kan påvirke finansielle mellomledd negativt, for eksempel clearinginstitusjoner, banker og verdipapirforetak og -børser, som enkelte av Bankens datterselskaper samhandler med daglig.

Systemrisiko kan få vesentlig negativ effekt på Bankens evne til å hente inn ny finansiering og på dens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater, likviditet og/eller fremtidsutsikter.

2.1.9 *Banken er eksponert for operasjonelle risikoer knyttet til systemer, prosesser og utilstrekkelighet i interne kontrollrutiner.*

Banken er avhengig av en rekke operasjoner hver dag. I hvor stor grad Banken lykkes, kommer an på i hvilken grad den er i stand til å håndtere og rapportere disse operasjonene effektivt og nøyaktig. Banken er eksponert for operasjonelle risikoer som for eksempel svikt eller mangler i interne prosesser og systemer (inkludert, men ikke begrenset til, prosesser for finansiell rapportering og risikoovervåkning), utstyr, IT-infrastruktur, dokumentasjon av transaksjoner eller avtaler med tredjeparter, manglende sikring av materielle og immaterielle eiendeler og feil begått av ansatte. Videre er det en risiko for at Banken ikke klarer å innhente eller opprettholde nødvendige tillatelser eller oppfylle myndighetspålagte krav (for eksempel personvernregler, hvitvaskingsregler og kapitalkrav).

Banken er også eksponert for operasjonelle risikoer på grunn av klager fra kunder og svikt i eksterne systemer. Dessuten kan Banken bli negativt påvirket av svikaktige handlinger eller brudd på interne instrukser fra egne

ansattes side. Banken kan ikke forutsi om slike tilfeller av interne misligheter vil finne sted, eller, hvis det skulle finne sted slike misligheter, i hvilken grad de vil få negativ innvirkning på Banken. Det er ingen garanti for at risikokontroll, tapsreduserende tiltak og annen internkontroll eller andre interne tiltak i Banken vil være effektive når det gjelder å håndtere alle de operasjonelle risikoene Banken står overfor.

Noen av de risikoreduserende tiltakene Banken bruker, er basert på historisk informasjon. Fremtidig utvikling kan avvike betydelig fra observert historisk utvikling; det er en risiko for at tiltakene er utilstrekkelige når det gjelder å forutsi fremtidig risikoeksponering. Videre kan risikostyringsmetodene være basert på estimater, antakelser og tilgjengelige opplysninger som er uriktige eller utdaterte. Utilstrekkelig risikostyring kan få en vesentlig negativ effekt på Banken. Hvis noe av det som er nevnt over knyttet til operasjonell risiko, skulle inntreffe, kan dette føre til både omdømmemessig og økonomisk skade og få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling, likviditet og/eller driftsresultater.

2.1.10 *Banken kan mislykkes i å tiltrekke seg eller beholde ledere og andre nøkkelansatte.*

Banken er avhengig av ledere og nøkkelansattes lederskap og erfaring. Tap av tjenestene til noen av Bankens ledende ansatte kan få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet og utsikter, siden det kanskje ikke vil være mulig å finne egnede kandidater til å erstatte de aktuelle personene tidsnok eller uten at Banken pådrar seg økte kostnader, eller i det hele tatt. I hvilken grad Banken vil lykkes i fremtiden, kommer etter Ledelsens mening an på om Banken vil være i stand til å tiltrekke seg og beholde høyt kvalifiserte medarbeidere. Det er stor konkurranse om erfarne, suksessrike medarbeidere i finanssektoren. Hvis Banken blir ute av stand til å dekke sitt bemanningsbehov, kan dette gå ut over Bankens vekst og lønnsomhet, noe som kan få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater, kontantstrømmer og/eller fremtidsutsikter.

2.1.11 *Banken er eksponert for vesentlige risikoer som følge av at den opererer i konkurranseutsatte markeder.*

Banken opererer i et stadig mer konkurransepreget norsk marked for finansielle tjenester. Banken konkurrerer hovedsakelig med andre leverandører av finansielle tjenester rettet mot privatpersoner og små og mellomstore bedrifter, for eksempel norske og ikke-norske banker og andre finansinstitusjoner, hvorav noen har større skala og finansielle ressurser, bredere produkttilbud og mer omfattende distribusjonsnett enn Banken.

Konkurransen kan bli enda sterkere som følge av konkurrenters atferd, forbrukeres atferd, teknologiske endringer, markedskonsolidering og nye markedsaktører og myndighetsinngrep. Implementeringen av det reviderte betalingstjenestedirektivet (PSD2), som åpner det europeiske markedet for betalingssystemer, kan bety økt konkurranse fra utenlandske banker og fra andre typer leverandører av finansielle tjenester. Hvis konkurransen blir hardere som følge av disse eller andre faktorer, vil Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter kunne bli vesentlig negativt påvirket.

Hvert av de viktigste markedene for finansielle tjenester Banken opererer på, er modne og saktevoksende; hvis man skal vokse i vesentlig grad, må man derfor ta markedsandeler fra konkurrenter. Spesielt boliglån-, spare-, kredittkort- og innskuddsmarkedet er svært konsentrert. Dette kan gjøre at det blir lagt mer vekt på pris, service og andre konkurransefaktorer som differensierende faktorer, og alle disse faktorene innebærer en kostnad for leverandøren. Hvis Banken ikke klarer å være like effektiv eller markedsføre seg like godt som sine konkurrenter, risikerer den å havne i en ugunstig stilling der den ikke er i stand til å oppnå vekstambisjonene sine.

Finansforetakenes konkurranse om kunder kan gjøre det dyrere for Bankens å trekke til seg nye kunder, for eksempel ved at Banken må sette opp rentene på sine spareprodukter eller sette ned prisen på boliglånene. Videre vil høyere renter på spareprodukter uten noen motsvarende økning i utlånsrentene redusere Bankens marginer og derfor påvirke Bankens evne til å oppnå sine inntektsmål, noe som i sin tur kan få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater, likviditet og/eller utsikter.

2.1.12 *Banken er svært avhengig av IT-systemer og er eksponert for risiko for at disse systemene svikter eller er utilstrekkelige.*

Banken er svært avhengig av at IT-systemene er i drift hele tiden, for at den skal kunne drive virksomheten sin effektivt, og, særlig, for at den skal kunne tilby kundene en nettbank som er tilgjengelig hele døgnet. Videre er Banken avhengig av enkelte finansielle infrastrukturtjenester som er mye brukt til behandling av betalinger og transaksjoner i banksektoren. Banken er dessuten avhengig av enkelte eksterne leverandører som leverer viktige

IT-tjenester til Banken, som Evry AS og SimCorp A/S. Endringer i myndighetspålagte og operasjonelle krav kan medføre vesentlige endringer i Bankens nåværende IT-systemer og kan videre føre til en endring i systemene og løsningene Bankens eksterne leverandører leverer.

På tross av beredskapsplaner og fasiliteter Banken har på plass, kan Bankens evne til å drive sin virksomhet bli negativt påvirket av en forstyrrelse i infrastrukturen som støtter Bankens virksomhet, og noen av disse er utenfor Bankens kontroll. Enhver svikt, utilstrekkelighet, avbrudd eller sikkerhetssvikt i slike systemer, eller manglende evne til sømløst å vedlikeholde, oppgradere eller innføre nye systemer kan skade Bankens evne til å drive virksomheten sin effektivt og øke utgiftene og skade Bankens omdømme. Det er en risiko for at kundene, som et resultat av avbrudd i nettbanktjenestene, avslutter sitt forhold til Banken. Disse risikoene kan i sin tur ha vesentlig negativ effekt på Bankens finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter.

2.1.13 *Banken er eksponert for risiko for IKT-kriminalitet og slik kriminalitet kan ha negativ effekt på Bankens virksomhet, omdømme og driftsresultater.*

Bankens virksomhet er, og ventes å forbli, i likhet med andre finansforetaks virksomhet, i økende grad utsatt for risiko for IKT-kriminalitet i form av stadig nye former for trojanerangrep og tjenestenektangrep.

Cybersikkerhetsrisikoer er i første rekke knyttet til Bankens nettbankbrukere og omfatter blant annet risikoen for at uvedkommende skal få adgang til konfidensielle og sensitive kundeopplysninger som innloggingsinformasjon og konto- og kredittkortopplysninger.

Banken kan komme til å oppleve sikkerhetsbrudd eller uventede forstyrrelser i systemene og tjenestene sine i fremtiden, og dette kan i sin tur resultere i at Banken pådrar seg selv, sine kunder og/eller tredjeparter ansvar eller tap, og ha en negativ effekt på Bankens virksomhet, omdømme og driftsresultater.

2.1.14 *Banken kan bli ute av stand til å opprettholde tilstrekkelig forsikring til å dekke alle risikoer knyttet til virksomheten.*

Bankens virksomhet er utsatt for mange former for risiko, for eksempel misligheter, forstyrrelser i infrastrukturen, menneskelige feil, rettssaker og endringer i rammebetingelsene. Hvis slike hendelser finner sted, kan det resultere i økonomiske tap og rettslig ansvar. Selv om Banken søker å opprettholde forsikringer eller kontraktsmessige dekninger for å beskytte seg, med forsikringsbeløp den anser for å være rimelige, mot visse risikoer, kan det hende at forsikringen ikke dekker all risiko knyttet til Bankens virksomhet, og dette kan ha vesentlig og negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter.

2.1.15 *Banken er eksponert for risiko knyttet til potensielle rettssaker og krav.*

Konsernet vil kunne bli gjenstand for rettslige skritt i fremtiden som kan være betydelige, og det er ingen garanti for at utfallet av verserende eller fremtidige rettslige skritt eller rettssaker ikke vil få vesentlig negativ effekt på Konsernets virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater, kontantstrømmer og/eller fremtidsutsikter.

2.1.16 *Banken er eksponert for risiko knyttet til hvitvasking av penger og identitetsbedrageri.*

Risikoen for at banker blir utsatt for eller brukt til hvitvasking av penger, har økt verden over. Gjennomtrekken av ansatte kan skape utfordringer når det gjelder å implementere retningslinjer og teknologisystemer knyttet til hvitvasking på en konsekvent måte. Risikoen for fremtidige hendelser i tilknytning til hvitvasking av penger er alltid til stede for banker. Ethvert brudd på hvitvaskingsreglene, eller bare påstander om brudd, kan få alvorlige rettslige og omdømmemessige konsekvenser for Banken og kan, derigjennom, påvirke Bankens virksomhet og/eller fremtidsutsikter negativt.

2.1.17 *Konsernet kan komme til å foreta oppkjøp som viser seg ikke å være vellykkede, eller som begrenser eller avleder konsernets ressurser.*

Konsernet vil i fremtiden kunne foreta oppkjøp som viser seg ikke å være vellykkede. Om man lykkes med å vokse gjennom oppkjøp, avhenger av Konsernets evne til å identifisere egnede målselskaper, gjennomføre en hensiktsmessig selskapsgjennomgang (due diligence), forhandle frem transaksjoner på gunstige vilkår, skaffe seg alle nødvendige lisenser og tillatelser og i siste instans gjennomføre oppkjøpet og integrere de oppkjøpte foretakene i Konsernet. Hvis Konsernet foretar oppkjøp, kan det hende at det ikke lykkes med å generere de

forventede marginene eller kontantstrømmene eller med å realisere de forventede fordelene ved oppkjøpet, som vekst og synergieffekter. Konsernets vurdering av og antakelser vedrørende målselskaper kan vise seg å være uriktige, og utviklingen kan vise seg å bli betydelig annerledes enn forventet. Det er mulig at Konsernet ikke lykkes med å integrere oppkjøpte foretak, og at integrasjonen krever større investeringer enn man trodde, og Konsernet vil kunne pådra seg ukjent eller uventet ansvar overfor kunder, ansatte, myndigheter eller andre parter. Prosessen med å integrere oppkjøpte foretak kan også virke forstyrrende på Konsernets virksomhet som følge av, blant annet, uforutsette rettslige, myndighetspålagte, kontraktsmessige og andre problemer og vanskeligheter med å realisere driftssynergier, og dette kan medføre reduksjon av Konsernets driftsresultater. Dessuten kan ethvert oppkjøp få Ledelsen til å bli mindre oppmerksomme på den daglige driften, slik at man pådrar seg ytterligere gjeld. Hvis noe av det ovennevnte skulle inntreffe i forbindelse med et oppkjøp, kan det få en vesentlig negativ effekt på Konsernet.

2.1.18 *Risiko knyttet til strategiske avtaler.*

Banken er medlem av SpareBank 1-alliansen, som er et samarbeid mellom de 14 SpareBank 1-bankene. SpareBank 1-alliansen har vært sentral når det gjelder å utvikle og tilby relevante produkter til Bankens kunder, og samarbeid om IT-tjenester og infrastruktur har gjort det mulig å kombinere effektiv drift og stordriftsfordeler med uavhengig lokal bankvirksomhet. Videre er Bankens navn, SpareBank 1 Østlandet, direkte knyttet til SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1-alliansen beskrives nærmere i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*». En avslutning av Bankens medlemsskap i SpareBank 1-alliansen kan få vesentlig negativ effekt på Konsernet.

Etter en avtale mellom Banken og Landsorganisasjonen i Norge («**LO**» – med LO menes her også tilsluttede fagforbund som definert i kapittel 23 «*Definisjoner og ordliste*») datert 10. juni 2016, har LO rett til å si opp samarbeidsavtalen (som nærmere beskrevet i punkt 6.11) hvis LO, under forutsetning av at LO eier 10 prosent av Egenkapitalbevisene, ikke er representert i Bankens styre med minst ett styremedlem og ett varamedlem (med møterett på alle styremøter). Medlemmene av Bankens styre velges av Bankens representantskap og ikke av Banken eller egenkapitalbeviseierne (direkte). Hvis Bankens representantskap beslutter ikke å velge de ovennevnte representantene fra LO og LO bestemmer seg for å utøve sin oppsigelsesrett, kan dette få en negativ effekt på Konsernets finansielle stilling og driftsresultater.

2.1.19 *Risiko knyttet til kredittratinger.*

Banken er avhengig av ratinger (kredittvurderinger) for sine finansieringsaktiviteter utenfor Norge. Videre kan Bankens kredittrating påvirke Bankens muligheter for finansiering og markedets oppfatning av Banken. Bankens kreditt rating er derfor viktig for dens virksomhet. Banken har for tiden en innskudds- og utsteder rating på A1 og en basis kreditt vurdering på baa1 fra Moody's Investor Service Ltd ("Moody's"). Det er ingen sikkerhet for at Moody's eller andre kredittvurderingsbyråer ikke vil nedjustere Bankens ratinger eller ratingen av Bankens utstedte gjeldsinstrumenter som følge av en rekke faktorer, som Bankens finansielle stilling eller endringer i kreditt rating metodene som Moody's eller andre relevante kredittvurderingsbyråer benytter. Et kredittvurderingsbyrås vurdering av Banken kan også være basert på en rekke faktorer som ikke er fullstendig innenfor Bankens kontroll, som forhold som påvirker finanssektoren generelt. Enhver fremtidig nedgang i disse aspektene av Bankens virksomhet som identifiseres av Moody's som vesentlig eller som på annen måte kan påvirke Moody's oppfatning av Banken negativt, kan medføre nedjustert rating. Enhver nedjustering av Bankens kreditt rating eller rating av Bankens utstedte gjeldsinstrumenter, kan få negativ effekt for dens likviditet og konkurranseposisjon, undergrave tilliten til Banken, øke innlånskostnadene, redusere Bankens attraktivitet overfor kundene og øke risikoen for uttak av kundeinnskudd, begrense tilgangen til kapitalmarkedene eller begrense antallet motparter som er villige til å inngå transaksjoner med Banken siden mange institusjoner krever at deres motparter oppfyller minimumskrav til rating. En slik utvikling kan få vesentlig negativ effekt på Konsernets virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater og/eller fremtidsutsikter.

2.2 RISIKO KNYTTET TIL LOVER OG REGLER

2.2.1 *Banken er eksponert for endringer i reguleringen av banker og finansielle tjenester og for endringer i tolkningen og praktiseringen av denne reguleringen.*

Banken er underlagt norske lover, forskrifter og forvaltningsvedtak innen finansielle tjenester og er utsatt for endringer i norsk politikk på området. Endringer i regelverket og i måten det føres tilsyn på, i Norge og i Den

europeiske union («**EU**») / Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet («**EØS**») kan i vesentlig grad påvirke Bankens virksomhet, produktene og tjenestene som tilbys, og verdien på Bankens eiendeler. Fremtidige endringer i regelverk, skatt og annen politikk kan være uforutsigbare og utenfor Bankens kontroll.

Områder der endringer eller utvikling i regelverk og/eller måten det føres tilsyn på, som kan ha vesentlig negativ effekt inkluderer (listen er ikke uttømmende): (i) endringer i penge- og rentepolitikk og annen politikk, (ii) generelle endringer i politikk eller ordninger som i betydelig grad påvirker investorers beslutninger eller gjør det dyrere å drive virksomhet i Norge, (iii) endringer i konkurranse- og prisforholdene, (iv) differensiering mellom finansforetakforetak når det gjelder ytelse av garantier for bankinnskudd og låneopptak fra kunder og vilkårene knyttet til slike garantier, (v) skjerping av kravene til finansiell rapportering og (vi) endringer i regelverket for Bankens nåværende struktur. Reguleringsmyndighetene kan, for å forebygge kriser eller svare på andre utfordringer, komme til å innføre begrensninger i bankenes virksomhet, for eksempel høyere kapitalkrav, strengere offentliggjøring og/eller rapporteringskrav eller begrensninger på visse typer transaksjoner. Banken kan også bli påvirket av gjennomføringen av tiltak som er en del av EUs kapitalmarkedsunion.

Selv om Banken samarbeider tett med reguleringsmyndighetene og hele tiden følger med på det rettslige rammeverket, kan fremtidige endringer i Finanstilsynets eller andre offentlige organers tolkning eller anvendelse av eksisterende lover eller forskrifter være uforutsigbare og utenfor Bankens kontroll.

Banken kan bli påvirket av EUs forslag om reduksjoner i nivået på innskuddsgarantiene og økte bidrag til Bankenes sikringsfond og det nasjonale krisefondet som utgjør finansieringsordningene for krisehåndtering i banker og kredittforetak. I tillegg kan forslaget til nytt europaparlaments- og rådsdirektiv 2015/2366 av 25. november 2015 om betalingstjenester i det indre marked føre til økt konkurranse mellom bankene og andre betalingstjenesteytere, siden direktivet krever at bankene endrer sin tilnærming til det å gi tredjeparter tilgang til sikre data, og dermed øker konkurransen mellom betalingstjenesteytere, siden flere betalingstjenesteytere får tilgang til kundenes kontoinformasjon, herunder informasjon om disponible midler.

En ikke-uttømmende oversikt over de nåværende rammebetingelsene for Banken er gitt i kapittel 17 «Rammebetingelser» nedenfor.

2.2.2 *Banken er underlagt myndighetsfastsatte kapitaldekningskrav, og økt risiko kan medføre en skjerping av kapitaldekningskravene.*

Den globale uroen i finansmarkedet i 2008/2009 førte til at oppmerksomheten internasjonalt ble rettet mot visse faktorer man mente hadde medvirket til krisen. Resultatet ble Basel III-anbefalingen og medfølgende endringer i de europeiske rammebetingelsene, herunder det nye kapitaldekningsregelverket CRD IV / CRR, som også er gjennomført i Norge, og som Banken er omfattet av. Disse reglene innebærer en økning i de risikovektede kravene til kjerne- og tilleggskapital, hvorav de fleste har trådt i kraft. Den motsykliske kapitalbufferen (maksimum 2,5 %) skal revurderes hvert kvartal; en økning vil vanligvis bli gjennomført på tolv måneders varsel. Blant de nye reglene finner vi også ikke-risikovektede kapitalkrav, som ble innført med virkning fra 30. juni 2017. Kravet til uvektet kjernekapitaldekning for finansforetak er 3 % og i tillegg skal banker ha en uvektet kjernekapitaldekningsbuffer på minst 2 %. Rammeverket CRD IV / CRR omfatter også likviditetskrav.

Det ble innført minstekrav til likviditetsdekning, Liquidity Coverage Ratio (**LCR**), fra 2015 og krav til stabil finansiering, Net Stable Funding Ratio (**NSFR**), fra 2018. I tillegg er det innført krav til beregning av uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio).

I tillegg til de ovennevnte «pilar 1»-kravene åpner CRD IV for at reguleringsmyndighetene når som helst kan komme med ytterligere, individuelt kalibrerte kapitalkrav som hensyntar den enkelte Banks spesifikke risikoprofil, såkalte «pilar 2»-krav, se kapittel 12.4.3 og 15.2.4.

Banken vil i fremtiden kunne bli underlagt ytterligere økninger i kapital- og likviditetskravene og andre myndighetspålagte krav og begrensninger vedrørende økte kapitalkrav etter pilar 1. Dessuten kan Finanstilsynet komme til å ilegge Banken strengere kapitalkrav på grunnlag av spesifikk risiko knyttet til Bankens virksomhet under pilar 2-vurderingen. Banken er ikke regnet som en systemviktig bank i Norge per Prospektdato, men det kan ikke garanteres at reguleringsmyndigheten ikke endrer sitt syn på denne klassifiseringen, se kapittel 6.14.

Hvis Banken skulle bli klassifisert som systemviktig bank, vil den bli underlagt strengere kapitalkrav. Alle slike krav som nevnes over, kan få vesentlig negativ effekt på Bankens finansielle stilling og lønnsomhet.

2.2.3 *Banken er underlagt norske regler om eierkontroll.*

Etter Finansforetaksloven krever erverv av kvalifiserte eierandeler i et finansforetak forhåndsgodkjenning fra Finansdepartementet eller Finanstilsynet. En kvalifisert eierandel er en eierandel som representerer mer enn 10 % av kapitalen eller stemmene i et finansforetak, eller som på annen måte gir adgang til å utøve vesentlig innflytelse i ledelsen av foretaket og dets virksomhet. Ved beregningen av kvalifisert eierandel i foretak som har utstedt egenkapitalbevis, regnes eierandel som andel av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen eller av stemmene i generalforsamlingen. Godkjenning kan bare gis hvis erververen har blitt funnet egnet i henhold til de spesifikke ikke-diskrimineringskriteriene som beskrives i Finansforetaksloven. Enhver som har tenkt å erverve en kvalifisert eierandel i Banken, må eksplisitt godkjennes av Finanstilsynet og/eller Finansdepartementet, før transaksjonen kan gjennomføres. Slike personer risikerer at søknaden om godkjenning blir avslått, eller at norske myndigheter kommer med ugunstige vilkår for en godkjenning. Mer informasjon om de norske reglene om eierkontroll i finansforetak er gitt i kapittel 15 «Rammebetingelser».

2.2.4 *Implementeringen av BRRD kan påvirke Bankens senior gjeldsfinansiering.*

Det forventes av gjennomføringen av EUs krisehåndteringsdirektiv, direktiv 2014/59/EU («**BRRD**») jf. endrindslov som trådte i kraft 1. januar 2019, kan ha negative konsekvenser for Bankens adgang til og vilkår for finansiering i form av usikret gjeld. Sentralt er at det ikke er skattebetalere, men bankenes investorer som skal bære eventuelle tap ved avvikling. BRRD åpner derfor for såkalt "bail-in" av bankenes gjeld, hvilket innebærer at usikrede kreditorer kan bli utsatt for nedskrivning av gjeld og konvertering av gjeld til egenkapital. Det er derfor forventet at gjennomføringen av BRRD kan øke kostnadene ved usikret gjeld, særlig sammenliknet med sikret gjeld som er unntatt fra bestemmelsene om bail-in. Det er også vedtatt opprettelse av et nytt krisetiltaksfond i tillegg til innskuddsgarantifondet noe som kan innebære økte innbetalinger til fondene for Banken.

2.2.5 *Implementeringen av EUs markedsmisbruksforordning kan medføre at det i enkelte stress scenarier blir nødvendig å holde tilbake informasjon fra offentligheten.*

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 596/2014 om markedsmisbruk («**MAR**»), som forventes implementert i Norge, øker risikoen for eiere av noterte egenkapitalbevis og obligasjoner utstedt av banker, ved at den åpner for unntak fra den vanlige informasjonsplikten for noterte banker. De nye reglene åpner for at banker kan holde tilbake informasjon om et stress scenario, også i tilfeller der det er sannsynlig at slik utsatt offentliggjøring kan villede offentligheten. Den relevante MAR-regelen sier at en utsteder som er en bank, av hensyn til stabiliteten i det finansielle systemet, på eget ansvar kan utsette offentliggjøringen av innsideinformasjon, for eksempel informasjon om et midlertidig likviditetsproblem og, særlig, et behov for midlertidig likviditetsbistand fra en sentralbank eller långiver i siste instans, under forutsetning av at visse vilkår er oppfylt, blant annet at offentliggjøring ville medført risiko for underminering av utstederens finansielle stilling og det finansielle systemets stabilitet. I tillegg til den nye regelen om utsatt offentliggjøring som bare gjelder for banker, forventes det at den generelle regelen om utsatt offentliggjøring av innsideinformasjon som på visse vilkår gjelder for alle utstedere som omfattes av verdipapirhandelloven, vil bli beholdt når MAR gjennomføres.

2.2.6 *Banken er eksponert for endringer i lover og forskrifter om merverdiavgift og endringer i tolkningen og praktiseringen av slike regler.*

Banken er underlagt norske lover og forskrifter om skatt og merverdiavgift. Hvis norske myndigheter endrer lovene og forskriftene om skatt eller merverdiavgift, øker satsene på skatt eller merverdiavgift eller innfører nye skatter eller avgifter, kan dette redusere Bankens lønnsomhet. Videre kan endringer i tolkningen av merverdiavgifts- eller skattelovgivningen og uenighet mellom Banken og norske skattemyndigheter om hvordan relevante lover og forskrifter skal tolkes, også påvirke Bankens virksomhet negativt. Det er ingen garanti for at eventuelle endringer i skatte- eller merverdiavgiftslovgivningen eller i tolkningen av skatte- og merverdiavgiftslovgivningen ikke vil bli gitt tilbakevirkende kraft. Enhver slik hendelse kan få vesentlig negativ effekt på Bankens virksomhet, finansielle stilling, driftsresultater, likviditet og/eller fremtidsutsikter.

2.2.7 *Risiko knyttet til nye IFRS 9 Finansielle instrumenter.*

Regnskapstandarden "IFRS 9, Financial Instruments" erstattet tidligere "IAS 39, Financial Instruments: Recognition and Measurement" med virkning for perioder som begynte på eller etter 1. januar 2018 for noterte selskaper. Standarden introduserer nye prinsipper for klassifisering og måling, sikringsbokføring og nedskrivning og innebærer betydelige endringer sammenliknet med dagens regnskapsregelverk. IFRS 9-metodikken vil kunne innebære større volatilitet i nedskrivninger og det forventes også at nedskrivninger vil skje tidligere enn etter dagens regelverk som kan påvirke en banks oppfyllelse av myndighetspålagte soliditetskrav. Endringene vil være særlig merkbare ved starten på en nedgangsperiode.

2.2.8 *Compliance-risiko.*

Compliance-risiko er risikoen for at Banken pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

Et omfattende og komplekst regelverk for å drive bankvirksomhet stiller store krav til styring og kontroll av Banken. Nye regulatoriske krav til hvordan Banken opererer, eller endringer i slike, kan innebære betydelige kostnader for Banken for å sikre etterlevelse. Banken forventer å møte sterkere regulering av sin virksomhet. Manglende etterlevelse av lover og forskrifter vil kunne ha negativ innvirkning på Bankens virksomhet, resultat, likviditet og finansielle stilling.

Etter stedlig tilsyn i Banken i mai 2018, pekte Finanstilsynet på at det forelå vesentlige mangler ved Bankens etterlevelse av hvitvaskingsregleverket, se nærmere om dette i kapittel 6.12.

2.3 RISIKO KNYTTET TIL EGENKAPITALBEVISENE

2.3.1 *Utvikling i verdipapirmarkedet og volatilitet.*

I tillegg til forhold relatert til utvikling i Banken, vil kursen på Egenkapitalbevisene påvirkes av den generelle utviklingen i verdipapirmarkedene. Dette innebærer at kursen på Egenkapitalbevisene vil kunne gå opp eller ned uavhengig av Bankens underliggende utvikling.

Prissetting av Egenkapitalbevisene vil også kunne påvirkes av likviditetsmessig forhold. Det er risiko for at likviditeten i Egenkapitalbevis på Oslo Børs er lav. Dersom handelen i Egenkapitalbevis blir preget av relativt liten omsetning, vil dette kunne føre til at eventuelle store handler innenfor en kort tidshorisont kan føre til sterke positive eller negative kursutslag.

2.3.2 *Stiftelsen ventes å ville være i stand til å bestemme valget av representanter for egenkapitalbeviseierne i Bankens representantskap og kan treffe tiltak som ikke er eller kommer i konflikt med andre egenkapitalbeviseieres interesser.*

Ifølge stiftelsens vedtekter skal den eie mer enn 50 prosent av Egenkapitalbevisene i Banken, og den vil kunne bestemme valget av representanter for egenkapitalbeviseierne i Bankens representantskap (som for tiden utgjør 12 av 40 medlemmer). Stiftelsen vil dermed kunne velge representanter som ikke er i samsvar med, eller som er i strid med, de andre Egenkapitalbeviseiernes interesser.

2.3.3 *Fremtidig salg eller muligheten for fremtidig salg av egenkapitalbevis kan påvirke markedsprisen på Egenkapitalbevisene.*

Konsernet kan ikke forutsi hvilken effekt, om noen, et fremtidig salg av Egenkapitalbevisene, eller tilgjengeligheten av Egenkapitalbevis for fremtidig salg, vil ha på markedsprisen på Egenkapitalbevisene. Salg av et betydelig antall egenkapitalbevis i det offentlige markedet etter Emisjonene, også fra Egenkapitalbeviseiernes side, eller en oppfatning om at slikt salg vil kunne finne sted, kan påvirke markedsprisen på Egenkapitalbevisene negativt, slik at det blir vanskeligere for eierne å selge Egenkapitalbevisene sine eller for Banken å selge egenkapitalinstrumenter på et tidspunkt og til en pris de anser for å være passende.

2.3.4 *Begrenset anledning for utenlandske Egenkapitalbeviseiere til å delta i fremtidige emisjoner.*

I henhold til Finansforetaksloven har eksisterende Egenkapitalbeviseiere fortrinnsrett til å tegne nye Egenkapitalbevis med mindre disse rettighetene er satt til side i henhold til vedtak i Representantskapet.

Egenkapitalbeviseiere i andre jurisdiksjoner kan være forhindret fra å motta, handle og utøve slik fortrinnsrett til tegning av nye Egenkapitalbevis i henhold til gjeldende lokal lovgivning. Dersom slike Egenkapitalbeviseiere ikke kan motta, handle eller utøve slike fortrinnsretter tildelt for deres Egenkapitalbevis i en fortrinnsrettsemisjon i Banken, risikerer disse å miste den økonomiske fordelen slike rettigheter representerer og deres forholdsmessige eierandel i Banken kan bli utvannet.

2.3.5 *Investorer kan være ute av stand til å utøve sine stemmeretter for egenkapitalbevis registrert på en forvalterkonto.*

Reelle eiere av egenkapitalbevis som er registrert på en forvalterkonto (for eksempel gjennom meglere eller andre tredjeparter), kan være ute av stand til å stemme for disse Egenkapitalbevisene på valgmøter for egenkapitalbeviseiere med mindre eierskapet deres registreres på nytt i egenkapitalbeviseiernes navn hos VPS før valgmøtet. Det er ingen garanti for at reelle eiere av egenkapitalbevis vil motta innkalling til slike møter i tide til at de får instruert forvalteren om enten å sørge for omregistrering av Egenkapitalbevisene eller å stemme på vegne av seg.

2.3.6 *Investorer kan risikere nedskrivning av eierandelskapitalen i tilfelle av betalings- eller soliditetsvansker*

Dersom Banken skulle få betalings- eller soliditetsvansker, kan Finanstilsynet og/eller Finansdepartementet pålegge Banken å gjennomføre en rekke tiltak, herunder nedskrivning av eierandelskapitalen. Dersom kun 25 % eller mindre av summen av eierandelskapital og grunnfondskapitalen er intakt, og Banken ikke selv treffer vedtak om å nedskrive kapitalen for å dekke tap, kan Finansdepartementet beslutte nedskrivning av eierandelskapitalen i den utstrekning kapitalen er tapt. Dersom det er nødvendig for å sikre videre forsvarlig drift av Banken, kan departementet også fastsette at eierandelskapitalen skal forhøyes ved nytegning av egenkapitalbevis og fastsette de nærmere tegningsvilkårene, herunder at egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett fravikes.

2.3.7 *Adgangen til å saksøke Banken kan være begrenset etter norsk lov.*

Banken er en norsk sparebank stiftet i henhold til norsk lov. Egenkapitalbeviseiernes rettigheter følger således av norsk lov og Bankens vedtekter. Disse reguleringene kan avvike fra rettigheter Egenkapitalbeviseiere eller aksjeeiere har etter lovgivning i andre jurisdiksjoner. Det gjøres særskilt oppmerksom på at norsk lov begrenser hvilke omstendigheter som gir Egenkapitalbeviseiere adgang til å anlegge avledede søksmål mot en sparebank. Etter norsk lov vil et søksmål vedrørende urettmessige handlinger foretatt mot en sparebank, anlagt av den relevante sparebank, ha prioritet foran søksmål anlagt av en egenkapitalbeviseier i vedrørende samme handling.

Videre er en egenkapitalbevistegners eller egenkapitalbeviseiers anledning til å fremme krav mot en sparebank i forbindelse med en kapitalforhøyelse, etter registrering av denne kapitalforhøyelsen i Foretaksregisteret, begrenset etter norsk lov.

2.3.8 *Omsetning av egenkapitalbevis er underlagt begrensninger etter USAs og andre jurisdiksjoners verdipapirlover.*

Egenkapitalbevisene er ikke registrert etter den amerikanske verdipapirloven eller verdipapirlover i amerikanske delstater eller i andre jurisdiksjoner utenfor Norge og ventes ikke å bli det i fremtiden. Egenkapitalbevisene kan dermed ikke tilbys eller selges unntatt etter et unntak fra registreringskravene i den amerikanske verdipapirloven og gjeldende delstatlig verdipapirlovgivning. Se kapittel 20 «*Restriksjoner for salg og overdragelse*». Liknende begrensninger for overdragelse kan komme til anvendelse i andre jurisdiksjoner. I tillegg er det ingen garanti for at eiere av egenkapitalbevis som er bosatt eller hjemmehørende i USA eller andre land, vil kunne delta i fremtidige kapitalforhøyelser eller fortrinnsrettsemisjoner.

2.3.9 *Utbyttepolitikk og utbytteutvanning*

Tidspunkt for og størrelsen på fremtidige utbetalinger av utbytte fra Egenkapitalbevisene vil avhenge av Bankens fremtidige inntjening, Bankens kapitalbehov samt kapital- og kjernekapitaldekning, slik disse er definert i lov og forskrifter. Endringer i Bankens utbyttepolitikk kan ha negativ effekt for Egenkapitalbevisenes direkteavkastning, kursutvikling og attraktivitet i verdipapirmarkedet. For Bankens utbyttepolitikk vises det til punkt 6.15.

Bankens årsoverskudd blir fordelt mellom eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen i samsvar med eierbrøken. Dersom overskuddet som tildeles grunnfondskapitalen ikke deles ut som gaver på samme nivå som

utbyttet til eierandelskapitalen, vil dette legges til grunnfondskapitalen og således medføre at grunnfondskapitalens relative andel av neste års utbytte blir større og Egenkapitalbeviseierne risikerer å bli utvannet.

3 ANSVARSERKLÆRING

Styret i SpareBank 1 Østlandet er ansvarlig for informasjonen i Prospektet. Styret i Banken erklærer herved at opplysningene i Prospektet så langt de kjenner til er i samsvar med de faktiske forhold, at det ikke forekommer utelatelser fra Prospektet som er av en slik art at de kan endre Prospektets betydningsinnhold, og at styret i Banken har gjort alle rimelige tiltak for å sikre dette.

Hamar, 4. januar 2019

Siri J. Strømmevold Styreleder	Nina Cecilie Lier Nestleder

Kjell Morten Herud Styremedlem	Erik Garaas Styremedlem	Hans-Christian Gabrielsen Styremedlem
Vibeke Hanvold Larsen Styremedlem	Guro Nina Vestvik Styremedlem	Espen Bjørklund Larsen Styremedlem

4 GENERELL INFORMASJON

4.1 Annen viktig investorinformasjon

Det er Banken som har skaffet til veie informasjonen i dette Prospektet. Tilretteleggerne fraskriver seg, så langt det er mulig etter gjeldende rett, ethvert ansvar, det være seg i eller utenfor kontraktsforhold eller på annen måte, som man ellers kunne ha kommet frem til at de hadde med hensyn til dette Prospektet eller uttalelser i forbindelse med det.

Verken Banken, Tilretteleggerne eller noen av disse partenes tilknyttede selskaper, representanter, rådgivere eller selgere kommer med uttalelse til noen mottaker eller kjøper av de nye Egenkapitalbevisene om hvorvidt en investering i de nye Egenkapitalbevisene er lovlig eller hensiktsmessig. Hver investor bør rådføre seg med sine egne rådgivere om juridiske, skattemessige, forretningsmessige, økonomiske og tilknyttede aspekter ved et kjøp av de nye Egenkapitalbevisene.

Investering i Egenkapitalbevisene er forbundet med høy risiko. Se kapittel 2 «Risikofaktorer».

I forbindelse med Emisjonene kan Tilretteleggerne og enhver av deres respektive tilknyttede selskaper, idet de handler som investor for egen regning, erverve Egenkapitalbevis i Emisjonene og i den egenskap for egen regning beholde, kjøpe eller selge slike verdipapirer og Egenkapitalbevis eller tilknyttede investeringer, og tilby eller selge slike Egenkapitalbevis eller andre investeringer i andre sammenhenger enn i forbindelse med Emisjonene. Når det i Prospektet refereres til Egenkapitalbevis som tilbys eller plasseres, skal dette forstås slik at det også omfatter ethvert tilbud eller plassering av Egenkapitalbevis til tilretteleggerne eller noen av deres respektive tilknyttede selskaper idet de investerer for egen regning. Tilretteleggerne har ingen intensjon om å opplyse om omfanget av eventuelle slike investeringer eller transaksjoner, bortsett fra i overensstemmelse med en eventuell rettslig eller myndighetspålagt informasjonsplikt.

4.2 Presentasjon av finansiell og annen informasjon

4.2.1 *Finansiell informasjon*

Konsernets årsregnskap for 2017, 2016 og 2015, som er inntatt ved henvisning i Prospektet, er utarbeidet i overensstemmelse med IFRS som vedtatt av EU. Konsernets ureviderte delårsregnskap for tredje kvartal 2018 og 2017, som er inntatt ved henvisning i Prospektet, er utarbeidet i overensstemmelse med IAS 34.

Årsregnskapet for 2017, 2016 og 2015 er revidert av PricewaterhouseCoopers AS som beskrevet i deres beretning, inntatt ved henvisning til dette Prospektet jf. kapittel 19.

Med «kr» eller «NOK» menes i dette Prospektet Norges lovmessige valuta, norske kroner. Banken utarbeider sine regnskap i NOK (presentasjonsvalutaen). Med mindre noe annet er angitt, er alle beløp i dette Prospektet oppgitt i NOK.

Enkelte tall i dette Prospektet er avrundet (til nærmeste hele tall eller desimal eller brøkdel, alt etter som). Dermed kan tall for samme kategori variere noe fra tabell til tabell. På grunn av avrundingen kan det hende at tallene som presenteres, ikke summerer seg til de presenterte totalbeløpene.

4.2.2 *Begrepsbruk*

Definisjoner av enkelte begreper og måltall som brukes i dette Prospektet, finnes i punkt 11 «Finansiell informasjon» og kapittel 20 «Definisjoner og ordliste».

4.2.3 *Varemerker*

Konsernet eier eller har rettigheter til enkelte varemerker, handelsnavn eller tjenestemerker som det bruker i forbindelse med sin virksomhet. Konsernet hevder, så langt det er mulig etter gjeldende rett, sine rettigheter til varemerker, handelsnavn og tjenestemerker.

Varemerker, handelsnavn eller tjenestemerker tilhørende andre selskaper som nevnes i dette Prospektet, tilhører sine respektive eiere. Av praktiske årsaker er det i dette Prospektet henvist til varemerker, handelsnavn og opphavsrettigheter uten symbolene ™, ® og ©.

4.2.4 *Alternative resultatmål (APMs)*

I dette Prospektet presenterer Banken enkelte alternative resultatmål (APM) som er ikke-IFRS-relaterte finansielle mål- og forholdstall og som heller ikke er regulert av annen relevant lovgivning som for eksempel CRD IV. SpareBank 1 Østlandet sine APMer er utarbeidet i henhold til European Secutities and Markets Authotity (ESMA) sine retningslinjer for APM-er og er nøkkeltall som har til hensikt å gi nyttig tilleggsinformasjon til regnskapet. Disse nøkkeltallene er enten justerte nøkkeltall eller nøkkeltall som ikke er definert under IFRS eller annen lovgivning og er ikke nødvendig vis direkte sammenlignbare med tilsvarende nøkkeltall hos andre selskaper. APM-ene har ikke til hensikt å være et substitutt for regnskapstall som utarbeides etter IFRS og skal heller ikke tillegges mer vekt enn disse regnskapstallene, men har blitt inkludert i den finansielle rapporteringen for å gi en fyldigere beskrivelse av bankens prestasjoner. Videre representerer APM-ene viktige måltall for hvordan ledelsen styrer virksomheten.

Ikke-finansielle nøkkeltall og finansielle nøkkeltall som er regulert av IFRS eller annen lovgivning er ikke definert som APM-er. SpareBank 1 Østlandets APM-er benyttes både i oversikten over hovedtall og i styrets beretning, samt i regnskapspresentasjoner og prospekter. Alle APM-er vises med tilsvarende sammenligningstall for tidligere perioder.

Utlåns- og innskuddsmarginer for Morbanken beregnes i forhold til daglig gjennomsnitt av utlån til- og innskudd fra kunder. For alle andre hovedtall og APM-er som beregnes ved hjelp av gjennomsnittlige balansestørrelser, så beregnes gjennomsnittlig balansestørrelse som gjennomsnittet av inngående balanse for den aktuelle perioden og utgående balanse for hvert av kvartalene i perioden.

De ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene som presenteres, er definert som følger:

Alternative resultatmål	**Definisjon**
Egenkapitalavkastning etter skatt	$\frac{(\text{Resultat etter skatt} - \text{Renteutgifter etter skatt på hybridkapital}) \times (\frac{\text{Act}}{\text{Act}})}{\text{Gjennomsnittlig egenkapital} - \text{Gjennomsnittlig hybridkapital}}$
Underliggende bankdrift	Res. før tap − Nto. res. fra finansielle eiendeler og forpliktelser − Ekstraordinære poster
Kostnadsprosent	$\frac{\text{Sum driftskostnader}}{\text{Sum inntekter}}$
Utlånsmargin	Vektet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder og utlån overført til kredittforetak − Gjennomsnittlig NIBOR 3 MND
Innskuddsmargin	Gj. snittlig NIBOR 3 MND − Vektet gj. snittlig kunderente på innskudd fra kunder
Netto rentemargin	Utlånsmargin + Innskuddsmargin
Netto renteinntekter inklusive provisjoner fra kredittforetak	Netto renteinntekter + Provisjonsinntekter fra kredittforetak
Forvaltningskapital	Sum eiendeler
Forretningskapital	Sum eiendeler + Lån overført til kredittforetak
Brutto utlån inklusive utlån overført til kredittforetak	Utlån til og fordringer på kunder + Lån overført til kredittforetak
Innskuddsdekning	$\frac{\text{Innskudd fra og gjeld til kunder}}{\text{Brutto utlån til kunder}}$
Innskuddsdekning inklusive utlån overført til kredittforetak	$\frac{\text{Innskudd fra og gjeld til kunder}}{\text{Brutto utlån til kunder} + \text{Lån overf. til kred. foretak}}$

Utlånsvekst siste 12 måneder	$\frac{\text{Brutto utlån til kunder}}{\text{Brutto utlån til kunder for 12 måneder siden}} - 1$
Utlånsvekst siste 12 måneder inklusive utlån overført til kredittforetak	$\frac{\text{Bto. utlån til kunder} + \text{Lån overf. til kred. foretak}}{\text{Bto. utlån til kunder for 12 mnd. siden} + \text{Lån overf. til kred. foret. for 12 mnd. siden}} - 1$
Innskuddsvekst siste 12 måneder	$\frac{\text{Innskudd fra og gjeld til kunder}}{\text{Innskudd fra og gjeld til kunder for 12 måneder siden}} - 1$
Tap på utlån i prosent av brutto utlån	$\frac{(\text{Tap på utlån og garantier}) \times (\frac{\text{Act}}{\text{Act}})}{\text{Brutto utlån til kunder}}$
Brutto misligholdte engasjement i prosent av brutto utlån	$\frac{\text{Brutto misligholdte engasjement over 90 dager}}{\text{Brutto utlån til kunder}}$
Brutto øvrige tapsutsatte engasjement i prosent av brutto utlån	$\frac{\text{Brutto øvrige tapsutsatte engasjement som ikke er misligholdt}}{\text{Brutto utlån til kunder}}$
Netto misligholdte og tapsutsatte engasjement i prosent av brutto utlån	$\frac{\text{Netto misligholdte engasjement} + \text{Netto andre tapsutsatte engasjement}}{\text{Brutto utlån til kunder}}$
Avsetningsgrad for misligholdte engasjementer	$\frac{\text{Individuelle nedskrivninger på misligholdte engasjementer}}{\text{Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager}}$
Avsetningsgrad for øvrige tapsutsatte engasjementer	$\frac{\text{Individuelle nedskrivninger på øvrige tapsutsatte engasjementer}}{\text{Brutto øvrige tapsutsatte engasjementer}}$
Egenkapitalprosent	$\frac{\text{Sum egenkapital}}{\text{Sum eiendeler}}$
Bokført egenkapital per EK-bevis konsern	$\frac{(\text{Sum EK} - \text{Min. int.} - \text{Gavefond} - \text{Hybridkap.} + \text{Tot. betalte renter på hybridkap.}) \times \text{Eierandelsbrøk}}{\text{Antall utstedte egenkapitalbevis}}$
Pris/resultat per EK-bevis	$\frac{\text{Børskurs på egenkapitalbevisene}}{\text{Resultat per egenkapitalbevis} \times (\frac{\text{Act}}{\text{Act}})}$
Pris/Bokført egenkapital	$\frac{\text{Børskurs på egenkapitalbevisene}}{\text{Bokført EK per EK} - \text{bevis konsern}}$
Gjennomsnittlig LTV (Loan to value)	$\frac{\text{Gjennomsnittlig lånebeløp på utlån til kunder}}{\text{Gjennomsnittlig markedsverd på sikekrhetsstilte eiendeler}}$
Utlån overført til kredittforetak	Utlån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS og som dermed er fraregnet fra balansen
Act/Act	$\frac{\text{Totalt antall dager i året (365 eller 366)}}{\text{Antall daget hittil i år}}$
Ekstraordinære poster	Identifiserte kostnader som er vurdert å skyldes engangshendelser

De finansielle målene og forholdstallene som presenteres over, er ikke resultatmål etter IFRS eller andre allment aksepterte regnskapsprinsipper, og investorer må vurdere om et slikt mål er et alternativ til (a) driftsinntekter eller driftsresultat (fastslått i overensstemmelse med IFRS eller andre allment aksepterte regnskapsprinsipper) som mål på Konsernets driftsmessige resultater eller (b) andre resultatmål etter allment aksepterte regnskapsprinsipper. De ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene som presenteres over, sier kanskje ikke noe om Konsernets historiske driftsresultater, og slike mål er heller ikke ment å skulle forutsi Konsernets fremtidige resultater.

Det er etter Bankens oppfatning vanlig at de ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene som presenteres over, blir oppgitt av banker i markedet Banken konkurrerer i, og det er også vanlig at de blir brukt av investorer som ønsker å vurdere resultater med sammenliknbare tall uten å måtte ta hensyn til faktorer som avskrivninger og nedskrivninger, som kan variere betydelig etter regnskapsmetode (særlig når det har funnet sted oppkjøp), forretningspraksis eller driftsfremmede faktorer. Derfor oppgir Konsernet de ovennevnte ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene for å gi et mer fullstendig bilde av Konsernets driftsmessige resultater i forhold til andre banker og på tvers av perioder, og av Konsernets evne til å betjene sin gjeld. Bankene kan beregne de ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene som presenteres i dette prospektet, på forskjellige måter. Det kan derfor hende at Konsernets presentasjon av disse ikke-IFRS-relaterte finansielle målene og forholdstallene ikke er sammenliknbare med mål og forholdstall med liknende betegnelser brukt av andre selskaper. Gitt at de ovennevnte forholdstallene er ikke-IFRS-relaterte finansielle mål og forholdstall advares potensielle investorer mot å legge uberettiget vekt på disse målene og forholdstallene.

4.2.5 *Bransje- og markedsdata*

Dette Prospektet inneholder statistikk, data, uttalelser og annen informasjon knyttet til markeder, markedsstørrelser, markedsandeler, markedsposisjoner og andre bransjedata vedrørende Konsernets virksomhet, bransjene og markedene Konsernet opererer i. Med mindre noe annet er angitt, reflekterer slik informasjon Konsernets estimater basert på analyser av flere kilder, for eksempel data samlet inn av bransjeorganisasjoner, rådgivere og analytikere og informasjon man på annen måte har hentet fra andre eksterne kilder, som års- og delårsrapporter og andre presentasjoner publisert av noterte selskaper som opererer i den samme bransjen som Konsernet, og Konsernets interne data og egen erfaring, eller en kombinasjon av slike kilder. Med mindre noe annet er angitt i Prospektet, er uttalelser om Konsernets konkurranseposisjon basert på Bankens egen vurdering og kunnskap om markedet Banken opererer i.

Banken bekrefter at informasjon den har hentet fra tredjeparter, er riktig gjengitt, og at det så langt Banken kjenner til og har kunnet bringe på det rene ut fra informasjonen publisert av den aktuelle tredjeparten, ikke er utelatt opplysninger som medfører at den gjengitte informasjonen er uriktig eller villedende. Der det vises til informasjon fra tredjeparter, er kilden angitt. Banken har ikke noen intensjon om, og forplikter seg på ingen måte til, å oppdatere bransje- eller markedsdata som gjengis i dette Prospektet.

I bransjepublikasjoner eller -rapporter er det som regel angitt at informasjonen er hentet fra kilder man mener er pålitelige, men det kan ikke garanteres at informasjonen i slike publikasjoner eller rapporter er riktig eller fullstendig. Banken har ikke foretatt en uavhengig verifisering av og kan ikke gi noen garantier om riktigheten av markedsdata gjengitt i dette Prospektet som er hentet fra slike bransjepublikasjoner eller -rapporter. Markedsdata og -statistikk er i sitt vesen forutsigende og beheftet med usikkerhet og ikke nødvendigvis i samsvar med de faktiske markedsforholdene. Slik statistikk er basert på markedsundersøkelser, som selv er basert på utvelgelse og på subjektive vurderinger fra både analytikernes og respondentenes side, herunder vurderinger om hva slags produkter og transaksjoner som bør være med i det aktuelle markedet.

Dermed må potensielle investorer være klar over at statistikk, data, uttalelser og annen informasjon knyttet til markeder, markedsstørrelser, markedsandeler, markedsposisjoner og andre bransjedata i dette Prospektet og fremskrivninger, antakelser og estimater basert på slik informasjon kanskje ikke er pålitelige indikatorer på Konsernets fremtidige resultater og de fremtidige resultatene til bransjen det opererer i. Slike indikatorer er nødvendigvis beheftet med høy grad av usikkerhet og risiko som følge av begrensningene beskrevet over og en rekke andre faktorer, herunder de som er beskrevet i kapittel 2 «Risikofaktorer» og andre steder i dette Prospektet.

Følgende eksterne kilder har vært brukt i dette prospektet:

- Analyse fra SpareBank 1 Gruppen AS
- Eiendomsverdi AS, eiendomsverdi.no
- Kantar TNS
- Arbeidsmarkedsstatistikk fra Arbeids- og velferdsetaten (NAV)
- Finans Norge
- Verdipapirfondenes forening
- Statistisk sentralbyrå
- World Economic Outlook Database

Vær oppmerksom på at noen av disse eksterne kildene ikke er fritt tilgjengelige.

4.3 Moody's rating

Dette Prospektet inneholder referanser til Konsernets kredittratinger utstedt av Moody's. Moody's er etablert i EU og registrert i henhold forordning (EF) nr. 1060/2009 (som senere endret) ("**CRA-forordningen**"). Som følge av dette er Moody's inkludert på listen over kredittvurderingsbyråer som publiseres av European Securities and Markets Authority på deres nettsider (http://www.esma.europa.eu/page/List-registered-and-certified-CRAs) i henhold til CRA-forordningen.

Ratingen addresserer forventet tap som investorer kan pådra seg. Moody's anvender rating symbolene nedenfor for å indikere grader av kredittverdighet, der hvert symbol representerer en gruppe med de i det vesentlige samme kreditt karakteristika. I henhold til Moody's langsiktige rating skala[1]:

Aaa Gjeldsforpliktelser ratet Aaa er vurdert å være av høyeste kvalitet, med laveste nivå av kredittrisiko.

Aa Gjeldsforpliktelser ratet Aa er vurdert å være av høy kvalitet , med veldig lav kredittrisiko.

A Gjeldsforpliktelser ratet A er vurdert å være øvre medium kvalitet, med lav kredittrisiko.

Baa Gjeldsforpliktelser ratet Baa er vurdert å være av medium kvalitet, med moderat kredittrisiko, og kan derfor innebære visse spekulative karakteristika.

Ba Gjeldsforpliktelser ratet Ba er vurdert å være spekulative og med betydelig kredittrisiko.

B Gjeldsforpliktelser ratet B er vurdert å være spekulative og med høy kredittrisiko.

Caa Gjeldsforpliktelser ratet Caa er vurdert å være spekulative, av dårlig kvalitet og med veldig høy kredittrisiko.

Ca Gjeldsforpliktelser ratet Ca er meget spekulative og er sannsynligvis i mislighold eller veldig nær mislighold, med noen utsikter til å inndrive hovedstolen og renter.

C Gjeldsforpliktelser ratet C er det laveste.

Moody's tilføyer numeriske modifikatorer 1,2 og 3 til hver generiske rating klassifisering fra Aa til Caa. Modifikator 1 indikerer at gjeldsforpliktelser rangeres in øvre ende av den generiske rating kategorien: modifikator 2 indikerer en middels rangering; og modifikator 3 indikerer rangering i nedre del av den generiske rating kategorien. I tillegg er en "hyb" indikator tilføyd alle ratinger av hybrid instrumenter utstedt av banker, forsikringsselskaper, finansforetak og verdipapirforetak.

[1] Moody's Investors Service – Rating Symbols and definitions December 2016, tilgjengelig på www.moodys.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC _79004

4.4 Fremtidsrettede uttalelser

Dette Prospektet inneholder fremtidsrettede uttalelser ("**Fremtidsrettede Uttalelser**"), herunder visse uttalelser i kapittel 5, 6 og 14 og andre steder i Prospektet. Slike Fremtidsrettede Uttalelser inkluderer, men er ikke begrenset til blant annet fremskrivninger og forventninger vedrørende Konsernets fremtidige finansielle stilling, forretningsstrategi, planer og målsettinger. Alle Fremtidsrettede Uttalelser i Prospektet er basert på informasjon som er tilgjengelig for Banken, og gir uttrykk for Bankens syn og vurderinger, per datoen for Prospektet. Unntatt i den grad Banken er pålagt det gjennom gjeldende børsregler eller lovgivning, har Banken ingen intensjon om, og fraskriver seg ethvert ansvar for, offentlig å oppdatere, rette eller revidere noe av informasjonen i dette Prospektet, herunder fremtidsrettet informasjon og uttalelser, det være seg på grunn av endringer i Bankens forventninger eller som følge av ny informasjon, fremtidige hendelser, endringer i forhold og omstendigheter eller annet som en uttalelse i dette Prospektet måtte være basert på.

Når ord som «forvente», «anta», «mene», «kan», «anslå», «ønske», «ha til hensikt», «være mulig», «kan hende», «planlegge», «bør», «vil», «ville» og liknende uttrykk benyttes, eventuelt sammen med «ikke», er de, i den grad de gjelder Banken, dens datterselskaper eller dens ledelse, ment å angi at den aktuelle uttalelsen er fremtidsrettet. Banken kan ikke gi noen garanti for at slike Fremtidsrettede Uttalelser er riktige, og investorer gjøres oppmerksom på at eventuelle Fremtidsrettede Uttalelser ikke er noen garanti for fremtidige resultater. Slike Fremtidsrettede Uttalelser kan involvere kjente og ukjente risikoer, usikkerheter og andre faktorer som kan føre til at de faktiske resultatene, prestasjonene eller målene til Banken, datterselskapene eller bransjen, alt etter som, avviker vesentlig fra eventuelle fremtidige resultater, prestasjoner eller mål som måtte være angitt, uttrykkelig eller underforstått, gjennom slike fremtidsrettede uttalelser. Slike Fremtidsrettede Uttalelser er basert på en rekke antakelser vedrørende Konsernets nåværende og fremtidige forretningsstrategier og miljøet Banken og dens datterselskaper opererer i.

Faktorer som kan føre til at Bankens faktiske resultater, prestasjoner eller mål avviker vesentlig fra de aktuelle Fremtidsrettede Uttalelsene inkluderer (listen er ikke uttømmende): konkurransen i markedene Banken opererer i, teknologisk utvikling, endringer i regelverk, endringer i økonomiske forhold eller politiske hendelser. Disse Fremtidsrettede Uttalelsene gjenspeiler kun Bankens syn og vurderinger på datoen for dette Prospektet. Noen av faktorene som kan føre til at Bankens faktiske resultater, prestasjoner eller mål kan avvike vesentlig fra de aktuelle fremtidsrettede uttalelsene, inkluderer, men er ikke begrenset til, faktorene beskrevet i kapittel 2 «Risikofaktorer» og andre steder i Prospektet.

I og med ovennevnte usikkerhetsmomenter advares potensielle investorer mot å legge stor vekt på noen av disse Fremtidsrettede Uttalelsene.

5 TILBUDET

5.1 Oversikt over Emisjonene

Formålet med Emisjonene er å styrke Bankens rene kjernekapital som blant annet gjør det mulig for Banken å forfølge ytterligere lønnsom vekst. Styret vektlegger nødvendigheten av å få med seg nye investorer for å sikre en bredere investorbase, som også kan bidra til økt likviditet i Egenkapitalbevisene, som et viktig argument for beslutningen om å gjennomføre Emisjonene. Banken ser muligheter for kontrollert og lønnsom vekst i tiden som kommer, og ønsker å øke egenkapitalen i Banken med henblikk på Bankens muligheter for lønnsom vekst fremover.

For at alle eksisterende Egenkapitalbeviseiere skal få anledning til å tegne Egenkapitalbevis på tilsvarende vilkår som i den Rettede Emisjonen, har styret vedtatt å gjennomføre den Etterfølgende Emisjonen. Som følge av eierbegrensningsregler, som nærmere redegjort for under, har styret i Banken også vedtatt Reparasjonsemisjonen Mot LO for å gi LO, på vegne av LO og tilknyttede foreninger, en mulighet til å unngå utvanning som følge av den Rettede Emisjonen og den Etterfølgende Emisjonen. Banken har ikke et særskilt ansatteprogram som gir ansatte i Konsernet mulighet til å bli eier av Egenkapitalbevis. Styret anser det likevel som en gode at ansatte i Konsernet er medeiere i Banken, styret har derfor vedtatt Ansatteemisjonen.

Tegningskursen i den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen (ikke hensyntatt rabatt) er lik tegningskursen i den Rettede Emisjonen. Banken gjør potensielle investorer oppmerksom på at Egenkapitalbevisene har vært handlet på Oslo Børs til en lavere kurs enn tegningskursen i Emisjonene i perioden fra den Rettede Emisjonen og frem til Prospektdato. Potensielle investorer anbefales derfor også å vektlegge den gjeldende prisingen av Egenkapitalbevisene på Oslo Børs når de fatter en investeringsbeslutning knyttet til Emisjonene.

Den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO samt Ansatteemisjonen er nærmere beskrevet i det følgende.

5.2 Rettet emisjon

Bestillingsperioden i den Rettede Emisjonen begynte 8. november 2018 kl. 16.30 og ble avsluttet samme kveld. Tegningskursen i den Rettede Emisjonen ble fastsatt av styret til NOK 86 per Egenkapitalbevis på bakgrunn av en "book-building"-prosess. Den Rettede Emisjonen åpnet for bestillinger fra både eksisterende og nye investorer og hadde et krav om minstetegning og minstetildeling på EUR 100.000.

Tildeling av Egenkapitalbevis ble foretatt etter styrets skjønn hensyntatt blant annet eksisterende eierskap i Banken, størrelse på og tidspunkt for bestilling, investeringshorisont, relativ investorkvalitet, prislederskap, Bankens eierstruktur, m.m.

Basert på mottatte bestillinger besluttet styret, i henhold til styrefullmakt om kapitalforhøyelse gitt av Representantskapet den 22. mars 2018 ("**Styrefullmakten**"), den 9. november 2018 å vedta utstedelsen av 8 139 534 nye Egenkapitalbevis, hvert pålydende NOK 50 i den Rettede Emisjonen.

Ved gjennomføring av den Rettede Emisjonen ble vedtektsfestet eierandelskapital forhøyet med NOK 406 976 700 gjennom utstedelsen av 8 139 534 nye Egenkapitalbevis. Bruttoprovenyet i den Rettede Emisjonen var NOK 699 999 924.

Den Rettede Emisjonen ble registrert i Foretaksregisteret den 28. november 2018.

5.2.1 *Styrets vedtak*

Styret fattet 9. november 2018 følgende vedtak om å utstede Egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen basert på Styrefullmakten:

"I henhold til styrefullmakten vedtatt av representantskapet den 22. mars 2018 vedtar styret å forhøye eierandelskapitalen gjennom den Rettede Emisjonen i samsvar med følgende:

a) Eierandelskapitalen forhøyes med NOK 406.976.700 ved utstedelse av 8.139.534 nye egenkapitalbevis.
b) Egenkapitalbevisenes pålydende er NOK 50.
c) Tegningskursen er NOK 86 per egenkapitalbevis.
d) Egenkapitalbevisene kan tegnes av investorene som har bestilt og er tildelt egenkapitalbevis i rettet plassering som er gjennomført 8. november 2018, slik at egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett fravikes. Investorenes navn og antall egenkapitalbevis er angitt i vedlegg 1 til protokollen.
e) Egenkapitalbevisene tegnes av SpareBank 1 Markets og Pareto Securities AS for og etter fullmakt fra investorene på separat tegningsblankett innen 12. november 2018.
f) Kontant oppgjør for egenkapitalbevisene skal innbetales til separat konto i norsk kredittinstitusjon senest 3. desember 2018.
g) Egenkapitalbevisene gir rettigheter i banken, herunder rett til utbytte fra og med registrering av kapitalforhøyelsen i Foretaksregisteret.
h) Overkurs etter fradrag for emisjonskostnader fordeles i samsvar med finansforetaksloven 10-14.
i) Utgiftene ved de fire kapitalforhøyelsene anslås å utgjøre NOK 19 millioner, avhengig av resultatene i kapitalforhøyelsene.
j) Vedtektene § 2-2 endres til å lyde som følger:

"SpareBank 1 Østlandets utstedte eierandelskapital utgjør NOK 5.765.976.050 fordelt på 115.319.521 egenkapitalbevis à kr 50."

5.2.2 *Notering på Oslo Børs*

De nye Egenkapitalbevisene i den Rettede Emisjonen ble registrert i Foretaksregisteret den 28. november 2018 og har samme ISIN og rettigheter som eksisterende Egenkapitalbevis. Egenkapitalbevisene utstedt i den Rettede Emisjonen ble automatisk tatt opp til notering på Oslo Børs ved utstedelse.

5.2.3 *Utvanning*

Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som ikke deltok i den Rettede Emisjonen var omtrent 7,1 %. Som kompensasjon vil enkelte av disse motta ikke-omsettelige allokeringsretter i den Etterfølgende Emisjonen, jf. beskrivelsen av den Etterfølgende Emisjonen nedenfor.

5.2.4 *Bakgrunn for å fravike fortrinnsrett*

Bakgrunnen for Emisjonene er å styrke Bankens rene kjernekapital som blant annet gjør det mulig for Banken å forfølge ytterligere lønnsom vekst. Eksisterende egenkapitalbeviseieres fortrinnsrett ble fraveket til fordel for de som ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen. Styret i Banken vurderte ulike transaksjonsalternativer og kom til at kombinasjonen av en rettet emisjon, en etterfølgende reparasjonsemisjon mot LO og en etterfølgende emisjon rettet mot øvrige eiere vil være den strukturen som best ivaretar Bankens og Egenkapitalbeviseiernes felles interesser. Tatt i betraktning gjennomføringsrisiko, kostnad og sannsynlig prising og utvanning ved en fortrinnsrettsemisjon, samt antatt tilgjengelighet i kapitalmarkedet, vurderte styret, etter grundige overveielser, forholdene slik at det forelå tilstrekkelige grunner til å fravike Egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett. Det er styrets syn at Emisjonene er strukturert på en måte som så langt som mulig ivaretar hensynet til likebehandling og er i Banken og Egenkapitalbeviseiernes felles interesse.

5.3 Den Etterfølgende Emisjonen

5.3.1 *Styrets vedtak*

Styret fattet 9. november 2018 følgende vedtak om å utstede Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen basert på Styrefullmakten:

Under forutsetning av at den Rettede Emisjonen som beskrevet ovenfor gjennomføres og i henhold til styrefullmakten vedtatt av representantskapet den 22. mars 2018 vedtar styret å forhøye eierandelskapitalen gjennom den Etterfølgende Emisjonen i samsvar med følgende:

a) *Eierandelskapitalen forhøyes med minimum NOK 50 og maksimalt NOK 80.962.500 ved utstedelse av minimum 1 og maksimalt 1.619.250 nye egenkapitalbevis.*
b) *Egenkapitalbevisenes pålydende er NOK 50.*
c) *Tegningskursen er NOK 86 per egenkapitalbevis.*
d) *Egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett fravikes. Egenkapitalbevisene kan tegnes av bankens egenkapitalbeviseiere per 8. november 2018, slik de fremkommer av VPS per 12. november 2018, som (i) ikke ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ikke ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start og (iii) ikke er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak. Overtegning og tegning uten tegningsrett er tillatt.*
e) *Egenkapitalbevisene kan ikke tegnes av egenkapitalbeviseiere eller andre som etter bankens vurdering er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om tegning ville være ulovlig eller (for andre jurisdiksjoner enn Norge) vil medføre plikt til prospekt, registrering eller lignende tiltak.*
f) *Et prospekt som skal godkjennes av Finanstilsynet i henhold til verdipapirhandelloven kapittel 7, skal utarbeides og offentliggjøres i tilknytning til kapitalforhøyelsen.*
g) *Tegningsperioden starter 7. januar 2019 og avsluttes 21. januar 2019 kl. 16:30 (norsk tid). Dersom prospektet ikke er godkjent i tide til å overholde denne tegningsperioden, skal tegningsperioden begynne å løpe på den andre handelsdagen på Oslo Børs etter godkjennelsestidspunktet og avsluttes kl. 16:30 14 dager deretter. Tegningsperioden skal ikke under noen omstendighet avsluttes senere enn 5. februar 2019.*
h) *Egenkapitalbevisene tegnes ved å undertegne og returnere tegningsblanketten som vedlegges prospektet eller ved å tegne via link på internett som vil bli publisert på bankens og tilretteleggernes hjemmesider.*
i) *Tildeling av egenkapitalbevis foretas av styret på grunnlag av blant annet eksisterende eierandel i banken, rettidigheten av tegningen, pris, tegningens relative størrelse, bransjekunnskap, antatt kvalitet på investor og investeringshorisont.*
j) *Kontant oppgjør for egenkapitalbevisene skal innbetales til separat konto i norsk kredittinstitusjon innen 25. januar 2019, eller den femte handelsdagen på Oslo Børs etter utløpet av tegningsperioden dersom denne utsettes i henhold til g) ovenfor. Betaling foretas i henhold til instruksjonene i prospektet.*
k) *Egenkapitalbevisene gir rettigheter i banken, herunder rett til utbytte fra og med registrering av kapitalforhøyelsen i Foretaksregisteret.*
l) *Overkurs etter fradrag for emisjonskostnader fordeles i samsvar med finansforetaksloven 10-14.*
m) *Utgiftene ved de fire kapitalforhøyelsene anslås å utgjøre NOK 19 millioner, avhengig av resultatene i kapitalforhøyelsene.*
n) *Vedtektene § 2-2 endres slik at bestemmelsen angir eierandelskapital og antall egenkapitalbevis etter kapitalforhøyelsen*

5.3.2 *Tidsplan for den Etterfølgende Emisjonen*

Nedenfor er hovedpunktene i tidsplanen for den Etterfølgende Emisjonen angitt (med forbehold om enkelte endringer):

Første handelsdag eksklusiv allokeringsretter i den Etterfølgende Emisjonen	9. november 2018
Første dag i Tegningsperioden.....	7. januar 2019
Siste dag i Tegningsperioden	21. januar 2019
Innbetalingsfrist i den Etterfølgende Emisjonen	25. januar 2019
Nye Egenkapitalbevis utstedes	omkring 4. februar 2019
Notering av nye Egenkapitalbevis.....	omkring 4. februar 2019

5.3.3 *Emisjonsbeløp og pris*

Brutto emisjonsbeløp i den Etterfølgende Emisjonen vil utgjøre inntil NOK 139 255 500 ved utstedelse av inntil 1 619 250 nye Egenkapitalbevis til NOK 86 per Egenkapitalbevis (samme tegningskurs som i den Rettede Emisjonen). Endelig emisjonsbeløp vil bli offentliggjort så snart som mulig etter Tegningsperiodens utløp omkring 22. januar 2019 gjennom børsmelding under ticker-koden "SPOL".

5.3.4 *Tegningsperiode og tegningssted*

Tegningsperioden i den Etterfølgende Emisjonen løper fra og med 7. januar 2019 kl. 09:00 til 21. januar 2019 kl. 16:30 norsk tid ("**Tegningsperioden**").

Tegning av Egenkapitalbevis skjer ved utfyllelse av Tegningsblanketten inntatt som Vedlegg B i dette Prospektet og oversendelse til en av Tilretteleggerne, eller ved tegning via internett som beskrevet nedenfor. Korrekt utfylt Tegningsblankett må være Tilretteleggerne i hende innen kl. 16:30 norsk tid 21. januar 2019. Eventuelle tegninger via VPS' online tegningssystem må være gjennomført innen den samme fristen. Tegninger mottatt etter utløp av Tegningsperioden risikerer ikke å bli behandlet. Tegneren bærer risikoen for eventuelle forsinkelser i postgang, dataproblemer eller andre forsinkelser i kommunikasjonen som medfører at Tegningsblanketten ikke kommer frem til Tilretteleggerne eller ikke blir registrert i VPS' online tegingssystem innen Tegningsperiodens utløp. Hvilken Tilrettelegger tegningsblanketten sendes til vil ikke påvirke allokeringen av Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen.

Eksisterende Egenkapitalbeviseiere som er norske statsborgere kan tegne seg for nye Egenkapitalbevis gjennom VPS' online tegningssystem eller ved å følge link på www.paretosec.com eller www.sb1markets.no som vil lede tegner til VPS online tegningssystem.

Flere tegninger, dvs. tegninger på mer enn én tegningsblankett, er tillatt. Vennligst merk at to separate tegningsblanketter innlevert av den samme tegneren hvor det er tegnet et tilsvarende antall Egenkapitalbevis i begge tegningsblankettene, kun vil telles én gang, med mindre noe annet er uttrykkelig presisert i én av tegningsblankettene (f.eks. ved tydelig angivelse av "Tilleggstegning" eller ved nummerering av tegningsblankettene). En tegning er ugjenkallelig og kan ikke trekkes tilbake, kanselleres eller endres når den er mottatt av en av Tilretteleggerne. Det vil være tegners ansvar å sørge for at korrekt Tegningsblankett er mottatt av Tilrettelegger dersom tegner sender inn flere Tegningsblanketter.

Banken og Tilretteleggerne kan etter eget skjønn og uten at tegneren varsles om det, avvise for sent mottatte eller uriktig utfylte tegningsblanketter for den Etterfølgende Emisjonen eller tegninger som måtte være ulovlige. Alle spørsmål om hvorvidt en tegning i den Etterfølgende Emisjonen er innsendt i tide, er gyldig, og kan tas i betraktning, avgjøres av Banken og/eller Tilretteleggerne etter deres eget skjønn, som vil være endelig og bindende.

Tegningssteder for den Etterfølgende Emisjonen er:

Pareto Securites AS
Dronning Mauds gate 3
Postboks 1411 Vika
0115 OSLO
Norge
Tlf: +47 22 87 87 00
E-post: subscription@paretosec.com
www.paretosec.com

SpareBank 1 Markets AS
Olav V's gate 5
Postboks 1398 Vika
0114 OSLO
Norge
Tlf: +47 24 14 74 00
E-post: subscription@sb1markets.no
www.sb1markets.no

5.3.5 *Allokeringsretter, rett til tegning og tildeling*

For at den Etterfølgende Emisjonen skal ha en reparerende effekt er Egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett delvis fraveket. Hver av Bankens Egenkapitalbeviseiere per 8. november 2018, slik det fremkommer i VPS per utløpet av 12. november 2018, unntatt egenkapitalbeviseiere som (i) ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start

og (iii) ikke er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak, vil motta 0,08029 ikke-omsettelige allokeringsretter for hvert Egenkapitalbevis vedkommende Relevant Eier er registrert som eier av i VPS per utløpet av 12. november 2018. Antall allokeringsretter som utstedes til hver Relevante Eier vil rundes ned til nærmeste hele Allokeringsrett. Hver Allokeringsrett vil (med de begrensninger som er beskrevet nedenfor) gi rett til å tegne og bli tildelt ett nytt Egenkapitalbevis i Banken. Overtegning og tegning uten Allokeringsretter er tillatt.

Det er ingen minimumstegning i den Etterfølgende Emisjonen. Allokeringsretter som ikke er benyttet innen utløp av Tegningsperioden bortfaller uten kompensasjon til eieren og vil være uten verdi.

Dersom utenlandske Relevante Eiere er forhindret fra å utøve Allokeringsretter, vil disse Allokeringsrettene, som for de øvrige Allokeringsrettene, bortfalle ved utløpet av Tegningsperioden. Etter Bankens vurdering vil dette kunne gjelde for maksimalt eierne av ca. 1,35 % av Egenkapitalbevisene i Banken.

Tildeling av Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen vil skje omkring 22. januar 2019 på basis av tildelte Allokeringsretter som har blitt gyldig utøvet i perioden og eventuell overtegning og tegning uten Allokeringsretter.

Det vil ikke bli tildelt brøkdeler av Egenkapitalbevis. Banken forbeholder seg retten til å runde av, se bort fra eller redusere enhver tegning av Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen som ikke er dekket av Allokeringsretter.

Tildeling av færre Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen enn det tegnede antallet påvirker ikke tegnerens forpliktelse til å betale for de tildelte Egenkapitalbevisene.

Endelig resultat av den Etterfølgende Emisjonen, Ansatteemisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO forventes å bli publisert omkring 22. januar 2019 ved børsmelding fra Banken som offentliggjøres gjennom Oslo Børs' informasjonssystem på www.newsweb.no og på Bankens internettside www.sb1ostlandet.no. Melding om tildelte Egenkapitalbevis og det korresponderende tegningsbeløpet som skal betales av den enkelte tegner, forventes å bli gitt i tildelingsbrev omkring 22. januar 2019. Det forventes at tegnere som har tilgang til investortjenester gjennom sin VPS-kontofører, vil kunne se antallet nye Egenkapitalbevis tildelt dem i den Etterfølgende Emisjonen fra kl. 14:00 (norsk tid) 22. januar 2019. Tegnere som ikke har tilgang til investortjenester gjennom sin VPS-kontofører, kan kontakte Tilretteleggerne 22. januar 2019 for å få informasjon om antallet Egenkapitalbevis som er tildelt dem.

5.3.6 *Oppgjør i den Etterfølgende Emisjonen*

Betalingen for de tildelte Egenkapitalbevis skal finne sted senest 25. januar 2019 ("**Betalingsdagen**") ved direkte belastning av tegnerens bankkonto. Tegneren gir ved påtegnelse av Tegningsblanketten, eller ved tegning via VPS' online tegningssystem, Tilretteleggerne ugjenkallelig fullmakt og instruks til å belaste bankkontoen direkte for det totale tegningsbeløpet på Betalingsdagen. Ved forsinket betaling vil det påløpe forsinkelsesrente i henhold til lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling med m.m., for tiden 8,75 % p.a.

Tegnere som ikke har norsk bankkonto, må sørge for at betaling for Egenkapitalbevisene de har blitt tildelt i den Etterfølgende Emisjonen skjer senest kl. 12.00 (norsk tid) på Betalingsdagen og bes kontakte en av Tilretteleggerne for nærmere betalingsinstruks.

Dersom tegneren ikke overholder betalingsforpliktelsen, forbeholder Banken og Tilretteleggerne seg retten til å la andre gjøre opp tegningsbeløpet på vegne av tegneren. Tegneren vil være fult ansvarlig for å betale tegningsbeløpet for Egenkapitalbevis som er tildelt tegneren, uavhengig av slik betaling for andre. Den som har gjort opp tegningsbeløp på vegne av tegneren kan i henhold til Finansforetaksloven § 10-22, jfr. Allmennaksjeloven § 10-12 (4) overta de aktuelle Egenkapitalbevis eller selge slike Egenkapitalbevis for tegnerens regning og risiko, uten underretning til tegneren, fra og med den fjerde dagen etter Betalingsdagen dersom betaling ikke er mottatt fra tegneren den tredje dagen etter Betalingsdagen. Banken kan inndrive betaling ethvert utestående beløp i overensstemmelse med norsk rett.

Forutsatt at korrekt betaling finner sted på Betalingsdagen, vil Egenkapitalbevisene bli overført til tegnerens VPS-konto omkring 4. februar 2019, etter at kapitalforhøyelsen i henhold til den Etterfølgende Emisjonen er registrert i Foretaksregisteret, som er forventet omkring 4. februar 2019.

Fra tidspunkt for registrering av den Etterfølgende Emisjonen i Foretaksregisteret vil de nye Egenkapitalbevisene være likestilt med eksisterende Egenkapitalbevis i enhver forstand, herunder rett til utbytte som måtte bli besluttet etter registrering. De nye Egenkapitalbevisene vil også ha stemmerett på valgmøte for Egenkapitalbeviseiere etter registrering. For en nærmere redegjørelse om rettigheter for egenkapitalbeviseiere, se kapittel 14.

5.3.7 *Tegning gjennom finansielle mellommenn*

Fysiske eller juridiske personer som eier Egenkapitalbevis gjennom finansielle mellommenn (dvs. meglere og forvaltere), må lese dette punkt 5.3.7. Alle spørsmål vedrørende tidspunktet for, gyldigheten av, og formen på, instrukser som gis til en finansiell mellommann i forbindelse med tegning avgjøres av den finansielle mellommannen i samsvar med dennes normale kundebehandlingsprosedyrer eller i henhold til underretning sendt til den enkelte Egenkapitalbeviseier.

Banken er ikke ansvarlig for handlinger eller unnlatelser foretatt av finansielle mellommenn som Egenkapitalbeviseiere eier Egenkapitalbevis gjennom.

En Egenkapitalbeviseier som ønsker å tegne Egenkapitalbevis bør instruere den finansielle mellommannen i henhold til instruksene mottatt fra vedkommende mellommann. Den finansielle mellommannen har ansvar for å innhente instrukser for tegning fra den relevante Egenkapitalbeviseier og for å informere Tilretteleggerne om tegningen.

En Egenkapitalbeviseier som tegner Egenkapitalbevis gjennom en finansiell mellommann, må betale tegningsbeløpet for de tegnede Egenkapitalbevisene vedkommende får tildelt, i henhold til instruksene mottatt fra den finansielle mellommannen. Den finansielle mellommannen må betale tegningsbeløpet på vegne av de(n) relevante Egenkapitalbeviseieren i henhold til instruksene i Prospektet. Betaling for de Egenkapitalbevisene må foretas før eller på Betalingsdagen (som angitt i punkt 5.3.6). Det kan derfor bli stilt krav om at den finansielle mellommannen må ha mottatt betalingen fra tegneren før Betalingsdagen.

5.3.8 *Utvanning*

Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som verken deltar i den Rettede Emisjonen eller den Etterfølgende Emisjonen vil være opptil 8,3 %.

5.4 Reparasjonsemisjon Mot LO

Reparasjonsemisjonen Mot LO, en emisjon der LO kan tegne Egenkapitalbevis på vegne av LO og tilknyttede foreninger, har til hensikt å gi disse en mulighet til å unngå utvanning som følge av den Etterfølgende Emisjonen (men ikke Ansatteemisjonen). Reparasjonsemisjonen Mot LO består av totalt av inntil 357 494 egenkapitalbevis til tegningskurs NOK 86 per egenkapitalbevis, men LO ikke kan tegne flere egenkapitalbevis enn 14,82 % av summen av det antall egenkapitalbevis som allokeres i den Etterfølgende Emisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO.

Bakgrunnen for den særlige behandlingen av LO (med tilknyttede foreninger) er at LO (med tilknyttede foreninger) ved Sparebanken Hedmarks oppkjøp av Bank 1 Oslo Akershus AS ble gitt tillatelse til å samlet eie "marginalt" over 10 % av totalkapitalen i banken. Ytterligere eierskap vil fordre tillatelse fra myndighetene som følge av eierkontrollregler for eiere av sparebanker, se nærmere om disse reglene i kapittel 15.1.7. Etter tildelingen i den Rettede Emisjonen var LOs eierskap rett over 10 % og LO hadde således ikke mulighet til å øke sin eierandel gjennom den Rettede Emisjonen for å ta høyde for utvanning som følge av den Etterfølgende Emisjonen. Gjennom Reparasjonsemisjonen Mot LO sikres det at, selv om LOs andel av totalkapitalen i Banken øker noe som følge av at det kun er eierandelskapitalen som forhøyes, LOs andel av eierandelskapitalen ikke øker sammenlignet med før Emisjonene.

Banken vurderte LOs situasjon knyttet til eierkontrollreglene, som er unik for LO blant eksisterende eiere i Banken, som en tilstrekkelig saklig grunn til å forskjellsbehandle eiere ved å kun tilby den rettede emisjonen til LO. Videre ble det vurdert at forskjellsbehandlingen anses å være i Bankens og egenkapitalbeviseiernes fellesinteresse som følge av i hovedsak at (i) LO er en langsiktig eier i Banken, (ii) LO bidrar til finansiering av Banken gjennom betydelige innskudd, (iii) LO bidro til å støtte gjennomføring av den Rettede Emisjonen ved å forhåndstegne en større andel av den Rettede Emisjonen, (iv) alle Emisjonene blir gjennomført med begrenset rabatt sammenlignet med markedskurs, samt (vi) LO gjennom Reparasjonsemisjonen Mot LO ikke gis mulighet til å øke sin eierandel av Egenkapitalbevis, men kun opprettholder gjeldende eierskapsprosent av Egenkapitalbevisene.

Tegningsperioden i Reparasjonsemisjonen Mot LO er lik som Tegningsperioden. Tegningskursen per Egenkapitalbevis vil lik som i den Rettede Emisjonen og den Etterfølgende Emisjonen.

LO vil tildeles det antall Egenkapitalbevis som tegnes i Reparasjonsemisjonen Mot LO, begreset oppad til et antall Egenkapitalbevis som tilsvarer 14,82 % av summen av det antall egenkapitalbevis som allokeres i den Etterfølgende Emisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO.

Ved gjennomføring av Reparasjonsemisjonen Mot LO blir vedtektsfestet eierandelskapital forhøyet med inntil NOK 17 874 700 gjennom utstedelsen av inntil 357 494 nye Egenkapitalbevis. Bruttoprovenyet vil således være inntil NOK 30 744 484.

Reparasjonsemisjonen Mot LO forventes å bli registrert i Foretaksregisteret omkring 4. februar 2019.

5.4.1 *Styrets vedtak*

Styret fattet 9. november 2018 følgende vedtak om Reparasjonsemisjonen Mot LO basert på Styrefullmakten:

Under forutsetning av at den Rettede Emisjonen som beskrevet ovenfor gjennomføres og i henhold til styrefullmakten vedtatt av representantskapet den 22. mars 2018 vedtar styret å forhøye eierandelskapitalen gjennom en emisjon rettet mot LO i samsvar med følgende:

a) Eierandelskapitalen forhøyes med minimum NOK 50 og maksimalt NOK 17.874.700 ved utstedelse av minimum 1 og maksimalt 357.494 nye egenkapitalbevis.
b) Egenkapitalbevisenes pålydende er NOK 50.
c) Tegningskursen er NOK 86 per egenkapitalbevis.
d) Egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett fravikes. Egenkapitalbevisene kan tegnes av LO (Landsorganisasjonen i Norge) på vegne av seg selv og tilknyttede forbund som er eiere i baken.
e) Tegningsperioden starter 7. januar 2019 og avsluttes 21. januar 2019 kl. 16:30 (norsk tid). Dersom prospektet for den Etterfølgende Emisjonen nevnt over ikke er godkjent i tide til å overholde denne tegningsperioden, skal tegningsperioden begynne å løpe på den andre handelsdagen på Oslo Børs etter godkjennelsestidspunktet og avsluttes kl. 16:30 14 dager deretter. Tegningsperioden skal ikke under noen omstendighet avsluttes senere enn 5. februar 2019.
f) Egenkapitalbevisene tegnes ved å undertegne og returnere en særskilt tegningsblankett.
g) Tildeling av egenkapitalbevis foretas av styret. Det skal ikke tildeles flere egenkapitalbevis enn det antallet som tilsvarer 14,82 % av summen av antall egenkapitalbevis som utstedes i den Etterfølgende Emisjonen nevnt over og denne emisjonen.
h) Kontant oppgjør for egenkapitalbevisene skal innbetales til separat konto i norsk kredittinstitusjon innen 25. januar 2019, eller den femte handelsdagen på Oslo Børs etter utløpet av tegningsperioden dersom denne utsettes i henhold til e) ovenfor.
i) Egenkapitalbevisene gir rettigheter i banken, herunder rett til utbytte fra og med registrering av kapitalforhøyelsen i Foretaksregisteret.
j) Overkurs etter fradrag for emisjonskostnader fordeles i samsvar med finansforetaksloven 10-14.

k) Utgiftene ved de fire kapitalforhøyelsene anslås å utgjøre NOK 19 millioner, avhengig av resultatene i kapitalforhøyelsene.
l) Vedtektene § 2-2 endres slik at bestemmelsen angir eierandelskapital og antall egenkapitalbevis etter kapitalforhøyelsen.

5.4.2 *Notering på Oslo Børs*

De nye Egenkapitalbevisene i Reparasjonsemisjonen Mot LO forventes registrert i Foretaksregisteret omkring 4. februar 2019 og vil deretter registreres med samme ISIN som eksisterende Egenkapitalbevis og tas opp til notering på Oslo Børs omkring 4. februar 2019.

5.4.3 *Utvanning*

Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som ikke deltar i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen eller Reparasjonsemisjonen Mot LO vil være 8,6 %.

5.5 Ansatteemisjonen

5.5.1 *Kvalifiserte Ansatte*

Hvis annet ikke følger av gjeldende lovgivning, er alle faste ansatte i Konsernet, per 8. november 2018, Kvalifiserte Ansatte for å delta i Ansatteemisjonen.

5.5.2 *Styrets vedtak*

I samsvar med styrets og ledelsens ønske om eierskap av egenkapitalbevis blant de ansatte i Banken, har styret besluttet å gjennomføre en Ansatteemisjon rettet mot Kvalifiserte Ansatte parallelt med gjennomføringen av den Etterfølgende Emisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO.

Styret fattet 9. november 2018 følgende vedtak om å utstede Egenkapitalbevis i Ansatteemisjonen basert på Styrefullmakten:

Under forutsetning av at den Rettede Emisjonen som beskrevet ovenfor gjennomføres, og i henhold til styrefullmakten vedtatt av representantskapet den 22. mars 2018, vedtar styret å forhøye eierandelskapitalen i samsvar med følgende:

a) Eierandelskapitalen forhøyes med minimum NOK 50 og maksimalt NOK 21.802.300 ved utstedelse av minimum 1 og maksimalt 436.046 nye egenkapitalbevis, men likevel slik at totalt tegningsbeløp i emisjonen ikke kan overstige NOK 30.000.000,-
b) Egenkapitalbevisenes pålydende er NOK 50.
c) Tegningskursen er NOK 68,80 per egenkapitalbevis for de første 1 453 egenkapitalbevisene tegnet av hver tegner, noe som innebærer at tegningskursen er om lag 20 prosent lavere enn tegningskursen i de øvrige Emisjonene. For tildelte egenkapitalbevis utover 1.453 per tegner er tegningskursen NOK 86 per egenkapitalbevis, tilsvarende tegningskursen i de øvrige Emisjonene.
d) Egenkapitalbevisene kan tegnes av ansatte per 8. november 2018 i SpareBank 1 Østlandet og i datterselskapene SpareBank 1 Finans Østlandet AS, EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS, SpareBank 1 Østlandet VIT AS, EiendomsMegler i Oslo Akershus AS, slik at egenkapitalbeviseiernes fortrinnsrett fravikes.
e) Egenkapitalbevisene som tegnes til rabattert tegningskurs kan ikke avhendes, pantsettes eller på annen måte forføyes over i en periode på to år regnet fra registreringen av de nye egenkapitalbevisene på den ansattes VPS-konto.
f) Et prospekt som skal godkjennes av Finanstilsynet i henhold til verdipapirhandelloven kapittel 7, skal utarbeides og offentliggjøres i tilknytning til kapitalforhøyelsen.
g) Tegningsperioden starter 7. januar 2019 og avsluttes 21. januar 2019 kl. 16:30 (norsk tid). Dersom prospektet ikke er godkjent i tide til å overholde denne tegningsperioden, skal tegningsperioden begynne å løpe på den andre handelsdagen etter godkjennelsestidspunktet og avsluttes kl. 16:30 14

dager deretter. Tegningsperioden skal ikke under noen omstendighet avsluttes senere enn 5. februar 2019.

h) *Egenkapitalbevisene tegnes ved å undertegne og returnere tegningsblanketten som vedlegges prospektet eller ved å tegne via link på internett som vil bli publisert på bankens og tilretteleggernes hjemmesider.*

i) *Kontant oppgjør for egenkapitalbevisene skal innbetales til separat bankkonto i norsk kredittinstitusjon innen 25. januar 2019, eller den femte handelsdagen på Oslo Børs etter utløpet av tegningsperioden dersom denne utsettes i henhold til g) ovenfor. Betaling foretas i henhold til instruksjonene i prospektet.*

j) *Egenkapitalbevisene gir rettigheter i banken, herunder rett til utbytte fra og med registrering av kapitalforhøyelsen i Foretaksregisteret, likevel slik at egenkapitalbevisene som tegnes til rabattert tegningskurs registreres på et egen ISIN, som vil være sperret og ikke børsnotert i en periode på to år regnet fra registreringen av den nye egenkapitalbevisene på den ansattes VPS-konto.*

k) *Overkurs etter fradrag for emisjonskostnader fordeles i samsvar med finansforetaksloven 10-14.*

l) *Utgiftene ved de fire kapitalforhøyelsene anslås å utgjøre NOK 19 millioner, avhengig av resultatene i kapitalforhøyelsene.*

m) *Vedtektene § 2-2 endres slik at bestemmelsen angir eierandelskapital og antall egenkapitalbevis etter kapitalforhøyelsen.*

5.5.3 *Emisjonsbeløp og pris*

Styret har besluttet at fast ansatte i Banken og fast ansatte i Bankens datterselskaper per 8. november, kan tegne egenkapitalbevis i Ansatteemisjonen til tegningskurs NOK 68,8 per Egenkapitalbevis for de første 1 453 egenkapitalbevisene tegnet av hver Kvalifiserte Ansatte, noe som innebærer at tegningskursen er om lag 20 prosent lavere enn tegningskursen i de øvrige Emisjonene. For tildelte egenkapitalbevis utover 1 453 per tegner er tegningskursen NOK 86 per Egenkapitalbevis, tilsvarende tegningskursen i de øvrige Emisjonene.

Rabatten er gitt som følge av at Banken ønsker at Ansatteemisjonen skal representere et insentiv for de ansatte. Videre vil egenkapitalbevisene utstedt til rabatt i Ansatteemisjonen ikke kunne avhendes, pantsettes eller på annen måte forføyes over i en periode på to år regnet fra registreringen av de nye egenkapitalbevisene på den ansattes VPS-konto.

I Ansatteemisjon tilbys inntil 436 046 nye egenkapitalbevis. Bruttoproveny fra Ansatteemisjonen, før omkostninger, vil utgjøre inntil NOK 30 000 000.

5.5.4 *Tegningsperiode og tegningssted*

Tegningsperiode for Ansatteemisjonen er fra 7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30 (norsk tid).

Tegning av Egenkapitalbevis i Ansatteemisjonen skjer ved utfyllelse av separat tegningsblankett for Ansatteemisjonen (kan fås ved henvendelse til Banken eller SpareBank 1 Markets) og oversendelse til SpareBank 1 Markets AS, eller ved tegning via Bankens intranett som beskrevet nedenfor. Korrekt utfylt Tegningsblankett må være SpareBank 1 Markets AS i hende innen kl. 16:30 norsk tid 21. januar 2019. Tegningsblanketter mottatt etter utløp av Tegningsperioden vil ikke bli behandlet. Tegneren bærer risikoen for eventuelle forsinkelser i postgang, dataproblemer eller andre forsinkelser i kommunikasjonen som medfører at Tegningsblanketten ikke kommer frem til tegningsstedet innen Tegningsperiodens utløp.

Ansatte som er norske statsborgere kan også tegne seg for Egenkapitalbevis gjennom VPS' online tegningssystem eller ved å følge link på Bankens intranettsider som vil lede tegner til VPS' online tegningssystem. Det gis kun anledning til å benytte én Tegningsblankett. Dersom det kommer inn flere Tegningsblanketter fra samme tegner vil kun den første mottatte Tegningsblanketten gjelde. En tegning er ugjenkallelig og kan ikke trekkes tilbake, kanselleres eller endres når den er mottatt av Tilrettelegger. Det vil være tegners ansvar å sørge for at korrekt Tegningsblankett er mottatt av tegningsstedet dersom tegner sender inn flere Tegningsblanketter.

Tegningssted for Ansatteemisjonen er:

SpareBank 1 Markets AS
Postboks 1398 Vika

N-0114 Oslo, Norge
Tlf.: +47 24 13 36 04
e-post: settlement@sb1markets.no

5.5.5 *VPS-konto*

Den ansatte må ha en VPS-konto i Banken for å tegne egenkapitalbevis i Ansatteemisjonen. Dersom tegneren ikke har slik konto, må slik konto etableres før tegningen kan aksepteres som gyldig. Dersom slik VPS-konto ikke er opprettet innen tidspunktet for betaling for tildelte egenkapitalbevis, forbeholder Styret seg retten til å annullere tegningen.

5.5.6 *Tildeling*

Tildeling vil bli foretatt av Styret ca. 22. januar 2019. Melding om tildeling forventes å bli sendt per brev til de enkelte tegnerne ca. samme dato.

Banken vil tilstrebe av alle Kvalifiserte Ansatte skal få full tildeling for inntil 1.453 egenkapitalbevis innenfor totalt tegningsbeløp på inntil NOK 30 millioner. Dersom det ikke er et tilstrekkelig antall egenkapitalbevis tilgjengelig til at Kvalifiserte Ansatte kan få ønsket tildeling innenfor det rabatterte beløpet, vil Banken måtte foreta avkorting slik at alle Kvalifiserte Ansatte minimum vil motta et likt antall rabatterte Egenkapitalbevis begrenset oppad til det antall egenkapitalbevis hver enkelt har tegnet. Ved overtegning utover rabatterte Egenkapitalbevis vil allokeringen skje proratarisk.

5.5.7 *Skattemessige forhold*

Se kapittel 17.5 for en kort beskrivelse av særlige skatteforhold i forbindelse med Ansatteemisjonen.

5.5.8 *Bindingstid*

Ved å tegne i Ansatteemisjonen (i) forplikter tegneren seg til ikke å avhende, pantsette eller på annen måte forføye over de egenkapitalbevisene som tildeles til rabattert tegningskurs for en periode på to år regnet fra registreringen av de nye egenkapitalbevisene på tegnerens VPS-konto, samt (ii) gir SpareBank 1 Østlandet fullmakt til og instruks om å registrere slik rådighetsbegrensning på VPS-kontoen til tegneren til fordel for SpareBank 1 Østlandet.

5.5.9 *Oppgjør i Ansatteemisjonen*

Banken vil sende tegnerene i Ansatteemisjonen beskjed om antall tildelte Egenkapitalbevis og det totale beløpet som skal betales for Egenkapitalbevis per post omkring 22. januar 2019. Betalingen skal finne sted omkring 25. januar 2019 ved direkte belastning av tegnerens bankkonto. Tegneren gir ved påtegnelse av tegningsblanketten, eller ved tegning via VPS' online tegningssystem, SpareBank 1 Markets AS ugjenkallelig fullmakt og instruks til å belaste bankkontoen dirkete for det totale tegningsbeløpet på Betalingsdagen. Ved forsinket betaling vil det påløpe forsinkelsesrente i henhold til lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling med m.m., for tiden 8,75 % p.a.

Dersom tegneren ikke overholder betalingsforpliktelsen, forbeholder Banken og Tilretteleggerne seg retten til å la andre gjøre opp tegningsbeløpet på vegne av tegneren. Tegneren vil være fult ansvarlig for å betale tegningsbeløpet for Egenkapitalbevis som er tildelt tegneren, uavhengig av slik betaling for andre. Den som har gjort opp tegningsbeløp på vegne av tegneren kan i henhold til Finansforetaksloven § 10-22, jfr. Allmennaksjeloven § 10-12 (4) overta de aktuelle Egenkapitalbevis eller selge slike Egenkapitalbevis for tegnerens regning og risiko, uten underretning til tegneren, fra og med den fjerde dagen etter Betalingsdagen dersom betaling ikke er mottatt fra tegneren den tredje dagen etter Betalingsdagen. Banken kan inndrive betaling ethvert utestående beløp i overensstemmelse med norsk rett.

Forutsatt at korrekt betaling finner sted på Betalingsdagen, vil Egenkapitalbevisene bli overført til tegnerens VPS-konto omkring 4. februar 2019, etter at kapitalforhøyelsen i henhold til Ansatteemisjonen er registrert i Foretaksregisteret, som er forventet omkring 4. februar 2019.

Fra tidspunkt for registrering av Ansatteemisjonen i Foretaksregisteret vil de nye Egenkapitalbevisene være likestilt med eksisterende Egenkapitalbevis, herunder rett til utbytte som måtte bli besluttet etter registrering. De nye Egenkapitalbevisene vil også ha stemmerett på valgmøte for Egenkapitalbeviseiere etter registrering. For en nærmere redegjørelse om rettigheter for egenkapitalbeviseiere, se kapittel 8.

5.5.10 *Utvanning*

Utvanningseffekten for eksisterende Egenkapitalbeviseiere som verken deltar i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen mot LO eller Ansatteemisjonen vil være opptil 9,0 %.

5.6 VPS-registrering og notering av egenkapitalbevisene på Oslo Børs

Egenkapitalbevisene er per Prospektdato notert på Oslo Børs under ticker-koden "SPOL" og er registrert elektronisk i VPS med ISIN-nr. 0010751910. Nye Egenkapitalbevis utstedt i forbindelse med den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen vil fra og med utstedelse ha samme ISIN som eksisterende bevis ved registrering i VPS og være notert på Oslo Børs.

Egenkapitalbevisene er ikke tatt opp til, eller søkt opptatt til, notering på noe annet regulert marked enn Oslo Børs.

Egenkapitalbevisene utstedt i forbindelse med den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen vil bli tatt opp til notering på Oslo Børs så snart som mulig etter gjennomføringen av den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen. Dette kan først skje når forhøyelsen av eierandelskapitalen er registrert i Foretaksregisteret. Slik registrering forventes å skje omkring 4. februar 2019, og det forventes at de nye Egenkapitalbevisene vil bli registrert på den enkelte Egenkapitalbeviseiers VPS-konto omkring samme dag og notert på Oslo Børs omkring 4. februar 2019.

Kontofører for Egenkapitalbevisene er DNB Bank ASA med adresse Dronning Eufemias gate 30, N-0191 Oslo.

5.7 Rettigheter til de nye Egenkapitalbevisene

De nye Egenkapitalbevisene som skal utstedes i forbindelse med Emisjonene vil, fra tidspunktet for registrering i Foretaksregisteret, ha de samme rettigheter som øvrige Egenkapitalbevis, herunder rett til utbytte som måtte bli besluttet etter registrering av Emisjonene i Foretaksregisteret. For en nærmere beskrivelse av rettigheter knyttet til egenkapitalbevisene, se kapittel 14 og 15. De nye Egenkapitalbevisene vil, i likhet med de eksisterende egenkapitalbevisene, være utstedt i henhold til og regulert av norsk rett.

5.8 Valuta

Valuta i Emisjonene er norske kroner (NOK).

5.9 Vilkår for gjennomføring

Gjennomføringen av Emisjonene er betinget av Finanstilsynets tillatelse. Finanstilsynet ga slik tillatelse 19. november 2018. Tillatelsen er gyldig ett år fra brevdato.

5.10 Vedtekstsfestet eierandelskapital etter Emisjonene

Etter gjennomføringen av Emisjonene vil ny vedtektsfestet eierandelskapital utgjøre minimum NOK 5 765 976 050 og maksimum NOK 5 886 615 550 fordelt på minimum 115 319 521 og maksimum 117 732 311 Egenkapitalbevis, hvert pålydende NOK 50.

5.11 Fordeling av overkurs fra Emisjonene

Overkursen (differansen mellom pålydende og tegningskurs) etter fradrag for omkostninger ved Emisjonene skal fordeles i samsvar med Finansforetaksloven § 10-14. Bestemmelsene om fordeling av overkurs mellom

overkursfondet og kompensasjonsfondet i Finansforetaksloven § 10-14 relaterer seg til bokførte verdier og får anvendelse dersom tegningskursen er høyere enn bokført verdi per Egenkapitalbevis.

5.12 Egenkapitalbevisbrøk og utbytteberegning

Egenkapitalbevisbrøken i Banken vil endres som følge av Emisjonene. Andelen fra emisjonsbeløpet som kan medregnes eierbrøken etter Finansforetaksloven § 10-17 vil avhenge av når på året innbetalingen og registrering skjer i Foretaksregisteret. En andel av emisjonsbeløpene fra Emisjonene tilsvarende antall hele dager etter registrering av kapitalforhøyelsene i Foretaksregisteret frem til 31. desember 2019 delt på 365 vil kunne medregnes i eierbrøken ved fordeling av overskuddet fra 2019.

5.13 Omkostninger

Omkostningene i forbindelse med Emisjonene forventes, avhengig av resultatene i Emisjonene, utgjøre inntil ca. NOK 19 millioner for Banken. Nettoprovenyet fra Emisjonene vil således, forutsatt fulltegning, være ca. NOK 880,9 millioner. Kostnadene dekker blant annet honorarer til Tilretteleggerne, juridisk rådgiver og regnskapsmessig rådgiver. Den enkelte Egenkapitalbeviseier vil ikke bli belastet med noen omkostninger.

5.14 Rådgivere og tilretteleggere

Pareto Secutities AS og SpareBank 1 Markets AS er Tilretteleggere for Emisjonene.

Adresse for Pareto Securities AS: Postboks 1411 Vika, 0115 Oslo, telefon: +47 22 87 87 00. Adresse for SpareBank 1 Markets AS: Postboks 1398 Vika, 0114 Oslo, telefon: + 47 24 14 74 00.

Advokatfirmaet Selmer AS er juridisk rådgiver i forbindelse med Emisjonene. Adresse: Postboks 1324 Vika, 0112 Oslo, telefon: +47 23 11 65 00.

5.15 Fysiske og juridiske personers interesser i Emisjonene

Tilretteleggernes honorar er betinget av at Emisjonene fullføres, og Tilretteleggerne har dermed en interesse i gjennomføringen av Emisjonene. Tilretteleggerne vil motta et fast honorar avhengig av størrelsen på Emisjonene (1,9 %).

Tilretteleggerne har tidligere ytet, og vil i fremtiden kunne yte, investeringstjenester og andre tjenester til Banken som ledd i ordinær virksomhet, og vil i den forbindelse kunne motta vederlag. Tilretteleggerne og deres ansatte og tillitsvalgte vil i egenskap av investor kunne eie og omsette Egenkapitalbevis i Banken og tegne nye Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen.

5.16 Deltakelse fra større egenkapitalbeviseiere og medlemmer av Bankens styre, ledelse eller tilsynsorganer i Emisjonene

Følgende større, eksisterende Egenkapitalbeviseiere og medlemmer av Bankens styre, ledelse og tilsynsorganer deltok i i den Rettede Emisjonen. Tabellen nedenfor viser beholdning av egenkapitalbevis før og etter gjennomføring i den Rettede Emisjonen.

Eier	*Beholdning per 8. november 2018*	*Beholdning etter gjennomføring av den Rettede Emisjonen*
Richard Heiberg*	65 384	87 538
Geir-Egil Bolstad	7 692	18 769
Landsorganisasjonen i Norge	10 322 584	11 528 863
Sparebankstiftelsen Hedmark	58 654 893	60 404 892

**Inkludert nærstående*

Utover ovennevnte er Banken ikke kjent med deltakelse fra større Egenkapitalbeviseiere og medlemmer av Bankens styre, ledelse eller tilsynsorganer i Emisjonene. Banken er ikke kjent med noen personer har til hensikt å tegne andeler som tilsvarer mer enn 5 % av tilbudet.

5.17 Regulatoriske forhold

I henhold til Verdipapirhandelloven med tilhørende forskrifter, må Tilretteleggerne kategorisere alle nye kunder i en av tre kategorier; kvalifiserte motparter, profesjonelle og ikke-profesjonelle kunder. Alle investorer som tegner Egenkapitalbevis i forbindelse med Emisjonene, og som ikke allerede er kunde hos Tilretteleggerne, vil bli kategorisert som ikke-profesjonell kunde, med mindre annet er skriftlig bekreftet av Tilretteleggerne. Tegneren kan etter skriftlig anmodning bli kategorisert som profesjonell kunde dersom Verdipapirhandellovens vilkår for dette er oppfylt. For mer informasjon om kundekategorisering kan tegneren kontakte Tilretteleggerne. Tilretteleggerne vil behandle tegningen som en instruksjon om utførelse av ordre ("execution only") fra tegneren, siden Tilretteleggerne ikke vil være i stand til å avgjøre om tegningen er hensiktsmessig for tegneren. Tegneren vil derfor ikke kunne påberope seg Verdipapirhandellovens regler om investorbeskyttelse.

Tegneren erkjenner at det etter Verdipapirhandelloven gjelder regler om taushetsplikt mellom de forskjellige avdelingene hos Tilretteleggerne og ovenfor andre selskaper i samme konsern som Tilretteleggerne. Dette kan innebære at andre ansatte hos Tilretteleggerne eller hos selskapet i samme konsern som Tilretteleggerne kan ha informasjon som kan være relevant for tegneren, men som Tilretteleggerne ikke har adgang til.

Tilretteleggerne er verdipapirforetak som tilbyr en rekke investeringstjenester. For å sikre at oppdrag i Tilretteleggernes Corporate Finance-avdelinger behandles konfidensielt, er Tilretteleggernes andre aktiviteter, herunder analyse og megling, adskilt fra Corporate Finance-avdelingene med "Chinese Walls". Tegneren erkjenner at Tilretteleggernes analyse og meglingsaktiviteter kan komme i konflikt med tegnerens interesse med hensyn til transaksjoner med Egenkapitalbevisene som en konsekvens av slike "Chinese Walls".

Enhver tegner som ikke er registrert som eksisterende kunde av Tilretteleggerne må bekrefte sin identitet overfor Tilretteleggerne i samsvar med kravene i lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven) av 1. juni 2018 nr. 23 og forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering av 14. september 2018 nr. 1324 ("hvitvaskingsforskriften", samlet benevnt "**Hvitvaskingslovgivningen**"), med mindre et unntak kommer til anvendelse. Tegnere som i Tegningsblanketten har angitt en eksisterende norsk bankkonto og en eksisterende VPS-konto, er unntatt fra kravet dersom samlet tegningsbeløp er lavere enn NOK 100 000, med mindre vedkommende Tilrettelegger krever at identiteten bekreftes. Slik legitimering må være foretatt innen utløpet av Tegningsperioden. Tegnere som ikke har fullført den påkrevde identitetsbekreftelsen før utløpet av Tegningsperioden, vil ikke bli tildelt nye Egenkapitalbevis i Emisjonene.

5.18 Lovvalg og jurisdiksjon

Prospektet, Bestillingsblanketten og vilkårene for Emisjonene er underlagt norsk rett. Eventuelle tvister som oppstår i tilknytning til Prospektet eller Tilbudet skal avgjøres av ordinære norske domstoler med Hedmarken tingrett som rett verneting.

6 PRESENTASJON AV KONSERNET

6.1 Innledning

SpareBank 1 Østlandet kan føre sine aner tilbake til 1845, da midler fra lokale kornmagasiner, allmenninger, kommuner og privatpersoner la grunnlaget for den første sparebanken.

Banken har blitt til gjennom fusjoner av tidligere selvstendige sparebanker i Hedmark fylke. Gjennom flere sammenslutninger har 22 lokale sparebanker utviklet seg til å bli Hedmarks største kapitalkilde. Inntil 1. april 2017 var Bankens navn Sparebanken Hedmark. SpareBank 1 Østlandet tok sitt nåværende navn etter fusjonen med B1OA 1. april 2017, og hovedkontoret ligger på Hamar. For enkelhets skyld vil SpareBank 1 Østlandet, både i det følgende og der det er relevant, bli brukt til å beskrive Banken både før og etter sammenslåingen med B1OA.

I juni 2006 ble SpareBank 1 Østlandet en del av SpareBank 1-alliansen. Alliansen har vært sentral når det gjelder å utvikle og tilby relevante produkter til SpareBank 1 Østlandets kunder, og har gjort det mulig å kombinere effektiv drift og stordriftsfordeler med uavhengig lokal bankvirksomhet.

Høsten 2011 tok SpareBank 1 Østlandet steget over i nabofylket Oppland og etablerte kontorer på Gjøvik og på Lillehammer. I 2012 etablerte Banken seg også i Nes kommune i Akershus, ved at den kjøpte en lokal filial av B1OA.

Fra 2013 eide SpareBank 1 Østlandet 40,5 % av B1OA. I desember 2015 inngikk SpareBank 1 Østlandet en avtale med Landsorganisasjonen i Norge og tilsluttede fagforbund («**LO**») og de andre SpareBank 1-bankene om kjøp av de resterende aksjene i B1OA. De resterende aksjene ble kjøpt 29. juni 2016. Den juridiske sammenslåingen mellom «**Tidligere Sparebanken Hedmark**» og B1OA ble fullført 1. april 2017, under navnet SpareBank 1 Østlandet. Utvidelsen til Oslo og nye deler av Akershus gjorde at SpareBank 1 Østlandet ble Norges fjerde største sparebank[2].

På frittstående grunnlag var B1OA (en forretningsbank) i størrelse tilsvarende den sjuende største sparebanken i Norge[3] med forretningskapital i 2016 på NOK 61 milliarder (forvaltningskapital medregnet lån overført til kredittforetakene SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS). En beskrivelse av selskapene fremgår av punkt 6.2.4.

13. juni 2017 ble egenkapitalbevistet til SpareBank 1 Østlandet, med ticker SPOL, notert på Oslo Børs. Børsnoteringen ble gjennomført ved at Stiftelsen og de største eierne blant SpareBank 1-bankene solgte seg ned og dermed frigjorde egenkapitalbevis for kjøp av nye investorer. I forkant var det gjennomført over 100 investormøter i Norge og internasjonalt for å sikre banken et bredt sammensatt eierskap. Hensikten med børsnoteringen var å sikre eksisterende eiere mulighet for likviditet i sine egenkapitalbevis i banken, samt å få inn nye investorerer i banken for eventuelle fremtidige kapitalutvidelser. I tillegg var det et uttalt ønske å tilby eierskap i den regionale sparebanken for kunder og interessenter i Banken. Det ble også gjennomført en emisjon rettet mot de ansatte for å gi ansatte et tilbud om å bli eiere i egen virksomhet. Etter børsnoteringen og ansatteemisjonen var gjennomført stod Banken igjen med rundt 4 000 eiere, både norske og internasjonale.

SpareBank 1 Østlandet-konsernet hadde per 31. desember 2017 rundt 318 000 kunder, 1 100 ansatte fordelt på 38 kontorer og en forretningskapital på rundt NOK 147 milliarder, inkludert lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt. Til sammen har Konsernet en andel lån til personmarkedet (av brutto utlån) på rundt 74 prosent.

Finansdepartementet ga høsten 2016 sin tilslutning til at SpareBank 1 Østlandet som første bank i Norge kunne utdele årlig kundeutbytte basert på Bankens overskudd. Opptjening til kundeutbytte begynte i 2017, og første kundeutbytte ble utbetalt april 2018 med totalt NOK 204 millioner.

---

[2] Kilde: SpareBank 1 Gruppens analyse (forvaltningskapital, basert på årsrapporter)
[3] Kilde: SpareBank 1 Gruppens analyse (forvaltningskapital, basert på årsrapporter)

SpareBank 1 Østlandet er en norskregistrert sparebank etter finansforetaksloven 10. april 2015 nr. 17 (finansforetaksloven) og er registrert i Foretaksregisteret med organisasjonsnummeret 920 426 530. Banken ble stiftet 1. mars 1988. Adressen til Bankens forretningskontor er Strandgata 15, postboks 203, N-2302 Hamar, og telefonnummeret til forretningskontoret er + 47 91 50 29 99. SpareBank 1 Østlandet er en sparebank med konsesjon fra Finansdepartementet og underlagt Finanstilsynets tilsyn. Banken er avhengig av konsesjonen for å utføre sin virksomhet.

6.1.1 *Kort om sparebanker og egenkapitalbevis*

Egenkapitalbevis er en viktig del av en sparebanks kapitalstruktur og har mye til felles med aksjer i norske aksjeselskaper. Hovedforskjellene er knyttet til eiernes rettigheter til Bankens eiendeler og eiernes innflytelse over Bankens styrende organer. En sparebank som har utstedt egenkapitalbevis, har to egenkapitalklasser (kapital eid av eiere av egenkapitalbevis og grunnfondskapital). Som et hovedprinsipp skal overskuddet deles forholdsmessig mellom egenkapitalklassene ut fra eierandel (eierbrøk – andelen av overskudd og egenkapital som eies av egenkapitalbeviseiere).

Egenkapitalklassen grunnfondskapital omtales ofte som «eierløs» egenkapital. Denne egenkapitalen består av den opprinnelige kapitalen i Banken og den opptjente egenkapitalen som har blitt lagt til i årenes løp (som for Bankens del er all akkumulert fortjeneste frem til utstedelsen av egenkapitalbevis i november 2015). Den andre formen for egenkapital er egenkapital eid av egenkapitalbeviseierne. Denne egenkapitalen består av innbetalt kapital som i henhold til vedtektene er knyttet til egenkapitalbevis, senere tilført avkastning eller overskudd og et eventuelt utjevningsfond og overkursfond. Deler av grunnfondskapitalen kan konverteres til eierandelskapital.

I en sparebank absorberes tap først av grunnfondskapitalen, herunder gavefond og eierandelskapital utover vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet, og deretter, forholdsmessig, av overkursfondet og kompensasjonsfondet. Det betyr at den vedtektsfestede eierandelskapitalen (som tilhører egenkapitalbeviseierne) først absorberer tap hvis grunnfondskapitalen og andre midler blir brukt opp.

I motsetning til i et vanlig aksjeselskap stemmer ikke egenkapitalbeviseierne direkte i representantskapet (også kalt «generalforsamlingen»). Eierne av egenkapitalbevis velger representanter, som stemmer for dem i representantskapet. I henhold til finansforetaksloven skal egenkapitalbeviseierne ha mellom 20 og 40 prosent av representantene i representantskapet. Mer informasjon om Bankens representantskap finnes i punkt 9.4. Resten av representantene er innskytere, offentlig valgte representanter og ansatte. Det betyr at egenkapitalbeviseierne vil kunne komme til å få færre representanter i representantskapet enn egenkapitalbevisandelen deres skulle tilsi. Nærmere bestemmelser om representantskapets sammensetning er nedfelt i vedtektene. Mer informasjon finnes i punkt 14.9.

En nærmere beskrivelse av egenkapitalbevis finnes i kapittel 17 «*Rammebetingelser*».

6.2 Organisasjon

6.2.1 *Organisasjonsstruktur*

SpareBank 1 Østlandets kundevirksomhet er organisert i tre ulike divisjoner: Personmarked, Bedriftsmarked og Organisasjons- og kapitalmarked.

I divisjonen Personmarked («PM») er aktivitetene delt inn i seks geografiske regioner: Østerdalen, Glåmdalen, Hedmarken, Ringsaker/Oppland, Sentrum/Vest og Romerike-Øst-Follo. I tillegg har PM-divisjonen et kundesenter og et private banking-team. Divisjonen Bedriftsmarked («BM») er geografisk delt inn i fem regioner: Oslo/Akershus, Hedmarken, Oppland, Østerdalen og Glåmdalen. BM-divisjonen har også et kundesenter.

Begge divisjonene tilbyr finans- og forsikringsprodukter til privatpersoner og bedrifter (herunder selvstendig næringsdrivende). BM-divisjonen tilbyr også cash management tjenester. Divisjonene har en multikanalstrategi for distribusjon av sine produkter, med 38 kontorer spredt over hele Innlandet (Hedmark og Oppland) og Hovedstadsregionen (Oslo og Akershus) i tillegg til de to kundesentrene og nettbanktjenester.

Divisjonen Organisasjons- og Kapitalmarked («OM») betjener kunder på tvers av kategorier. Divisjonen tar seg for det første av Bankens forhold til fagbevegelsen. Fagforeningene er en viktig kundegruppe i Banken på grunn av høyt innskuddsvolum og den langsiktige samarbeidsavtalen (se punkt 6.11). OM-divisjonen er også et kompetansesenter for andre divisjoner i Banken i saker som gjelder fagbevegelsen, særlig for PM-divisjonen i saker som gjelder fagforeningsmedlemmer. For det andre tilbyr divisjonen meglings- og rådgivningstjenester innen renter og valuta, hovedsakelig tjenester som bedriftskunder trenger i forbindelse med sin næringsvirksomhet. Divisjonen leverer også formuesforvaltningstjenester til formuende personkunder og bedrifter. Divisjonen driver ikke med handel for Bankens egen regning.

Kontorene befinner seg i de fire fylkene Oslo (6), Akershus (9), Hedmark (21) og Oppland (2). De fleste kontorene betjener både person- og bedriftskunder.

Konsernet har rundt 1 100 ansatte. Rundt 700 årsverk er knyttet til Banken, mens resten er knyttet til datterselskapene (se punkt 6.2.3). Av de 700 årsverkene i Banken arbeider rundt 500 direkte mot kunder, mens 200 arbeider i støttefunksjoner. SpareBank 1 Østlandets støttefunksjoner er divisjonene Økonomi og finans, Risikostyring og compliance, Innovasjon og forretningsutvikling, Forretningsdrift, HR og juridisk og Kommunikasjon. Støttefunksjonene er delvis lokalisert ved hovedkontoret på Hamar, og delvis ved B1OAs gamle hovedkontor i Oslo.

Figuren nedenfor illustrerer Bankens organisasjonsstruktur.

6.2.2 *Juridisk struktur*

I tillegg til Morbanken består Konsernet av seks datterselskaper: EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS, EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS, SpareBank 1 Finans Østlandet AS, SpareBank 1 Østlandet VIT AS, Vato AS og Youngstorget 5 AS. Datterselskapene, de felleskontrollerte virksomhetene og de tilknyttede selskapene er nærmere beskrevet i punkt 6.2.3 «*Datterselskaper*» og 6.2.4 «*Andre eierinteresser*». Figuren nedenfor viser Konsernets juridiske struktur.

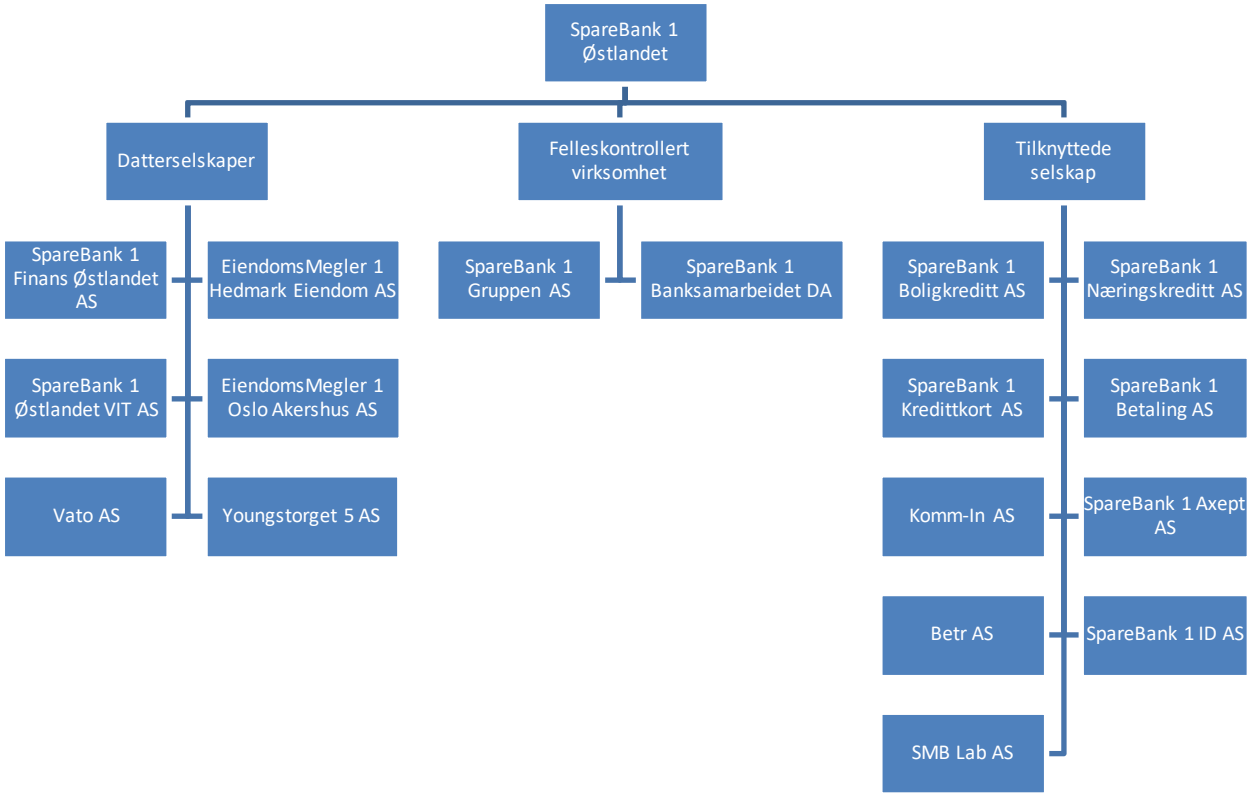

Tabellen nedenfor viser Bankens (morselskapets) eierinteresser.

Selskap	Type virksomhet	Oppkjøpsår	Forretningskontor, hovedk.	% eierskap og stemmeandel	Bokført verdi (mill. kroner)**
Datterselskaper					
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	Eiendomsmegler	1988	Hamar, Norge	100,00 %	20
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS	Eiendomsmegler	2016	Oslo, Norge	100,00 %	58
Youngstorget 5 AS	Utleie av, investering i og utvikling av fast eiendom	2017	Oslo, Norge	100,00 %	148
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Finansiering	1995	Hamar, Norge	95,00 %	1 055
SpareBank 1 Østlandet VIT AS	Regnskap og rådgiving	2011/2018	Hamar, Norge	70,68 %	80
Vato AS	Utleie av fast eiendom	1981	Hamar, Norge	100,00 %	9
Tilknyttede selskaper					
SpareBank 1 Boligkreditt AS	OMF-foretak	2007	Stavanger, Norge	21,08 %	2 224
SpareBank 1 Næringskreditt AS	OMF-foretak	2012	Stavanger, Norge	12,40 %	231
SpareBank 1 Kredittkort AS	Kredittkort	2012	Trondheim, Norge	19,59 %	229
SpareBank 1 Betaling AS	Betalingstjenester	2015	Oslo, Norge	21,20 %	57
SpareBank 1 Axept AS	Betalingstjenester	2014	Oslo, Norge	15,04 %	47
SpareBank 1 Id AS	Betalingstjenester	2014	Oslo, Norge	18,17 %	17
KOMM-IN AS	Investeringsselskap	2013	Raufoss, Norge	23,70 %	6
Betr AS	Utvikle, drive frem og koordinere samarbeidet i SB1-alliansen	2017	Tromsø, Norge	20,00 %	3
SMB Lab AS	Rådgiving	2017	Trondheim, Norge	20,00 %	18
Felleskontrollerte virksomheter					
SpareBank 1 Gruppen AS	Finansielt holdingselskap	2006	Tromsø, Norge*	12,40 %	1 147
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	Samarbeid og utvikling	2006	Oslo, Norge	18,00 %	19

**Hovedkontor i Oslo*
***Bokført verdi av datterselskaper i morbank (kostpris), bokført verdi i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet fra konsern (egenkapitalmetoden), per 30. september 2018*

6.2.3 *Datterselskaper*

EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS

EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS er en del av EiendomsMegler 1-alliansen, en av Norges største[4] eiendomsmeglerkjeder. Selskapet har kontorer i alle store byer og tettsteder i Hedmark, samt et kontor i Nes i Akershus og på Gjøvik i Oppland. De fleste kontorene er samlokalisertmed Bankens filialer for å fremme samarbeid mellom Banken og eiendomsmeglerkontorene om å levere relevante produkter til kundene i Konsernet. Selskapet har til sammen elleve kontorer og er den største lokale eiendomsmegleren i Bankens markedsområde målt i antall salg.

I 2017 økte omsetningen med 10 prosent til NOK 109 millioner. Resultat etter skatt var NOK 10 millioner, NOK 4 millioner mindre enn året før. Endringen skyldes først og fremst en engangspost på NOK +6,3 millioner knyttet til omlegging av pensjon i 2016. Selskapet solgte 1 929 eiendommer verdt til sammen NOK 4,58 milliarder i 2017. Dette tilsvarer 0,9 % færre eiendommer enn i 2016. EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS og solgte ca 30 %[5] av alle fritt omsatte eiendommer i markedsområdet. I 2017 hadde selskapet i gjennomsnitt 59,4 årsverk.

SpareBank 1 Finans Østlandet AS

SpareBank 1 Finans Østlandet AS tilbyr leasing- og lånefinansiering til næringslivet, og salgspantlån på bil, motorsykkel og campingvogner til privatpersoner. Frem til utgangen av 2015 var selskapet et heleid datterselskap av SpareBank 1 Østlandet med hovedkontor på Hamar. 1. januar 2016 ble SpareBank 1 Ringerike Hadeland medeier (5 %). Selskapet er til stede i Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud, Vestfold, Hedmark og Oppland. Med dette er selskapet en betydelig aktør innen leasing og salgspantfinansiering på Østlandet.

Etterspørselen etter SpareBank 1 Finans Østlandet AS' produkter viste fortsatt god utvikling i 2017, med en total økning i nysalget på 10,8 %, eller NOK 3 865 millioner. I 2017 ble resultatet etter skatt NOK 118 millioner kroner, mot 86 million i 2016. Selskapet fortsatte sin vekst i tråd med vedtatt langsiktig strategi. Forvaltningskapitalen økte med 12,0 % og endte på NOK 7 258 millioner. Selskapets tap på kreditt har de siste årene vært tilfredsstillende lave, og ble ytterligere redusert i 2017. Tapskostnadene for 2017 ble på 0,36 % av gjennomsnittlig brutto utlån (0,42 % i 2016). Selskapet hadde per 31.12.2017 56 ansatte fordelt på 54,7 årsverk.

Sparebank 1 Østlandet VIT AS

SpareBank 1 Østlandet VIT AS leverer tjenester innenfor regnskap, lønn, HR og rådgivning til små og mellomstore bedrifter innen Konsernets markedsområde. Selskapet er eiet 70,68 % av SpareBank 1 Østlandet og består to heleide datterselskap – SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS og TheVIT AS (ny struktur fra mai 2018). Selskapet hadde 11 kontorer og 197 ansatte ved utgangen av 3. kvartal 2018.

Omsetningen i SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS gikk fra 160 millioner i 2016 til 140 millioner i 2017. Resultat etter skatt i 2017 beløp seg til NOK -3 millioner, mot 4 millioner i 2016 (konserntall).

EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS

EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS er et heleid administrasjons- og oppgjørskontor for Konsernets eiendomsmeglingstjenester i regionen Oslo og Akershus. Selskapet støtter og eier 100 % av eiendomsmeglerforetaket EiendomsMegler 1 Oslo AS. Hovedkontoret ligger i Oslo. Resultat etter skatt i 2017 for EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS var NOK -5,6 millioner (NOK +4,0 millioner i 2016), og driftsinntektene var på NOK 36,5 millioner (36,9 millioner i 2016). Resultat etter skatt i 2017 for datterselskapet EiendomsMegler 1 Oslo AS var NOK -5,9 millioner (NOK +3 millioner i 2016), og driftsinntektene var NOK 192 millioner (213 millioner i 2016).

Eiendomsmeglerforetaket EiendomsMegler 1 Oslo AS har 22 salgskontorer i Oslo og Akershus. 21 av disse er eiendomsmeglerkontorer, og ett er et prosjektkontor. De fleste kontorene er samlokalisert med Bankens filialer i Oslo- og Akershus-regionen for å fremme samarbeid mellom Banken og eiendomsmeglerkontorene om å levere relevante produkter til kundene i Konsernet. Eiendomsmarkedet i regionen i 2017 var preget av en svak utvikling i boligprisene og et fall i antallet boligsalg gjennom årets tre første kvartaler etter implementeringen av boliglånsforskriften. Aktiviteten og prisnivået økte noe gjennom 4. kvartal, før det gjennom 2018 har vært positiv

[4] Kilde: SpareBank 1 Gruppen analyse (Tall fra Eiendomsverdi AS, eiendomsverdi.no)

[5] Kilde: Eiendomsverdi AS, eiendomsverdi.no (et eiendomsanalyseselskap som eies av fire av de største bankkonstellasjonene i Norge: DNB, SpareBank 1, Eika og Nordea)

prisutvikling og et boligmarked i bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel. Ved utgangen av 2017 hadde EiendomsMegler 1 Oslo AS en estimert markedsandel på 8,4 prosent i Oslo og Akershus (8,9 prosent i 2016)[6]. Selskapet formidlet 2 398 boligsalg i 2017, mot 2 473 i 2016 (alle tall ekskl. prosjektsalg).

Vato AS
Vato AS er et eiendomsdriftselskap som ble etablert for å forvalte noen av SpareBank 1 Østlandets kontorbygninger i Hedmark. Selskapets bokførte verdi er NOK 9 millioner per utgangen av 3. kvartal 2018.

Youngstorget 5 AS
Youngstorget 5 AS er et norsk privat aksjeselskap. Selskapet ble stiftet i 2017 og er heleid av Banken. Frem til første kvartal 2017 eide B1OA eiendommen der Banken hadde sitt hovedkontor, Youngstorget 5. I forbindelse med fusjonen mellom B1OA og Sparebanken Hedmark ble eiendommen overført til det nystiftede single purpose-selskapet. Selskapets bokførte verdi er NOK 148 millioner per 3. kvartal 2018.

6.2.4 *Andre eierinteresser*

Her følger en beskrivelse av felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper.

Felleskontrollerte virksomheter

SpareBank 1 Gruppen AS
SpareBank 1 Østlandet eier 12,40 % av SpareBank 1 Gruppen AS. Eierandelen er klassifisert som en investering i felleskontrollert virksomhet. Øvrige eiere er SpareBank 1 SR-bank ASA, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN og Samarbeidende Sparebanker AS, samt LO. Styringsstrukturen for SpareBank 1-alliansen («**Alliansen**») er regulert i en avtale mellom eierne. Se nærmere beskrivelse i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*».

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA
Banken eier 18,00 % av SpareBank 1 Banksamarbeidet DA. Investeringen er klassifisert som en felleskontrollert virksomhet. De andre eierne av SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er Bankene i SpareBank 1-alliansen. Se beskrivelse i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*».

Tilknyttede selskaper

Flere av selskapene i Alliansen er klassifisert som tilknyttede selskaper til tross for at eierandelen er mindre enn 20 %. Årsaken er eierstrukturen og det strategiske samarbeidet mellom Bankene i SpareBank 1-alliansen.

SpareBank 1 Kredittkort AS
SpareBank 1 Østlandet eier 19,59 % av SpareBank 1 Kredittkort AS. Selskapet eies av bankene i Alliansen og tilbyr kredittkorttjenester. Selskapet hadde et resultat etter skatt på NOK 84 millioner i 2017, mot NOK 129 millioner i 2016.

SpareBank 1 Betaling AS
Banken eier 21,20 % av SpareBank 1 Betaling AS. Selskapet eier og forvalter SpareBank 1 alliansens eierskap i VBB AS, som tilbyr mobile betalingsløsninger. Se beskrivelse av selskapet i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*».

Sparebank 1 Boligkreditt og Næringskreditt AS
SpareBank 1 Østlandet har inngått avtaler om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. Ifølge forvaltningsavtalene Banken har inngått med disse to selskapene i Alliansen, skal Banken forvalte utlånene og ha ansvar for kommunikasjon med kundene. Banken mottar vederlag i form av provisjoner for pliktene som følger med forvaltningen av lånene.

SpareBank 1 Boligkreditt AS er eid av bankene som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken hadde en eierandel på 21,08 % per 31. desember 2017 (Banken eide 20,26 prosent per 31. desember 2016). Eierskapet er dynamisk

[6] Kilde: Eiendomsverdi AS, eiendomsverdi.no

og justeres årlig etter volumet av overførte lån. SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver utlån med pant i boliger og utsteder OMF-er (obligasjoner med fortrinnsrett) i overensstemmelse med regelverket som ble etablert for dette i 2007. Utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 75 % av takst. Solgte utlån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt AS, og Sparebanken Østlandet har, ut over retten til å forestå forvaltning og motta provisjon, samt retten til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. Banken forestår forvaltningen av de solgte utlånene og mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene Banken har solgt, fratrukket kostnadene i selskapet.

SpareBank 1 Næringskreditt AS er eid av bankene som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken hadde en eierandel på 12,40 prosent per 31. desember 2017 (Banken eide 9,24 prosent per 31. desember 2016). Eierskapet er dynamisk og justeres årlig etter antallet overførte lån. SpareBank 1 Næringskreditt AS erverver utlån med pant i næringseiendom og utsteder OMF-er etter regelverket for dette, som ble etablert i 2007. Utlån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt AS er sikret med pant i næringseiendom innenfor 60 % av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Næringskreditt AS, og Banken har, ut over retten til å forestå forvaltning og å motta provisjon for dette, og retten til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. SpareBank 1 Østlandet forestår forvaltningen av de solgte utlånene, og Banken mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene Banken har solgt, fratrukket kostnadene i selskapet.

SpareBank 1 Axept AS
Banken eier 15,04 % av holdingsselskapet SpareBank 1 Axept AS, som forvaltet Alliansens aksjer i BankAxept AS. BankAxept AS ble fusjonert med Vipps AS og BankID Norge AS i juli 2018. SpareBank 1 Axept AS forvalter inntil videre aksjer i det fusjonerte selskapet VBB AS. I løpet av 2018 skal SpareBank 1 Axept AS fusjoneres med SpareBank 1 Betaling AS.

SpareBank 1 ID AS
Banken eier 18,04 % av holdingsselskapet SpareBank 1 ID AS, som forvaltet Alliansens aksjer i BankID Norge AS. BankAxept AS ble fusjonert med Vipps AS og BankAxept AS i juli 2018. SpareBank 1 ID AS forvalter inntil videre aksjer i det fusjonerte selskapet VBB AS. I løpet av 2018 skal SpareBank 1 ID AS fusjoneres med SpareBank 1 Betaling AS.

KOMM-IN AS
Banken eier 23,7 % av investeringsselskapet KOMM-IN AS. Selskapet ble stiftet i 2011 for å investere i kunnskapsbaserte vekstbedrifter. Selskapet hadde et resultat etter skatt på NOK 0 millioner i 2017.

Betr AS
Banken eier 20,0 % i allianseselskapet Betr AS. Selskapet ble stiftet i 2010 og har som formål å utvikle og selge software knyttet til risiko- og complianceområdet. Selskapet hadde et resultat etter skatt på NOK 0 millioner i 2017.

SMB Lab AS
Banken eier 20,0 % i allianseselskapet SMB Lab AS. Selskapet ble stiftet i 2016 for å utvikle og distribuere nye digitale løsninger. Selskapet hadde et resultat etter skatt på NOK -2 millioner i 2017.

6.3 Målsettinger, visjon og ambisjoner

SpareBank 1 Østlandet tilbyr finansielle produkter og tjenester til privatpersoner, bedrifter og offentlig sektor i Innlandet og i Hovedstadsregionen. Som det ledende finanskonsernet i Innlandet tar Konsernet ansvar for vekst og utvikling gjennom finansiering til privatpersoner og bedrifter som ønsker å realisere gode ideer. På denne måten bidrar Konsernet til at folk kan bygge, bo og arbeide i markedsområdene. SpareBank 1 Østlandet tilbyr også leasing-, regnskaps- og eiendomsmeglingstjenester gjennom sine datterselskaper. Med oppkjøpet av B1OA utvidet SpareBank 1 Østlandet sitt hjemmemarked til å omfatte Hovedstadsregionen.

Det overordnede målet til SpareBank 1 Østlandet er å forbli en av Norges største, mest solide og mest lønnsomme finanskonsern. SpareBank 1 Østlandet har satt seg strategiske mål for perioden 2018-2021. Innen utgangen av 2021 ønsker SpareBank 1 Østlandet:

- Å være det tredje største sparebankkonsernet i Norge
- Å ha et av de mest attraktive egenkapitalbevisene på Oslo Børs
- Å skille seg tydelig fra hovedkonkurrentene og ha økt våre markedsandeler
- Å ha gjort bank enkelt for kunder og ansatte
- Å være best på breddesalg i SpareBank 1 alliansen og ha utnyttet det lønnsomme samhandlingspotensialet i konsernet
- Å være etablert som en bank med en tydelig bærekraftsprofil

Bankens visjon er «Sammen om å skape – langsiktige verdier for samfunnet, våre kunder, eiere og ansatte».

6.4 Stiftelsen

Sparebanken Hedmark Sparebankstiftelse er organisert i henhold til norsk lov med organisasjonsnummer 916 268 688 og adresse Vangsvegen 62, 2317 Hamar, Norge. Mer informasjon finnes i kapittel 7 «*Stiftelsen*».

6.5 Beskrivelse av Bankens virksomhet

SpareBank 1 Østlandet er en bærebjelke i Hedmarks med sine mange kontorer i 18 av fylkets 22 kommuner. Konsernet tilbyr et bredt spekter av produkter innen utlån, innskudd, forsikring, pensjon, betalingstjenester, eiendomsmegling, regnskapstjenester, leasing og finansiering. Som et ledende finanskonsern i markedsområdet er Konsernet viktig for regionens vekst og utvikling, ved at den tilbyr finansiering til privatpersoner og bedrifter. På denne måten bidrar Konsernet til at folk kan bygge, bo og arbeide i regionen. Med oppkjøpet av B1OA utvidet SpareBank 1 Østlandet sin geografiske rekkevidde til Oslo og nye deler av Akershus. B1OA tilbød kundene de samme bank- og forsikringstjenester, samt eiendomsmeglingstjenester. B1OAs markedsandel i dens geografiske hjemmemarked var lavere enn SpareBank 1 Østlandets markedsandel i bankens tidligere hjemmemarked.

6.5.1 *Kundeutbytte*

Mot slutten av 2016 lanserte Banken kundeutbytte. Som første bank i Norge deler SpareBank 1 Østlandet av overskuddet og betaler utbytte til kundene på samme måte som til eierne. Kundene, både person- og bedriftskunder, mottar et årlig beløp beregnet ut fra Bankens overskudd og beløpet som kunden hadde i innskudd og lån det aktuelle året. Grunnlaget for opptjening av kundeutbyttet er fra første krone og opp til 2 millioner kroner for innskudd og lån separat. Første opptjeningsår for kundeutbyttet var 2017, og i april 2018 betalte banken ut totalt NOK 204 millioner til kunder som hadde innskudd og/eller lån i banken i tråd med kriteriene igjennom 2017.

Kundeutbyttet utbetales fra den delen av overskuddet som tilhører grunnfondskapitalen. Normalt vil andelen av overskuddet som tilhører grunnfondskapitalen som utbetales til kundene, være lik utbytteandelen for eierne av Egenkapitalbevisene. I så fall vil andelen av Bankens totalkapital som tilhører egenkapitalbeviseierne, være stabil over tid.

Kundeutbyttet for hvert år vil bli utdelt etter at Bankens regnskap er vedtatt av representantskapet det påfølgende året, i tråd med utbytteutbetalingene til egenkapitalbeviseierne (se punkt 6.14 om Bankens utbyttepolitikk). Det er Bankens representantskap som hvert år tar stilling til hvor mye som skal deles ut i kundeutbytte.

6.5.2 *Finansiering*

Banken tilbyr finansieringsprodukter til personkunder, bedriftskunder og offentlig sektor. Tjenestene omfatter også kredittkort gjennom SpareBank 1 Kredittkort AS (se beskrivelse i punktet 6.2.4 «*Andre eierinteresser»*). Alliansen har etablert SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt (se beskrivelsen i punkt 6.2.4 «*Andre eierinteresser»)* der eierbankene selger lån som er sikret med pant i bolig med en belåningsgrad på opptil 75 prosent, og næringseiendom med en belåningsgrad på opptil 60 prosent. Leiefinansieringsprodukter samt billån og forbrukslån selges gjennom SpareBank 1 Finans Østlandet AS. (Se beskrivelsen i punkt 6.2.3 «*Datterselskaper»*).

6.5.3 *Sparing/investering*

Banken tilbyr ulike spare- og investeringsprodukter til personkunder og bedriftskunder i tillegg til kunder i offentlig sektor og i organisasjonsmarkedet, herunder:

- Innskuddsprodukter
- Egenkapital, rentefond og kombinasjonsfond, enkeltaksjer, obligasjoner og andre investeringsprodukter
- Forsikringsprodukter

6.5.4 *Forsikring*

Banken tilbyr personforsikring, skadeforsikring og pensjonssparing til personkunder og bedriftskunder. Hovedproduktene er kollektiv pensjonsforsikring, livsforsikring, uføredekning, samt hus- og bilforsikring. SpareBank 1 Forsikring AS, et heleid datterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS, produserer forsikringsproduktene. Se beskrivelsen i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*».

6.5.5 *Betalingssystemer/likviditetsstyring*

Banken tilbyr betalingsprodukter og tjenester til personkunder og bedriftskunder samt til offentlig sektor. Produkttilbudet omfatter betalingssystemer med moderniserte løsninger som er tilpasset etter kundens raskt skiftende behov og krav. Produktene blir enten levert av Banken selv, i samarbeid med Alliansen, gjennom SpareBank 1 Betaling AS (Vipps), eller gjennom andre tredjeparter. Se beskrivelsen av SpareBank 1 Betaling AS i punkt 6.7 «*Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen*».

6.5.6 *Eiendomsomsetning*

Eiendomsomsetning tilbys gjennom de heleide datterselskapene EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS og EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS. Les mer om selskapene i punkt 6.2.3 «*Datterselskaper*».

6.5.7 *Regnskapstjenester*

Banken tilbyr regnskapstjenester gjennom det heleide datterselskapet SpareBank 1 Østlandet VIT AS. Les mer om selskapet i punkt 6.2.3 «*Datterselskaper*».

6.6 Virksomhet, kundefordeling og markedsposisjon

6.6.1 *Kundebase og markedsposisjon*

Bankens var opprinnelig Hedmark fylke. Banken etablerte i 2011 kontorer i Gjøvik og Lillehammer (begge i Oppland fylke), og i 2012 på Årnes i Akershus fylke. Fusjonen med B1OA utvidet Bankens marked til Oslo fylke og resten av Akershus fylke.

Banken er den fjerde største norske sparebanken, målt etter forretningskapital[7]. Banken hadde per 31. desember 2017 ca. 318 000 kunder, som hovedsakelig er fordelt på de fire fylkene der Banken driver virksomhet (punkt 6.6.2 og 6.6.3 viser den geografiske fordelingen for utlån og innskudd).

Av historiske grunner var Hedmark fylke hjemmemarkedet til Banken. I dette fylket har Banken en markedsandel på rundt 50 %[8] både i person- og bedriftssegmentet (målt i antall kunder). Kombinert med 170 år med lokalkunnskap, gir dette Banken et unikt konkurransefortrinn i fylket. Banken har som mål å opprettholde markedsandelen i Hedmark. Oppland, Oslo og Akershus er markeder der Banken har som mål å øke markedsandelen (mer om markedsandeler i ulike fylker nedenfor).

Jordbruk og skogbruk med tilhørende foredlingsindustri, samt små og mellomstore bedrifter dominerer industri og handel i Innlandet (Hedmark og Oppland). Regionen har nesten ingen aktivitet knyttet til petroleum, og veksten i den økonomiske aktiviteten har en tendens til å være mindre volatil enn i de fleste andre delene av Norge. Siden 2013 har regionen dratt nytte av en svak krone gjennom eksportorienterte næringer og turisme.

[7] SpareBank 1 Gruppens analyse (forvaltningskapital, basert på årsrapporter)
[8] Kilde: Kantar TNS, Posisjonsundersøkelse, 2015

Samlet har veksten i den økonomiske aktiviteten i Innlandet vært høyere enn i Norge som helhet i denne perioden.[9]

Oslo og Akershus har et svært variert næringsliv, med blant annet finansielle tjenester, IT-tjenester, skipsfarts-, offshore- og petroleumsrelaterte tjenester, FoU-næringer og informasjons- og kommunikasjonstjenester. I tillegg har Hovedstadsregionen et betydelig innslag av offentlig sektor, da blant annet statsadministrasjonen er lokalisert i Oslo. På grunn av den relative størrelsen (med rundt 32 % av fastlands-BNP per 2014[10]) har den økonomiske aktiviteten i hovedstadsregionen en tendens til å gjenspeile den økonomiske aktiviteten i landet som helhet.

Bankens viktigste virksomhet er rettet mot personmarkedet. På slutten av 2017 var henholdsvis 74 % og 26 % av totale utestående utlån rettet mot person- og bedriftssegmentet (inkludert lån som er overført til kredittforetak). Totale innskudd i samme periode var på henholdsvis 59 % og 41 % for person- og bedriftsmarkedet.

Konkurranseposisjonen i personmarkedet

Innenfor personmarkedet har Banken ca. 295 000 kunder. Markedsposisjonen er veldig sterk i Hedmark fylke, med en markedsandel på rundt 50 prosent og høy kundelojalitet. Bankens konkurranseposisjon forsterkes av det faktum at Banken er sterkt involvert i lokalsamfunnet, i form av gaver og sponsing, men også gjennom å være en stor arbeidsgiver. Sammenliknet med andre regionale sparebanker er SpareBank 1 Østlandets markedsandel i Hedmark høy. Bankens markedsandeler i Oppland, Oslo og Akershus er mye mindre. Banken har en markedsandel for personkunder i Oslo på rundt 7 prosent. I Akershus er markedsandelen rundt 4 prosent. I Oslo og Akershus har Banken vunnet markedsandeler de siste årene, men konkurransen i hovedstadsregionen er hard, dels gjennom en betydelig tilstedeværelse av nordiske banker. I Oppland måles markedsandelen i kommunene Gjøvik og Lillehammer. I disse kommunene har Banken en markedsandel for personkunder på 3 prosent. DNB er den største konkurrenten i alle markedene. Banken vurderer at de største vekstmulighetene ligger i personmarkedene i Oppland, Oslo og Akershus.

Alle tall for markedsandelene er basert på undersøkelser og tar utgangspunkt i antallet kunder, ikke utestående volum (Posisjonsundersøkelsen, første halvdel av 2018, utført av Kantar TNS).

Konkurranseposisjonen i bedriftsmarkedet

Innenfor bedriftsmarkedet har Banken ca. 24 000 kunder. De fleste bedriftskundene er små og mellomstore bedrifter. Rundt 55 prosent av utestående næringslån er på under 50 millioner kroner. På samme måte som for personmarkedet, har SpareBank 1 Østlandet en dominerende stilling i Hedmark, med en markedsandel på rundt 50 prosent. DNB har, som den største konkurrenten, avviklet mange av avdelingskontorene rundt om i landet, også i Bankens markedsområde. Banken mener at fokuset på lokal tilstedeværelse, og ikke bare digital bankvirksomhet, er et konkurransefortrinn, også for bedriftssektoren. Bankens erfaring er at mange bedriftsledere trenger lokale diskusjonspartnere som forstår situasjonen deres – spesielt i SMB-segmentet, herunder Bankens landbrukskunder. På samme måte som for personmarkedet, er Bankens markedsandel i Oppland, Oslo og Akershus mye mindre enn i Hedmark. I Oppland, målt i kommunene Gjøvik og Lillehammer, er markedsandelen rundt 2 prosent for bedriftsmarkedet. I Oslo har Banken en estimert markedsandel på 6 prosent, mens markedsandelen ligger på 2 prosent i Akershus.

Alle tall for markedsandelene er basert på undersøkelser og tar utgangspunkt i antallet kunder, ikke utestående volum (Posisjonsundersøkelsen, første halvdel av 2018, utført av Kantar TNS).

[9] Kilde: Rapporter fra regionalt nettverk fra Norges Bank

[10] Kilde: https://www.ssb.no/en/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/fnr

6.6.2 *Innskudd*

Geografisk fordeling

Bankens viktigste finansieringskilde er innskudd. Innskyterne er hovedsakelig fordelt på fylkene Hedmark, Oppland, Akershus og Oslo. 48 % av innskuddene kom fra Hedmark, mens 29 % kom fra Oslo ved utgangen av 3. kvartal 2018. Akershus og Oppland står for henholdsvis 13 % og 2 % av innskuddene. Resten av landet og utenlandske innskudd står samlet for om lag 8 % av de samlede innskuddene. Mer informasjon den geografiske fordelingen av innskuddene i punkt 12.5.2.1.

Innskudd fordelt på geografisk område per 3. kvartal 2018

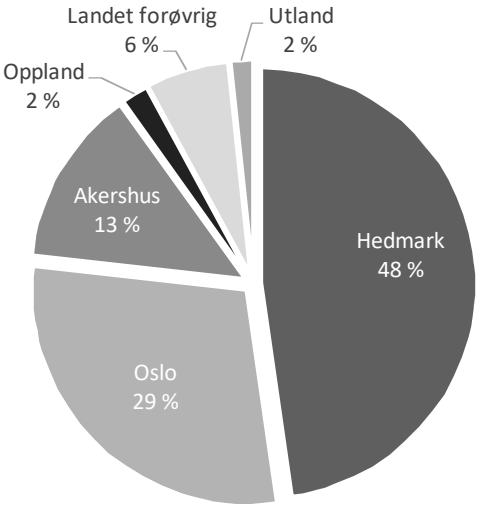

Sektor, bransje og innskuddstyper

Ved utgangen av 2017 kom 59 % av innskuddene fra personkunder, mens 41 % kom fra bedriftskunder. Innskudd fra lokale kommuner og forretningsmessig tjenesteyting utgjør en betydelig andel av de samlede bedriftsinnskuddene (henholdsvis 16 % og 47 % av bedriftsinnskuddene per utgangen av 2017). Sistnevnte kategori omfatter innskudd fra LO, som er en viktig finansieringskilde for Banken – og utgjør mer enn halvparten av innskuddene fra sektoren forretningsmessig tjenesteyting.

Rundt 8,2 milliarder kroner (eller ca. 12 %) av de samlede innskuddene ved utgangen av 2017 hadde avtalt løpetid. De fleste av disse innskuddene var tilgjengelige for innskyterne på 31 dagers varsel. Videre garanterte Bankenes Sikringsfond for ca. 65 % av innskuddene. Innskudd fra innskytere med samlede innskudd på mindre enn 2 millioner kroner utgjorde omtrent 53 % av alle innskudd. Disse innskuddene klassifiseres som mer stabile i henhold til kravet til likviditetsdekning.

Diagrammet nedenfor viser fordelingen av innskudd etter type marked og bransje per 3. kvartal 2018, der personkunder, forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift og offentlig sektor sto for henholdsvis 58 %, 20 %, 6 % og 7 % av totale innskudd.

Mer informasjon om utviklingen i innskuddene etter marked og bransje finnes i punkt 12.5.2.1.

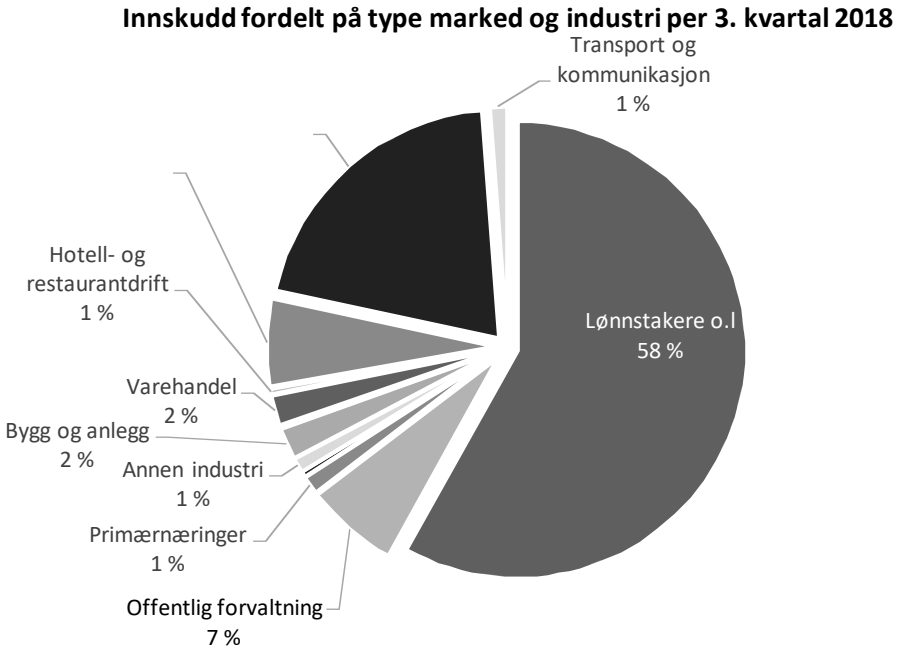

6.6.3 *Utlån*

Person- og bedriftsmarkedet

Brutto utlån for Konsernet utgjorde NOK 90,5 milliarder kroner per utgangen av 2017 (NOK 129,5 milliarder inkludert utlån overført til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt). Privatkunder sto for 65 % av dette, mens bedriftskunder sto for 35 %. Offentlig sektor sto for mindre enn 1 %. Per 3. kvartal. 2018 sto personkunder, bedriftskunder og kunder fra offentlig sektor for henholdsvis 65 %, 34 % og under 1 %.

Brutto utlån mot privatkunder inkludert lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt utgjorde NOK 102,3 mrd, hvorav 62,5 % var på balansen til Banken og 37,5 % var overført til SpareBank 1 Boligkreditt, per 3. kvartal 2018.

Innenfor bedriftsutlån står fast eiendom for den største andelen av totalt brutto utlån med 14 %, mens forretningsmessig tjenesteyting og primærnæringene begge står for ca. 5 % per utgangen av 2017. Per 3.kvartal 2018 sto eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og primærnæringer for henholdsvis 14 %, 5 % og 5 % av brutto utlån.

Brutto utlån mot bedriftsmarkedet inkludert lån overført til SpareBank 1 Næringskreditt utgjorde NOK 32,3 mrd, hvorav 95,4 % var på balansen til Banken mens 4,6 % var overført til SpareBank 1 Næringskreditt, per 3. kvartal 2018.

Inkludert lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt (kredittforetakene) var 74 % av Bankens utlån ved utgangen av 2017 til personkunder. Per 3. kvartal 2018 utgjorde kunder fra privat sektor, bedriftssektoren og offentlig sektor henholdsvis 74 %, 26 % og under 1 % hvis utlån overført til kredittforetakene tas med.

Ser man på bedriftsmarkedet alene, inkludert overførte lån til SpareBank 1 Næringskreditt, utgjør eiendomsdrift, primærnæringer, forretningsmessig tjenesteyting, bygg og anlegg, handel og andre bransjer henholdsvis 47 %, 5 %, 14 %, 15 %, 4 % og 15 % av brutto utlån per 3. kvartal 2018.

Mer informasjon om utviklingen innenfor brutto utlån finnes i punkt 12.5.1.1.

Brutto utlån fordelt på type marked og industri per 3. kvartal 2018

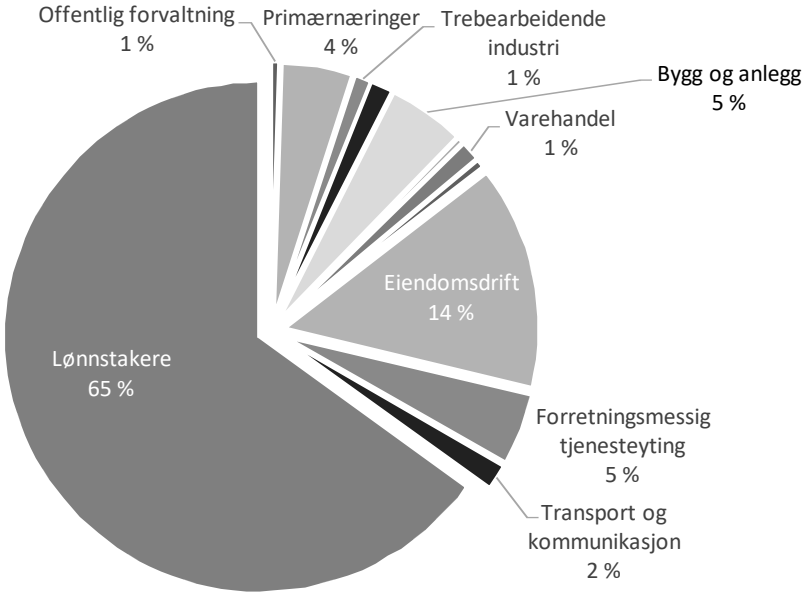

Illustrasjonene nedenfor illustrerer lån mot PM- og BM-segmentet, inkludert overførte lån til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt, fordelt på størrelse. Innen PM-segmentet per 30. september 2018 var 9,6 % av lånene på under NOK 1 millioner, 39,0 % av lånene mellom NOK 1,0 – 2,5 millioner og 34,0 % av lånene mellom NOK 2,5 – 5 millioner. 13,2 % av lånene var i segmentet lån mellom NOK 5 - 10 millioner, mens lån over NOK 10 millioner utgjorde 4,2 %

PM-segment inkl. overførte lån, etter størrelse per 3. kvartal 2018

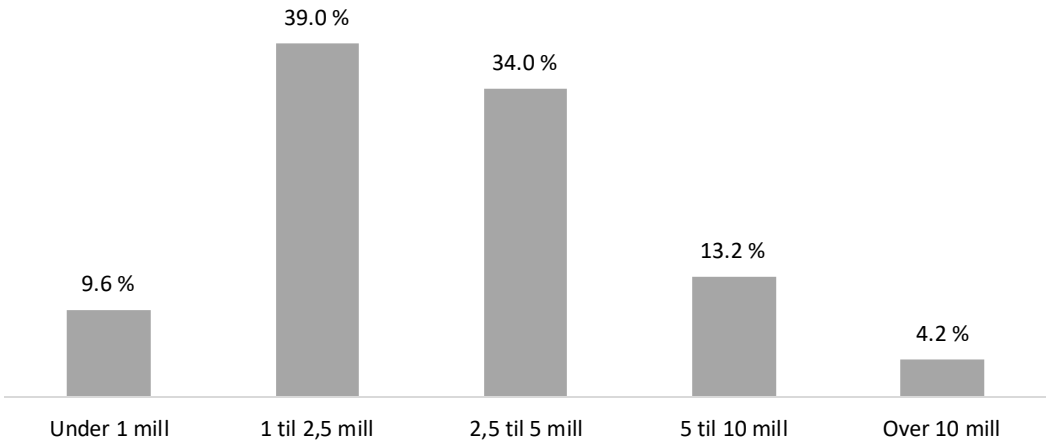

Innen BM-segmentet var per 30. september 2018 18,8 % av utlånene under NOK 5 millioner, 12,0 % mellom NOK 5-10 millioner, 22,3 % mellom NOK 10-50 millioner, 10,6 % mellom NOK 50-100 millioner, 10,4 % mellom NOK 100 – 200 millioner og 26,0 % over NOK 200 millioner.

BM-segment inkl. overførte lån, etter størrelse per 3. kvartal 2018

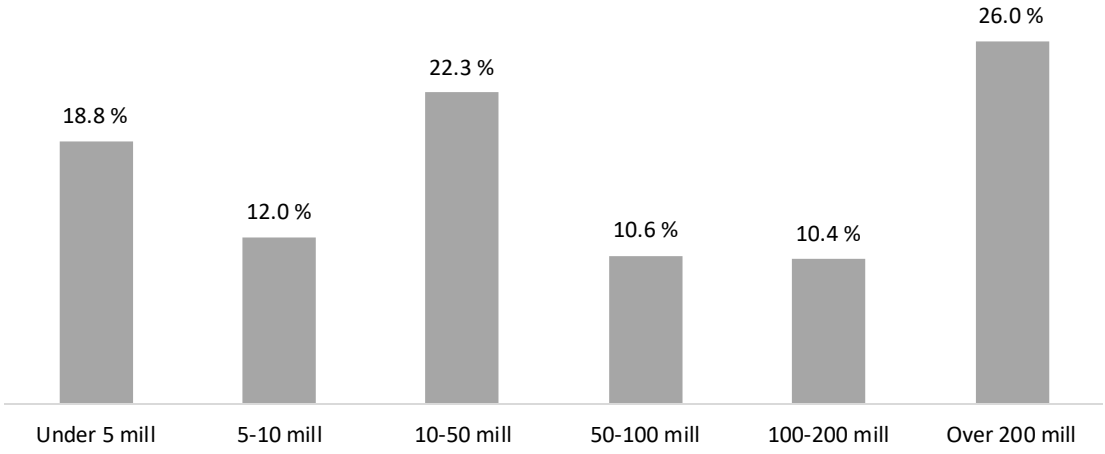

Geografisk fordeling

Konsernets samlede brutto utlån fordeler seg hovedsakelig på fylkene Hedmark, Oslo, Akershus og Oppland. Per 30. september 2018 sto Hedmark og Oslo for henholdsvis 37 % og 28 %, mens Akershus sto for 25 %. Andelen av utlån til kunder i Oslo og Akershus steg betraktelig med oppkjøpet av B1OA i 2016, og andelen utlån i Oslo og Akershus av Bankens totale utlån har deretter økt som følge av raskere vekst i dette området. Ved utgangen av 2017 var andelen utlån til kunder i Oslo og Akershus på henholdsvis 28 % og 21 %. Utlån i Oppland er på omtrent 5 %, mens totalt for resten av Norge utgjør omtrent 5 % av samlede brutto utlån. Punkt 12.5.1.1 inneholder mer informasjon om utviklingen.

Brutto utlån fordelt på geografisk område per 3. kvartal 2018

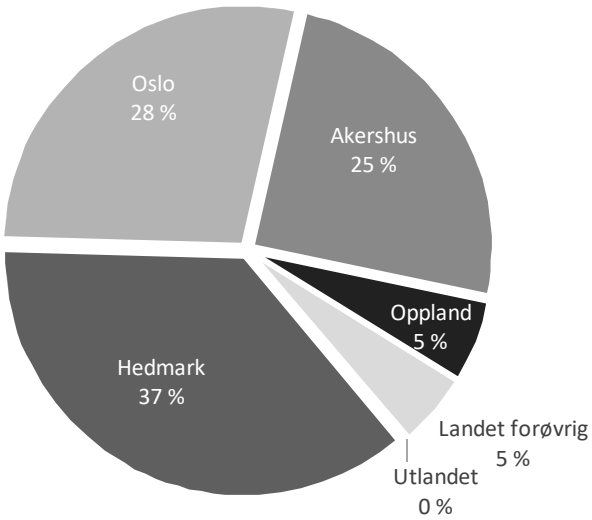

Produktfordeling

Bankens utlån er delt inn i fire typer fordringer: Finansiell leasing, kassekredittfasiliteter, byggelån og nedbetalingslån. Nedbetalingslån alene utgjorde 82 % av brutto utlån, og kassekredittfasiliteter utgjorde 12 % per utgangen av 2017. Finansiell leasing og byggelån utgjorde henholdsvis 4 % og 2 % av brutto utlån per

utgangen av 2017. Per 3. kvartal 2018 utgjorde nedbetalingslån, kassekredittfasiliteter, finansiell leasing og byggelån henholdsvis 83 %, 11 %, 4 % og 2 %.

Mer informasjon om utviklingen i produktfordelingen finnes i punkt 12.5.1.1.

Brutto utlån fordelt på fordringstype per 3. kvartal 2018

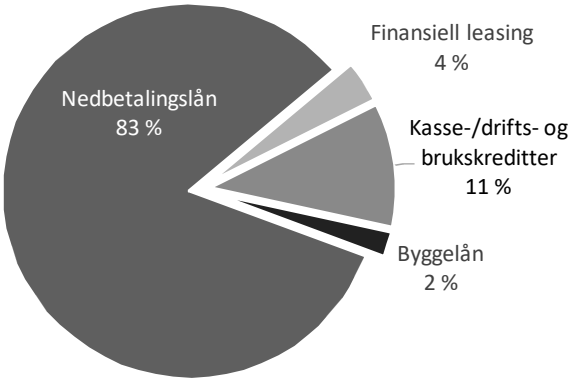

Utlån mot personmarked fordelt på belåningsgrad

Tabellen nedenfor viser utlån mot personmarked inkludert lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt fordelt på belåningsgrad per 3. kvartal 2018. 95 % av utlånene hadde belåningsgrad under 70 %.

Personmarked inkl. overførte lån sortert på belåningsgrad

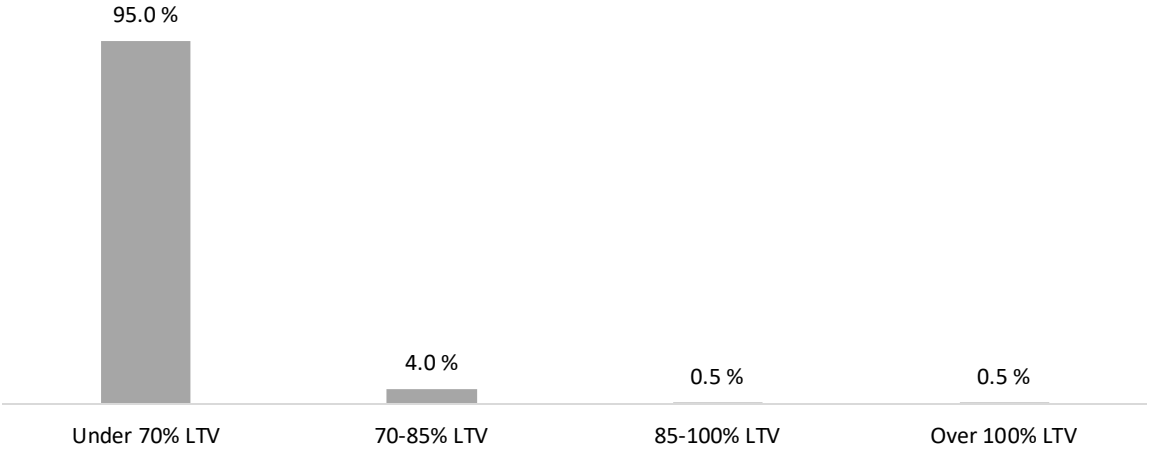

Utlån knyttet til næringseiendom

Konsernet har en stor andel av brutto utlån mot næringseiendom. Alle tallene i de følgende grafene/illustrasjonene er med tall per 15. juni 2018[11].

[11] Kilde: Kompetansesenter for kredittmodeller (Stavanger)

Næringseiendom, utlån fordelt på geografi

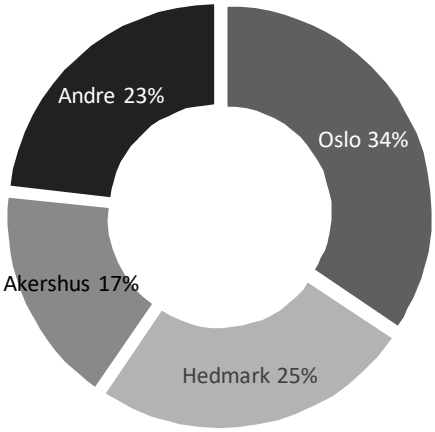

Totale utlån mot næringseiendom på egen balanse var NOK 13,9 milliarder per 30. september 2018. I tillegg hadde konsernet overført NOK 1,5 milliarder i lån til næringseiendom til SpareBank 1 Næringskreditt. Per 15. juni 2018 var mesteparten av eksponeringen mot næringseiendom på egen balanse knyttet til Oslo, som sto for 34 % av utlånene. Hedmark og Akershus utgjorde henholdsvis 25 % og 17 %.

Utløpstid på leiekontrakter

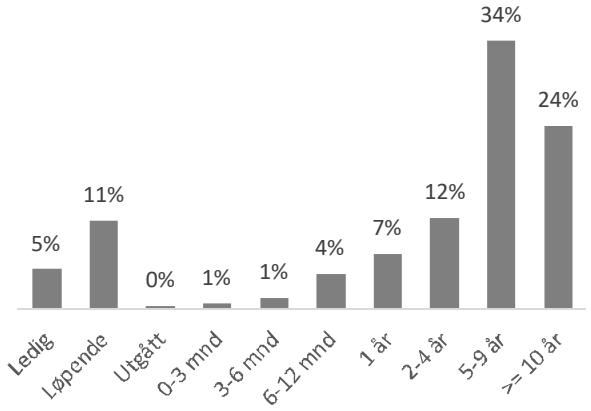

Andel av leieinntekter per sektor

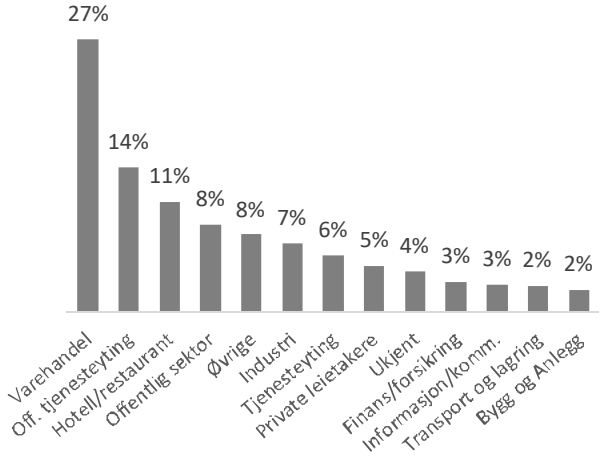

Størst andel av leieinntektene kom fra handel, som utgjorde 27 %, mens offentlig tjenesteyting utgjorde 14 % og hoteller og restauranter utgjorde 11 %. 34 % av leiekontraktene har en utløpstid på mellom 5-9 år, og 24 % hadde en utløpstid på 10 år eller mer.

Lang historie med lave tap på utlån

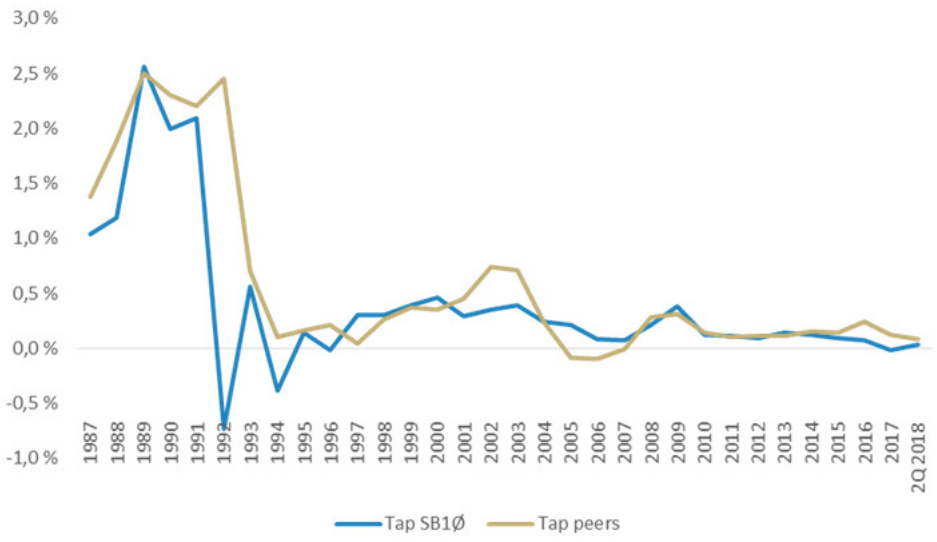

Kilde: SpareBank 1 Markets Analyse. Peers inneholder NONG, SRBANK, MING, MORG, SVEG

Konsernet er en av de regionale sparebankene som får blant de beste (laveste) rentene på fundingen i det norske markedet basert på Konsernets lange historie med sterk soliditet og lave tap på utlån. I 2017 hadde Konsernet lånetap tilsvarende netto tilbakeføringer på 0,02 % mens peers hadde 0,12 %. I første halvår 2018 var tilsvarende tapsrater for Konsernet og peers ppå hhv 0,03 % og 0,08 %. I det siste tiåret har lånetapene vært lave for både Konsernet og peers.

6.6.4 *Faktorer med betydelig innvirkning på Bankens lønnsomhet de siste årene*

Netto renteinntekter er Bankens viktigste inntektskilde. Understående grafer over utvikling i utlåns- og innskuddsmarginer gjelder for konsernets person- og bedriftsmarkedssegmenter inklusive overførte lån og inkluderer således marginer både fra lån overført til Sparebank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt samt fra B1OA i perioden frem til fusjonen 1. april 2017. Utlånsmarginene falt mot slutten av 2016. Gjennom 2017 steg utlånsmarginene, før de falt igjen i starten av 2018.

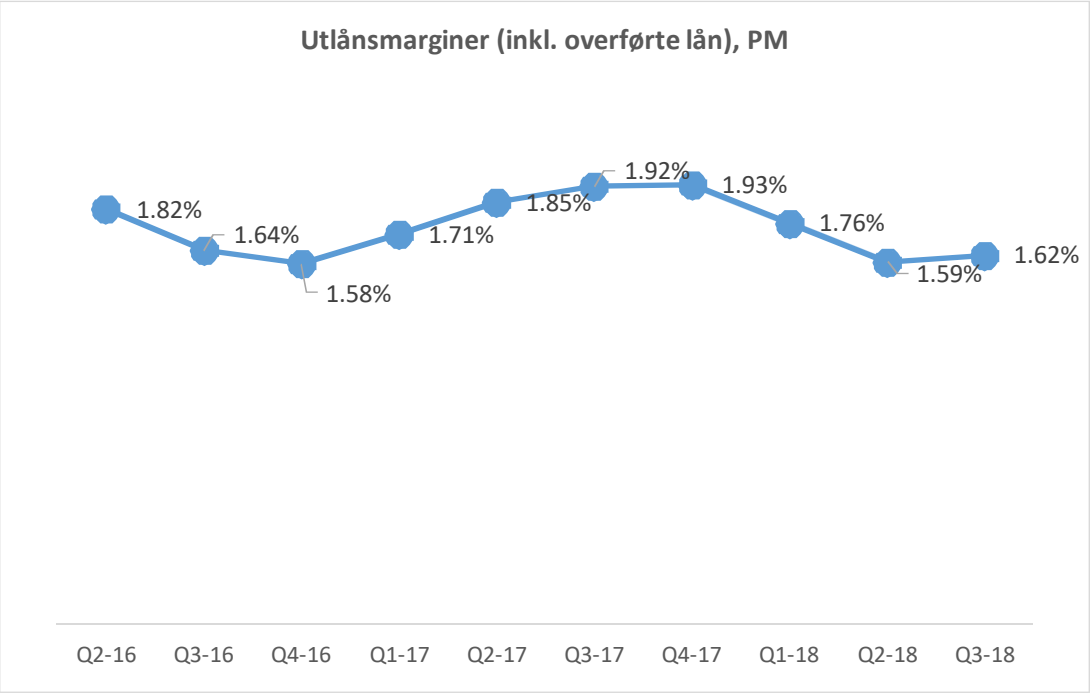

Fallet i utlånsmarginene mot personkunder har vært mer tydelig enn fallet i bedriftsmarginene, på grunn av et annet konkurransemiljø på tvers av de to markedene. Utlånsmarginen innenfor personmarkedet falt til 1,58 % i fjerde kvartal 2016 før den steg til 1,93 % i fjerde kvartal 2017. Per 3. kvartal 2018 har utlånsmarginen i personmarkedssegmantet falt til 1,62 %.

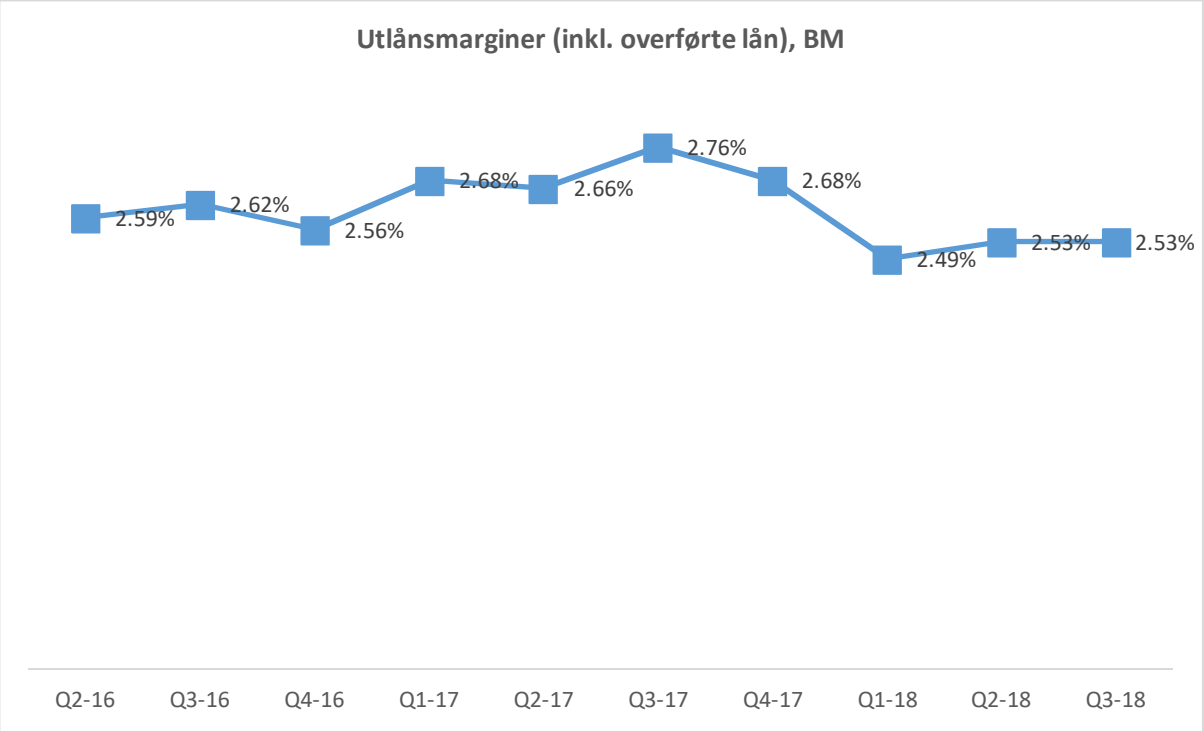

Utlånsmarginene mot bedriftsmarkedet har vært høyere enn marginene i personmarkedet. Høyere marginer innenfor bedriftsmarkedet gjenspeiler den generelt høyere risikoen utlån til dette segmentet medfører. Utlånsmarginene innenfor bedriftssegmentet falt noe mindre mot slutten av 2016 enn utlånsmarginene innenfor personmarkedssegmentet. Utlånsmarginen nådde en bunn i 4. kvartal 2016 på 2,56 %, før utlånsmarginen steg til 2,76 % i 3. kvartal 2017. Siden 3. kvartal 2017 har utlånsmarginen for bedriftssegmentet falt til 2,53 % for 3. kvartal 2018.

Innskuddsmarginene er i stor grad negativt korrelert med utlånsmarginene. Innskuddsmarginene steg mot slutten av 2016. Gjennom 2017 falt utlånsmarginene, før de steg igjen fra 2018.

Innskuddsmarginene i personmarkedssegmentet steg fra 0,03 % for 2. kvartal 2016 til 0,30 % for 4. kvartal 2016. Innskuddsmarginen sank så til minus 0,05 % i 3. kvartal 2017, før innskuddsmarginen økte til 0,20 % i 3. kvartal 2018.

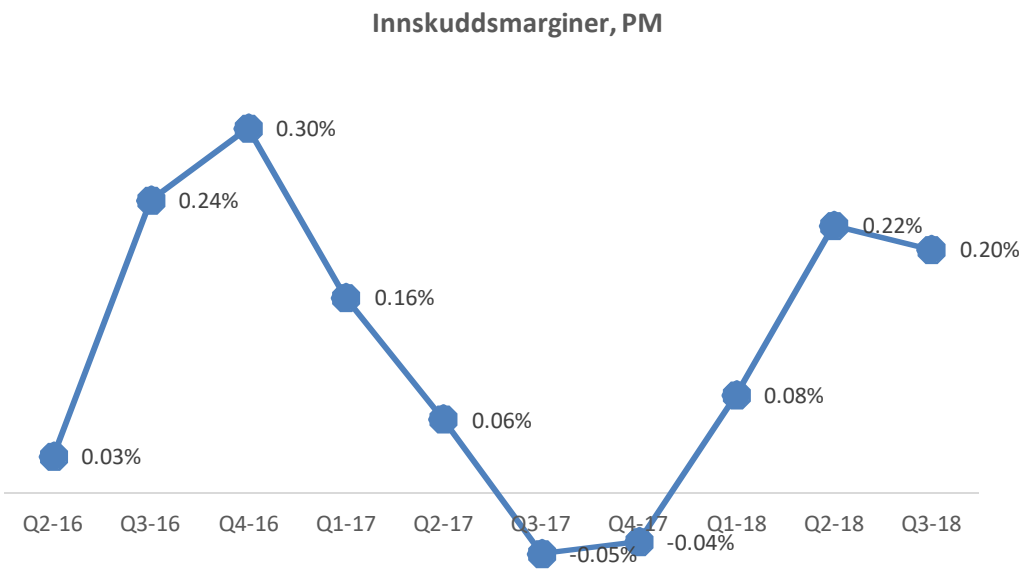

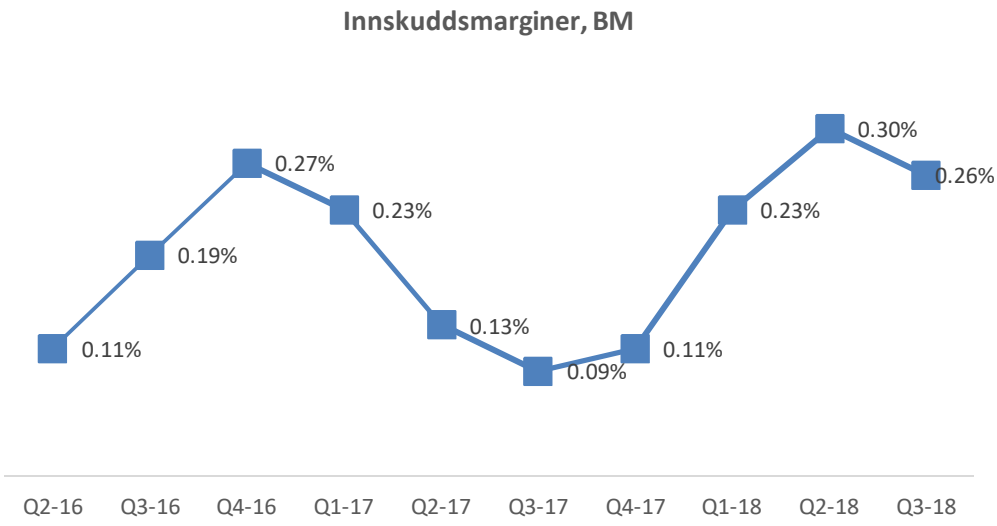

Innskuddsmarginene i bedriftsmarkedssegmentet steg fra 0,11 % for 2. kvartal 2016 til 0,27 % for 4. kvartal 2016. Innskuddsmarginen sank så til 0,09 % i 3. kvartal 2017, før innskuddsmarginen økte til 0,26 % i 3. kvartal 2018.

Banket varslet i slutten av september 2018 at renten på innskudd og utlån i hovedsak økes med 0,25 prosentpoeng. Renteendringen vil tre i kraft i løpet av oktober og november, avhengig av type lån og innskudd. Renteendringen forventes å medføre økning av utlånsmarginene og reduksjon av innskuddsmarginene.

Mer informasjon om rentemarginer finnes i punkt 12.3.1.1 og 12.4.5.

6.7 Beskrivelse av SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen

SpareBank 1-alliansen er et banksamarbeid mellom SpareBank 1-bankene. Bankene i Alliansen har forskjellige eierandeler i Alliansens konsernselskaper SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA. SpareBank 1 Østlandet eier 12,4 % og 18,0 % av henholdsvis SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

Alliansens overordnede mål er å sikre uavhengigheten og den regionale tilhørigheten til den enkelte banken gjennom konkurranseevne, lønnsomhet og soliditet. Alliansen er en av de største leverandørene av finansielle tjenester i Norge. Alliansen har en estimert markedsandel for brutto utlån i Norge på 19,6 %[12].

Alliansens overordnede visjon er at SpareBank 1-bankene skal bli den anbefalte totalbanken for personkunde- og SMB-markedet i Norge. Videre skal kundene oppfatte SpareBank 1-bankene som de beste bankene når det gjelder lokal tilhørighet og kompetanse. «Nær og dyktig» er kjerneverdiene til alliansen. Alliansen arbeider kontinuerlig for å styrke merkenavnet «SpareBank 1».

SpareBank 1-alliansen og SpareBank 1 Gruppen

Bildet nedenfor illustrerer hvordan SpareBank 1-alliansen er strukturert.

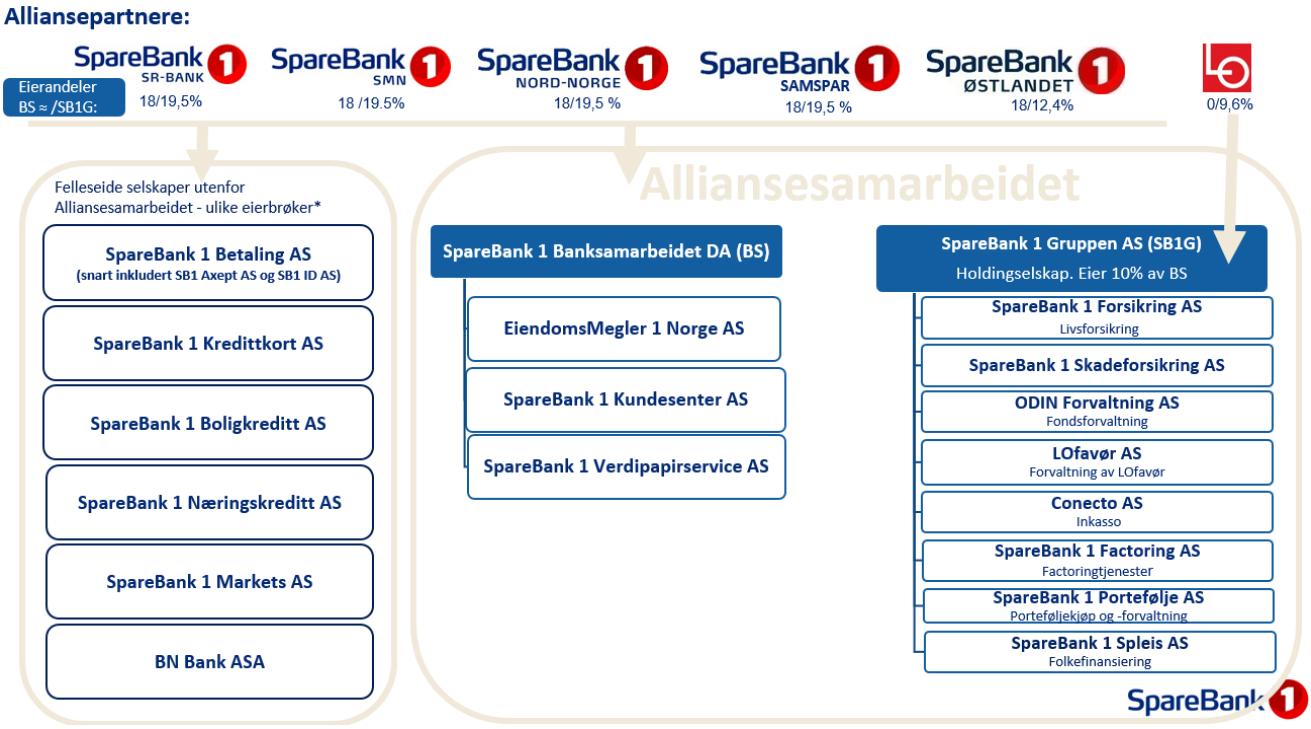

Den samlede forvaltningskapitalen til medlemmene i alliansen var per 2. kvartal 2018 på NOK 1 139 milliarder fordelt på de uavhengige bankene i SpareBank 1 alliansen, selskapene SpareBank 1 Gruppen og øvrige allianseselskaper[13]. Per 31. desember 2017 var det 14 uavhengige banker i Alliansen, med 226 kontorer og omtrent 7 500 årsverk på landsbasis.

SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er integrerte deler av alliansens strategi. Formålet, visjonen og verdiene som er definert for alliansen, styrer disse to selskapene. Det er en forutsetning at virksomheten til SpareBank 1 Gruppen AS tilfører verdi både for kundene og eierne.

SpareBank 1 Gruppen AS' viktigste funksjon er å drive og utvikle produkter og tjenester som distribueres gjennom bankene i alliansen.

---

[12] Kilde: Analyse fra SpareBank 1 Gruppen, akkumulert brutto utlån for bankene i alliansen (tallene er basert på årsrapporter). Basert på markedsandelene til de enkelte bankene i alliansen (markedsandeler for utlån og innskudd) og markedsandelene for produktselskapene innen fondsforvaltning, forsikring og eiendomsmegling. Den nasjonale markedsandelen for innskudd var 17,2 % i 2016. Begge tall er beregnet av SpareBank 1 Gruppen, basert på bankenes kvartalsrapporter og tall fra Statistisk sentralbyrå. Der det er relevant, er kildene til markedsandelene til produktselskapene tatt med i senere fotnoter

[13] Analyser fra SpareBank 1 Gruppen per 2. kvartal 2018.

Hovedfunksjonen til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er å drive og utvikle infrastrukturen til alliansen med fokus på IT, finansiering, betalings- og spareprodukter sammen med et felles innkjøpssamarbeid og forvaltning av merkenavnet «SpareBank 1».

SpareBank 1 Gruppen AS eier selskaper som tilbyr skadeforsikring, livsforsikring, fondsforsikring og andre finansielle produkter og tjenester til bankene i alliansen og deres kunder, samt medlemmer av LO. Produktene distribueres hovedsakelig gjennom bankene og avtaler med LO.

Bankene i alliansen oppnår økonomisk gevinst fra produktselskapene på to forskjellige måter. Når bankene distribuerer produktene, er det for det første knyttet salgsprovisjoner til salget. Videre kan verdiakkumulering og utbytte fra disse selskapene gi positiv avkastning for bankene gjennom eierskapet i SpareBank 1 Gruppen AS og andre felleskontrollerte selskaper i samarbeidet.

De viktigste produktselskapene er:

SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS
SpareBank 1 Forsikring er det største datterselskapet i SpareBank 1 Gruppen og er en av pilarene i alliansen. SpareBank 1 Forsikring er det fjerde største forsikringsselskapet i Norge og forsikrer om lag hvert tredje hjem i Norge[14]. Selskapet utvikler og administrerer både risiko- og personforsikringer for person- og bedriftskundene til bankene i alliansen. SpareBank 1 Forsikring er hovedleverandør av forsikring til LO og deres medlemmer gjennom lojalitetsprogrammet «LO Favør». Selskapet har ca. 650 ansatte. Høsten 2012 fusjonerte SpareBank 1 Skadeforsikring (eiendoms- og ulykkesforsikring, skade) med SpareBank 1 Livsforsikring (livsforsikring). SpareBank 1 Livsforsikring er en videreføring av David Livsforsikring AS sammen med livsforsikringsdelen av Vår Bank og Forsikring AS. SpareBank 1 Fondsforsikring AS, som blant annet leverer fondsforsikringsprodukter, ble fusjonert med SpareBank 1 Livsforsikring AS i desember 2006. SpareBank 1 Skadeforsikring ble etablert i 1990 og representerte den gangen et nytt initiativ innen forsikringsbransjen. Først var det bare personmarkedet som ble betjent, men etter oppkjøpet av VÅR Bank og Forsikring AS oppnådde selskapet en posisjon i bedriftsmarkedet. I 2010 kjøpte SpareBank 1 Skadeforsikring helseforsikringsdelen til Skandia Lifeline Norway og Union Forsikring ASA.

SpareBank 1 Gruppen og DNB inngikk 24. september en avtale om å slå sammen sine forsikringsvirksomheter, og vil med dette skape et av landets største forsikringsselskaper. Sammenslåingen av forsikringsvirksomhetene vil skje ved at DNB Forsikring AS fusjonerer med SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Det fusjonerte selskapet vil ha en tilnærmet komplett produktportefølje innenfor risikoforsikring til privat- og SMB-markedet. Som et ledd i transaksjonen vil de individuelle personrisikoforsikringene fra SpareBank 1 Forsikring AS (livsforsikringsselskapet) og DNB Livsforsikring AS, samt de bedriftsbetalte personrisikoforsikringene fra SpareBank 1 Forsikring AS, bli overført til det nye selskapet. I fusjonsavtalen er det lagt til grunn et bytteforhold på 80 prosent for SpareBank 1 Gruppen AS og 20 prosent for DNB ASA. Dette bytteforholdet baserer seg på fremforhandlet markedsverdi av de to skadeforsikringsselskapene, inklusive verdien av overførte personrisikoprodukter. SpareBank 1 Gruppen AS skal ha en eierandel på 65 prosent og DNB ASA 35 prosent i det nye selskapet. DNB har i tillegg sikret en opsjon på å kjøpe seg opp til 40 prosent eierandel. Selskapet vil fortsatt være et datterselskap i SpareBank 1 Gruppen AS.

ODIN Forvaltning AS
Odin Forvaltning AS ble etablert i 1990 og er en av Norges ledende[15] fondsforvaltere. Selskapet har en aktiv og indeksuavhengig investeringsfilosofi, og tilbyr aksjefond, rentefond og kombinasjonsfond. ODINS aksjefond kan markedsføres og distribueres i Norge, Sverige, Finland og Nederland. Rentefondene og kombinasjonsfondene kan bare markedsføres og distribueres i Norge. ODIN Forvaltning AS er et 100 % eid datterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS.

Conecto AS (tidligere Actor fordringsforvaltning AS)
Conecto AS er et heleid datterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS og er resultatet av en fusjon mellom Conecto AS og Actor Fordringsforvaltning AS 1. januar 2011. Grunnen til fusjonen var alliansens beslutning om å foreta en langsiktig investering i inkassomarkedet. Conecto AS er et motsyklisk produktselskap, og har ca. 150 ansatte.

14 Kilde: Finansnæringens Fellesorganisasjon
[15]Kilde: vff.no/markedsstatistikk

EiendomsMegler ***1***
EiendomsMegler 1 er ikke et datterselskap av SpareBank 1 Gruppen, men en kjede av eiendomsmeglere som eies av bankene i alliansen. Samlet er EiendomsMegler 1 en av Norges største***16*** eiendomsmeglere, og var den største basert på antall hjem som ble solgt i 2017.

SpareBank 1 Factoring AS og SpareBank 1 Portefølje AS
Begge selskapene er produktselskap som eies av SpareBank 1 Gruppen AS, og som tilbyr tjenester både til eksterne bedrifter og til alliansen. Selskapene har ca. 45 ansatte med kontorer i Ålesund og i Tromsø. Selskapene er også til stede i Trondheim, Stavanger, Hamar og Oslo.

SpareBank 1 Betaling AS
SpareBank 1 Betaling AS er SpareBank 1 alliansens felles selskap for betalingsinfrastruktur og mobilbetalinger. Selskapet ble høsten 2017 den nest største eieren i Vipps AS med 25 prosent eierandel. Vipps fusjonerte i juli 2018 med BankAxept AS og BankID Norge AS under navnet VBB AS. Vipps har over 3 millioner bruker og er landets ledende mobile betalingsapplikasjon. SpareBank 1 Betaling AS (inklusiv VBB-aksjer i snart innfusjonerte SpareBank 1 Axept AS og SpareBank 1 ID AS) har 22,04 % eierandel i VBB. SpareBank 1 Østlandet eier 21,2 % i SpareBank 1 Betaling AS.

Selv om Banken ikke anser seg som avhengig av å delta i Alliansen for å utføre sin virksomhet og drift, regner Banken deltakelsen og samarbeidet i SpareBank 1 alliansen for å være til Bankens beste.

6.8 Investeringer

Datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper

Tabellen nedenfor illustrerer Konsernets vesentlige investeringer og avhendelser i datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper siden 2015 og til datoen for prospektet.

Vesentlige investeringer (mill. kroner)	Hittil 2018	2017	2016	2015
Bank 1 Oslo Akershus AS			2.068	
Youngstorget 5 AS (fisjonert fra B1OA)		148		
SpareBank 1 Betaling AS		68		
SMB Lab AS		20		
SpareBank 1 Axept AS	47			
SpareBank 1 Id AD	17			
The Value Innovation Group AS	45			

Vesentlige avhendelser (mill. kroner)	Hittil 2018	2017	2016	2015
SpareBank 1 Finans Østlandet AS			38	
Torggata 22 AS	17			

I forbindelse med oppkjøpet av B1OA ble det ført NOK 151 millioner i goodwill. Det har ikke blitt allokert goodwill i forbindelse med de andre vesentlige investeringene i datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper i perioden. Mer informasjon om datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper og fremtidige investeringer finnes i punkt 6.2.2, 6.2.3, 6.2.4, 12.5.1.3 og 12.7.4.

Andre investeringer

Det er ikke foretatt andre vesentlige investeringer og avhendelser i noterte og unoterte selskaper for Konsernet siden 2015 og til prospektdatoen.

Tabellen nedenfor er en oversikt over Konsernets andre investeringer i noterte og unoterte selskaper.

[16] Kilde: Analyse fra SpareBank 1 Gruppen (tall fra Eiendomsverdi AS, eiendomsverdi.no)

Konsern 3. kvartal 2018

Børsnoterte selskaper	Andel (%)	Aksjer (#)	Kostpris (mill. kroner)	Verdi / bokført verdi (mill. kroner)
Visa Inc. (aksjer, NYSE)	0,0 %	73 400	8	90
Totens Sparebank (egenkapitalbevis, Oslo Børs)	24,6 %	1 503 661	101	182
Sum, børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis			**109**	**272**
Unoterte selskaper				
Eiendomskreditt AS	1,1 %	32 510	3	4
Eksportfinans ASA	1,3 %	3 499	45	71
NorgesInvestor IV AS	1,7 %	79 000	7	8
NorgesInvestor Proto AS	16,9 %	150 000	15	23
Oslo Kongressenter Folkets Hus BA	13,7 %	70 638	7	54
SpareBank 1 Markets AS	6,2 %	184 210	57	39
Visa Inc. preferanseaksjer	0,0 %	1 913	17	28
VN Norge AS (omdanning fra Visa Norge FLI)	2,81 %	28 071 986*	40	41
Fondsobligasjoner reklassifisert som EK			53	54
Øvrige aksjer og andeler			12	12
Sum, unoterte aksjer og annen egenkapital			**256**	**334**
Sum, aksjer, egenkapitalbevis og annen egenkapital			**365**	**606**

*** Milliarder aksjer (28 071 986 284 965 400 aksjer)**

Konsern 2017

Børsnoterte selskaper	Andel (%)	Aksjer (#)	Kostpris (mill. kroner)	Verdi / bokført verdi (mill. kroner)
Visa Inc. (aksjer, NYSE)	0,0 %	73 400	8	69
Totens Sparebank (egenkapitalbevis, Oslo Børs)	24,6 %	1 503 661	101	189
Sum, børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis			**109**	**258**
Unoterte selskaper				
Eiendomskreditt AS	1,1 %	32 510	3	4
Eksportfinans ASA	1,3 %	3 499	52	77
NorgesInvestor IV AS	1,7 %	79 000	7	8
NorgesInvestor Proto AS	16,9 %	150 000	15	22
Oslo Kongressenter Folkets Hus BA	13,7 %	70 638	7	55
SpareBank 1 Markets	6,2 %	139 454	57	40
Visa Inc. preferanseaksjer	0,0 %	1 913	17	21
Øvrige aksjer og andeler			9	9
Sum, unoterte aksjer og annen egenkapital			**167**	**237**
Sum, aksjer, egenkapitalbevis og annen egenkapital			**276**	**495**

Konsern 2016

Børsnoterte selskaper	Andel (%)	Aksjer (#)	Kostpris (mill. kroner)	Verdi / bokført verdi (mill. kroner)
Visa Inc. (aksjer, NYSE)	0,0 %	73.400	8	49
Totens Sparebank (egenkapitalbevis, Oslo Børs)	23,5 %	1.440.530	95	138
Sum, børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis			**103**	**188**
Unoterte selskaper				

Eiendomskreditt AS	1,1 %	32.510	3	4
Eksportfinans ASA	1,3 %	3.499	52	77
NorgesInvestor IV AS	1,7 %	79.000	7	7
NorgesInvestor Proto AS	16,9 %	150.000	15	19
Oslo Kongressenter Folkets Hus BA	13,7 %	70.638	7	56
SpareBank 1 Markets	6,2 %	139.454	47	30
Verdipapirfondet Holberg Likviditet	2,7 %	1.962.641	200	203
Verdipapirfondet Holberg Likviditet 20	3,5 %	495.616	50	50
Pengemarkedsfondet Pluss Likviditet II	2,7 %	99.985	100	102
Øvrige aksjer og andeler			17	9
Sum, unoterte aksjer og annen egenkapital			**498**	**559**
Sum, aksjer, egenkapitalbevis og annen egenkapital			**601**	**747**

Konsern 2015

Børsnoterte selskaper	**Andel (%)**	**Aksjer (#)**	**Kostpris (mill. kroner)**	**Verdi / bokført verdi (mill. kroner)**
Visa Inc. (aksjer, NYSE)	0,0 %	54.840	6	38
Totens Sparebank (egenkapitalbevis, Oslo Børs)	23,5 %	1.440.530	95	117
Sum, børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis			**101**	**154**
Unoterte selskaper				
Eiendomskreditt AS	1,1 %	32.510	3	4
Eksportfinans ASA	1,3 %	3.499	52	74
NorgesInvestor IV AS	1,7 %	79.000	7	7
NorgesInvestor Proto AS	16,9 %	150.000	15	16
SpareBank 1 Markets	6,2 %	139.454	47	29
Andre			7	8
Sum, unoterte aksjer og annen egenkapital			**132**	**139**
Sum, aksjer, egenkapitalbevis og annen egenkapital			**233**	**294**

6.9 Eiendom, anlegg og utstyr

Konsernet eier sitt eget hovedkontor i Hamar med adressene Torggata 12–14, Parkgata 2 og Strandgata 13/15, 2317 Hamar. Eiendommen er på 14 581 kvm, og konsernet bruker 13 820 kvm. Resten av eiendommen er utleid til Conecto AS (761 kvm). I tillegg eier Banken B1OAs gamle hovedkontor med 4 980 kvm. Konsernet bruker hele eiendommen gjennom sitt eierskap av datterselskapet Youngstorget 5 AS. Adressen til eiendommen er Youngstorget 5, 0181 Oslo.

Eiendom, anlegg og utstyr	**Bygninger, tomter og annen eiendom**	**inventar, innredning og kjøretøy**	**Totalt**
Anskaffelseskost per 1. januar 2015	468	274	**742**
Oppkjøp	17	27	**44**
Salg	1	8	**9**
Anskaffelseskost per 31. desember 2015	**483**	**294**	**777**
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger per 1. januar 2015	205	201	**406**
Avskrivning i inneværende år	14	24	**38**
Salg i inneværende år	1	6	**7**
Akkumulerte avskr. og nedskrivninger per 31. desember 2015	**218**	**219**	**438**

Bokført verdi per 31. desember 2015	**265**	**75**	**341**
Anskaffelseskost per 1. januar 2016	483	294	**777**
Endringer etter oppkjøp av B1OA	215	189	**404**
Oppkjøp		34	**34**
Salg	3	57	**60**
Anskaffelseskost per 31. desember 2016	**696**	**459**	**1 155**
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger per 1. januar 2016	218	219	**438**
Endringer etter oppkjøp av B1OA	25	104	**129**
Avskrivning i inneværende år	17	40	**57**
Nedskrivninger i inneværende år			
Salg i inneværende år	2	53	**55**
Akkumulerte avskr. og nedskrivninger per 31. desember 2016	**259**	**310**	**569**
Bokført verdi per 31. desember 2016	**437**	**149**	**586**
Anskaffelseskost per 1. januar 2017	696	459	**1 155**
Overført fra B1OA ifm fusjon	- 65	- 157	**- 122**
Oppkjøp	141	50	**191**
Salg	14	14	**28**
Anskaffelseskostnad per 31. desember 2017	**758**	**339**	**1 097**
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger per 1. januar 2017	259	310	**569**
Overført fra B1OA ifm fusjon	- 1	- 109	**- 110**
Avskrivning i inneværende år	21	53	**74**
Nedskrivninger i inneværende år			
Salg i inneværende år	2	14	**16**
Akkumulerte avskr. og nedskrivninger per 31. desember 2017	**277**	**241**	**517**
Bokført verdi per 31. desember 2017	**482**	**98**	**578**
Anskaffelseskost per 1. januar 2018	758	339	**1 097**
Oppkjøp	3	36	**39**
Salg	0	2	**2**
Anskaffelseskostnad per 30. september 2018	**761**	**372**	**1 134**
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger per 1. januar 2018	277	241	**517**
Avskrivning i inneværende år	17	43	**60**
Nedskrivninger i inneværende år	0	10	10
Salg i inneværende år	0	0	**0**
Akkumulerte avskr. og nedskrivninger per 30. september 2018	**293**	**295**	**587**
Bokført verdi per 30. september 2018	**468**	**77**	**544**

Banken har ikke pantsatt eller akseptert noen annen begrensning på sin rett til å avhende anleggsmidlene. Anskaffelseskost for fullt avskrevne eiendeler som fortsatt er i bruk av Banken, var på NOK 195 millioner i 2017, NOK 158 millioner i 2016 og NOK 172 millioner i 2015. Konsernet hadde ingen anleggsmidler som var midlertidig ute av drift ved utgangen av 2017.

Investeringseiendom (NOKt)

Leid 30.09.2018	**Verdi 01.01.2018**	**Nedskr. / avskr.**	**Verdi 30.09.2018**	**Leie**	**Leid 30.09.2018**
100 %, Brugata 7, Brumunddal	5 085	- 278	5 016	323	66 %
Totalt	**5 085**	**- 278**	**5 016**	**323**	

Virkelig verdi	**8 391**

Leid 31.12.2017	**Verdi 01.01.2017**	**Nedskr. / avskr.**	**Verdi 31.12.2017**	**Leie**	**Leid 31.03.2017**
100 %, Brugata 7, Brumunddal	5 294	- 208	5 085	438	66 %
Totalt	**5 294**	**- 208**	**5 085**	**438**	
Virkelig verdi			**8 391**		

Leid 31.12.2016	**Verdi 01.01.2016**	**Nedskr. / avskr.**	**Verdi 31.12.2016**	**Leie**	**Leid 31.12.2016**
100 %, Brugata 7, Brumunddal	6 590	-1 296	5 294	493	66 %
Totalt	**6 590**	**-1 296**	**5 294**	**493**	
Virkelig verdi			**8 391**		

Leid 31.12.2015	**Verdi 01.01.2015**	**Nedskr. / avskr.**	**Verdi 31.12.2015**	**Leie**	**Leid 31.12.2015**
100 %, Brugata 7, Brumunddal	6 722	- 132	6 590	445	66 %
Totalt	**6 722**	**- 132**	**6 590**	**445**	
Virkelig verdi			**8 391**		

Virkelig verdi av investeringseiendommer er basert på takst foretatt av uavhengig takstmann

6.10 Forskning og utvikling, patenter og lisenser

Banken driver ikke forskning og utvikling i tradisjonell forstand, men vil arbeide kontinuerlig for å videreutvikle sine produkter, tjenester og systemer i samarbeid med alliansen. Banken har ingen patenter av vesentlig betydning for Bankens virksomhet.

Banken har konsesjon som sparebank og verdipapirforetak, og er avhengig av slike konsesjoner for å kunne yte bank- og investeringstjenester. En nærmere beskrivelse av rammebetingelsene for sparebanker finnes i kapittel 15.2.

6.11 Vesentlige kontrakter

I forbindelse med oppkjøpet av LOs aksjer i B1OA, inngikk Banken og LO en samarbeidsavtale 10. desember 2015. I henhold til samarbeidsavtalen tilbyr Banken spesialiserte produkter og tjenester til LO og organisasjonens medlemmer, og samarbeidsavtalen medfører betydelige innskudd i Banken. Samarbeidsavtalen har en opprinnelig varighet på 10 år, og kan avsluttes med 12 måneders varsel ved vesentlig brudd på avtalen og unnlatelse av å godtgjøre slikt brudd innen 30 dager (inkludert blant annet mislighold av LOs rett til representasjon i valgkomitéen for egenkapitalbeviseierne, eller at LO ikke er representert i Bankens styre med minst ett styremedlem og ett varamedlem, gitt at LO eier minst 10 % av Egenkapitalbevisene).

Bankens IT-systemer er en viktig del av den daglige driften av Banken. Banken har gjennom SpareBank 1 Banksamarbeidet DA, inngått en rammeavtale med Evry AS om levering av IT-løsninger. Avtalen varer til 31. desember 2022. SpareBank 1 Banksamarbeidet DA har mulighet til å forlenge avtalen for tre nye toårsperioder og en periode på ett år. Resultatet er at SpareBank 1 Banksamarbeidet DA kan forlenge avtalen slik at den varer til 31. desember 2029, under gitte betingelser. I henhold til avtalen skal Evry AS blant annet tilby IT-løsninger for betalingssystemer og kjernebanksystemer. I tillegg skal Evry AS bidra til Bankens utvikling av digitale banktjenester på ulike plattformer. Selv om Banken ikke er avhengig av avtalen med Evry som sådan, ville et bytte av leverandør av IT-systemer vært både kostbart og krevd vesentlige driftsressurser.

Bortsett fra kontraktene som er beskrevet ovenfor, har verken Banken eller noe medlem av Konsernet inngått noen vesentlige kontrakter utenom ordinær forretningsvirksomhet de to årene før datoen for dette prospektet. Verken Banken eller noe medlem av Konsernet har inngått noen kontrakt utenfor den ordinære virksomheten som inneholder noen bestemmelser som gir noe medlem av Konsernet noen forpliktelse eller rett som er vesentlig for Konsernet per Prospektdato.

6.12 Stedlig tilsyn

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Banken i perioden 22. – 24. mai 2018. Foreløpig rapport med Finanstilsynets merknader ble mottatt 17. juli 2018. Banken sendte svarbrev til Finanstilsynet 27. september 2018 med interne vurderinger og plan for oppfølgning av påpekte forhold, hvoretter endelig rapport ble avgitt av Finanstilsynet 14. november 2018. Styret og administrasjonen i Banken tar til etterretning og vil følge opp de forhold Finanstilsynet har avgitt merknader til, hvor det mest vesentlige punktet knytter seg til mangler i kundekontrollen og dokumentasjonen av denne relatert til hvitvaskingslovens bestemmelser.

Sett i lys av ny hvitvaskingslov som trådte i kraft 15. oktober 2018, Finanstilsynets økte fokus på dette området og den endelige rapporten av 14. november 2018, har Banken ytterligere forsterket og intensivert arbeidet med å bringe kundekontrollen i samsvar med gjeldende regelverk. Gjenstående arbeid er hovedsakelig knyttet til kundeforhold etablert før 2009 og Banken vil innen 30. januar 2019 oversende en oversikt til Finanstilsynet som viser status for gjennomføringen. Tilførsel av tilstrekkelig ressurser og fremdrift i arbeidet har betydelig fokus i styret, konsernledelsen og organisasjonen for øvrig.

6.13 Miljø

Banken bruker ikke ressurser eller innsatsmidler som har betydelig miljømessig påvirkning. Bankens påvirkning på miljøet er begrenset til de materialene og den energien som er nødvendig for at Banken skal kunne utøve sin forretningsvirksomhet. Det pågår kontinuerlig arbeid for å gå over til elektronisk kommunikasjon internt og eksternt, noe som vil bidra til å redusere papirforbruket. Virksomheten gir lite miljøforurensning. Se også Bankens bærekraftsrapport (side 8) i Bankens årsrapport for 2017.

6.14 Trendinformasjon

Det har ikke vært noen vesentlige endringer eller utviklingstrekk utover normal virksomhet siden 31. desember 2017 frem til Prospektdatoen utenom forholdene som fremgår nedenfor.

Banken kjenner ikke til noen endringer i statlige, økonomiske, skattemessige, monetære eller pengepolitiske faktorer som har eller kan ha en vesentlig påvirkning på Bankens fremtidige drift utover det som fremgår nedenfor.

For ordens skyld nevnes det at den nye Boliglånsforskriften som trådte i kraft 1. juli 2018 og innføring av PSD II som forventes gjennomført i Norge i 2018. Boliglånsforskriften vil fortsatt kunne medføre en innstramming av utlånspraksis til boligformål som påvirker både Banken og dens kunder som sådan.

Finanstilsynet sendte 19. oktober 2018 brev til Finansdepartementet («*Tilrådning om endring av forskriftskriterier for systemviktige foretak*»[17]) med revidert forslag til kriterier for fastsettelse av systemkritiske banker (SIFI). I dette forslaget er Banken en av bankene som foreslås som systemviktig etter reviderte kriterier. Skulle forslaget fra Finanstilsynet implementeres i norsk rett vil Banken få et økt krav til ren kjernekapital på 2,0 prosentpoeng («SIFI-krav»). Skulle forskriftsendringen vedtas forventer likevel ikke Banken at SIFI-kravet vil få vesentlig betydning for Bankens faktiske kapitalisering, vekstplaner eller utbyttepolitikk. Dette skyldes at forslaget fra Finanstilsynet er i tråd med deres kommunikasjon om at de vil implementere nye krav til kapitaldekning for å kompensere for lempeligere kapitaldekningskrav gjennom tilpasningen til CRR/CRD4 som tidligere er varslet og som er under implementering[18]. Dette gjelder blant annet bortfall av Basel 1-

[17] https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2018/finanstilsynet-foreslar-endringer-i-regelverket-for-identifisering-av-systemviktige-finansforetak
[18] https://www.finansnorge.no/aktuelt/nyheter/2018/08/videreforer-ikke-sarregulering-av-norske-banker/

overgangsregler og introduksjonen av SMB-rabatt hvor IRB-bankenes rene kjernekapitaldekning forventes å øke uten at faktisk soliditet øker. Finanstilsynets uttalte bekymring[19] er at bankene tilpasser seg de lempeligere kravene i CRR/CRD4 med lavere faktisk soliditet, noe Banken antar Finanstilsynet ønsker å motvirke gjennom å utvide kretsen av systemkritiske banker. Konsernets rene kjernekapitaldekning, eksklusive Basel 1-gulvet, ligger per 3. kvartal 2018 ca. 2,0 prosentpoeng høyere enn Bankens rene kjernekapitaldekning inkludert Basel 1-gulvet. Det er derfor Bankens forventning at Finanstilsynets forslag med utvidelse av antall SIFI-banker nøytraliserer effekten av bortfall av Basel 1-gulvet – og at den samlede effekten av disse to regelverksendringene for Banken dermed vil være tilnærmet nøytral og således ikke påvirke Bankens faktiske kapitalisering, vekstplaner, lønnsomhet eller utbyttepolitikk i særlig grad.

Revidert betalingstjenestedirektiv (EU-direktiv 2015/2366) ("PSD II") antas implementert i Norge sent i 2018. Tilpasning til direktivet forventes å sette standarden for "open banking" i Europa og ved å tilføre standardisert tilgang til kundedata og bankenes infrastruktur vil PSD II senke inngangsbarrierene for tredjeparter, eksempelvis andre banker og finansteknologiselskaper. Det er rimelig å forvente at dette vil stimulere utviklingen av nye forretningsmodeller og hvordan bankene tilbyr sine tjenester. SpareBank 1 Østlandet vil måtte ta stilling til dette og eventuelt vurdere tilpasninger i sin forretningsmodell.

Videre vil gjennomføring av Krisehåndteringsdirektivet, direktiv 2014/59/EU (BRRD), jf. endringslov som trådte i kraft 1. januar 2019, kunne få konsekvenser for Bankens adgang til og vilkår for finansiering i form av usikret gjeld. Sentralt er at det ikke er skattebetalere, men bankenes investorer som skal bære eventuelle tap ved avvikling. BRRD åpner derfor for såkalt "bail-in" av bankenes gjeld, hvilket innebærer at usikrede kreditorer kan bli utsatt for nedskrivning av gjeld og konvertering av gjeld til egenkapital. Det er derfor forventet at gjennomføringen av BRRD kan øke kostnadene ved usikret gjeld, særlig sammenliknet med sikret gjeld som er unntatt fra bestemmelsene om bail-in.

Bankens tilgang til innskudd kan også bli påvirket av EUs innskuddsgarantidirektiv. Direktivet er et fullharmoniseringsdirektiv, som kan medføre en reduksjon av størrelsen på den norske innskuddsgarantien fra NOK 2 millioner til direktivets nivå på EUR 100.000, men med overgangsregler. Endringslov som gjennomfører innskuddsgarantidirektivet trådte i kraft 1. januar 2019. Endringsloven videreführer nåværende størrelse på innskuddsgarantien. En lavere grense kan føre til tilpasninger av innskudd til innskuddsdekningens størrelse, og vil kunne medføre at store innskudd fordeles på flere banker.

For øvrig har bankene i løpet av de siste årene måttet tilpasse seg strengere regulatoriske rammebetingelser. Det er forventet at innfasing av nye krav vil skje gradvis frem mot 2019. For finansnæringen generelt innebærer nye/endrede rammebetingelser bl.a.:

- Økte krav til ren kjernekapitaldekning
- Nye krav til sammensetning av ren kjernekapital
- Økte krav til likviditetsstyring og likviditetsbuffere

Se nærmere om rammebetingelser for sparebanker i kapittel 15.

6.15 Utbyttepolitikk

SpareBank 1 Østlandet legger vekt på å gi eierne et konkurransedyktig og stabilt kontantutbytte, basert på god lønnsomhet og høy utbyttekapasitet. Banken tar sikte på å utbetale 50 % av årsoverskuddet etter skatt i utbytte til egenkapitalbeviseierne og som kundeutbytte fra avkastningen på grunnfondskapitalen.

Bankens langsiktige mål for lønnsomheten er en avkastning på egenkapitalen etter skatt på 10 %. Med dette er målet for avkastning på egenkapitalen noe lavere enn for liknende banker, noe som gjenspeiler SpareBank 1

[19] https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/pressemeldinger/2018/finansielt-utsyn---juni-2018/

Østlandets mål om å beholde den veletablerte posisjonen som landets mest solide regionale sparebank, målt etter ren kjernekapitaldekning[20]. Målet for soliditeten fanges opp av et langsiktig mål om en ren kjernekapitaldekning på 16 %. Justert for forskjeller i kapitalisering har SpareBank 1 Østlandet historisk vist lønnsomhet på nivå med sammenlignbare banker.

Etter forslag fra styret avgjør representantskapet hvert år hvor stor del av resultatet etter skatt som skal deles ut som utbytte til egenkapitalbeviseierne og grunnfondskapitalen, proporsjonalt i henhold til deres relative andel av Bankens egenkapital. Andelen av overskuddet som tilhører grunnfondskapitalen, forventes å bli utbetalt til Bankens kunder som kundeutbytte. Kundeutbyttet kan forhindre eller redusere en utvanning av egenkapitalbeviseiernes eierandel i Banken. Andelen av overskuddet som tilhører egenkapitalbeviseierne, blir fordelt delt mellom utbytte og utjevningsfondet. Når kontantutbyttet avgjøres, tar representantskapet hensyn til Konsernets vekstambisjoner og kapitalbehov, samt den forventede overskuddsutviklingen i en normalisert markedssituasjonen og effekter av mulige endringer i myndighetspålagte kapitalkrav.

Konsernets overskudd etter skatt– var for 2017 på NOK 1 263 millioner. Av dette ble det betalt ut NOK 424 millioner i utbytte til eierne og NOK 204 millioner i kundeutbytte, tilsvarende en utbyttegrad på 50 % av Konsernets resultat etter skatt korrigert for minoritetsinteresser.

Høy lønnsomhet og høy utbyttekapasitet

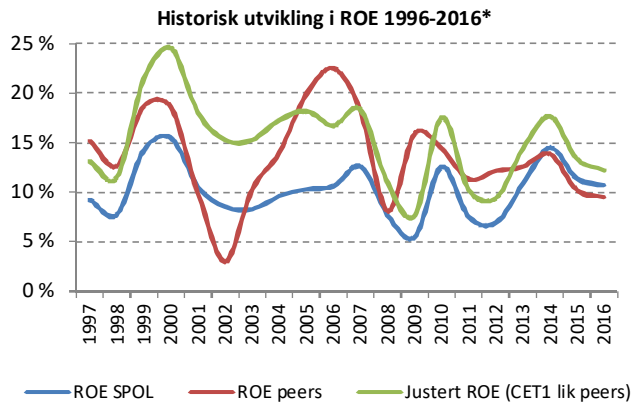

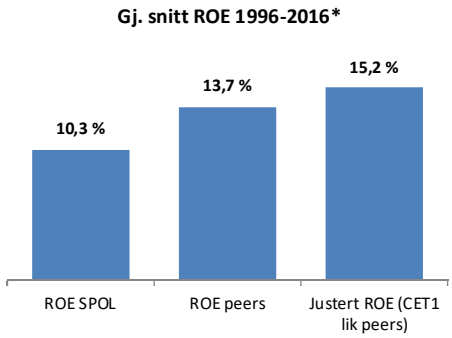

Kilde: SpareBank 1 Markets Analyse, basert på årsrapporter. *Peers inkluderer NONG, SRBANK, MING, MORG og SVEG

Konsernet har historisk sett hatt sterk lønnsomhet. Gjennomsnittlig egenkapitalavkastning (ROE) for konsernet for perioden 1996-2016 var 10,3 %men om man justerer for ren kjernekapitaldekning lik peers blir gjennomsnittlig egenkapitalavkastning i den samme perioden 15,2 %. Peers hadde en gjennomsnittlig ROE lik 13,7 % i perioden. I 2017 hadde Konsernet en egenkapitalavkastning på 10,2 %, noe lavere enn gjennomsnittet av peers, i et år som var preget av ekstraordinære kostnader knyttet til fusjonen med B1OA og børsnotering av banken.

[20] Målt etter ren kjernekapitaldekning per 4. kvartal 2017, sammenliknet med regionssparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: Års-/kvartalsrapporter.

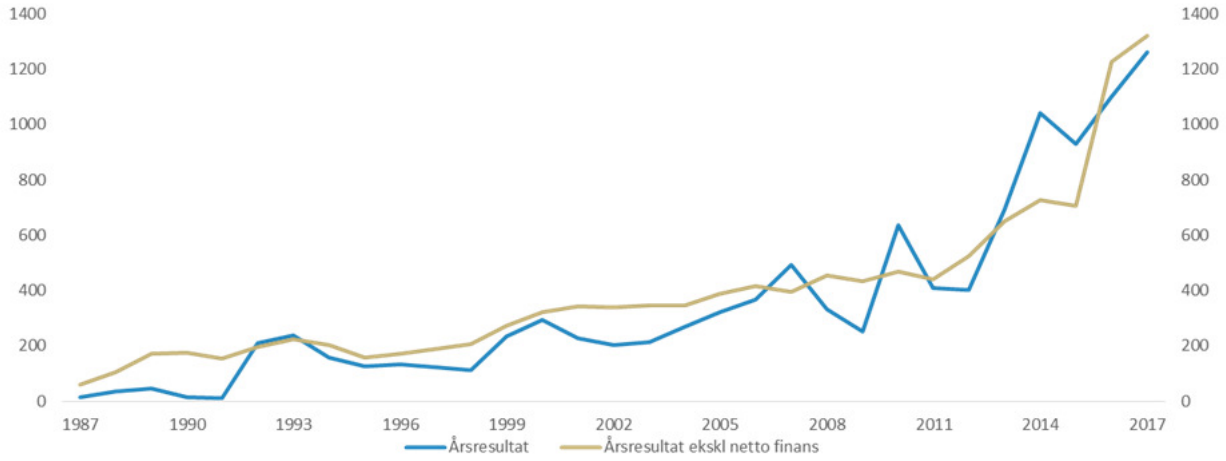

Konsernet har en lang historie med positive årsresultat. I 1988 var årsresultatet NOK 34 millioner og økte stabilt til NOK 1 263 i 2017. Nøkkelhendelser i perioden har vært:

- 1988-91: Høye lånetap under bankkrisen, men ingen underskudd eller redning
- 1993: Obligasjonsvekst og lavere tap
- 2007: Høykonjunktur. 7 basispoeng i tap
- 2009: Lavkonjunktur. 40 basispoeng i tap
- 2010: Finansiell vekst og lave tap
- 2016: Oppkjøp av B1OA
- 2017: Fusjon med B1OA og børsnotering

6.16 Tvister

Konsernet har ikke vært part i, og er ikke kjent med at det er anlagt eller varslet, forvaltningssaker, rettstvister eller voldgiftssaker de siste 12 måneder (herunder saker som er anlagt eller varslet og som utsteder har kjennskap til), som kan få eller som i den senere tid har hatt vesentlig innvirkning på Konsernets økonomiske stilling eller lønnsomhet.

6.17 Kredittrating

SpareBank 1 Østlandets innskudd og senior usikrede gjeld er ratet A1 (negative outlook) av Moody's Investor Service. SpareBank 1 Østlandet er dermed ratet på nivå med de høyest ratede sparebankene i Norge. I siste kredittuttalelse fra Moody's (14. juni 2018) opprettholdes den tidligere ratingen på A1, og ratingutsiktene er fortsatt negative. De negative utsiktene er begrunnet med lovforslaget som ble fremlagt av Finansdepartementet 21. juni 2017 som har til hensikt å gjennomføre EUs krisehåndteringsdirektiv BRRD (Bank Recovery and Resolution Directive) og innskuddsgarantidirektiv i norsk rett. Ratingutsiktene gir uttrykk for at Moody's vurdering av sannsynligheten for offentlig støtte med dette er redusert.

I sin «Banking system outlook – Norway» fra Moody's Investor Service datert 28. august ble utsiktene til den samlede norske banksektoren oppgradert fra negative til stabile utsikter som følge av sterk makroøkonomisk utvikling og forventninger om fortsatt god utvikling i kredittkvaliteten i norske banker.

For flere detaljer på Bankens rating, se:
https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/ostlandet/omoss/investor/rating/2018_06_14_Moodys_Rating.pdf
https://www.sparebank1.no/nb/ostlandet/om-oss/investor/gjeldsinvestorer/rating.html

7 STIFTELSEN

7.1 Generelt

Sparebankestiftelsen Hedmark er organisert i henhold til norsk lov med registreringsnummer 916 268 688 og med adresse Vangsvegen 62, 2317 Hamar, Norge.

7.2 Historien

Den 26. november 2015 ble 60 % av egenkapitalen til SpareBank 1 Østlandet (da Sparebanken Hedmark) omdannet fra grunnfondskapital til eierandelskapital. Eierandelskapitalen ble utvidet etter oppkjøpet av B1OA 29. juni 2016.

Sparebankstiftelsen Hedmark ble etablert da Banken ble konvertert til egenkapitalbevisbank den 26. november 2015. Alle Egenkapitalbevisene ble vederlagsfritt overført til Stiftelsen. Etter oppkjøpet av B1OA ble LO og andre SpareBank 1-banker (mer informasjon om SpareBank 1 Gruppen finnes i punkt 6.2.4) egenkapitalbeviseiere i SpareBank 1 Østlandet gjennom en rettet emisjon. Resultatet ble at stiftelsen eide 75,08 % av Egenkapitalbevisene i Banken, mens LO og SpareBank 1-bankene eide henholdsvis 14,95 og 9,96 %, per dato for børsnoteringen av Banken. I forbindelse med børsnoteringen i juni 2017 gjennomførte Sparebankstiftelsen Hedmark et nedsalg slik at Stiftelsen i dag eier 54,73 % av egenkapitalbevisene.

7.3 Stiftelsens formål, visjon og verdier

I henhold til Finansforetaksloven § 12-25 skal det i vedtektene for en sparebankstiftelse fastsettes at stiftelsen skal videreføre sparebanktradisjonene og ha som formål et langsiktig og stabilt eierskap i sparebanken eller den omdannede banken. Stiftelsene skal ha liknende formål i sine vedtekter for å overholde Finansforetaksloven, men vedtektene kan tilpasses med hensyn til geografiske tilstedeværelse for den respektive sparebanken.

Formålsbestemmelsen i stiftelsens vedtekter fastslår følgende:

«*Stiftelsens formål er å forvalte Egenkapitalbevisene som den ble tilført ved opprettelsen, og å utøve et betydelig, stabilt og langsiktig eierskap i SpareBank 1 Østlandet med sikte på å opprettholde sin relative eierandel i SpareBank 1 Østlandet, blant annet gjennom deltakelse i emisjoner. Stiftelsen kan for øvrig plassere midlene på en hensiktsmessig og betryggende måte ut fra hensynet til sikkerhet, likviditet og risikojustert avkastning. Stiftelsen kan disponere deler av overskuddet og dele ut utbyttemidler til allmennyttige formål. Stiftelsen skal i sin utdeling av utbyttemidler fortrinnsvis ta hensyn til regionen som har bygget opp kapitalen i Sparebanken Hedmark. Gjennom sitt eierskap i SpareBank 1 Østlandet skal stiftelsen videreføre sparebanktradisjonene i Hedmark. For øvrig kan stiftelsen utøve annen virksomhet som er forenlig med angitte formål og de rammer som til enhver tid følger av regelverket for sparebankstiftelser.*»

Visjonen til stiftelsen er «For Hedmark», mens verdiene er *langsiktig*, *verdiskapende*, *uavhengig* og *åpen*.

- **Langsiktig:** Stiftelsen vil forvalte sin sparebankarv – i dag og i fremtiden.
- **Verdiskapende:** Stiftelsen vil bidra til å skape entusiasme, velferd og en sunn utvikling i fylket.
- **Uavhengig og åpen:** Stiftelsen vil være profesjonell og tillitsskapende i forhold til gavesøkere, ofrretningspartnere og allmennheten generelt.

7.4 Eierskapspolitikk

Stiftelsen skal være en langsiktig stor eier i Banken. I henhold til vedtektene skal stiftelsen alltid eie minst 50 % av Egenkapitalbevisene i SpareBank 1 Østlandet.

Stiftelsen skal være en forutsigbar og aktiv eier i SpareBank 1 Østlandet gjennom å:

- Utøve eierskap ved å delta i Bankens styrende organer
- Være en resultatorientert eier som vektlegger langsiktig lønnsomhet
- Kommunisere et langsiktig perspektiv i sitt eierskap
- Være en pådriver for utvikling av Banken gjennom profesjonell styring og ledelse av Banken

Stiftelsen skal posisjonere seg som en kapitalsterk stiftelse med evne til å delta i emisjoner i Banken. Stiftelsen vil være en kompetent og profesjonell eier. Stiftelsen ønsker gjennom godt samarbeid med Banken å bidra til høy verdiskaping. Går det godt for Banken, går det godt for stiftelsen. Eierskapet skal utøves i samsvar med alminnelig aksepterte eierstyringsprinsipper. Stiftelsen vil gjennom digitale kanaler og ved deltakelse i investormøter og i andre sammenhenger, informere om sin virksomhet og eierstrategi til investorer og andre interessenter.

Stiftelsens finansielle mål for eierskapet i Banken bygger på alminnelige og generelle prinsipper som gjelder for en profesjonell, langsiktig eier. Målene er:

- Egenkapitalavkastning på linje med de mest lønnsomme regionsparebankene i landet, hensyntatt fremmedkapitalandelen.
- Konkurransedyktig utbytte, hensyntatt Bankens soliditetsmål og strategiske ambisjoner.

Stiftelsen tar sikte på å være en viktig aktør i regionen gjennom rollen som største eier i Banken. Stiftelsens gavevirksomhet skal bidra til vekst og utvikling i Bankens markedsområde. Stiftelsen vil arbeide for at SpareBank 1 Østlandets hovedkontor forblir i Hedmark.

7.5 Kapitalforvaltning

Stiftelsen har en betydelig likviditetsbeholdning bestående av midler fra nedsalget ved børsnoteringen av banken samt mottatte utbytter.

Forvaltningen av disse midlene er konservativ. Stiftelsens eiendeler skal bestå av likvide rentepapirer med lav risiko eller bankinnskudd. Denne konservative strategien innebærer at forventet avkastning på kapitalen vil være relativt lav. Tilgjengelig likviditet er imidlertid viktig for at stiftelsen skal kunne kjøpe egenkapitalbevis i SpareBank 1 Østlandet eller delta i nye emisjoner av egenkapitalbevis.

En sparebankstiftelse som benytter årets overskudd til gaver til allmennyttige formål, skal legge vekt på å fremme utviklingen i områder hvor den kapitalen som er tilført stiftelsen da den ble opprettet, er frembrakt, eller til avsetning til et gavefond med samme formål, jfr. Finansforetaksloven § 12-26 (3).

Som nevnt ovenfor, fastsetter stiftelsens vedtekter at den kan dele ut gaver til allmennyttige formål. Styret er ansvarlig for å tildele gaver innenfor grensene som generalforsamlingen har fastsatt for anvendelsen av årets netto resultat.

7.6 Styring og ledelse

Ifølge Finansforetaksloven § 12-21 (1) skal sparebankstiftelser ha en generalforsamling som sammensettes og velges etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Ifølge vedtektene til Sparebankstiftelsen Hedmark er generalforsamlingen stiftelsens høyeste organ med 14 medlemmer. Generalforsamlingens sammensetning skal avspeile kundestrukturen i den delen av SpareBank 1 Østlandet som opprettet stiftelsen, andre interessegrupper og samfunnsmessige interesser knyttet til sparebankstiftelsens virksomhet.

Generalforsamlingen skal bestå av henholdsvis seks medlemmer bosatt i region Hedmarken, fire medlemmer bosatt i region Østerdalen og fire medlemmer bosatt i region Glåmdalen. Medlemmene velges av og blant innskytere som har hatt innskudd i SpareBank 1 Østlandet de seks siste måneder før kunngjøringen av valget. Medlemmene velges for en periode på fire år. Varamedlemmene velges for en periode på ett år. Medlemmene kan bli gjenvalgt. Ingen kan imidlertid være medlem eller varamedlem i generalforsamlingen i mer enn 12 år til sammen. Medlemmer og varamedlemmer av generalforsamlingen må ikke inneha styreverv eller ansettelse i selskap som konkurrerer med SpareBank 1 Østlandet. Medlemmene av generalforsamlingen står oppført på stiftelsens nettside https://sbsh.no

I henhold til Finansforetaksloven § 12-21 (3) skal sparebankstiftelser ha et styre som er valgt av generalforsamlingen i samsvar med de grupper som er representert i generalforsamlingen. Styret skal ha den myndighet og det ansvar som følger av gjeldende lovgivning og stiftelsens vedtekter. Stiftelsen har et styre på

fem medlemmer og tre varamedlemmer, hvorav to medlemmer og ett varamedlem skal være bosatt i region Hedmarken, ett medlem og ett varamedlem i region Glåmdalen, og ett medlem og ett varamedlem i region Østerdalen. I tillegg skal det være en uavhengig styreleder bosatt i Hedmark. På tidspunktet for Emisjonene er Nils Arne Nordheim styreleder i stiftelsen. Nordheim har tidligere vært direktør bedriftsmarked i SpareBank 1 Østlandet.

Ansatte og tillitsvalgte i stiftelsen kan ikke samtidig være ansatt eller tillitsvalgt i SpareBank 1 Østlandet eller noen av datterselskapene. Stiftelsen kan likevel, i samsvar med omfanget av sine eierinteresser i Banken, foreslå og få valgt personer som skal representere stiftelsen Bankens styrende organer, i henhold til Finansforetaksloven § 12-21 (4). Personer som er ansatt eller tillitsvalgt i Stiftelsen, kan ikke utgjøre mer enn en tredel av medlemmene i Representantskapet og styret i Banken.

Stiftelsen skal ha en daglig leder. Daglig leder skal være bosatt i Hedmark fylke. Daglig leder kan ikke inneha styreverv eller ansettelse i selskap som konkurrerer med SpareBank 1 Østlandet, eller som er del av SpareBank 1 Østlandet-konsernet. På tidspunktet for Tilbudet er Tore Anstein Dobloug daglig leder i stiftelsen. Dobloug har tidligere hatt stillingen som finansdirektør i SpareBank 1 Østlandet.

7.7 Lovgivning, registrering og tilsyn

Finansstiftelser, herunder sparebankstiftelser, er regulert av Finansforetaksloven § 12, IV og V. Når ikke annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av Finansforetaksloven, gjelder bestemmelsene om næringsstiftelser i Lov om stiftelser (stiftelsesloven) for finansstiftelser. Finanstilsynet skal føre tilsyn med finansstiftelser og deres aktiviteter etter reglene i Lov om tilsynet med finansforetak mv. (Finanstilsynsloven). Finansstiftelser skal være registrert i det norske Foretaksregisteret og i Stiftelsesregisteret.

7.8 Avvikling

Finansforetaksloven § 12-23 regulerer avvikling av finansstiftelser. Generalforsamlingen kan med samme flertall som for vedtektsendring vedta avvikling av finansstiftelsen. Vedtaket krever godkjennelse av Finansdepartementet. Departementet kan beslutte at stiftelsen skal avvikles dersom forutsetningene for dens virksomhet er vesentlig endret.

Ved avvikling skal formuen disponeres som fastsatt i vedtektene, med mindre Finansdepartementet ut fra allmenne hensyn eller ut fra hensynet til det omdannede finansforetaket eller dets kunder fastsetter noe annet. Ifølge Stiftelsens vedtekter skal midlene brukes til å fremme sparebankvirksomhet etter ytterligere vedtak fra generalforsamlingen. Fremming av SpareBank 1 Østlandets virksomhet anses som å fremme sparebankvirksomhet i denne forbindelse, forutsatt at Banken driver sin virksomhet i distrikter hvor SpareBank 1 Østlandet drev virksomhet på tidspunktet for opprettelsen av Stiftelsen.

8 MARKEDSOVERSIKT

8.1 Kort om Norge

Norge har en befolkning på ca. 5,3 millioner, spredt på 18 fylker og 426 kommuner. Hovedstaden i Norge er Oslo. Oslo har status både som kommune og fylke. Oslo er Norges største by når det gjelder befolkning med ca. 667 000 innbyggere (i kommunen). Bergen og Trondheim er den nest største og tredje største byen med henholdsvis ca. 279 000 og 190 000 innbyggere. Akershus fylke, med 22 kommuner, har 604 000 innbyggere, mens Hedmark fylke, også med 22 kommuner, har 196 000 innbyggere.[21]

Per 1. januar 2018 var det ca. 2,4 millioner privathusholdninger i Norge, og om lag 2,2 personer per husholdning. I Hedmark fylke er det ca. 92 000 husholdninger, med 2,1 personer per husholdning. Oslo og Akershus har henholdsvis om lag 340 000 og 258 000 husholdninger med 2,0 og 2,3 personer per husholdning.[22]

27 % av husholdningene i Norge hadde barn per 1. januar 2016, redusert fra 32 % for 25 år siden[23]. Nordmenn har tradisjon for å eie egen bolig. I 2016 eide 77 % av husholdningene sin egen bolig, mens resterende leide[24].

BNP per innbygger i Norge er om lag 626 000 kroner (2017), og har vokst jevnt hvert år de siste tiårene, unntatt i 2009. Gjennomsnittslønnen er høyere for menn enn for kvinner, og kvinner tjener i gjennomsnitt 86 % av det menn tjener. Den gjennomsnittlige månedslønnen var NOK 44 310 i 2017 (NOK 47 140 for menn og NOK 40 860 for kvinner).[25]. Gjennomsnittlig rente- og amortiseringskostnad for huseiere var 74 000 kroner årlig i 2015, mens gjennomsnittlig totalkostnad for de som leide bolig, var 69 000 kroner[26]. I Hedmark fylke var gjennomsnittlig månedslønn 40 170 kroner (41 360 for menn og 38 790 for kvinner), under gjennomsnittet i Norge. Gjennomsnittslønn per måned var høyere enn for Norge som helhet i Oslo og Akershus, med henholdsvis 50 000 kroner og 45 910 kroner. Gjennomsnittlig månedslønn i Oslo var 53 680 kroner for menn, mens den var 45 500 kroner for kvinner. I Akershus var gjennomsnittlig månedslønn 49 400 kroner for menn, mens den var 41 600 kroner for kvinner[27].

I 2017 hadde ca. 33,4 % av befolkningen som er 16 år eller eldre, høyere utdanning. Andelen kvinner med høyere utdanning har økt. I år 2000 hadde om lag 22 % av både menn og kvinner høyere utdanning. Før tusenårsskiftet var andelen menn høyere enn andelen kvinner.[28]. 25,8 % av befolkningen i Hedmark hadde høyere utdanning, noe som er under gjennomsnittet i Norge. I Oslo hadde 50,7 % høyere utdanning, noe som er godt over gjennomsnittet i Norge. I Akershus hadde 38,1 % av høyere utdanning. Dette er også høyere enn gjennomsnittet i Norge[29].

8.2 Oversikt over Norges økonomi

Den norske økonomien karakteriseres som liten og åpen, og utenrikshandelen har stor økonomisk betydning. Norge har en relativt høy levestandard, med relativt lave inntektsforskjeller. Den økonomiske sosialpolitikken som har gjort det mulig, kalles ofte "den nordiske modellen". Norge har en stor offentlig sektor, sjenerøse sosiale velferdstjenester og høye skattenivåer.

Følgende attributter kan brukes til å beskrive norsk økonomi:
- Stabilt makroøkonomisk miljø
- Stabile offentlige finanser og omfattende velferdssystemer
- Sterk innebygd kulturell tilbøyelighet til å betale tilbake gjeld
- Tilgang til pålitelig personlig informasjon og data

[21] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Tabell 05212
[22] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Tabell 10986
[23] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/familie/aar/2016-10-28
[24] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/stort-flertall-eier-boligen
[25] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2017-02-01, https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/faktaside/norsk-okonomi
[26] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/statistikker/bo/hvert-3-aar/2015-11-25?fane=tabell&sort=nummer&tabell=272262
[27] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Tabell 11422
[28] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv
[29] Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Tabell 08921

- Effektivt juridisk rammeverk for inkasso

Norge har et effektiv rammeverk for inkasso, noe som kan bidra til å forenkle innkrevingsprosessen og styrke gjenvinningsgraden når gjelden er forfalt og betalbar. Det viktigste rettslige innkrevingstiltaket er utleggstrekk i lønn, som forvaltes av statlige organer.

Beslagleggelse av eiendom er også et tilgjengelig middel i Norge. Foreldelsesfristen for inkasso er ti år og den kan fornyes gjennom at kunden erkjenner gjelden (vanligvis ved å foreta en betaling), at kreditor gjør krav eller ellers varsler skyldneren skriftlig eller ved å ta rettslige skritt.

8.2.1 *Økonomiske indikatorer i Norge*

Økonomiske indikatorer		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018E	2019E	2020E	2021E
Husholdningenes forbruk	Endring (%)	5,0	5,3	1,7	0,0	3,8	2,3	3,5	2,8	2,1	2,6	1.3	2.5	2,5	2.6	2.5	2.6
Eksport	Endring (%)	-0,8	1,4	0,1	-4,1	0,6	-0,8	1,6	-1,7	3,1	4,7	1.1	-0.2	0.6	2.2	3.6	3.8
Import	Endring (%)	9,1	10,0	3,2	-10,3	8,4	3,9	3,0	5,0	2,4	1,6	3.3	1.6	2.7	3.7	2.9	2.6
BNP i Norge	Endring (%)	2,4	3,0	0,5	-1,7	0,7	1,0	2,7	1,0	2,0	2,0	1.2	2.0	1.8	2.1	2.6	2.5
BNP i Fastlands-Norge	Endring (%)	5,0	5,7	1,8	-1,7	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	1.1	2	2.3	2.4	2.4	2.2
Arbeidsledighet	Nivå (%)	3,4	2,5	2,6	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5	4,4	4,7	4,2	3,9	3.8	3,7	3,7
Husholdningenes reelle inntekter	Endring (%)	-6,6	6,0	3,4	3,2	2,3	4,1	4,4	3.9	2,9	5,5	-1.7	1.6	2.5	3.1	3.4	3.0
KPI	Endring (%)	2,3	0,8	3,8	2,1	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2.8	1.7	1.5	2.0
KPI-JAE	Endring (%)	0,8	1,4	2,6	2,6	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,7	3.1	1,4	1.5	1.7	1.8	2.0
Boligpriser	Endring (%)	13,7	12,5	-1.1	1,9	8,2	8,0	6,8	4	2,7	6.1	7,0	5,0	1.2	0.9	1.1	1.2
Pengemarkedsrente	Nivå (%)	3,1	5,0	6,2	2,5	2,5	2,9	2,2	1,8	1,7	1,3	1,1	0,9	1.1	1,4	1,9	2.4
EUR/NOK	Nivå	8,1	8,0	8,2	8,7	8,0	7,8	7,5	7,8	8.4	9,0	9,3	9,3	9,6	9,3	9.2	9.1

*Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), "Konjunkturtendensene 3/2018"

8.2.2 *Økonomisk utvikling*

Den viktigste sektoren i norsk økonomi er olje og gass. Metall, skipsfart, lakseoppdrett, fiske og turisme er også viktig. Tidlig i 2014 falt oljeprisen betydelig etter å ha vært priset på mellom ca. 100–120 dollar per fat siden 2011. Etter 2014 og frem til midten av 2017 lå prisen mellom ca. USD 30–65 per fat, før den steg fra ca. USD 45 i juli 2017 til ca. USD 75 i juli 2018. Prisnedgangen førte til utfordringer for olje- og gassindustrien i Norge. Massive nedbemanninger og lave investeringer har vært de mest dramatiske effektene. Imidlertid kan man observere at petroleumsinvesteringene er forventet å stige i 2018 og 2019. Prisnedgangen førte også til en svekket norsk krone.

Oljenedgangen og presset på norsk økonomi ble også gjenspeilet i lavere BNP-vekst. Konjunkturnedgangen varet i ca. to år. BNP-veksten i 2017 var på 1,8 % totalt, og 1,8 % for Fastlands-Norge, og forventes å være på hhv. 2,0 % og 2,4 % i 2018.

Pengepolitikken i Norge har bidratt til å lette det økonomiske presset gjennom kutt i styringsrenten, som nå ligger på et rekordlavt nivå på 0,5 % (aug 2018). Styringsrenten er forventet å settes opp mot slutten av 2018. Dette har også bidratt til den svake norske kronen.

Etter tre år med en årlig økning i konsumprisindeksen på rundt 2 % mellom 2013–2015, og 3,6 % i 2016, vokste indeksen med 1,8 % i 2017.

8.2.3 *Statens pensjonsfond*

Verdien av statens pensjonsfond utland (Oljefondet) er ca. NOK 8 100 milliarder (okt 2018). Fondet har investert i mer enn 9 100 selskaper i 72 land. I 2001 introduserte den norske regjeringen "handlingsregelen", som sier at regjeringen kan bruke maksimalt 4 % av fondets verdi hvert år. I februar 2017 foreslo regjeringen for Stortinget at satsen skal endres fra 4 % til 3 %. Handlingsregelen har gjort Norge mindre avhengig av bruk av oljepenger i normale økonomiske tider, slik at regjeringen kan møte en økonomisk nedgang med en mer effektiv ekspansiv finans- og pengepolitikk i nedgangstider som finanskrisen i 2008 og oljeprisfallet i 2014.

8.2.4 *Husholdninger*

I 2015 vokste husholdningsforbruket med 2,1 %, mens økningen i 2016 og 2017 var på hhv. 1,5 % og 2,3 %. Det anslås å vokse med henholdsvis 2,5 % og 2,7 % i 2018 og 2019. Det noe beherskede forbruket kan være en effekt av stagnasjon i den disponible realinntekten. I 2015 steg den disponible realinntekten med 5,2 % (inkludert aksjeutbytte), mens den har stagnerte i løpet av 2016. I 2017 steg den disponible realinntekten med 2,4 %. På den annen side er boligetterspørselen svært høy. Dette kan sannsynligvis forklares ved at boliglånsrentene har gått ned i en lengre periode. Boligprisveksten var avtakende i 2017 og er forventet å være negativ i 2018. Rentenivået er nå estimert å øke i årene som kommer.

Gjelden fortsetter å vokse mer enn den disponible inntekten, og gjeldsgraden nådde ca. 243% i 2. kvartal i 2018. Grafen nedenfor viser gjeldsveksten i Norge og gjeldsraten i Norge i perioden fra 1997 til 2Q 2018.

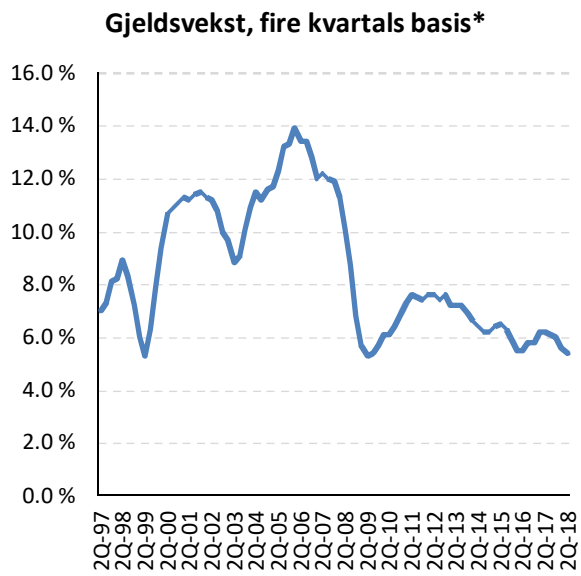

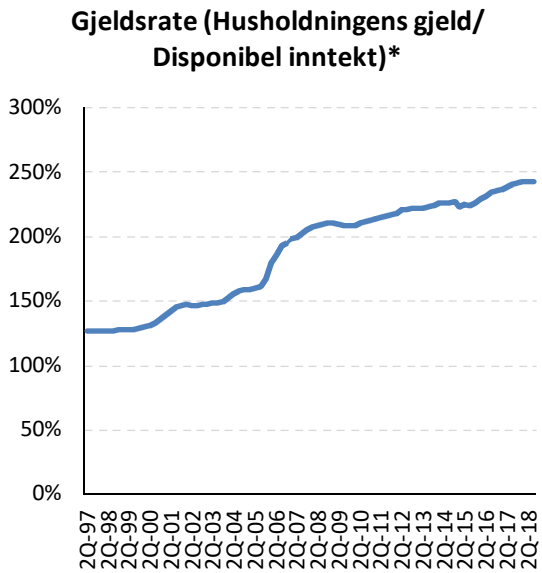

*Kilde: Statistisk sentralbyrå, SSB.no, tabell 09477. *Sesongjustert

Boliglån utgjør ca. 65 % av husholdningsgjelden, mens annen gjeld og fleksilån med sikkerhet i bolig utgjør henholdsvis 21 % og 14 %. Omtrent 79 % av husholdningsgjelden har sikkerhet i bolig. Diagrammet nedenfor viser sammensetningen av husholdningens gjeld ved årsslutt 2017.

Sammensetning av husholdningens gjeld, årsslutt 2017

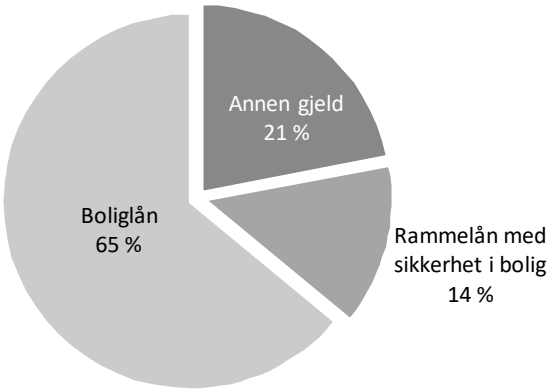

*Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), "Økonomisk Utsyn" 9/2018, tabell 6.13

Grafen nedenfor viser spareraten (sparing/disponibel inntekt) i Norge i perioden fra 2002 til 2Q 2018.

Sparerate (Sparing/Disponibel inntekt)*

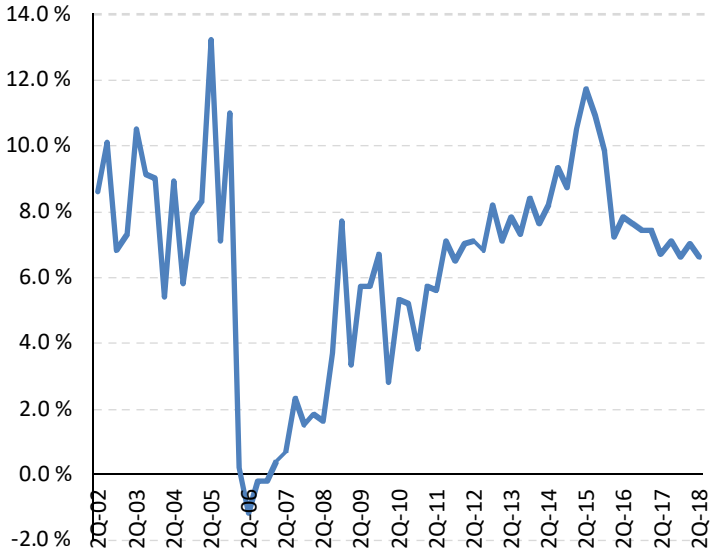

*Kilde: Statistisk sentralbyrå SSB.no, tabell 11020. *Sesongjustert

Sparingen har økt i en lang periode siden 2006, men ble har variert mellom 6 % og 8,5 % siden 2016. Det høye nivået i 2015 kan til en viss grad forklares med høye aksjeutbytter. Husholdningene følte større usikkerhet med tanke på fremtiden etter finanskrisen i 2008, noe som delvis kan forklare den økte sparingen de siste årene.

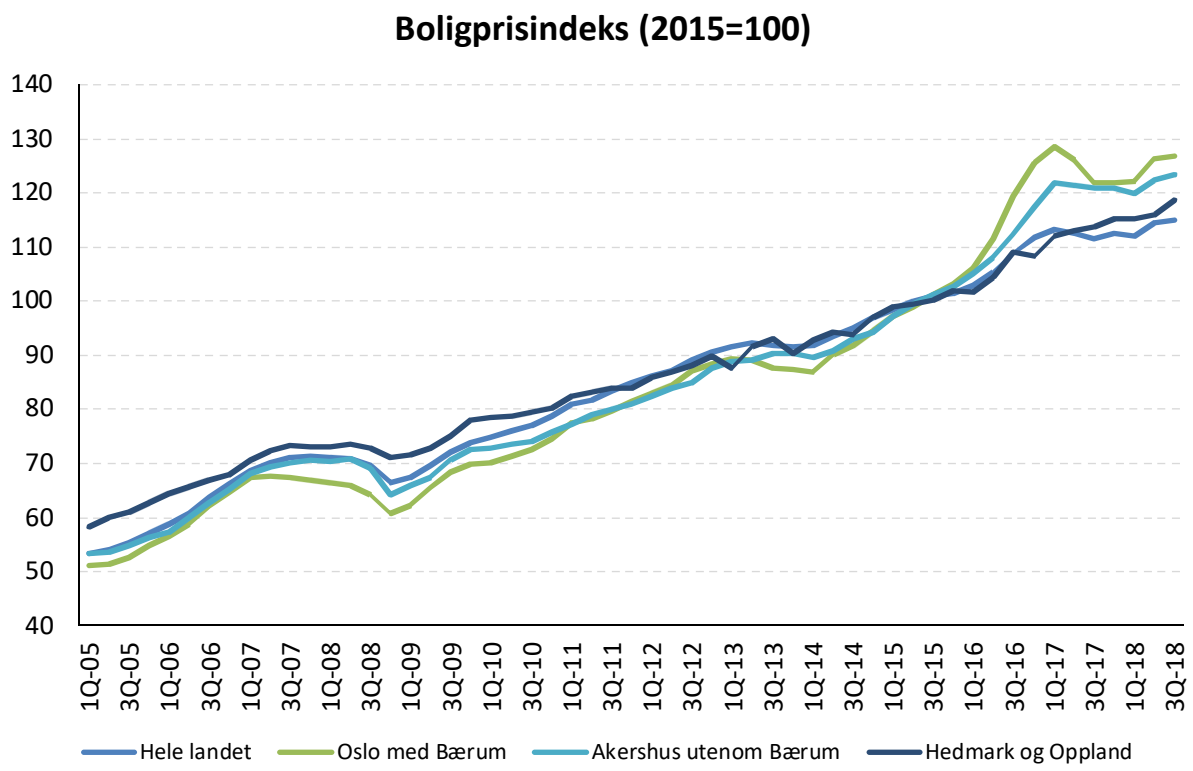

Kilde: Statistisk sentralbyrå *SSB.no, tabell 07221. Sesongjustert*

Boligprisindeksen illustrerer en økning på litt over 10 % i Norge siden 2015. Boligprisene i Oslo (inklusiv Bærum) har økt med litt over 20 % i samme periode, og har opplevd rask vekst siden sent 2015 og tidlig 2016. I Hedmark og Oppland fylke slått sammen, har prisene økt med ca. 15 %.

8.2.5 *Arbeidsledighet*

Norge er preget av lav arbeidsledighet[30]. Arbeidsledigheten har ligget mellom 1,5 og 3,7 % i perioden fra 1999 til 2017. I samme periode har Oslo opplevd høyere arbeidsledighet enn Norge som helhet. Arbeidsledigheten i Hedmark har vært lavere eller på samme nivå som i Norge i perioden, mens Akershus har ligget under landet som helhet i perioden. Diagrammet nedenfor illustrerer utviklingen i arbeidsledigheten for Norge, Akershus, Oslo og Hedmark fra 1999 til 2017.

[30]Merk at det publiseres to ulike tall for arbeidsledigheten i Norge, ett fra SSB (Statistisk sentralbyrå) og ett fra NAV (Arbeids- og velferdsetaten). http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/arsaker-til-ulike-tall-pa-arbeidsledighet har mer informasjon

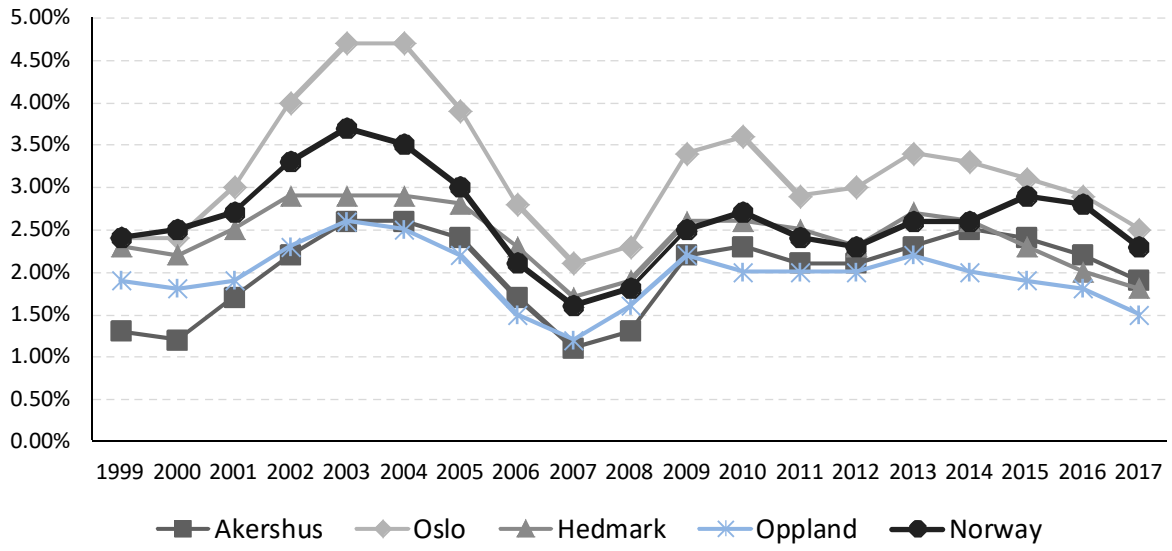

Kilde: Statistisk sentralbyrå *SSB.no, tabell 10540: Registrerte arbeidsledige (opprinnelige tall fra NAV-undersøkelse,* (*Arbeids- og velferdsetaten). November måned hvert år.*

8.2.6 *Finansinstitusjonenes lån til og fordringer på kunder*

Gjelden til person- og bedriftskunder i Norge fordeles på banker, finansieringsselskap, kredittforetak og statlige utlånsinstitusjoner. Bankene låner ut om lag NOK 3 000 milliarder, mens kredittforetakene låner ut om lag NOK 1 800 milliarder per 3Q18, noe som utgjør henholdsvis ca. 57 % og 33 %. Finansieringsselskap og statlige låneinstitusjoner står for henholdsvis om lag 170 milliarder og 350 milliarder kroner. Utlånsveksten fra utgangen av 2016 til årsskiftet 2017 var på 6,2%, mens den lå på 4,9 % året før. For banker alene var veksten i utlån fra 2016 til 2017 på 154 milliarder kroner, som tilsvarer 5,6 %. Året før var veksten på 98 milliarder kroner, som tilsvarer 3,7 %. Grafen nedenfor viser lån og fordringer på kunder fordelt på banker, finansieringsselskap, kredittforetak og statlige låneinstitusjoner Norge i perioden 20019 til 3Q2018.

*Kilde: Statistisk sentralbyrå SSB.no, tabell 07880

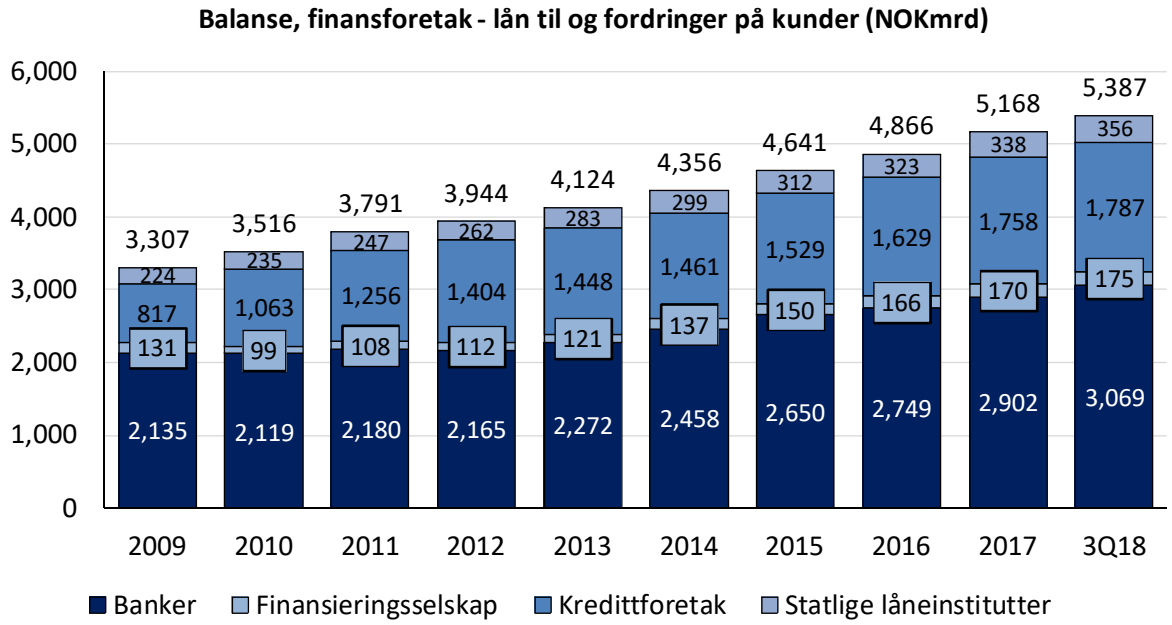

8.3 Konkurransemiljø og struktur i den norske finanssektoren

8.3.1 *Sparebanker*

Sparebankene i Norge har tradisjonelt vært organisert som selveiende stiftelser, hvor egenkapitalen i all hovedsak har bestått av tidligere års tilbakeholdte overskudd. Sparebankloven ble imidlertid endret i 1987 slik at sparebankene kan hente egenkapital i markedet ved å utstede egenkapitalbevis. Egenkapitalbevis ble tidligere kalt grunnfondsbevis, men navnet ble endret i 2009. Samtidig ble navnet grunnfondskapital endret til eierandelskapital. Dette var en del av den omfattende revisjonen av lover knyttet til kapitalendringer og strukturelle endringer i sparebankene, og endringer i sparebankstiftelsene. Den egenkapital som sparebankene på denne måte henter inn, teller som kjernekapital i forhold til bestemmelsene om kapitaldekning. De første grunnfondsbevisene ble introdusert i aksjemarkedet høsten 1989. Per Prospektdato er 22 sparebanker notert på Oslo Børs, inkludert SpareBank 1 SR-Bank, som opprinnelig var notert med egenkapitalbevis, men som så er omdannet til aksjer. Den samlede markedsverdien for eierandelskapitalen på Oslo Børs var på rundt kr 73 milliarder per 26.11.2018.

Grafen nedenfor viser markedsverdien for noterte sparebanker på Oslo Børs.

Markedsverdi (MNOK), noterte sparebanker på Oslo Børs per 26. November 2018

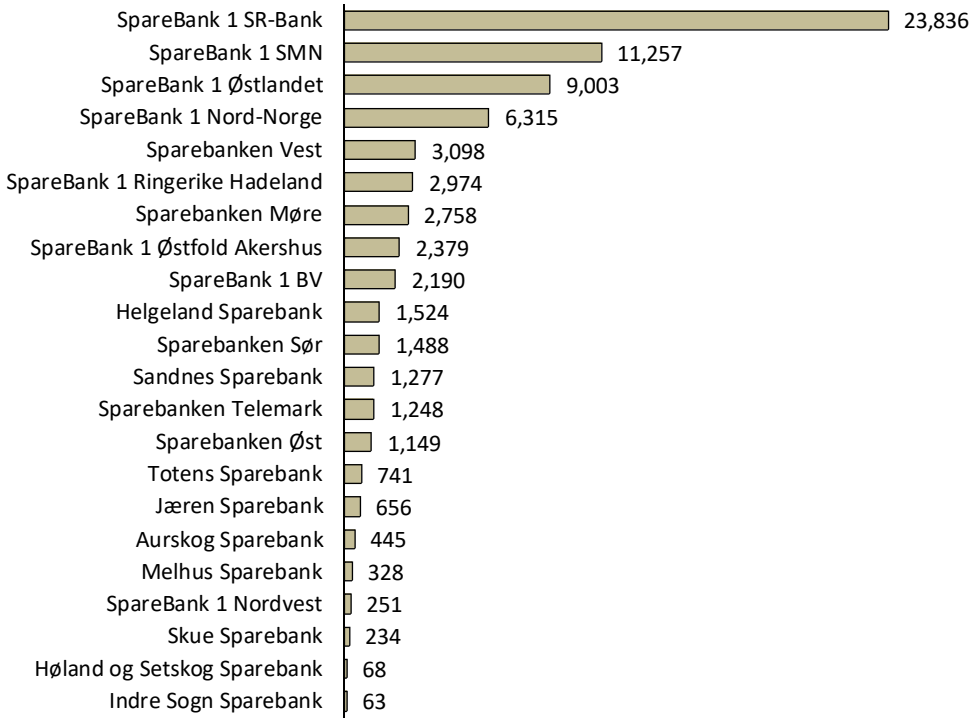

8.3.2 *Kort om finanssektoren*

De norske bankene ble mye mindre påvirket av den internasjonale bankkrisen i 2008 enn andre europeiske banker. Selv om lønnsomheten var lavere i 2008, opplevde den norske banksektoren positiv avkastning på egenkapitalen som helhet.

Flere år med nye regler for kapitaldekning har ført til at den norske banksektoren har samlet mer egenkapital. Dette bidro til at bankene økte utlånsmarginene i 2013 og 2014. I løpet av 2015 ble utlånsmarginene redusert og har stabilisert seg noe i løpet av 2016 etter hvert som bankene har fått økt tillit til at de skal klare å innfri kapitaldekningsreglene.

De siste årene har finanssektoren opplevd konsolidering (fusjoner og oppkjøp og danning av allianser). Den

strukturelle endringen har også blitt observert i det nordiske finansmarkedet. Regulatoriske endringer, ny teknologi, demografi og endret kundeatferd har vært drivkrefter bak den nylige endringen.

I det siste har det også dukket opp "nisjebanker" i den norske og nordiske finanssektoren. Banker som yA Bank, Bank2, Pareto Bank, Gjensidige Bank, Bank Norwegian, KLP Banken, OBOS Banken, Komplett Bank og Monobank har blitt etablert i løpet av det siste tiåret. Disse bankene fokuserer på nisjer som forbrukerfinansiering og prosjektfinansiering osv.

8.3.3 *Utviklingen i den norske finanssektoren*

Antallet banker i Norge er redusert betydelig fra 1960 til i dag. I 1960 var det 665 banker i Norge, og nesten 600 av disse var sparebanker. På slutten av 2017 var antallet sparebanker 100, en nedgang på 83 % siden 1960. Reduksjonen skyldes hovedsakelig fusjoner og oppkjøp av sparebanker for å skape større og kraftigere enheter. Tabellen nedenfor viser utviklingen i antall sparebanker i Norge fra 1960 frem til 2017.

Banktyper (#)	**1960**	**1970**	**1980**	**1990**	**2000**	**2005**	**2007**	**2009**	**2011**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Sparebanker	597	493	322	142	130	126	123	119	112	108	107	105	105	100
Forretningsbanker	68	40	23	22	22	21	21	*IA*	*IA*	*IA*	*IA*	*IA*	*IA*	*IA*

*Kilde: https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/

Selv om Norge har en konsentrert banksektor, er det en stor mengde banker per BNP og per innbygger. Dette kan skyldes Norges geografi med spredt bosetting og spredte bedrifter, og har lagt grunnlaget for en rekke mindre og lokale sparebanker. På den annen side har Norge og Norden et relativt lavt antall filialer sammenliknet med mange andre land. Noe av dette kan forklares med den høye penetrasjonen av smarttelefoner og internett. Av de 20 største bankene i Norge har enkelte av aktørene ikke filialer i det hele tatt, men er til stede gjennom andre distribusjonskanaler (dvs. internett, mobilapper).

Antallet filialer har blitt redusert i de fleste fylkene. Ved utgangen av 2017 hadde sparebanker og forretningsbanker henholdsvis 648 og 295 filialer. Antallet filialer av sparebanker økte med 4 fra 2016 til 2017. Siden 1980 er det samlede antallet filialer redusert med 50 % fra 1 887 til 943. Tabellen nedenfor viser utviklingen av antall filialer i sparebanker og forretningsbanker i perioden fra 1980 til 2017.

Filialer (#)	**1980**	**1985**	**1990**	**1995**	**2000**	**2005**	**2007**	**2009**	**2011**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Sparebanker	1 298	1 395	1 236	1 090	999	948	781	753	735	697	686	676	644	648
Forretningsbanker	589	667	649	462	458	286	479	431	423	364	356	315	309	295
Sum	1 887	2 062	1 885	1 552	1 457	1 234	1 260	1 184	1 158	1 061	1 042	991	953	943

*Kilde: https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/

Andelen utenlandske aktører i det norske finansmarkedet har økt betydelig de siste årene. Dette forklares delvis av Nordeas oppkjøp av Christiania Bank og Kreditkasse, Danske Banks oppkjøp av Fokus Bank, Handelsbankens oppkjøp av Bergensbanken og SEBs oppkjøp av Privatbanken. Den islandske banken Glitnir kjøpte Kredittbanken og BN Bank, men ble senere erklært konkurs, og SpareBank 1-alliansen overtok virksomheten i Norge, herunder BN Bank.

De siste årene har det vært betydelige strukturelle endringer blant sparebankene gjennom samarbeidsavtaler som Eika-gruppen, sparebanker som har forretningssamarbeid med DNB, samt allianser som SpareBank 1-alliansen og Eika-alliansen. Til tross for dette er sparebanksektoren preget av mange små og middels store banker med sterke lokale røtter. De større regionale bankene har også beholdt et sterkt fokus på å bevare de lokale og regionale røttene og tilhørigheten.

Sparebankene har en sterk posisjon i Norge sammenliknet med andre land. Markedsandelene er spesielt høye i personmarkedet og i markeder hvor det er mange små og mellomstore bedrifter.

Sparebankene har tradisjonelt hatt en bredere geografiske utbredelse enn tradisjonelle forretningsbanker. De største forretningsbankene har et nasjonalt fokus med vekt på de større byene.

8.3.4 *De største aktørene i den norske banksektoren*

Tabellen nedenfor viser markedsandeler for de største aktørene i den norske banksektoren per 30. juni 2018.

	Brutto utlån til		**Innskudd fra**	
	Person-markedet	**Nærings-markedet**	**Person-markedet**	**Nærings-markedet**
DNB Bank	28 %	30 %	30 %	36 %
Nordea	10 %	13 %	7 %	12 %
Filialer av utenlandska banker i Norge uten Nordea	9 %	22 %	5 %	18 %
SpareBank 1-Alliansen	20 %	16 %	19 %	14 %
Eika Alliansen	10 %	7 %	13 %	8 %
Øvrige sparebanker	13 %	9 %	13 %	9 %
Øvrige forretningsbanker	10 %	3 %	14 %	2 %
Totalmarked (NOKmrd)	**2,737**	**1,427**	**1,226**	**706**

Kilde: Norges Bank. Finansiell stabilitet 2018.

DNB er i særstilling den største banken etter fusjonen mellom Den Norske Bank (DNB) og Gjensidige NOR i 2003. Etter fusjonen har DNB hatt en markedsandel på ca. 20–40 % både for innskudd og utlån til person- og bedriftsmarkedet.

9 STYRET, LEDELSEN, ANSATTE, EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

9.1 Innledning

Bankens høyeste besluttende organ er Representantskapet.

Det er styret og ledelsen som utfører den overordnede styringen av Konsernet. I henhold til norsk lov har styret blant annet ansvar for å føre tilsyn med den generelle og daglige ledelsen av Konsernets virksomhet for å sikre riktig organisering, forberede planer og budsjetter for Konsernets virksomhet for å sikre at virksomhet, regnskap og kapitalforvaltning er underlagt tilstrekkelig kontroll, samt gjennomføre undersøkelser som er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

Ledelsen er ansvarlig for den daglige ledelsen av Konsernets virksomhet i henhold til norsk lov og instrukser som er fastsatt av styret. Konsernsjefen skal blant annet være ansvarlig for å føre Konsernets regnskaper i samsvar med gjeldende lov og forvalte Konsernets eiendeler på en ansvarlig måte. I tillegg må konsernsjefen i henhold til norsk lov orientere styret om Konsernets virksomhet, finansielle stilling og driftsresultater minst én gang per måned.

9.2 Styret

9.2.1 *Oversikt*

Vedtektenes fastsetter at styret skal bestå av 7 til 9 medlemmer.

Per prospektdato består Bankens styre av følgende medlemmer:

Navn på styremedlem	Styremedlem siden	Gjeldende periode utløper
Siri J. Strømmevold	2006	2019
Nina C. Lier	2010	2018
Erik Garaas	2013	2019
Guro Nina Vestvik	2016	2018
Morten Herud	2013	2019
Hans-Christian Gabrielsen	2016	2018
Espen Bjørklund Larsen	2007	2019
Vibeke Hanvold Larsen	2016	2018

Styret oppfyller uavhengighetskravene i den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse datert 17. oktober 2018 («**Norsk Anbefaling For Eierstyring Og Selskapsledelse**»), som innebærer at (i) flertallet av medlemmene valgt av Representantskapet er uavhengige av ledende ansatte og Bankens vesentlige forretningsforbindelser, (ii) minst to av medlemmene valgt av representantskapet er uavhengige av Bankens hovedegenkapitalbeviseiere, og (iii) at ingen ledende ansatte er medlem av styret.

Med unntak av Hans-Christian Gabrielsen, som er leder av LO, er alle styremedlemmene uavhengige av Bankens vesentlige forretningsforbindelser. Alle styremedlemmene er uavhengige av ledelsen.

Bankens forretningskontor, Strandgata 15, 2317 Hamar, fungerer som forretningsadresse for styremedlemmene i forbindelse med deres styreverv i Banken.

9.2.2 *Korte biografier om styremedlemmene*

Nedenfor følger korte biografier om styremedlemmene, herunder relevant lederkompetanse og erfaring, en indikasjon på eventuelle betydelige hovedaktiviteter utenfor Banken og navnene på selskaper og partnerskap der et styremedlem er eller har vært medlem av administrative organer, ledelsesorganer eller tilsynsorganer eller vært partner de siste fem årene (dette omfatter ikke styreverv og lederstillinger i Bankens datterselskaper).

Når det gjelder styreverv, viser i det følgende «SL» eller «SM» til rollen som henholdsvis styreleder eller vanlig styremedlem, mens «CEO» og «CFO» viser til henholdsvis daglig leder/adm.dir og finansdirektør i de aktuelle selskapene.

Siri J. Strømmevold, styreleder

Siri J. Strømmevold ble medlem av styret i 2006 og ble utnevnt til styreleder i 2012. Hun er utdannet Ingeniør i datateknikk ved Kongsberg Ingeniørhøgskole, en grad i elektronikk ved Telemark Ingeniørhøgskole og er utdannet Driftsøkonom fra NKS. Siri J. Strømmevold er daglig leder og eier av Tynset bokhandel. Tidligere arbeidserfaring omfatter leder for planlegging i Saga Petroleum, avdelingsingeniør i Statoil og automatiseringsingeniør i Mobil Exploration Norge Inc.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Tynset Bokhandel AS (CEO/eier) Feste NordØst AS (SM) Fri Bokhandel SA (VM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Den Norske Bokhandler Forening (SL) AS TUN (SM) Representantskapet i SpareBank 1 Oslo Akershus (SL) Representantskapet i SpareBank 1 Gruppen AS (SL) Representantskapet i SpareBank 1 Forsikring AS (SL) Representantskapet i SpareBank 1 Skadeforsikring AS (SL) Representantskapet i SpareBank 1 Gruppen Finans AS (SL) Representantskapet i Nord-Østerdal Kraftlag (SL) Nordøsterdalsmuseet (SL) Sykehuset Innlandet HF

Nina C. Lier, styremedlem

Nina C. Lier ble medlem av styret i 2010 og ble utnevnt til nestleder i 2016. Hun er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole, Bergen.

Nina C. Lier har jobbet flere år i helsesektoren. Hun er økonomidirektør ved Sykehuset Innlandet HF. Tidligere erfaring inkluderer økonomisjef ved Sykehuset Innlandet HF, regnskapssjef ved Oppland Sentralsykehus og revisjonsmedarbeider i PriceWaterhouseCoopers DA.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Sykehuset Innlandet (CFO)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	HK Data AS (SM)

Erik Garaas, styremedlem

Erik Garaas ble medlem av styret i 2013. Han er utdannet cand. oecon fra Universitetet i Oslo, har en YMP ved INSEAD og en TEP fra University of Virginia. Erik Garaas var viseadm. direktør i Gjensidige Forsikring fra 1985 til 1991, konserndirektør i finansavdelingen til Gjensidige Forsikring fra 1991 til 1998, administrerende direktør i Gjensidige NOR Kapitalforvaltning 1998 til 2004 og direktør i DNB Asset Management fra 2004 til 2012. Han pensjonerte seg i 2012 og er i dag aktiv som styremedlem i flere selskaper som angitt nedenfor.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Positron Capital AS (SL) Positron International Direct Investments 2016 AS (SL) Positron Responsible Equity Fund 2018 AS (SL) Positron Uncorrelated Strategies 2018 AS Næringseiendom Holding AS Banebakken 38 AS (SL) Solheimsveien 3 AS (SL)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	DNB Asset Management AB (SL)

Guro Nina Vestvik, styremedlem

Guro Nina Vestvik ble medlem av styret i 2016.Hun har en bachelor i Business and Administration fra Handelshøyskolen BI med fordypning i EU. I tillegg har hun fullført ett års program i fordypning i organisasjon og ledelse.

Guro Nina Vestvik har bred erfaring fra ulike områder innen finanssektoren. Hun jobber som prosjektleder i Eleverumregionens Næringsutvikling AS. Hun er ansvarlig for Byregion-programmet (regional og urban utvikling). Dette innebærer arbeid med industriell og kommersiell utvikling med fokus på eksisterende virksomheter og industri i forandring, samt arbeid med å tiltrekke seg nye virksomheter til regionen og etablere et varemerke som egner seg til offensiv markedsføring av regionen både nasjonalt og internasjonalt. Tidligere erfaring omfatter Finanssjef Cash Management i Moelven Industrier ASA og Prosjektleder industri i Moelven Nor East AS, St. Petersburg. Vestvik er også styremedlem i Stiftelsen som er Bankens største egenkapitalbeviseier. Hun har politiske erfaring som styremedlem i Hamar Høyre.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Sparebankstiftelsen Hedmark (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Moeleven Industrier ASA (CFO) Elverumregionens Næringstvikling AS (prosjektleder)

Kjell Morten Herud, styremedlem

Kjell Morten Herud ble medlem av styret i 2013. Han er utdannet siviløkonom fra Handelshøgskolan, Gøteborg Universitet. Han er daglig leder i Sintef Raufoss Manufactoring-Kongsvinger AS. Morten Herud har bred erfaring innen finans og økonomi. Han har tidligere erfaring som daglig leder i 7sterke AS, Operation Director i Ibas AS, CFO i Walbro Automotive AS, økonomisjef i Hydro Aluminium Magnor AS, soussjef i Nevi Finance AS og prosjektleder i Nevi Corporate AS.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Sintef Raufoss Manufactoring-Kongsvinger AS(daglig leder). HK Data AS (SL) Gjøstad gård AS (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	7sterke AS (daglig leder) Elmico AS (SL) Fibra Networks AS (SM) Industriforeningen 7 sterke

Hans-Christian Gabrielsen, styremedlem

Hans-Christian Gabrielsen ble medlem av styret i 2016. Han har fagbrev som prosessoperatør og utdanning innen ledelse/organisasjon ved Høyskolen i Vestfold. Hans-Christian Gabrielsen har bred erfaring med forhandlinger på vegne av fagforeninger i skogbruk, bygge- og anleggsnæringen og glassindustrien og politisk arbeid. Han er leder i LO (Landsorganisasjonen i Norge) en større egenkapitalbeviseier og forretningsforbindelse av Banken og han har jobbet for Fellesforbundet som 2. nestleder i det nasjonale sekretariatet. Han var folkevalgt i Røyken kommunestyre fra 1995 til 2003. Han var leder av Røyken Arbeiderparti fra 1999 til 2001 og har vært medlem av Arbeiderpartiets nasjonale sekretariat.

Nåværende styreverv og lederstillinger	LO – (leder) Forskningsstiftelsen Fafo (SL) LO Partner AS (SL) MARUT – strategisk rådgivning (medlem) World Skills Norway (SM) Den faste tvistenemda (medlem) Den faste sanksjonsnemda (medlem) Tankesmien Agenda AS (SM) LO/NHO fondsstyre (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Fellesforbundet (andre nestleder) Norsk Bergverksmuseum (SL) Sparebank 1 Gruppen AS – (varamedlem til styret)

Espen Bjørklund Larsen, styremedlem

Espen Bjørklund Larsen ble medlem av styret i 2007 og er ansatterepresentant. Han har bachelor i økonomi og administrasjon samt ett års fordypning i innovasjon, foretaksutvikling og entreprenørskap ved Høgskolen i Hedmark. I tillegg har han en Executive Master of Management ved Handelshøyskolen BI. Espen Bjørklund Larsen er leder av Finansforbundet i Alliansen og hovedtillitsvalgt i Finansforbundet i Sparebanken Hedmark. Han har erfaring som kundekonsulent og plasseringsrådgiver i Sparebanken Hedmark.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Sparebank 1 Banksamarbeidet DA (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Sparebank 1 Gruppen AS (SM)

Vibeke Hanvold Larsen, styremedlem

Vibeke Hanvold Larsen ble medlem av styret i 2016 og er ansatterepresentant. Hun har Graduate Diploma i Information Technology og en Bachelor of Business fra Swinburne University of Technology. Hun arbeider i Banken som kundekonsulent på Kundesenteret for personkunder. Hun har tidligere erfaring som butikksjef hos Coop Prix og Coop Mega.

Nåværende styreverv og lederstillinger	
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Norsk Langbuelag (SM) Middelalderforeningen i Hedmark (SM)

9.2.3 *Godtgjørelse*

Godtgjørelse betalt til medlemmer av styret i 2017 var som følger:

Tusen norske kroner Stilling/navn	Honorar	Annen godtgjørelse
Styreleder Siri J. Strømmevold	341	9
Nestleder Nina C. Lier	287	1
Styremedlem Erik Garaas	307	
Styremedlem Guro Nina Vestvik	188	
Styremedlem Kjell-Morten Herud	267	2
Styremedlem Hans-Christian Gabrielsen	182	
Styremedlem Espen B. Larsen (ansatt, inkludert i lønn)	887	92
Styremedlem Vibeke Hanvold Larsen (ansatt, inkludert i lønn)	662	79
Varamedlem Hanne Sverderup Dahl	17	
Varamedlem Alexander S Lund	18	
Varamedlem Ole Reidar Gulli (ansatt, inkl. i lønn)	536	58
Varamedlem Susanne Valberg Granheim (ansatt, inkl. i lønn)	455	43
Varamedlem Jørn-Henning Eggum	128	

9.2.4 *Egenkapitalbevis og opsjoner eid av styremedlemmer*

Per prospektdato eier styremedlemmene egenkapitalbevis som følger:

Stilling/navn	Antall EK-bevis
Styreleder Siri J. Strømmevold	2 282
Nestleder Nina C. Lier	1 282
Styremedlem Erik Garaas	1 714
Styremedlem Guro Nina Vestvik	346
Styremedlem Kjell-Morten Herud	1 282
Styremedlem Hans-Christian Gabrielsen	0
Styremedlem Espen B. Larsen (ansatt)	1 496
Styremedlem Vibeke Hanvold Larsen (ansatt)	1 468
Varamedlem Alexander S Lund	4 286
Varamedlem Jørn-Henning Eggum	0

Varamedlem Gudrun Sanaker Lohne	1 282
Varamedlem Marit Jørgenrud	1 282
Varamedlem Sjur Smedstad	1 602

Det er ikke utstedt opsjoner på egenkapitalbevis til medlemmer i Bankens styre.

9.3 Ledelsen

9.3.1 *Oversikt*

Bankens ledelse består av ti personer. Navnene på medlemmene i ledelsen og rollene deres per prospektdato står oppført i tabellen nedenfor:

Navn	Rolle	Hatt rollen siden
Richard Heiberg	Konsernsjef	2010
Geir Egil Bolstad	Konserndirektør økonomi og finans	2016
Dag-Arne Hoberg	Konserndirektør innovasjon og forretningsutvikling	2017
Gudrun Michelsen	Konserndirektør forretningsdrift	2017
Vidar Nordheim	Konserndirektør risikostyring og compliance	2006
Siv Stenseth	Konserndirektør kommunikasjon	2003
Eldar Kjendlie	Konserndirektør HR og juridisk	2002
Hans Olav Wedvik	Konserndirektør bedriftsmarked	2016
Kari Elise Gisnås	Konserndirektør personmarked	2009
Espen Mejlænder-Larsen	Konserndirektør organisasjonsmarked og kapitalmarked	2017

Alle medlemmene i ledelsen er ansatt i SpareBank 1 Østlandet.

Bankens forretningskontor, Strandgata 15, 2317 Hamar, fungerer som forretningsadresse for medlemmene i ledelsen i forbindelse med stillingene deres i Banken.

9.3.2 *Korte biografier om medlemmene i ledelsen*

Nedenfor er det korte biografier om medlemmene i ledelsen, herunder relevant lederkompetanse og erfaring, en indikasjon på eventuelle betydelige hovedaktiviteter utenfor Banken og navnene på selskaper og partnerskap der et medlem i ledelsen er eller har vært medlem av administrative organer, ledelsesorganer eller tilsynsorganer eller vært partner de siste fem årene (dette omfatter ikke styreverv og lederstillinger i Bankens datterselskaper).

Når det gjelder styreverv, viser i det følgende «SL» eller «SM» til rollen som henholdsvis styreleder eller vanlig styremedlem, mens «CEO» og «CFO» viser til henholdsvis daglig leder/adm.dir og finansdirektør i de aktuelle selskapene.

Richard Heiberg, konsernsjef

Richard Heiberg har en MBA fra University of Wisconsin og er utdannet diplomøkonom fra Bedriftsøkonomisk institutt. Richard Heiberg ble utnevnt til administrerende direktør i Banken i 2010. Før dette har han åtte års erfaring som administrerende direktør i Nordic Paper-gruppen. Han arbeidet i Norske Skog fra 1985 til 2002 der han var konsernsjef for flere av Norske Skogs datterselskaper i 13 av disse årene. Richard Heiberg satt i Bankens styre i 14 år, 3 av disse årene som styreleder.

Nåværende styreverv og lederstillinger	SpareBank 1 Gruppen AS (SM) SpareBank 1 Banksamarbeidet DA (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Bank1 Oslo Akershus AS (SL) Nordic Paper AB (SL)

Geir Egil Bolstad, konserndirektør økonomi og finans

Geir Egil Bolstad er utdannet siviløkonom fra BI og har en MBA fra NHH.

Geir Egil Bolstad har mer enn 11 års erfaring fra Sparebank 1 Gruppen. Han har vært konserndirektør økonomi og finans i Banken siden 2016. Før han begynte som konserndirektør økonomi og finans i Banken, var han finansdirektør og viseadministrerende direktør i B1OA, samt risk manager i SpareBank 1 Gruppen og B1OA. Han har også tidligere erfaring som konsulent innen bank og finans fra Arthur Andersen og Bearingpoint, og som seniorkonsulent i Finanstilsynet.

Nåværende styreverv og lederstillinger	SpareBank 1 Boligkreditt AS. (SM) SpareBank 1 Markets AS (SM) SpareBank 1 Næringskreditt (SM) SpareBank 1 Østlandet Finans AS (varamedlem til styret) Sparebank 1 Gruppen AS (varamedlem til styret) SpareBank 1 Banksamarbeidet DA (varamedlem til styret)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Bank 1 Oslo Akershus (CFO) SpareBank 1 Mobilbetaling AS (SM)

Dag-Arne Hoberg, konserndirektør innovasjon og forretningsutvikling

Dag Arne Hoberg er sivilingeniør med spesialisering i informasjons- og kommunikasjonsteknologi, og har tatt kurs i administrasjon og ledelse på NTH. Han har også fullført masterprogrammer i «prosjektadministrasjon og prosjektledelse» og «samhandling og ledelse» på Handelshøyskolen BI.

Dag Arne Hoberg har vært ansatt i Banken siden 1995, med unntak av i perioden 2002–2003 da han jobbet for Gjensidige NOR IT Partner. Før han ble utnevnt som konserndirektør innovasjon og forretningsutvikling, var han IT-sjef i Banken. Han har lang ledererfaring fra norsk IT-bransje, og har hatt ulike lederstillinger i NKI/Datahøgskolen, Fjerndata AS, KDØ og Norsk Informasjonsteknologi (NIT). Han var prosjektleder for NITs engasjement i de olympiske leker i perioden 1991 til 1994 sammen med Andersen Consulting.

Nåværende styreverv og lederstillinger	SpareBank 1 Axept AS (SM) SpareBank 1 ID AS (SM) Askelab AS (SM) Eiendomsmegler 1 Hedmark Eiendom AS (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Sparebank 1 Kredittkort AS (SM) Torggata 22 AS (SM)

Gudrun Michelsen, konserndirektør forretningsdrift
Gudrun Michelsen er statsautorisert revisor. Hun har 10 års erfaring innen revisjons- og konsulentbransjen. Hun har hatt ulike lederstillinger i bank, blant annet som ansvarlig for internrevisjon, økonomi og forretningsledelse, bedriftsmarked og risikostyring og compliance.

Nåværende styreverv og lederstillinger	AS Vato (daglig leder og SL) Youngstoget 5 AS (SL) SpareBank 1 Finans Østlandet AS (SM) Oslo Kongressenter Folkets Hus AS (VM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Foreningen Norden, avd. Sørum (SM) A-MED bedriftshelsetjeneste (varamedlem til styret) Bank 1 Oslo Akershus AS (direktør for risikostyring og compliance) Losby Golfpark AS (SL og varamedlem til styret)

Vidar Nordheim, konserndirektør risikostyring og compliance
Vidar Nordheim er siviløkonom fra Handelshøyskolen BI. Vidar Nordheim har vært ansatt i Banken siden oktober 1990. Han arbeidet i ulike deler av Banken før han ble utnevnt som konserndirektør for risikostyring og compliance i 2006. Han har vært styremedlem for SpareBank 1 Finans Østlandet siden 2013.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Betr AS (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	

Siv Stenseth, konserndirektør kommunikasjon

Siv Stenseth er utdannet journalist fra Norges Journalist Høyskole og har en Master of Management innen kommunikasjon og ledelse fra Handelshøyskolen BI. Hun er også utdannet sosionom fra SHT og har bred erfaring både fra media, kommunikasjonsbransjen og arbeid med enkeltmennesker. Før hun begynte i Banken arbeidet hun i Hamar Arbeiderblad.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Hamar og Hedemarken Turistforening (nestleder i styret) Håkon Håkonsonsgt 21 (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	

Eldar Kjendlie, konserndirektør HR og juridisk
Eldar Kjendlie har økonomiutdanning og en Master of Management innen ledelsesfag og arbeidsrett fra Handelshøyskolen BI. I tillegg har han gjennomført et toårig program ved Luftforsvarets offiserskole. Eldar Kjendlie har jobbet i ulike roller i Banken siden 1988, og var blant annet ansatterepresentant på fulltid i en periode på tre år. Han har deltatt i flere viktige tarifforhandlinger som medlem av arbeidsgivers forhandlingsdelegasjon. Som del av stillingen har han vært ansvarlig for store omorganiseringer i Banken.

Nåværende styreverv og lederstillinger	TheVIT AS (SL) SpareBank 1 Østlandet VIT AS (SL) SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS (SL) Sparebanken Hedmarks Pensjonskasse (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Finans Norge (SM)

Hans Olav Wedvik, konserndirektør bedriftsmarked
Hans Olav Wedvik har en bachelor i økonomi og administrasjon fra Handelshøyskolen BI og tilleggsutdanning innen finans og risk management fra Norges HandelsHøyskole.

Hans Olav Wedvik var administrerende direktør i SpareBank 1 Finans Østlandet i perioden 2006 til 2016. Han har tidligere arbeidet som leder for bedriftsmarkedet Oslo/Akershus i DnB Finans. Tidligere erfaring omfatter også ulike lederstillinger i DnB Finans, DnB Asset Management og DnB Corporate Market.

I tillegg til posisjonen i Banken er han deltidsbonde, noe som omfatter utleie og utvikling av egen eiendom og det som står i naturlig sammenheng med dette.

Nåværende styreverv og lederstillinger	SpareBank 1 Finans Østlandet AS (SL) TheVIT AS (SM) SpareBank 1 Østlandet VIT AS (SM) SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS (SM) SpareBank 1 Factoring AS (SM) Conecto AS (SM) Bonde
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	

Kari Elise Gisnås, konserndirektør personmarked
Kari Elise Gisnås har utdanning i landbruksøkonomi fra Norges Landbrukshøyskole), markedsføringsledelse fra Handelshøyskolen BI og salg/relasjonsbygging NIKI nettstudier. Hun har ledererfaring fra matindustrien. Før hun ble utnevnt til konserndirektør personmarked i Banken, hadde hun forskjellige stillinger i AL Gilde Hedmark og Oppland.

Nåværende styreverv og lederstillinger	Næringslivsnettverket Vikinglauget (C) VN Norge AS (nestleder) SpareBank 1 Skadeforsikring AS (SM) SpareBank 1 Mobilbetaling AS (SM) EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS (SL) EiendomsMegler 1 Oslo AS (SL) EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS (SL) SpareBank 1 Boligkreditt AS (varamedlem til styret) SpareBank 1 Næringskreditt AS, (varamedlem til styret) SpareBank 1 Skadeforsikring AS (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	

Espen Mejlænder-Larsen, konserndirektør organisasjonsmarked og kapitalmarked

Espen Mejlænder-Larsen er utdannet siviløkonom og har en master ledelse fra Handelshøyskolen BI.

Espen Mejlænder-Larsen har bred erfaring fa finans- og banksektoren. Han var administrerende direktør for kapitalmarked, likviditet og finansiering i B1OA fra 1997–2010. I perioden 2011–2014 arbeidet han som obligasjonsmekler i SEB. Før han begynte i Banken var han administrerende direktør fagbevegelse i B1OA.

Nåværende styreverv og lederstillinger	LOfavør AS (SL) Oslo Kongressenter Folkets Hus AS (SM)
Tidligere styreverv og lederstillinger de siste fem årene	Bank 1 Oslo Akershus (direktør fagbevegelse)

9.3.3 *Godtgjørelse og ytelser*

Tabellen nedenfor viser total godtgjørelse betalt til medlemmer av ledelsen i 2017 (angitt i NOK tusen).

Navn	Rolle	Lønn	Bonus	Pensjonskostnader	Annen godtgjørelse*	Totalbeløp	Antall EK-bevis
Richard Heiberg	Konsernsjef	3 749	–	2 225	716	6 690	65 384**
Geir Egil Bolstad	Konserndirektør økonomi og finans	2 635	–	128	141	2 904	7 692
Hans Olav Wedvik	Konserndirektør bedriftsmarked	1 858	–	107	301	2 266	1 602
Kari Elise Gisnås	Konserndirektør personmarked	1 772	–	123	832	2 727	1 602
Eldar Kjendlie	Konserndirektør HR og juridisk	1 772	–	112	308	2 192	3 564
Siv Stenseth	Konserndirektør kommunikasjon	1 595	–	127	330	2 052	1 602
Dag-Arne Hoberg	Konserndirektør innovasjon og forretningsutvikling	1 666	–	114	524	2 304	2 884
Vidar Nordheim	Konserndirektør risikostyring og compliance	1 641	–	116	312	2 069	2 432
Espen Mejlænder-Larsen	Konserndirektør organisasjonsmarked og kapitalmarked	1 813	–	113	41	1 967	3 525
Gudrun Michelsen	Konserndirektør forretningsdrift	1 604	–	120	368	2 092	2 564

* Andre godtgjørelser omfatter naturalytelser og styrehonorar i datterselskaper.
** Inkluderer Richard Heiberg Invest AS

9.3.4 *Egenkapitalbevis og opsjoner eid av medlemmer i ledelsen*

Per Prospektdato eier medlemmene i ledelsen, direkte eller indirekte, egenkapitalbevis i Banken som angitt i tabellen over. Det er ikke utstedt opsjoner på egenkapitalbevis til medlemmer i ledelsen.

9.3.5 *Bonusprogram*

Banken har for tiden ingen bonusprogrammer eller insentivprogrammer knyttet til egenkapitalbevis for ledelsen.

9.4 Representantskapet

Per Prospektdato består Bankens representantskap av følgende medlemmer:

Navn	Valgt av	Antall EK-bevis	Medlem siden	Gjeldende periode utløper
Aase Bergersen	Valgt av de ansatte	1 025	2016	2020
Ann Mari Melgård Bø	Valgt av de ansatte	–	2018	2022
Anniken Wolf Joner	Valgt av de ansatte	1 602	2018	2022
Catherine Norland	Valgt av de ansatte	–	2018	2022
Cato Edvardsen	Valgt av de ansatte	–	2010	2022
Ken Wahlberg	Valgt av de ansatte	1 602	2010	2020
Liv Krokan Murud	Valgt av de ansatte	1 602	2016	2020
Magnar Nybakk	Valgt av de ansatte	1 602	2016	2020
Per Skattum	Valgt av de ansatte	1 602	2012	2020
Øystein Bjørkli	Valgt av de ansatte	641	2016	2020
Arne Grunt	Valgt av egenkapitalbeviseierne	3 000	2015	2019
Eli Arnkværn Bryhni	Valgt av egenkapitalbeviseierne	1 282	2015	2022
Hanne Elisabeth Sundby	Valgt av egenkapitalbeviseierne	192	2015	2022
Inge Storberg	Valgt av egenkapitalbeviseierne	3 300	2015	2019
Jan Gjerdrum	Valgt av egenkapitalbeviseierne	1 282	2015	2020
Ketil Leteng	Valgt av egenkapitalbeviseierne	–	2015	2019
Marit Johnsrud	Valgt av egenkapitalbeviseierne	153	2015	2020
Olav Vold	Valgt av egenkapitalbeviseierne	1 282	2015	2020
Peggy Hessen Følsvik	Valgt av egenkapitalbeviseierne	–	2015	2021
Roar Stormoen	Valgt av egenkapitalbeviseierne	1 282	2015	2021
Tor-Arne Solbakken	Valgt av egenkapitalbeviseierne	–	2015	2021
Trond Hagerud	Valgt av egenkapitalbeviseierne	3 656	2015	2022
Dag Rønning	Valgt av Hedmark fylkesting	–	2016	2020
Ditte Marie Geisler Olsen	Valgt av Hedmark fylkesting	–	2016	2020
Per Roar Bredvold	Valgt av Hedmark fylkesting	–	2016	2020
Turid Backe-Viken	Valgt av Hedmark fylkesting	–	2016	2020
Amund Spangen	Valgt av innskyterne	–	2010	2022
An-Katrin Eikefjord	Valgt av innskyterne	1 282	2010	2019
Arne Jacob Lund	Valgt av innskyterne	–	2013	2020
Bodil Helen Andersen	Valgt av innskyterne	384	2010	2020
Britt Godtlund	Valgt av innskyterne	512	2018	2022
Geir Arne Hagerud	Valgt av innskyterne	769	2015	2019
Heidi Hemstad	Valgt av innskyterne	–	2015	2020
Ingunn Flaa	Valgt av innskyterne	–	2013	2022
Line Morønning	Valgt av innskyterne	–	2007	2020
Malin Westby Skoglund	Valgt av innskyterne	–	2016	2021
Pål Jan Stokke	Valgt av innskyterne	–	2009	2019
Ragnhild B. Abrante	Valgt av innskyterne	–	2014	2022
Siri Lutnæs Enget	Valgt av innskyterne	1 282	2013	2021
Siv Nytrøen Reiten	Valgt av innskyterne	–	2011	2020

Per Prospektdato eier medlemmene i Representantskapet egenkapitalbevis i Banken som angitt i tabellen over. For ordens skyld vises det til punkt 14.8 for en beskrivelse av en avtale mellom LO og Stiftelsen vedrørende valg av medlemmer til Representantskapet. Det er ikke utstedt opsjoner på egenkapitalbevis til medlemmer av representantskapet.

Bankens forretningskontor, Strandgata 15, 2317 Hamar, fungerer som forretningsadresse for medlemmene i representantskapet i forbindelse med stillingene deres i Banken.

9.5 Sluttpakker

Ingen ansatte, inkludert medlemmer av ledelsen, har inngått arbeidsavtaler som gir noen spesielle ytelser ved opphør av arbeidsforholdet.

Ingen av styrets medlemmer har eller vil ha avtale med Banken eller noen av Bankens datterselskaper som gir ytelser ved opphør av arbeidsforholdet.

9.6 Pensjon og pensjonsytelser

Gruppens pensjonsordninger er innskuddsbaserte ordninger. Gruppen har tidligere hatt ytelsesbaserte ordninger, men de siste av disse ble avviklet med virkning fra 1. juli 2016 for den Tidligere Sparebanken Hedmark og med virkning fra 1. januar 2017 for B1OA. En innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at Konsernet ikke garanterer en fremtidig pensjon av en gitt størrelse, og at Konsernet i stedet betaler en årlig premie til de ansattes kollektive pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på premien og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelser knyttet til arbeid som er utført etter at den årlige premien er betalt. Det er ingen avsetninger for påløpte pensjonsforpliktelser i slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres direkte.

Konsernsjefen har en avtale om mulig førtidspensjonering fra 62 år. Dersom Banken beslutter å utøve denne opsjonen, utbetaler Banken en årlig førtidspensjon som utgjør 70 prosent av gjeldende fastlønn ved fratredelsen. Dersom konsernsjefen ønsker å fratre i perioden fra 62 til 67 år, utbetaler Banken en årlig førtidspensjon som utgjør 60 prosent av gjeldende fastlønn ved fratredelsen.

Note 24 i årsregnskapet for 2016 inneholder ytterligere informasjon om Konsernets pensjon og pensjonsytelser.

9.7 Valgkomitéen

Vedtektene bestemmer at valgkomitéen skal bestå av 5 medlemmer og 5 varamedlemmer som velges av og blant representantskapets medlemmer. To medlemmer og to varamedlemmer velges blant de innskytervalgte representantene, ett medlem og ett varamedlem velges blant representantene som er valgt av egenkapitalbeviseierne, ett medlem og ett varamedlem velges blant de offentlig oppnevnte representantene og ett medlem og ett varamedlem velges blant de ansattes representanter. Valgkomitéen skal forberede valg av leder og nestleder i Representantskapet, leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer i styret, samt leder, medlemmer og varamedlemmer av valgkomitéen. Det er bare ansatterepresentantene i valgkomitéen som kan komme med anbefalinger om styremedlemmer som skal velges blant de ansatte. Valgkomitéen skal også forberede innskyternes valg av medlemmer og varamedlemmer til Representantskapet.

9.8 Valgkomité for egenkapitalbeviseiere

Medlemmene av representantskapet som er valgt av egenkapitalbeviseierne, velger en valgkomité med 4 til 6 medlemmer og 4 til 6 varamedlemmer. Egenkapitalbeviseiere som med en eierandel på 10 % eller mer av har rett til å velge et medlem og et varamedlem til nominasjonskommiteen. Valgkomitéen skal forberede egenkapitalbeviseiernes valg av medlemmer og varamedlemmer til Representantskapet, samt valget av medlemmer og varamedlemmer til valgkomitéen for egenkapitalbeviseierne. For ordens skyld vises det til punkt 14.8 for en beskrivelse av en avtale mellom LO og Stiftelsen vedrørende valg av medlemmer til valgkomitéen for egenkapitalbeviseierne.

9.9 Revisjonsutvalget

Styret har valgt et revisjonsutvalg blant styrets medlemmer. Revisjonsutvalget består av 3 medlemmer. De nåværende medlemmene av revisjonsutvalget er Nina C. Lier (leder), Erik Garaas og Morten Herud.

Etter Finansforetaksloven § 8-19 skal revisjonsutvalget:

- forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen,
- overvåke systemene for internkontroll og risikostyring samt foretakets internrevisjon,
- avgi uttalelse om valg av revisor,
- ha løpende kontakt med foretakets valgte revisor om revisjonen av årsregnskapet, og
- vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objektivitet, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor, kan ha betydning for revisors uavhengighet og objektivitet.

9.10 Godtgjørelsesutvalg

Banken har etablert et godtgjørelsesutvalg. Utvalget består for tiden av 3 medlemmer. De nåværende medlemmene av godtgjørelsesutvalget er Morten Herud (leder), Siri J. Strømmevold og Vibeke Hanvold Larsen.

Godtgjørelsesutvalget skal være et forberedende organ for styret i dets arbeid med å sørge for at Banken til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for en godtgjørelsesordning som skal gjelde for Banken og Bankens datterselskaper.

Banken har vedtatt egne instruksjoner for godtgjørelsesutvalget som fastsetter detaljer om utvalgets plikter, sammensetning og prosedyrer.

9.11 Risikoutvalg

Banken har etablert et risikoutvalg som skal velges blant styrets medlemmer. Risikoutvalget skal være et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret. Risikoutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra Bankens organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. De nåværende medlemmene i risikoutvalget er Erik Garaas (leder), Nina C. Lier og Morten Herud.

Risikoutvalget skal:

- forberede behandling av saker knyttet til styrets overvåkning og håndtering av den samlede risiko, og vurdering av hvorvidt styrings- og kontrollordningene er tilpasset Konsernets relative risikonivå;
- overvåke systemene for internkontroll, samt Konsernets interne revisjon; og
- overvåke Bankens etiske regler.

9.12 Praksis for styret og ledelsen

Banken har vedtatt rutiner og retningslinjer for å sikre forsvarlig distribusjon og håndtering av informasjon internt i Konsernet og for ledelsen og styret, og distribusjon av informasjon til markedet. Banken har vedtatt manualer for innsideinformasjon, manual for offentliggjøring av informasjon, prosedyreregler for styret, instrukser for valgkomitéen, revisjonsutvalget, godtgjørelsesutvalget og risikoutvalget.

Det finnes ytterligere informasjon om styret og administrasjonen i punkt 9.2 og 9.3.

9.13 Interessekonflikter

Informasjon om Konsernets involvering i transaksjoner med nærstående parter finnes i kapittel 13 «*Transaksjoner med nærstående parter*».

Det eksisterer ingen familierelasjoner mellom noen av medlemmene av styret eller medlemmene av ledelsen.

Det foreligger ingen faktiske eller potensielle interessekonflikter mellom ledelsen og styrets private interesser eller andre plikter og deres plikter overfor Banken, herunder familieforhold mellom slike personer.

9.14 Vandel

Ingen av styrets medlemmer eller medlemmer av Bankens ledelse eller medlemmer av kontrollorgan har i løpet av de siste fem år:

- blitt domfelt for økonomisk kriminalitet;
- som ledende ansatt eller medlem av styre, ledelse eller kontrollorganer, vært involvert i konkurser, bobehandlinger eller avviklinger; eller
- vært gjenstand for eventuelle forvaltningsrettslige anklager og sanksjoner (herunder sanksjoner fra bransjeorganer), eller blitt fradømt retten til å delta som medlem av et selskapsstyre, ledelse eller kontrollorgan eller til å fungere som leder av et selskap.

9.15 Ansatte

9.15.1 *Oversikt*

Per Prospektdato har Banken totalt 1 146 ansatte, som alle jobber i Norge.

Tabellen nedenfor viser antall ansatte ved slutten av hvert kalenderår for 2017, 2016, 2015 og 2014 og prospektdato fordelt på de geografiske områdene.

		Året som ble avsluttet 31. desember			
Produktområde	Prospektdato	2017	2016	2015	2014
SpareBank 1 Østlandet, bankvirksomhet	693	705	777	490	478
SpareBank 1 Finans Østlandet AS, leiefinansiering/finansiering	54	55	56	53	47
SpareBank 1 Østlandet VIT AS, regnskap og økonomisk rådgivning	186	150	169	170	137
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS, eiendomsomsetning	68	64	60	48	45
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS, eiendomsomsetning	145	135	148	Ikke aktuell	Ikke aktuell

9.15.2 *Insentivordninger for ansatte*

Banken har ingen bonusprogrammer eller insentivordninger for de ansatte.

9.16 Eierstyring og selskapsledelse

Banken har vedtatt og implementert et regime for eierstyring og selskapsledelse som i all vesentlighet samsvarer med «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse». Banken har tre avvik fra anbefalingen:

- Banken er organisert i henhold til finansforetaksloven og overholder styringsstrukturen som er fastsatt i loven. Banken avviker derfor fra punkt 6 i Anbefalingen For Eierstyring Og Selskapsledelse som regulerer generalforsamlinger. Avvikene vurdere ikke å innebære noen reell forskjell fra anbefalingen.
- Banken er organisert i henhold til Finansforetaksloven og overholder styringsstrukturen som er fastsatt i loven. Banken avviker derfor fra punkt 6 i Anbefalingen For Eierstyring Og Selskapsledelse som regulerer generalforsamlinger. Avvikene vurdere ikke å innebære noen reell forskjell fra anbefalingen.

Banken avviker fra punkt 14 – Selskapsovertakelse: Banken er en delvis selveiende institusjon som ikke kan være gjenstand for en overtakelsessituasjon uten godkjenning fra Bankens styrende organer. Oppkjøp av kvalifiserte eierandeler av egenkapitalbevis i en sparebank krever godkjenning fra Finanstilsynet, jf. finansforetaksloven kapittel 6, som beskrevet nærmere i punkt 15.1.7. På grunn av forholdene ved en sparebank har ikke Banken implementert detaljerte retningslinjer for overtakelsessituasjoner.

10 KAPITALISERING OG GJELDSFORPLIKTELSER

Informasjonen som presenteres nedenfor, bør leses i sammenheng med de andre delene av dette prospektet, særlig kapittel 11 «*Finansiell informasjon*», samt årsregnskapene med tilhørende noter og de ureviderte delårsregnskapene som er inntatt ved henvisning, jf. kapittel 19.1.

Dette kapittelet gir informasjon om Konsernets ureviderte konsoliderte kapitalisering og netto finansielle gjeldsforpliktelser på faktisk basis per 30. september 2018, og i kolonnen «Justert 30. september 2018», Konsernets ureviderte konsoliderte kapitalisering og netto finansielle gjeldsforpliktelser på tidspunktet på justert basis for å gi effekt til den planlagte utstedelsen av de nye egenkapitalbevis i forbindelse med den Rettede Emisjonen.

Med unntak av det som er fremstilt ovenfor, har det ikke vært noen vesentlig endring i Konsernets ureviderte konsoliderte kapitalisering og netto finansielle gjeldsforpliktelser siden 30. september 2018.

10.1 Kapitalisering

Mill. kroner	**Per 30. september 2018** (urevidert)	**Justeringer** (urevidert)	**Justert** (urevidert)
Total kortsiktig gjeld			
– Med garanti			
– Med sikkerhet	65[3]		65
– Uten garanti/sikkerhet	73 992[2]		73 992
Total langsiktig gjeld			
– Med garanti			
– Med sikkerhet			
– Uten garanti/sikkerhet	33 489[4]		33 489
Totale gjeldsforpliktelser	**107 546**		**107 546**
Egenkapital			
a. Aksjekapital[1]	5 359	407[7]	5 766
b. Bundet egenkapital	7 225[5]	283[8]	7 508
c. Andre reserver	1 189[6]		1 189
Sum egenkapital	**13 773**	**690**	**14 463**
Total kapitalisering	**121 319**	**690**	**122 009**

[1] Fordi SpareBank 1 Østlandet er en sparebank, har Banken ingen aksjekapital, men i stedet egenkapitalbevis. Mer informasjon om egenkapitalbevis finnes i punkt 15.1.

[2] Består kortsiktig andel av innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner (NOK 204 millioner), innskudd fra og gjeld til kunder (NOK 70 251 millioner), gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (NOK 2 145 millioner) og annen gjeld og balanseført forpliktelse (NOK 554 millioner) samt forpliktelser ved periodeskatt (NOK 396 millioner) og finansielle derivater (NOK 442 millioner).

[3] Dette er kortsiktig gjeld relatert til finansielle derivater som er sikret i kontanter.

[4] Består av langsiktig andel av innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner (NOK 1 922 millioner), gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (NOK 30 213 millioner), annen gjeld og balanseført forpliktelse (NOK 116 millioner) samt forpliktelser ved utsatt skatt (NOK 136 millioner) og ansvarlig lånekapital (NOK 1 102 million).

[5] Består av overkursfond (NOK 547 millioner), utjevningsfond (NOK 2 406 millioner), grunnfondskapital (NOK 3 826 millioner), annen innskutt egenkapital (NOK 166 millioner), gavefond (NOK 17 millioner) og fond for urealiserte gevinster (NOK 263 millioner).

[6] Består av hybridkapital (NOK 400 millioner), renter hybridkapital (-40), annen egenkapital (NOK 734 millioner) og minioritetsandel (NOK 94 millioner).

[7] Det er foretatt en justering for utstedelsen av 8 139 534 nye egenkapitalbevis i forbindelse med den Rettede Emisjonen, hvert med en pålydende verdi på NOK 50 per egenkapitalbevis. Denne justeringen reflekterer ikke Ansattilbudet eller den Etterfølgende Emisjonen.

[8] Det er foretatt en justering for utstedelsen av 8 139 534 nye egenkapitalbevis i forbindelse med den Rettede Emisjonen, med en overkurs på NOK 36 per egenkapitalbevis. Det er fratrukket estimerte transaksjonskostnader (etter skatt) på NOK 10 millioner.

10.2 Netto finansielle gjeldsforpliktelser

	Mill. kroner	**Per 30. september 2018** *(urevidert)*	**Justeringer** *(urevidert)*	**Justert** *(urevidert)*
(A)	Kontanter (kontanter og fordringer på sentralbanker)	288	700[1]	988
(B)	Kontantekvivalenter (lån og fordringer fra banker uten avtalt løpetid)	287[3]		287
(C)	Finansielle instrumenter holdt for omsetning	15 225[4]		15 225
(D)	**Likviditet (A)+(B)+(C)**	**15 800**	**700**	**16 500**
(E)	**Kortsiktige finansielle fordringer**	**22 203**[5]		**22 203**
(F)	Kortsiktig bankgjeld	269[6]		269
(G)	Kortsiktig del av finansiell gjeld	72 396[7]		72 396
(H)	Annen kortsiktig gjeld	1 392[8]	10[2]	1 402
(I)	**Kortsiktige finansielle forpliktelser (F)+(G)+(H)**	**74 057**	**10**	**74 067**
(J)	**Netto kortsiktige finansielle forpliktelser (I)-(E)-(D).**	**36 054**	**(690)**	**35 364**
(K)	Langsiktig gjeld til kredittinstitusjoner	1 922[9]		1 922
(L)	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	30 213[10]		30 213
(M)	Andre langsiktige lån	1 354[11]		1 354
(N)	**Langsiktige finansielle forpliktelser (I)-(E)-(D)**	**33 489**		**33 489**
(O)	**Netto finansielle forpliktelser (J)+(N)**	**69 543**	**(690)**	**68 853**

[1] Det er foretatt en justering for det estimerte bruttoprovenyet på NOK 700 millioner fra utstedte nye egenkapitalbevis i forbindelse med den Rettede Emisjonen.

[2] Det er foretatt en justering for estimerte transaksjonskostnader (etter skatt) på NOK 10 millioner som er relatert til emisjonen.

[3] Består av andelen av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som er på forespørsel.

[4] Består av sertifikater, obligasjoner og rentefond (NOK 14 242 millioner), finansielle derivater (NOK 377 millioner) og aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser (NOK 606 millioner).

[5] Består av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som ikke er på forespørsel (NOK 1 770 millioner) og utlån til og fordringer på kunder med forfall om under ett år (NOK 20 433 millioner). Utlån og fordringer på kunder med forfall under ett år er per 30. september 2018 er estimert til andel netto utlån fra kunder med forfall under ett år per 31.12.2017 (jf. note 19 i årsregnskap 2017) multiplisert med netto utlån fra kunder per 30. september 2018.

[6] Dette er kortsiktig andel av innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner.

[7] Består av innskudd fra og gjeld til kunder (NOK 70 251 millioner) og kortsiktig andel av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (NOK 2 145 millioner).

[8] Består av finansielle derivater (NOK 442 millioner), forpliktelser ved periodeskatt (NOK 396 millioner) og kortsiktig andel av annen gjeld og balanseført forpliktelse (NOK 554 millioner).

[9] Dette er langsiktig andel av innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner.

[10] Dette er langsiktig andel av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer.

[11] Består av lansiktig andel av annen gjeld og balanseført forpliktelse (NOK 116 millioner) samt forpliktelser ved utsatt skatt (NOK 136 millioner) og ansvarlig lånekapital (NOK 1 102 millioner).

10.3 Arbeidskapital

Konsernet er av den oppfatning at Konsernet har tilstrekkelig arbeidskapital til å dekke Konsernets behov i minst 12 måneder fra datoen for dette prospektet.

10.4 Betingede og indirekte gjeldsforpliktelser

Per datoen for Prospektet, har Konsernet ingen betingede eller indirekte gjeldsforpliktelser.

11 FINANSIELL INFORMASJON

11.1 Introduksjon og grunnlag for utarbeidelse

Følgende sammendrag av den konsoliderte finansielle informasjonen er basert på Bankens konsoliderte årsregnskaper for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, utarbeidet i samsvar med IFRS som vedtatt av EU, samt de urevidderte delårsregnskapene for nimånedersperiodene og tremånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017, utarbeidet i henhold til IAS 34. Delårsregnskapene per og for nimånedersperiodene og tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017, har vært gjenstand for en begrenset undersøkelse.

Bankens historiske resultater sier ikke nødvendigvis noe om resultatene fremover. Informasjon om visse typer risiko som kan svekke virksomheten, resultatene, den finansielle situasjonen, likviditeten og utsiktene fremover for Banken finnes i kapittel 2 «*Risikofaktorer*». Følgende sammendrag av konsoliderte finansielle data bør leses i sammenheng med annen informasjon i dette Prospektet, herunder Konsernets årsregnskaper og notene i disse og urevidert delårsregnskap som er inntatt ved henvisning i Prospektet, jf. kapittel 19.

11.2 Sammendrag av regnskapspraksis og -prinsipper

For informasjon om regnskapsprinsipper og bruk av estimater og vurderinger, se note 2 i Konsernets årsregnskap og note 1 i Konsernets delårsregnskap som er inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19.

11.3 Behandling av Bank 1 Oslo Akershus i Bankens konsernregnskap

Mellom 1. januar 2014 og 29. juni 2016 hadde Banken en eierandel på 40,5 prosent i B1OA. Den 29. juni 2016 kjøpte Banken de gjenværende aksjene i B1OA, noe som økte Bankens eierandel i B1OA til 100 prosent. Med virkning fra 1. april 2017 fusjonerte banken med B1OA og endret samtidig navn til SpareBank 1 Østlandet.

I året som ble avsluttet 31. desember 2016, gikk B1OA følgelig fra å være en egenkapitalinvestering til å bli et heleid datterselskap av Banken. Før 29. juni 2016 ble B1OA behandlet som en egenkapitalinvestering og innregnet i samsvar med egenkapitalmetoden (IFRS 10 og IFRS 11), noe som betyr at netto resultat fra denne investeringen ble presentert på én linje i Konsernets resultatregnskap under «Netto investeringsresultat», mens netto investering i seg selv ble presentert på én linje i Konsernets balanse under «Investering i tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet». Fra og med 29. juni 2016 og frem til fusjonen 1. april 2017 har B1OA blitt behandlet som et heleid datterselskap og innregnet gjennom full konsolidering (IFRS 10), noe som vil si at resultater, balanser og kontantstrømmer i sin helhet har blitt tatt inn som del av Bankens konsoliderte regnskapsrapporter.

Sammenfatningsvis har B1OA blitt behandlet på følgende måte i Bankens konsoliderte regnskapsrapporter i dette prospektet:

År avsluttet 31. desember 2015:	EK-metoden
År avsluttet 31. desember 2016:	EK-metoden (1. januar – 29. juni) + Full konsolidering (29. juni – 31. desember).
År avsluttet 31. desember 2017:	Full konsolidering (1. januar – 31. mars) + Innfusjonert i morbanken fra 1. april
Tremånedersperiode avsluttet 30. september 2017:	Innfusjonert i morbanken
Tremånedersperiode avsluttet 30. september 2018:	Innfusjonert i morbanken
Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2017:	Full konsolidering (1. januar – 31. mars) + Innfusjonert i morbanken fra 1. april
Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2018:	Innfusjonert i morbanken

11.4 Resultatregnskap

Tabellen nedenfor angir utvalgte data fra Konsernets konsoliderte oppstilling over resultat for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, delårsoppstillingen over resultat for tremånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017, og delårsoppstillingen over resultat for nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Renteinntekter	2 519	2 419	864	809	3 238	2 494	1 972
Rentekostnader	989	964	340	310	1 282	1 004	867
Netto renteinntekter	**1 530**	**1 454**	**524**	**498**	**1 956**	**1 490**	**1 105**
Provisjonsinntekter	913	885	299	311	1 197	830	514
Provisjonskostnader	73	75	23	27	102	71	53
Andre driftsinntekter	132	140	40	42	168	180	190
Netto provisjons- og andre inntekter	**973**	**949**	**316**	**325**	**1 263**	**939**	**651**
Utbytte fra andre selskaper i Konsernet	13	11	0	0	11	46	9
Netto resultat fra eierinteresser	141	118	58	82	194	236	301
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	131	6	32	19	72	-62	205
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**284**	**134**	**90**	**100**	**277**	**220**	**514**
Sum netto inntekter	**2 787**	**2 537**	**930**	**923**	**3 496**	**2 649**	**2 270**
Personalkostnader	764	702	259	233	1 010	573	590
Avskrivninger	79	62	24	21	84	65	46
Andre driftskostnader	531	584	173	179	804	565	416
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	**1 375**	**1 348**	**457**	**433**	**1 898**	**1 203**	**1 052**
Resultat før tap på utlån og garantier	**1 412**	**1 190**	**473**	**491**	**1 598**	**1 446**	**1 218**
Tap på utlån og garantier	24	- 7	12	14	- 20	75	56
Resultat før skatt	**1 388**	**1 196**	**461**	**476**	**1 618**	**1 371**	**1 162**
Skattekostnad	297	270	99	99	356	271	233
Resultat for regnskapsperioden	**1 092**	**926**	**362**	**377**	**1 263**	**1 100**	**930**
Majoritetens andel av periodens resultat	1 086	920	360	375	1 257	1 095	930
Minoritetens andel av periodens resultat	5	6	1	1	6	4	0

Inntjening per egenkapitalbevis (kr)	6,85	5,83			7,92	6,95	7,00
Resultatregnskap ifølge IAS1	**1 092**	**926**	**362**	**377**	**1 263**	**1 100**	**930**
Estimatavvik pensjoner	0	0	0	0	- 7	-52	85
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner	0	0	0	0	2	12	-21
Verdiendring på verdipapirgjeld utpekt til virkelig verdi knyttet til bankens egen kredittrisiko	3	0	12	0	0	0	0
Skatteeffekt knyttet til endringer i virkelig verdi på verdipapirgjeld	- 1	0	- 3	0	0	0	0
Andeler av utvidet resultat i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	1	0	0	1	3	-7	34
Sum poster som ikke vil bli reklassifisert til resultat	**3**	**0**	**9**	**1**	**- 3**	**-46**	**98**
Verdiendring finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	0	58	0	35	77	4	67
Finansielle eiendeler tilgj. for salg overført resultatet ved nedskrivning for varig verdifall	0	9	0	0	- 1	0	0
Finansielle eiendeler tilgj. for salg overført resultatet ved realisasjon	0	0	0	0	11	0	0
Netto virkelig verdi-justering av utlån ført over utvidet resultat	1	0	- 2	0	0	0	0
Skatteeffekt på verdi-justering av utlån ført over utvidet resultat	0	0	0	0	0	0	0
Verdiendring på sikringsderivater knyttet til endring i basisswap	- 42	0	- 9	0	0	0	0
Skatteeffekt på verdiendring knyttet til basisswapeffekter	10	0	2	0	0	0	0
Andel av utvidet resultat i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	- 15	7	- 3	7	2	7	15
Poster som senere vil bli reklassifisert til resultat	**- 45**	**73**	**- 11**	**42**	**90**	**11**	**82**
Sum resultatposter ført mot egenkapitalen	**- 42**	**74**	**- 2**	**43**	**87**	**-35**	**180**
Totalresultat for regnskapsperioden	**1 050**	**1 000**	**360**	**420**	**1 350**	**1 064**	**1 109**
Kontrollerende eierinteresser	1 045	994	358	418	1 344	1 060	1 109
Minoritetsandel av resultat for regnskapsåret	5	6	1	1	6	4	0

11.5 Balanseregnskap

Tabellen nedenfor beskriver utvalgte data fra Konsernets balanseregnskap per 31. desember 2017, 2016 og 2015 og balansen per 30. september 2018 og 2017.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
Mill. kroner	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
EIENDELER	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Kontanter og fordringer på sentralbanker	288	658	673	761	264
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 057	1 712	1 808	1 335	864
Utlån til og fordringer på kunder	97 896	88 565	90 098	82 537	43 526
Sertifikater og obligasjoner	14 242	8 838	8 883	9 776	6 133
Finansielle derivater	377	578	582	810	455
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	606	456	495	747	294
Investering i tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet	3 998	3 680	3 929	3 618	3 386
Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	0	5	0	5	0
Eiendom, anlegg og utstyr	544	580	578	587	341
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	402	362	366	371	211
Eiendel ved utsatt skatt	0	0	0	0	0
Andre eiendeler	907	878	910	695	497
Sum eiendeler	**121 319**	**106 312**	**108 321**	**101 242**	**55 971**
GJELD					
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	2 191	1 438	2 286	1 654	660
Innskudd fra og gjeld til kunder	70 251	65 268	65 985	63 070	33 458
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	32 358	24 077	23 686	21 937	11 576
Finansielle derivater	442	305	307	349	320
Forpliktelser ved periodeskatt	396	282	358	247	167
Forpliktelse ved utsatt skatt	136	106	122	118	65
Annen gjeld og balanseført forpliktelse	670	640	541	556	510
Ansvarlig lånekapital	1 102	1 205	1 706	1 203	496
Sum gjeld	**107 546**	**93 321**	**94 990**	**89 135**	**47 253**
EGENKAPITAL					
Egenkapitalbevis	5 359	5 359	5 359	5 310	3 987
Overkursfond	547	547	547	520	0
Utjevningsfond	2 406	1 884	1 584	974	503
Utbytte	0	0	424	148	0
Grunnfondskapital	3 826	3 509	3 432	3 313	3 019
Annen innskutt egenkapital	166	172	165	0	0
Gavefond	17	24	20	33	50
Fond for urealiserte gevinster	263	257	281	134	135
Kundeutbytte	0	0	204	0	
Hybridkapital	400	400	400	400	0

Renter hybridkapital	- 40	- 26	- 30	0	0
Annen egenkapital	734	811	883	1 229	1 023
Ikke-kontrollerende eierinteresser	94	53	62	47	0
Sum egenkapital	**13 773**	**12 991**	**13 331**	**12 107**	**8 718**
Sum gjeld og egenkapital	**121 319**	**106 312**	**108 321**	**101 242**	**55 971**

11.6 Kontantstrømoppstilling

Tabellene nedenfor angir utvalgte data fra Konsernets kontantstrømmer for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, og delårsoppstillingen over kontantstrømmene for nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017. Banken endret i 2017 oppstillingsplan for kontantstrømmer. Kontantstrømmer for året som ble avsluttet 31. desember 2015 vises derfor på gammel oppstillingsplan. Kontantstrømmene for året som ble avsluttet 31. desember 2016 ble omarbeidet til ny oppstillingsplan i forbindelse med utarbeidelse av årsrapporten for 2017 og vises derfor på både ny og gammel oppstillingsplan, mens året som ble avsluttet 31. desember 2017 og delårsoppstillingene over kontantstrømmene for nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017 vises på ny oppstillingsplan.

	År avsluttet 31. desember	
	2016	**2015**
Mill. kroner	(revidert)	(revidert)
Årets avdrag på nedbetalingslån osv. til kunder	24 740	13 378
Endring i forskuddsleie leasing	15	9
Nylig diskonterte nedbetalingslån osv. til kunder for perioden	-31 296	-17 868
Endring i saldo på valutalån	167	74
Endring i saldo på kreditter	650	511
Renter og provisjonsinntekter på utlån	2 251	1 726
Inkludert i tidligere års realiserte tap på utlån	33	9
Netto kontantstrøm fra eiendeler holdt for salg	0	0
Kontantstrøm fra utlånsvirksomheten (A)	**-3 441**	**-2 161**
Endring i saldo på innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	2 295	2 118
Endring i saldo for innskudd fra kunder med avtalt løpetid	1 503	277
Rentebetalinger til kunder	-518	-564
Kontantstrøm fra innskuddsvirksomheten (B)	**3 279**	**1 831**
Netto kontantstrøm fra obligasjoner og sertifikater	-540	-2 184
Kontantstrøm knyttet til kursgevinst/-tap på obligasjoner og sertifikater	-112	39
Renteinntekter på obligasjoner og sertifikater	120	92
Kontantstrøm fra verdipapirinvesteringer (C)	**-532**	**-2 053**
Endring i fordringer fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	-44	-170
Renteinntekter på innskudd i kredittinstitusjoner	153	126
Kontantstrøm fra innskudd i kredittinstitusjoner (D)	**110**	**-44**

Andre inntekter	1 108	814
Betalbare driftskostnader	-1 500	-1 186
Skatteinnbetalinger	-181	-130
Gaver	-23	-24
Konsernbidrag	0	-6
Netto kontantstrøm fra endring i andre eiendeler	61	-43
Netto kontantstrøm fra endringer i avsetninger	-164	-45
Netto kontantstrøm fra endringer i andre forpliktelser	520	-16
Resterende kontantstrøm fra løpende drift (E)	**-178**	**-635**
KONTANTSTRØM FRA DRIFTEN (A+B+C+D+E=F)	**-762**	**-3 062**
Endringer i innskudd fra kredittinstitusjoner	467	-10
Innganger fra utstedelse av verdipapirer	2 901	4 000
Betalinger fra innløsning av utstedte verdipapirer	-1 846	-658
Tilbakekjøp av egne verdipapirer	-542	-440
Rentebetalinger på finansiering	-336	-241
Kontantstrøm fra finansieringsvirksomheten (G)	**644**	**2 651**
Investeringer i varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	-43	-50
Salg av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler til salgspris	0	2
Netto kontantstrøm fra kjøp og salg av egenkapitalinstrumenter	-49	-174
Utbytte på egenkapitalinstrumenter	371	187
Kontantstrøm fra investeringer (H)	**280**	**-35**
Likviditetseffekt av kjøp av gjenværende aksjer i B1OA (I)	-225	0
Likviditetsbeholdning overtatt fra B1OA (J)	843	0
Likviditetseffekt fra oppkjøp og salg av datterselskaper (K)	-13	-28
Utbetalt ved emisjon i datterselskap (L)	5	0
ENDRINGER I KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER (F+G+H+I+J+K+L)	772	-474
Likviditetsbeholdning per 1. januar	309	783
Likviditetsbeholdning ved periodens slutt	**1 082**	**309**
Kontanter og kontanttilsvarende omfatter :		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	759	264
Innskudd osv. uten avtalt løpetid i banker	323	46
Likviditetsbeholdning ved periodens slutt	**1 082**	**309**

1) Kontantstrømeffekten fra likviditetsbeholdning overtatt fra B1OA er i årsrapporten for 2016 håndtert ved å korrigere likviditetsbeholdningen per 1. januar 2016. I oppstillingen over kontantstrømmer over er dette korrigert i henhold til IAS 7 og presentert på en separat linje. Videre er likviditetseffekten fra kjøpet av gjenværende aksjer i B1OA skilt ut fra "Likviditetseffekt av kjøp og salg av datterselskaper" og presentert på en separat linje.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember	
	2018	**2017**	**2017**	**2016**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)
Endring i utlån til kunder	-7 798	-5 991	-7 486	-5 814
Renteinnbetalinger på utlån til kunder	2 324	2 171	2 916	2 210
Endring i innskudd fra kunder	4 266	2 198	2 915	3 701
Renteutbetalinger på innskudd fra kunder	- 450	- 433	- 577	- 534
Endring i fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner	- 351	- 617	- 101	801
Renter på fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner	4	8	9	22
Endring i sertifikater og obligasjoner	-5 329	1 569	1 517	769
Renteinnbetalinger fra sertifikater og obligasjoner	166	213	277	204
Netto provisjonsinntekter	973	949	1 271	939
Kursgevinster ved omsetning og trading	42	35	27	59
Utbetalinger til drift	-1 295	-1 317	-1 862	-1 155
Betalt skatt	- 199	- 245	- 245	- 181
Andre tidsavgrensninger	593	- 465	- 589	- 465
Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter (A)	**-7 056**	**-1 925**	**-1 927**	**556**
Investering i varige driftsmidler	- 45	- 57	- 65	- 43
Innbetaling fra salg av varige driftsmidler	24	9	13	0
Netto kontantstrøm fra langsiktige investeringer i aksjer	- 256	- 214	- 392	- 256
Utbytte fra langsiktige investeringer i aksjer	257	159	182	282
Netto likviditetsendring fra investering (B)	**- 20**	**- 103**	**- 263**	**- 17**
Opptak av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	12 422	4 421	5 113	3 889
Opptak av ansvarlig lånekapital	400		500	0
Tilbakebetaling av utstedte verdipapirer	-3 750	-2 103	-3 203	-3 845
Tilbakebetaling av ansvarlig lånekapital	-1 000		0	0
Innbetalt ved emisjon av egenkapitalbevis	0	63	63	0
Renteutbetalinger på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	- 497	- 448	- 592	- 378
Renteutbetalinger på ansvarlige lån	- 30	- 27	- 38	- 25
Utbetaling av utbytte	- 634		0	0
Utdeling fra gavefond	- 3	- 9	- 13	- 17
Netto likviditetsendring fra finansiering (C)	**6 908**	**1 897**	**1 831**	**- 376**
Likviditetseffekt fra kjøp av de resterende aksjene i B1OA (D)	**0**	**0**	**0**	**- 225**
Likviditetsbeholdning overtatt fra B1OA (E)	**0**	**0**	**0**	**843**
Likviditetseffekt ved emisjon i datterselskap (F)	**0**	**5**	**13**	**5**
Likviditetseffekt ved kjøp og salg av interesser i konsernselskaper (G)	**5**	**0**	**0**	**- 13**
ENDRING I LIKVIDITETSBEHOLDNING (A+B+C+D+E+F+G)	**- 162**	**- 126**	**- 346**	**773**
Likviditetsbeholdning per 1. januar	736	1 082	1 082	309
Likviditetsbeholdning ved rapporteringsperiodens slutt	**574**	**956**	**736**	**1 082**

Likviditetsbeholdningen består av:				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	288	658	673	759
Innskudd i og fordringer på banker uten avtalt løpetid	285	299	63	323
Sum likviditetsbeholdning ved rapporteringsperiodens slutt	**574**	**956**	**736**	**1 082**

11.7 Endring i egenkapitalen

Tabellene nedenfor beskriver utvalgte data fra Konsernets oppstilling over endringer i egenkapital for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, og delårsoppstillingen over endringer i egenkapitalen i nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017.

	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital								
(mill. kroner)	Egen-kapital-bevis	Over-kurs-fond	Annen inn-skutt EK	Grunn-fonds-kapital [1]	Utjevn-ings-fond [2]	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen-kapital	Ut-bytte [2]	Hybrid-kapital	Minoritets-interesser	Sum egen-kapital
Egenkapital per 01.01.2015				**6.645**		**42**	**109**	**827**			**0**	**7.624**
Korrigering tidligere års feil i felleskontrollert virksomhet								**5**				**5**
Korrigering av tidligere års feil				**57**			**-57**					
Korrigert egenkapital per 01.01.2015				**6.702**		**42**	**52**	**832**			**0**	**7.630**
Egenkapitalbevis overført stiftelse	3.987			-3.987								**-3.987**
Resultat for regnskapsåret				312	468		16	134				**930**
Estimatavvik etter skatt på pensjonsordning				24	35			5				**65**
Øvrige poster som ikke kan bli reklassifisert til resultat i TS/FKV								34				**34**
Endring fond for vurderingsforskjeller							67					**67**
Øvrige poster som kan bli reklassifisert til resultat i TS og FKV								14				**14**
Korrigering direkte mot egenkapitalen DS/TS/FKV								2				**2**
Utdelt gaver av resultat 2014				-6								**-6**
Overført til gavefondet 2015				-25		25						**0**
Utdelt fra gavefond 2015						-17						**-17**
Egenkapital per 31.12.2015	**3.987**			**3.019**	**503**	**50**	**135**	**1.023**			**0**	**8.718**

	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital								
(mill. kroner)	Egen-kapital-bevis	Over-kurs-fond	Annen inn-skutt EK	Grunn-fonds-kapital [1]	Utjevn-ings-fond [2]	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen-kapital	Ut-bytte [2]	Hybrid-kapital	Minoritets-interesser	Sum egen-kapital
Egenkapital per 01.01.16	**3.987**			**3.019**	**503**	**50**	**135**	**1.023**			**0**	**8.718**
Korrigering av IB i TS								73				**73**
Korrigert egenkapital per 01.01.16	**3.987**			**3.019**	**503**	**50**	**135**	**1.096**			**0**	**8.791**
Egenkapitalbevis emmitert	1.323	520										**1.843**
Resultat for regnskapsåret				316	506		-7	130	148		4	**1.100**
Estimatavvik etter skatt på pensjonsordning				-17	-35			13				**-39**
Øvrige poster som ikke vil bli reklassifiser til resultat i TS/FKV								-7				**-7**
Fond for urealiserte gevinster							5					**5**
Øvrige poster som vil bli reklassifisert til resultat i TS og FKV								11				**11**
Rentekostnader hybridkapital datter								-13				**-13**
Hybridkapital i datter										400		**400**
Endring i eierandel konsernselskaper											43	**43**

Utdelt gaver av resultat 2015				-6								**-6**
Utdelt fra gavefond 2016						-18						**-18**
Egenkapital per 31.12.16	**5.310**	**520**		**3.313**	**974**	**33**	**134**	**1.228**	**148**	**400**	**47**	**12.107**

	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital								
(mill. kroner)	Egen-kapital-bevis	Over-kurs-fond	Annen inn-skutt EK	Grunn-fonds-kapital [1]	Utjevn-ings-fond [2]	Gave-fond	Fond for ureali-serte gevin-ster	Annen egen-kapital	Ut-bytte [2]	Hybrid-kapital	Minori-tets-inte-resser	Sum egen-kapital
Egenkapital per 01.01.17	**5.310**	**520**		**3.313**	**974**	**33**	**134**	**1.228**	**148**	**400**	**47**	**12.107**
Korrigeringer av IB i TS [3]								-8				**-8**
Korrigert egenkapital per 01.01.17	**5.310**	**520**		**3.313**	**974**	**33**	**134**	**1.220**	**148**	**400**	**47**	**12.099**
Egenkapitalbevis og aksjer emmitert	49	27									13	**89**
Egenkapital tilført ved fusjon med B1OA			165		338			-503				**0**
Resultat for regnskapsåret				335	696		70	155			6	**1.263**
Estimatavvik etter skatt på pensjonsordning				-6								**-6**
Øvrige poster som ikke vil bli reklassifiser til resultat i TS/FKV								3				**3**
Endring fond for vurderingsforskjeller							77					**77**
Øvrige poster som vil bli reklassifisert til resultat i TS og FKV								11				**11**
Rentekostnader fondsobligasjon								-17				**-17**
Endring i konsernselskaper [4]								-16				**-16**
Utbetalt utbytte									-148		-4	**-152**
Utdelt gaver av resultat 2016				-6								**-6**
Utdelt fra gavefond 2017						-13						**-13**
Egenkapital per 31.12.17	**5.359**	**547**	**165**	**3.636**	**2.008**	**20**	**281**	**853**	**0**	**400**	**62**	**####**

	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital								
(mill. kroner)	Egen-kapital-bevis	Over-kurs-fond	Annen inn-skutt EK	Grunn-fonds-kapital [1]	Utjevn-ings-fond [2]	Gave-fond	Fond for ureali-serte gevin-ster	Annen egen-kapital	Ut-bytte [2]	Hybrid-kapital	Minori-tets-inte-resser	Sum egen-kapital
Egenkapital per 01.01.2017	**5.310**	**520**	**0**	**3.313**	**974**	**33**	**134**	**1.228**	**148**	**400**	**47**	**12.107**
Korrigeringer av IB i TS								-8				-8
Korrigert egenkapital per 01.01.2017	**5.310**	**520**	**0**	**3.313**	**974**	**33**	**134**	**1.220**	**148**	**400**	**47**	**12.099**
Egenkapitalbevis emmitert og overført eiere	49	27									5	**81**
Egenkapital tilført ved fusjon med B1OA			165		338			-503				**0**
Resultat for regnskapsåret				203	557		66	96			5	**926**
Øvrige poster som ikke vil bli reklassifiser til resultat i TS/FKV								0				**0**
Endring fond for vurderingsforskjeller							58					**58**
Øvrige poster som vil bli reklassifisert til resultat i TS og FKV								7				**7**
Rentekostnader hybridkapital datter								-13				**-13**
Endring i eierandel konsernselskaper								-1				**-1**
Utbetalt utbytte									-148		-4	**-152**
Utdelt gaver av resultat 2016				-6								**-6**
Utdelt fra gavefond 2017						-9						**-9**
Egenkapital per 30.09.2017	**5.359**	**547**	**165**	**3.509**	**1.869**	**24**	**257**	**807**	**0**	**400**	**53**	**12.991**

	Innskutt egenkapital			Opptjent egenkapital								

(mill. kroner)	Egen-kapital-bevis	Over-kurs-fond	Annen inn-skutt EK	Grunn-fonds-kapital [1]	Utjevn-ings-fond [2]	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen-kapital	Ut-bytte [2]	Hybrid-kapital	Minoritets-interesser	Sum egen-kapital
Egenkapital per 01.01.2018	**5.359**	**547**	**165**	**3.636**	**2.008**	**20**	**281**	**853**	**0**	**400**	**62**	**13.331**
IB korrigering morbank			1	15	23			-4				**35**
IB korrigeringer døtre								-19				**-19**
IB korrigeringer TS/FKV								-3				**-3**
Korrigert egenkapital per 01.01.18	**5.359**	**547**	**166**	**3.651**	**2.031**	**20**	**281**	**826**	**0**	**400**	**62**	**13.343**
Egenkapitalbevis og aksjer emmitert												**0**
Resultat for regnskapsåret				394	819		-18	-108			5	**1.092**
Verdiendringer på kredittspread og basisswapelementer				-9	-20							**-29**
Verdiendringer på boliglån til virkelig verdi				0	1							**1**
Øvrige poster i utvidet resultat fra TS/FKV								-14				**-14**
Tilførsel fra ny minoritet											33	**33**
Fond for urealiserte gevinster												**0**
Renter etter skatt på hybridkapital								-10				**-10**
Utbetalt utbytte				-204	-424						-6	**-634**
Utdelt gaver av resultat 2017				-6								**-6**
Utdelt fra gavefond 2018						-3						**-3**
Egenkapital per 30.09.2018	**5.359**	**547**	**166**	**3.826**	**2.406**	**17**	**263**	**695**	**0**	**400**	**94**	**13.773**

1) Beløp overført til grunnfondskapital inkluderer avsatt kundeutbytte.

2) Beløp overført til utjevningsfond inkluderer avsatt utbytte.

3) Korrigeringer er knyttet til endringer i foreløpig regnskap for regnskapsåret og endelig regnskap i SpareBank 1 Gruppen.

4) Endring i konsernselskaper skyldes i hovedsak at det i SpareBank 1 Gruppen over år var avsatt for lite til fond for selvbærende ordninger. Feilen ble korrigert direkte mot egenkapitalen. Andelen som til tilfaller SpareBank 1 Østlandet ble -14 mill.kr

11.8 Oppstilling over kapitaldekning og kapitalforvaltning

Tabellen nedenfor angir utvalgte data fra Konsernets kapitaldekning og kapitalstyring per 31. desember 2017, 2016 og 2015, og delårsoppstilling over kapitaldekning og kapitalstyring per 30. september 2018 og 2017.

	Basel III				
	Nimånedersperiode avsluttet		**År avsluttet**		
	30. september		**31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Mill. kroner	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Innskutt egenkapital	5 980	6 111	6 111	5 830	3 987
Opptjent egenkapital	7 297	6 427	6 758	5 830	4 730
Hybridkapital	400	400	400	400	0
Ikke-kontrollerende eierinteresser	95	52	62	47	0
Sum balanseført egenkapital	**13 773**	**12 991**	**13 331**	**12 107**	**8 718**
Kjernekapital					
Del av postitivt årsresultat som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	- 546	- 463	- 629	- 148	0
Hybridkapital	- 400	- 400	- 400	- 447	0
Minoritetsinteresser som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	- 8	- 12	- 21	36	0
Urealisert verdiendring som følge av redusert/økt verdi av gjeld	40	122	93	43	- 119

Verdiendringer på sikringsinstrumenter ved kontantstrømssikring	2	9	8	0	0
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	- 416	- 381	- 380	- 371	- 217
Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	- 191	- 208	- 231	- 205	- 182
Fradrag for vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	- 299	- 225	- 154	- 452	-1 720
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	- 33	- 43	- 35	- 33	- 13
Sum ren kjernekapital	**11 922**	**11 390**	**11 583**	**10 530**	**6 468**
Annen kjernekapital					
Hybridkapital	659	619	616	619	162
Fradrag for vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner					- 32
Sum annen kjernekapital	**659**	**619**	**616**	**619**	**130**
Tilleggskapital utover kjernekapital					
Ansvarlig lånekapital	1 495	1 544	2 068	1 524	783
Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	0	0	0	0	
Fradrag for vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	0	- 129	- 130	- 17	- 202
Sum tilleggskapital	**1 495**	**1 415**	**1 939**	**1 507**	**581**
Netto ansvarlig kapital	**14 077**	**13 423**	**14 138**	**12 656**	**7 179**
Engasjement med foretak SMB	5 538	4 907	5 154	4 546	4 639
Engasjement med spesialiserte foretak	10 529	10 421	9 776	10 628	8 270
Engasjement med øvrige foretak	945	674	633	768	847
Engasjement med massemarked SMB	1 309	1 113	1 203	1 104	939
Engasjement med massemarked personer	23 641	21 057	21 840	18 393	8 538
Engasjement med øvrig massemarked	1 353	1 669	1 723	1 834	704
Kredittrisiko etter IRB-metode	**43 315**	**39 841**	**40 330**	**37 273**	**23 937**
Kredittrisiko etter standardmetode	16 717	14 801	14 936	51 236	33 818
Motpartsrisiko (inkludert CVA)	1 125	1 165	1 267	983	591
Markedsrisiko	0	0	0	0	0
Operasjonell risiko	5 222	4 503	4 503	3 702	3 269
Basel I Gulv	8 825	7 067	7 884	6 279	0
Totalt beregningsgrunnlag	**75 204**	**67 377**	**68 920**	**62 201**	**37 678**
Kapitalkrav (8 %)	**6 016**	**5 390**	**5 514**	**4 976**	**3 014**
Pilar 2 (1,8 %, 1,7 % i tidligere perioder)	**1 354**	**1 145**	**1 172**	**1 057**	**0**
Bufferkrav					
Bevaringsbuffer (2,5 %)	1 880	1 684	1 723	1 555	942

Motsyklisk kapitalbuffer (2,0 % per 30. september 2018, 1,5 % per 30. september 2017, 2,0 % per 31. desember 2017, 1,5 % per 31. desember 2016 og 1,0 % per 31. desember 2015)	1 504	1 011	1 378	933	377
Systemrisikobuffer (3 %)	2 256	2 021	2 068	1 866	1 130
Sum bufferkrav til ren kjernekapital (7,5 % per 30. september 2018, 7,0 % per 30. september 2017, 7,5 % per 31. desember 2017, 7,0 % per 31. desember 2016 og 6,5 % per 31. desember 2015)	**5 640**	**4 716**	**5 169**	**4 354**	**2 449**
Tilgjengelig ren kjernekapital utover krav til ren kjernekapital (13,8 % per 30. september 2018, 13,7 % per 30. september 2017, 13,7 % per 31. desember 2017, 13,2 % per 31. desember 2016 og 11 % per 31. desember 2015)	**1 544**	**2 496**	**2 141**	**2 320**	**2 323**

Kapitaldekning i prosent					
Ren kjernekapitaldekning	**15,9 %**	**16,9 %**	**16,8 %**	**16,9 %**	**17,2 %**
Ren kjernekapitaldekning (eksklusiv Basel I-gulv)	**18,0 %**	**18,9 %**	**19,0 %**	**18,8 %**	**17,2 %**
Kjernekapitaldekning	**16,7 %**	**17,8 %**	**17,7 %**	**17,9 %**	**17,5 %**
Kapitaldekning	**18,7 %**	**19,9 %**	**20,5 %**	**20,3 %**	**19,0 %**
Uvektet kjernekapitalandel	**7,2 %**	**7,3 %**	**7,1 %**	**7,4 %**	**9,2 %**

11.9 Oppstilling over segmentinformasjon

Tabellen nedenfor angir utvalgte data fra Konsernets segmentinformasjon for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, og delårsoppstillingen over segmentinformasjonen for nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017.

Denne segmentinformasjonen er knyttet til måten Konsernet blir drevet på og fulgt opp internt i enheten gjennom rapportering om ytelse og kapital, autorisasjoner og rutiner. Segmentrapporteringen er delt inn i følgende områder:

- Personmarked, bedriftsmarked, eiendom, finansiering, regnskap og andre typer virksomhet.
- Eiendomsmegling, leasing, finansiering og regnskap er organisert som uavhengige selskaper.
- Resultatet av eliminering av selskaper vises med andre aktiviteter i en egen kolonne.

11.9.1 *Resultatregnskap*

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2018							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus konsern**	**Spare-Bank 1 Østlandet VIT *)**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Netto renteinntekter	731	615	252	0	2	- 1	- 71	1 530
Netto provisjons- og andre inntekter	573	144	- 23	91	160	121	- 94	973
Netto avkastning på finansielle investeringer	0	0	0	0	0	0	284	284
Driftskostnader	655	289	74	74	157	124	1	1 375
Resultatbidrag før tap per segment	**650**	**471**	**155**	**17**	**5**	**- 4**	**118**	**1 412**
Tap på utlån og garantier	8	3	13	0	0	0	0	24
Resultatbidrag per segment før skatt	**642**	**468**	**142**	**17**	**5**	**- 4**	**119**	**1 388**
Skatt	160	117	36	4	1	- 1	- 20	297

Resultatbidrag per segment etter skatt	**481**	**351**	**107**	**13**	**4**	**- 3**	**139**	**1 092**

*) Holdingselskap med datterselskapene SpareBank 1 Regnskapshuset AS og SpareBank 1 VIT AS i 2018.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2017							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus konsern**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Netto renteinntekter	709	559	231	0	1	- 1	- 46	1 454
Netto provisjons- og andre inntekter	530	98	- 28	84	147	116	3	949
Netto avkastning på finansielle investeringer	0	0	0	0	0	0	134	134
Driftskostnader	522	187	62	64	150	114	250	1 348
Resultatbidrag før tap per segment	**718**	**470**	**141**	**20**	**- 1**	**1**	**- 159**	**1 190**
Tap på utlån og garantier	4	- 30	20	0	0	0	0	- 7
Resultatbidrag per segment før skatt	**714**	**500**	**121**	**20**	**- 1**	**1**	**- 159**	**1 196**
Skatt	178	125	30	5	0	0	- 69	270
Resultatbidrag per segment etter skatt	**535**	**375**	**91**	**15**	**- 1**	**1**	**- 90**	**926**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2017							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Netto renteinntekter	938	751	312	0	2	- 2	- 46	1 956
Netto provisjons- og andre inntekter	767	216	- 39	108	192	148	- 130	1 263
Netto avkastning på finansielle investeringer	0	0	0	0	0	0	277	277
Driftskostnader	929	399	89	95	206	150	30	1 898
Resultatbidrag før tap per segment	**777**	**569**	**184**	**14**	**- 12**	**- 3**	**71**	**1 598**
Tap på utlån og garantier	7	- 54	26	0	0	0	0	- 20
Resultatbidrag per segment før skatt	**769**	**622**	**158**	**14**	**- 12**	**- 3**	**71**	**1 618**
Skatt	192	156	39	3	0	- 1	- 34	356
Resultatbidrag per segment etter skatt	**577**	**467**	**118**	**10**	**- 12**	**- 3**	**105**	**1 263**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2016							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Bank 1 Oslo Akershus konsern**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Netto renteinntekter	552	457	262	238	0	- 1	- 19	1 490
Netto provisjons- og andre inntekter	340	87	280	- 29	99	158	4	939
Netto avkastning på finansielle investeringer	2	0	53	0	0	0	165	220

Driftskostnader	509	202	383	68	79	155	- 193	1 203
Resultatbidrag før tap per segment	**385**	**343**	**212**	**142**	**19**	**2**	**343**	**1 446**
Tap på utlån og garantier	15	31	1	27	0	0	0	75
Resultatbidrag per segment før skatt	**370**	**311**	**211**	**115**	**19**	**2**	**343**	**1 371**
Skatt	93	78	50	29	5	0	16	271
Resultatbidrag per segment etter skatt	**278**	**234**	**160**	**86**	**14**	**2**	**327**	**1 100**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2015						
Mill. kroner	**Spare-banken Hedmark person-marked**	**Spare-banken Hedmark bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Netto renteinntekter	482	390	227	1	- 2	7	1 105
-av dette utgjør interne poster			*- 1*		*- 2*	*3*	
Netto provisjons- og andre inntekter	350	78	- 26	81	172	- 3	651
-av dette utgjør interne poster			*- 1*			*1*	
Netto avkastning på finansielle investeringer						514	514
Driftskostnader*	534	210	86	74	155	- 7	1 052
Resultatbidrag før tap per segment	**298**	**258**	**115**	**7**	**15**	**526**	**1 220**
Tap på utlån og garantier	6	29	21				56
Resultatbidrag per segment før skatt	**292**	**229**	**95**	**7**	**15**	**526**	**1 164**
Skatt	79	62	20	2	4	67	234
Resultatbidrag per segment etter skatt	**213**	**167**	**75**	**5**	**11**	**459**	**930**

11.9.2 *Balanse*

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2018							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus konsern**	**Spare-Bank 1 Østlandet VIT *)**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Brutto utlån til kunder	61 018	29 407	7 842	0	0	0	- 8	98 259
Tapsavsetninger	- 69	- 226	- 68	0	0	0	0	- 363
Andre eiendeler	2 683	461	182	82	82	132	19 800	23 423
Sum eiendeler	**63 633**	**29 642**	**7 956**	**82**	**82**	**132**	**19 792**	**121 319**
Innskudd fra og gjeld til kunder	41 330	28 863	0	0	0	0	58	70 251
Annen gjeld og egenkapital	22 303	778	7 956	82	82	132	19 734	51 068
Sum gjeld og egenkapital	**63 633**	**29 642**	**7 956**	**82**	**82**	**132**	**19 792**	**121 319**

*) Holdingselskap med datterselskapene SpareBank 1 Regnskapshuset AS og SpareBank 1 VIT AS i 2018.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september 2017							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus konsern**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Brutto utlån til kunder	55 047	26 260	7 028	0	0	0	611	88 946
Individuell nedskrivning utlån	- 34	- 89	- 18	0	0	0	0	- 141
Gruppenedskrivning utlån	- 69	- 147	- 22	0	0	0	0	- 239
Andre eiendeler	1 290	273	211	68	95	135	15 674	17 746
Sum eiendeler	**56 233**	**26 297**	**7 199**	**68**	**95**	**135**	**16 285**	**106 312**
Innskudd fra og gjeld til kunder	39 080	18 394	0	0	0	0	7 794	65 268
Annen gjeld og egenkapital	17 153	7 903	7 199	68	95	135	8 491	41 044
Sum gjeld og egenkapital	**56 233**	**26 297**	**7 199**	**68**	**95**	**135**	**16 285**	**106 312**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2017							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**Eiendoms-Megler 1 Oslo Akershus**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Brutto utlån til kunder	56 208	27 046	7 131	0	0	0	75	90 460
Individuell nedskrivning utlån	- 31	- 95	- 16	0	0	0	0	- 142
Gruppenedskrivning utlån	- 75	- 124	- 22	0	0	0	0	- 221
Andre eiendeler	1 538	448	154	61	84	130	15 808	18 224
Sum eiendeler per segment	**57 641**	**27 275**	**7 247**	**61**	**84**	**130**	**15 883**	**108 321**
Innskudd fra og gjeld til kunder	39 260	26 645	0	0	0	0	81	65 985
Annen gjeld og egenkapital	18 382	629	7 247	61	84	130	15 802	42 336
Sum gjeld og egenkapital	**57 641**	**27 275**	**7 247**	**61**	**84**	**130**	**15 883**	**108 321**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2016							
Mill. kroner	**Person-marked**	**Bedrifts-marked**	**Bank 1 Oslo Akershus konsern**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Brutto utlån til kunder	24 053	17 169	34 659	6 327	0	0	737	82 945
Individuell nedskrivning utlån	- 28	- 90	- 13	- 14	0	0	0	- 145
Gruppenedskrivning utlån	- 36	- 87	- 120	- 20	0	0	0	- 262
Andre eiendeler	102	1	8 324	165	55	144	9 913	18 705
Sum eiendeler per segment	**24 091**	**16 994**	**42 850**	**6 458**	**55**	**144**	**10 648**	**101 242**

Innskudd fra og gjeld til kunder	21 985	13 614	26 838	0	0	0	634	63 070
Annen gjeld og egenkapital	2 106	3 380	16 012	6 458	55	144	10 014	38 171
Sum gjeld og egenkapital	**24 091**	**16 994**	**42 850**	**6 458**	**55**	**144**	**10 648**	**101 242**

	Året som ble avsluttet 31. desember 2015						
Mill. kroner	**Spare-banken Hedmark person-marked**	**Spare-banken Hedmark bedrifts-marked**	**Spare-Bank 1 Finans Østlandet**	**Eiendoms-Megler 1 Hedmark Eiendom**	**SpareBank 1 Regnskaps-huset Østlandet**	**Ufordelt virksomhet**	**Totalt**
Brutto utlån til kunder	21 270	16 174	5 643			693	43 779
-av dette utgjør interne poster					*- 23*	*23*	
Individuell nedskrivning utlån	- 32	- 87	- 13				- 133
Gruppenedskrivning utlån	- 27	- 76	- 17				- 120
Andre eiendeler	128	1	67	43	135	12 070	12 444
Sum eiendeler per segment	**21 339**	**16 012**	**5 680**	**43**	**135**	**12 762**	**55 970**
Innskudd fra og gjeld til kunder	21 068	11 915				475	33 458
-av dette utgjør interne poster							
Annen gjeld og egenkapital	271	4 097	5 680	43	135	12 286	22 513
Sum egenkapital og gjeld per segment	**21 339**	**16 012**	**5 680**	**43**	**135**	**12 761**	**55 970**

11.10 Revisor

Konsernets revisor er PricewaterhouseCoopers AS. («**PwC**») med organisasjonsnummer 987 009 713 og forretningsadresse Dronning Eufemias gate 8, 0191 Oslo, Norge. Partnerne i PwC er medlemmer av Den norske Revisorforening. PwC har vært Konsernets revisor siden 2009.

PwCs rapport om årsregnskapet er inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19. PwCs rapport om de ureviderte kvartalsregnskapene og de ureviderte kvartalsregnskapene er inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19. PwC har ikke revidert, gjennomgått eller utarbeidet noen rapport om annen informasjon i dette prospektet.

12 GJENNOMGANG AV DRIFTEN OG FINANSIELLE FORHOLD

12.1 Generelt

Denne gjennomgang av driften og finansielle forhold bør leses sammen med kapittel 4 «Generell informasjon», kapittel 6 «Presentasjon av konsernet», kapittel 11 «Finansiell informasjon» og det reviderte årsregnskapet og de ureviderte kvartalsregnskapene og tilknyttede noter inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19. Årsregnskapene per, og for årene som ble avsluttet, 31. desember 2017, 2016 og 2015 er utarbeidet i samsvar med EUs vedtatte IFRS og norske rapporteringskrav i henhold til regnskapsloven 17. juli 1998 nr. 56, og de ureviderte kvartalsregnskapene per, og for tremånedersperiodene som ble avsluttet, 3o. september 2018 og 2017 er utarbeidet i samsvar med IAS 34. De ureviderte kvartalsregnskapene inneholder ikke all nødvendig informasjon for Konsernets reviderte regnskap og bør derfor leses sammen med årsregnskapene. Årsregnskapene er revidert av PwC jf. kapittel 19.

Denne gjennomgangen av driften og finansielle forhold inneholder fremtidsrettede uttalelser. Disse fremtidsrettede uttalelsene er ikke historiske fakta, men snarere basert på Konsernets nåværende forventninger, estimater, forutsetninger og prognoser om Konsernets bransje, virksomhet og fremtidige resultater. Faktiske resultater kan avvike vesentlig fra resultatene som er inntatt i disse fremtidsrettede uttalelsene på grunn av en rekke faktorer, blant annet faktorene drøftet i kapittel 2 «Risikofaktorer» og punkt 4.3 «Fremtidsrettede uttalelser» i dette prospektet samt i andre punkter i dette prospektet.

12.2 Oversikt

SpareBank 1 Østlandet kan føre sine aner tilbake til 1845. Midler fra lokale kornmagasin, allmenninger, kommuner og privatpersoner var grunnlaget for den første sparebanken. Konsernet har siden utviklet seg til å bli Norges fjerde største sparebank[31] og Innlandets største kapitalkilde gjennom fusjoner av tidligere selvstendige sparebanker i regionen. Konsernet opererer på Østlandet og fokuserer på sine kjerneområder Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus. I 2016 kjøpte Konsernet opp B1OA, noe som representerer en attraktiv tilstedeværelse i Stor-Oslo-området. Konsernet har en sterk markedsposisjon i sine kjerneområder, med god og stabil lønnsomhet og lave tap på utlån.

Fra 31. desember 2014 til 30. september 2018 økte Konsernet sine brutto utlån til og fordringer på kunder med 145,6 prosent, fra NOK 39,9 milliarder til NOK 98,0 milliarder. Inkludert lån overført til kredittforetak økte brutto utlån med 146,7 prosent, fra NOK 55,9 milliarder til NOK 137,9 milliarder. Resultat etter skatt hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, økte med 17,9 prosent, fra NOK 926 millioner til NOK 1 092 millioner, sammenliknet med samme periode som ble avsluttet 30. september 2017. Fra 31. desember 2015 til 31. desember 2017 økte resultatene etter skatt for regnskapsåret med 35,8 prosent fra NOK 930 millioner til NOK 1 263 millioner. Egenkapitalavkastning etter skatt har falt svakt fra 11,4 prosent i 2015 til 10,5 prosent i 2016 og 10,2 prosent i 2017. Utviklingen er en funksjon av sterk økning i både egenkapital og resultat etter skatt, men hvor førstnevnte har økt noe sterkere enn sistnevnte.

Konsernet har et langsiktig mål om å oppnå 10 prosent avkastning på egenkapital.

Konsernet er Norges mest solide regionsparebank målt etter ren kjernekapital[32] og den eneste banken av en viss størrelse som ikke trengte bistand fra myndighetene under bankkrisen i Norge tidlig på 1990-tallet[33]. Det overordnede målet er å fortsette å være den mest solide regionsparebanken med en ren kjernekapitaldekning på 16 prosent. Per 30. september 2018 hadde Konsernet en kapitaldekning på 18,7 prosent, kjernekapitaldekning på 16,7 prosent og ren kjernekapitaldekning, noe under målsettingen, på 15,9 prosent. Dette er godt over alle myndighetskrav. Mer informasjon om Konsernets kapitalgrunnlag og kapitaldekning finnes i punkt 12.8.

---

[31] Kilde: SpareBank 1 Gruppens analyse (forvaltningskapital, basert på årsrapporter)
[32] Målt ved ren kjernekapitaldekning og uvektet kjernekapitaldekning per 4. kvartal 2017, sammenliknet med regionsparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: års-/kvartalsrapporter.
[33] Kilde: Norges Bank, The Norwegian Banking Crisis, ss. 187–198, lenke: http://www.norges-bank.no/globalassets/upload/import/publikasjoner/skriftserie/33/hele_heftet.pdf

Konsernets utlånsportefølje har lav kredittrisiko, med høy andel utlån til personmarkedet (ca. 74 prosent per 31. desember 2017 inkl. lån overført til kredittforetak) og mindre enn 0,1 prosent eksponering mot oljesektoren. Dette støttes av Konsernets lange historie med lave og stabile tap på utlån og svært lav andel misligholdte og andre tapsutsatte engasjementer, noe som gjenspeiler en konservativ utlånspolitikk og en konjunkturmessig stabil hjemmeregion. Mer informasjon om Konsernets utlånsportefølje finnes i punkt 12.5.1.1.

Konsernet har en diversifisert og stabil finansiering, med tre hovedkilder til finansiering foruten egenkapital. Innskudd er den største og viktigste finansieringskilden, og Konsernet har som mål å holde brutto innskuddsdekning over 70 prosent, mens netto innskuddsdekning (inkudert lån overført til kredittforetak) bør være over 50 prosent. Konsernets innskuddsdekning har falt en noe fra 31. desember 2015 til 30. september 2018 og ligger nå nærmere ovennevnte målnivåer. Senior finansiering har historisk hovedsakelig vært utstedt i det norske markedet.Konsernet etablerte et EMTN-program i 2016 som muliggjør finansiering i utenlandsk valuta, og det siste året har finansiering i det europeiske markedet fått en vesentlig større betydning som del av en langsiktig strategi om å diversifisere bankens finansiering i ulike markeder. Dessuten har Konsernet eierinteresser i SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. Disse selskapene muliggjør attraktiv finansiering ved å benytte seg av markedet for obligasjoner med fortrinnsrett. Mer informasjon om Konsernets finansiering finnes i punkt 12.7.1.

12.3 Nøkkeltall

Følgende finansielle nøkkeltall presenteres for å gi en bedre forståelse av Konsernets underliggende driftsmessige utvikling. Definisjoner av relevante begreper i dette Prospektet fremgår av punkt 4.2.2 og 4.2.4.

12.3.1 *Resultatutvikling*

12.3.1.1 Netto renteinntekter

Mill. kroner og prosent	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Konsern							
Netto renteinntekter	1 530	1 454	524	498	1 956	1 490	1 105
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	115 830	104 267	120 455	106 982	105 157	83 074	53 014
Netto renteinntekt i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital	**1,77 %**	**1,86 %**	**1,73 %**	**1,85 %**	**1,86 %**	**1,79 %**	**2,08 %**

Netto renteinntekter ble 1 530 mill. kroner per 30. september 2018 mot 1 454 mill. kroner per 30. september 2017. Økningen i netto renteinntekter skyldes i hovedsak vekst i utlån og innskudd og utgjorde 76 mill. kroner, som tilsvarer 5,2 prosent. Netto renteinntekter økte markant både fra 2015 til 2016 og fra 2016 til 2017. Denne økningen skyldes hovedsakelig konsolidering av regnskapet til B1OA med virkning fra 29. juni 2016, selv om vekst i utlån og innskudd også bidrar til veksten.

Netto renteinntekter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital falt fra 1,86 prosent per 30. september 2017 til 1,77 prosent per 30. september 2018. Nedgangen gir uttrykk for økt press på marginer i markedet. Fallet i netto renteinntekter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital fra 2015 til 2016 skyldes i hovedsak konsolidering av regnskapet til B1OA med virkning fra 29. juni 2016.

12.3.1.2 Rentemarginer Morbank

Sparebank 1 Østlandet beregner rentemarginer for morbanksegmentene personmarked og bedriftsmarked inklusive lån overført til kredittforetakene SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS som inntektsføres som provisjonsinntekter i bankens regnskap. Bankens rentemarginer er forholdstall som måler lønnsomheten i Bankens utlånsvirksomhet i forhold til 3-måneders Norwegian Interbank Offer Rate («NIBOR»). Banken mener at dette er nyttige tall fordi de gir en intuitiv forståelse av hovedfaktorene bak Bankens viktigste

inntektsstrøm, nemlig utlånsvirksomheten. Rentemarginer er et alternativt resultatmål som er omtalt i kapittel 4.2.4.

Rapporterte Morbanksegmenter (Eksklusiv B1OA før fusjonstidspunktet 1. april 2017)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	2017	2018	2017	2017	2016	2015
Personmarked							
Vektet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder og utlån overført til kredittforetak	2,69 %	2,81 %	2,67 %	2,74 %	2,80 %	2,97 %	3,59 %
Vektet gjennomsnittlig kunderente på innskudd fra kunder	0,87 %	0,83 %	0,85 %	0,87 %	0,84 %	0,78 %	1,50 %
Gjennomsnittlig NIBOR 3 måneder	1,03 %	0,93 %	1,05 %	0,82 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Utlånsmargin personmarked	**1,66 %**	**1,88 %**	**1,62 %**	**1,92 %**	**1,90 %**	**1,88 %**	**2,28 %**
Innskuddsmargin personmarked	**0,16 %**	**0,10 %**	**0,20 %**	**-0,05 %**	**0,06 %**	**0,31 %**	**-0,19 %**
Netto rentemargin personmarked	**1,82 %**	**1,98 %**	**1,82 %**	**1,87 %**	**1,96 %**	**2,19 %**	**2,09 %**
Bedriftsmarked							
Vektet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder og utlån overført til kredittforetak	3,55 %	3,66 %	3,58 %	3,58 %	3,62 %	3,74 %	4,11 %
Vektet gjennomsnittlig kunderente på innskudd fra kunder	0,77 %	0,78 %	0,79 %	0,73 %	0,76 %	0,92 %	1,60 %
Gjennomsnittlig NIBOR 3 måneder	1,03 %	0,93 %	1,05 %	0,82 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Utlånsmargin bedriftsmarked	**2,52 %**	**2,73 %**	**2,53 %**	**2,76 %**	**2,72 %**	**2,65 %**	**2,80 %**
Innskuddsmargin bedriftsmarked	**0,26 %**	**0,15 %**	**0,26 %**	**0,09 %**	**0,14 %**	**0,17 %**	**-0,29 %**
Netto rentemargin bedriftsmarked	**2,78 %**	**2,88 %**	**2,79 %**	**2,85 %**	**2,86 %**	**2,82 %**	**2,51 %**

Hittil i år per 30. september 2018, var netto rentemargin i for personmarkedssegmentet i Morbanken 1,82 prosent, som er en nedgang på 0,16 prosentpoeng fra samme periode i fjor hvor netto rentemargin var 1,98 prosent. Utlånsmarginen i personmarkedet har falt med 0,22 prosentpoeng fra 1,88 prosent per 30. september 2017 til 1,66 prosent per 30. september 2018, mens innskuddsmarginen har bedret seg med med 0,06 prosentpoeng i samme periode fra 0,10 prosent per 30. september 2017 til 0,16 prosent per 30. september 2018.

Nedgangen i netto rentemargin i personmarkedet fra 30. september 2017 til 30. september 2018 skyldes både økt press på marginer i markedet og at B1OA ble fusjonert inn i Morbanken med virkning fra 1. april 2017. I kapittel 12.3.1.3 presenteres rentemarginer slik de ville vært dersom B1OA hadde vært en del av Morbanken i hele perioden.

Hittil i år per 30. september 2018, var netto rentemargin i for bedriftsmarkedssegmentet i Morbanken 2,78 prosent, som er en nedgang på 0,10 prosentpoeng fra samme periode i fjor hvor netto rentemargin var 2,88 prosent. Utlånsmarginen i bedriftsmarkedet har falt med 0,21 prosentpoeng fra 2,73 prosent per 30. september 2017 til 2,52 prosent per 30. september 2018, mens innskuddsmarginen har bedret seg med med 0,11 prosentpoeng i samme periode fra 0,15 prosent per 30. september 2017 til 0,22 prosent per 30. september 2018.

Nedgangen i netto rentemargin i bedriftsmarkedet fra 30. september 2017 til 30. september 2018 skyldes både økt press på marginer i markedet og at B1OA ble fusjonert inn i Morbanken med virkning fra 1. april 2017. I kapittel 12.3.1.3 presenteres rentemarginer slik de ville vært dersom B1OA hadde vært en del av Morbanken i hele perioden.

12.3.1.3 Rentemarginer Morbank inklusive B1OA i perioden før fusjonen

Bankens rentemarginer ble påvirket av fusjonen med B1OA per 1. april 2017, ref. omtale i kapittel 12.3.1.2. For å vise marginer tilbake i tid som er sammenlignbare med marginene for 2018, så har banken utarbeidet nøkkeltall som viser marginene slik de ville vært dersom B1OA hadde vært en del av Morbanken i hele sammenligningsperioden tilbake til og med 2015.

Proforma Morbanksegmenter (Inklusiv B1OA før fusjonstidspunktet 1. april 2017)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	2017	2018	2017	2017	2016	2015
Personmarked							
Vektet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder og utlån overført til kredittforetak	2,69 %	2,75 %	2,67 %	2,74 %	2,75 %	2,79 %	3,36 %
Vektet gjennomsnittlig kunderente på innskudd fra kunder	0,87 %	0,87 %	0,85 %	0,87 %	0,87 %	0,92 %	1,57 %
Gjennomsnittlig NIBOR 3 måneder	1,03 %	0,93 %	1,05 %	0,82 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Utlånsmargin personmarked	**1,66 %**	**1,82 %**	**1,62 %**	**1,92 %**	**1,85 %**	**1,70 %**	**2,05 %**
Innskuddsmargin personmarked	**0,16 %**	**0,06 %**	**0,20 %**	**-0,05 %**	**0,03 %**	**0,17 %**	**-0,26 %**
Netto rentemargin personmarked	**1,82 %**	**1,88 %**	**1,82 %**	**1,87 %**	**1,88 %**	**1,87 %**	**1,79 %**
Bedriftsmarked							
Vektet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder og utlån overført til kredittforetak	3,55 %	3,63 %	3,58 %	3,58 %	3,60 %	3,66 %	3,91 %
Vektet gjennomsnittlig kunderente på innskudd fra kunder	0,77 %	0,78 %	0,79 %	0,73 %	0,76 %	0,90 %	1,49 %
Gjennomsnittlig NIBOR 3 måneder	1,03 %	0,93 %	1,05 %	0,82 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Utlånsmargin bedriftsmarked	**2,52 %**	**2,70 %**	**2,53 %**	**2,76 %**	**2,70 %**	**2,57 %**	**2,60 %**
Innskuddsmargin bedriftsmarked	**0,26 %**	**0,15 %**	**0,26 %**	**0,09 %**	**0,14 %**	**0,19 %**	**-0,18 %**
Netto rentemargin bedriftsmarked	**2,78 %**	**2,85 %**	**2,79 %**	**2,85 %**	**2,84 %**	**2,76 %**	**2,42 %**

12.3.1.4 Rentemarginer SpareBank 1 Finans Østlandet AS

SpareBank 1 Finans Østlandet AS (SB1FØ) er et 95 prosent eid datterselskap av Morbanken som inngår i konsernet Sparebank 1 Østlandet og som tilbyr finansiering og leasing. SB1FØ beregner ikke marginer for Morbankens datterselskaper på samme måte som for person- og bedriftsmarkedssegmentene i Morbanken, ref kapittel 4.2.4. I understående tabell har vi imidlertid utledet utlånsmarginer for SpareBank 1 Østlandet på bakgrunn av renteinntekter fra utlån til kunder og gjennomsnittlig utlån til kunder. Disse marginene er ikke direkte sammenlignbare med marginene til person- og bedriftsmarkedssegmentene i Morbanken da de er beregnet på forskjellig måte.

Sparebank 1 Finans Østlandet (SB1FØ) (Mill. kroner og prosent)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	2017	2018	2017	2017	2016	2015
SB1FØ							
Renteinntekter og lignende av utlån til og fordringer på kunder	331	300	116	102	404	359	325
Gjennomsnittlig brutto utlån til kunder	7 327	6 685	7 471	6 915	6 653	5 864	5 243
Beregnet gjennomsnittlig kunderente på utlån til kunder	6,05 %	6,01 %	6,17 %	5,83 %	6,07 %	6,13 %	6,20 %

Gjennomsnittlig NIBOR 3 måneder	1,03 %	0,93 %	1,05 %	0,82 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Utlånsmargin SB1FØ	**5,02 %**	**5,08 %**	**5,12 %**	**5,01 %**	**5,17 %**	**5,04 %**	**4,89 %**

12.3.1.5 Inntekter

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**Tremånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Inntekter							
Netto renteinntekter	1 530	1 454	524	498	1 956	1 490	1 105
Netto provisjons- og andre inntekter	973	949	316	325	1 263	939	651
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	284	134	90	100	277	220	514
Sum netto inntekter	2 787	2 537	930	923	3 496	2 649	2 270
Inntekter (%)							
Netto renteinntekter	54,9 %	57,3 %	56,4 %	54,0 %	55,9 %	56,2 %	48,7 %
Netto provisjons- og andre inntekter	34,9 %	37,2 %	34,0 %	35,2 %	36,1 %	35,4 %	28,7 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	10,2 %	5,3 %	9,7 %	10,8 %	7,9 %	8,3 %	22,6 %

Nøkkeltall for inntekter illustrerer diversifiseringen av inntektsstrømmer. Konsernet mener at disse er nyttige tall siden de illustrerer at Konsernet har vesentlige inntektsstrømmer fra andre kilder enn utlånsvirksomheten, herunder provisjoner og inntekter fra eierinteresser.

Hittil i år per 30. september 2018, utgjorde Konsernets netto renteinntekter 54,9 prosent, mens netto provisjons- og andre inntekter utgjorde 34,9 prosent, og netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser utgjorde 10,2 prosent av samlede inntekter.

Selv om en forholdsvis stor andel av Konsernets inntekter de foregående årene kommer fra netto renteinntekter, er det også betydelige inntekter fra andre kilder, herunder provisjon fra lån overført til kredittforetak, forsikringstjenester, eiendomsmegling og salg av regnskapstjenester. Disse inntektsstrømmene hører under netto provisjons- og andre inntekter. Som følge av de inntektsstrømmene fra provisjonsinntekter, er det verdt å nevne at den fullstendige konsolideringen av resultater fra blant annet eiendoms-, finansierings- og regnskapsvirksomheten også bidrar til en økning i Konsernets driftskostnader som påvirker konsernets kostnadsprosent negativt. Kostnadsprosenten beskrives nærmere i punkt 14.3.1.6 nedenfor.

Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser består av netto resultat fra eierinteresser i SpareBank 1 Gruppen-selskapene, som historisk sett har vært en viktig del av Konsernets samlede netto inntekter. I tillegg omfatter de netto resultat fra andre egenkapitalinstrumenter, og netto inntekter fra andre finansielle eiendeler og forpliktelser. Ved overgang fra IAS 39 til IFRS 9 per 1.1.2018 ble enkelte finansielle instrumenter reklassifisert, noe som påvirker resultatmålingen per tremånedersperiode avsluttet 30. september 2018 sammenlignet med tidligere perioder. Mest vesentlig er at verdipapirgjeld ble reklassifisert fra hovedsakelig virkelig verdi over resultatet til hovedsaklig amortisert kost. Viser til note 43 i årsrapport for 2017 for en detaljert redgjørelse av implementeringseffekter ved overgang til IFRS 9.

12.3.1.6 Kostnadsprosent

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Driftsinntekter (ekskl. netto resultat fra finansielle investeringer)	2 503	2 403	840	823	3 219	2 429	1 756
Driftskostnader	1 375	1 348	457	433	1 898	1 203	1 052
Kostnadsprosent (%)	54,9 %	56,1 %	54,4 %	52,6 %	59,0 %	49,5 %	59,8 %

Kostnadsprosenten måler Konsernets driftseffektivitet. Konsernet mener dette tallet er nyttig fordi det viser Konsernets kostnadseffektivitet og evne til å øke inntjeningen raskere en kostnadene. Videre mener Konsernet at forskjellige forretningsmodeller på tvers av et bankkonsern med hensyn til inntektssammensetning gjør kostnadsprosenten ufullkomment for komparativ analyse av sammenliknbare banker.

For nimånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018, var Konsernets kostnadsprosent 54,9 prosent, som er en nedgang på 1,2 prosentpoeng fra samme periode i fjor hvor konsernets kostnadsprosent var 56,1 prosent.

Kostnadsprosenten for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015, var henholdsvis 59,0 prosent, 49,5 prosent og 59,8 prosent. Den lave kostnadsprosenten for året som ble avsluttet 31. desember 2016, skyldtes avviklingen av ytelsespensjonsordningen i Banken, noe som reduserte driftskostnadene med NOK 271 millioner. Justert for effekten av avviklingen av ytelsespensjonsordningen ville kostnadsprosenten for året som ble avsluttet 31. desember 2016, ha vært 60,7 prosent.

Konsernet har en forholdsvis høy kostnadsprosent sammenliknet med andre sparebanker[34], men som nevnt i punkt 12.4.6 påvirkes tallet negativt av tilleggskostnadene knyttet til konsolideringen av resultater fra eiendoms-, finansierings- og regnskapsvirksomheten. En annen viktig faktor er Konsernets kjernestrategi og -verdier som fremmer lokal tilstedeværelse og bankvirksomhet. Følgelig har Konsernet fokusert på å opprettholde filialkontorer i sin region i motsetning til mange av konkurrentene som i høy grad har redusert antall filialer.[35]

Konsernet oppnådde vesentlige synergier fra integreringen av B1OA, noe som har bidratt til en lavere kostnadsprosent så langt i 2018 og også forventes å bidra til lavere kostnadsprosent for 2018 sett under ett.

12.3.1.7 Egenkapitalavkastning

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Resultat							
Resultat etter skatt	1 092	926	362	377	1 263	1 100	930
Resultat etter skatt inklusiv renter etter skatt på hybridkapital*	1 082	916	358	374	1 250	1 090	930
Egenkapital							
Sum egenkapital	13 773	12 991	13 773	12 991	13 331	12 107	8 718

[34] Målt etter kostnadsprosent over tid – sammenliknet med regionsparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: års-/kvartalsrapporter

[35] For eksempel Nordea og DNB, - http://www.dagbladet.no/nyheter/disse-59-dnb-filialene-forsvinner/60395814, https://www.retten.no/nyheter/naringsliv/bank/nordea-stenger-dorene/s/5-44-75758

Gjennomsnittlig egenkapital eksklusiv hybridkapital*	12 983	12 115	13 196	12 391	12 278	10 269	8 162

Egenkapitalavkastning (%)*							
Egenkapitalavkastning etter skatt	11,1 %	10,1 %	10,8 %	12,0 %	10,2 %	10,5 %	11,4 %

* Brøkens teller er resultat etter skatt redusert med renter på hybridkapital etter skatt, brøkens nevner er gjennomsnittlig egenkapital eksklusiv hybridkapital, jf APM-beskrivelse.

Avkastning på egenkapital måler det annualiserte resultatet etter skatt, i forhold til Bankens gjennomsnittlige egenkapital i samme periode. Banken mener at dette tallet er nyttig fordi det viser lønnsomheten på den egenkapital som investeres i Banken.

Hittil i år per 30. september 2018, var Bankens egenkapitalavkastning etter skatt 11,1 prosent, som er 1,0 prosentpoeng høyere enn per 30. september 2017 hvor egenkapitalavkastningen var 10,1 prosent.

Bankens egenkapitalavkastning etter skatt har gått fra 11,4 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2015, til 10,5 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2016 og 10,2 % for året som ble avsluttet 31. desember 2017.

Banken er stolt av å være Norges mest solide regionsparebank målt etter ren kjernekapital[36]. Den var den eneste banken av en viss størrelse som ikke trengte bistand fra myndighetene under bankkrisen i Norge tidlig på 1990-tallet[37]. Banken har alltid vært godt kapitalisert med hensyn til myndighetskrav og har en tydelig uttalt målseting om å fortsette og være det, men målsettingen legger naturlig nok press på den tilhørende avkastningen på egenkapital.

Banken har et langsiktig mål om å oppnå 10 prosent avkastning på egenkapital.

12.3.2 *Balanse*

12.3.2.1 Utlånsvekst

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Brutto utlån til og fordringer på kunder	98 040	88 945	90 460	82 945	43 779
Utlånsvekst siste 12 måneder (%)	10,2 %	9,4 %	9,1 %	89,5 %	9,6 %

Utlånsvekst måler den årlige veksten i Bankens brutto utestående lånemasse. Banken mener at dette er et nyttig tall fordi det gir en indikasjon på Bankens aktivitetsnivå og markedsposisjon over tid.

Konsernets 12-måneders utlånsvekst for året som ble avsluttet 31. desember 2017 var 9,1 prosent, og hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018 10,2 prosent. Det er nødvendig å se på tallene for utlånsvekst for tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA samlet når utlånsvekst i konsernet skal sammenlignes med tidligere perioder.

Utlånsveksten har kommet både som følge av økt saldo på eksisterende lån, og fordi nye lån er utstedt. Banken har utstedt nye lån ved å tiltrekke seg nye kunder eller ved at eksisterende kunder har tatt opp nye lån. Veksten i utlån til personkunder og bedriftskunder for året som ble avsluttet 31. desember 2017, viste god balanse mellom kundesegmentene og er i tråd med bankens ønske om å beholde en relativ vekt mellom personmarkedsutlån og bedriftsmarkedsutlån om lag på nivå med i dag.

[36] Målt ved ren kjernekapitaldekning og uvektet kjernekapitaldekning per 2. kvartal 2018, sammenliknet med regionsparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: Kvartalsrapporter.
[37] Kilde: Norges Bank, The Norwegian Banking Crisis, ss. 187–198, lenke: http://www.norges-bank.no/globalassets/upload/import/publikasjoner/skriftserie/33/hele_heftet.pdf

Bankens strategi for 2018-2021 er å øke sin utlånsmarkedsandel i markedene utenfor Hedmark og samtidig opprettholde markedsandelen i Hedmark. Utlånsveksten i Banken har vært høyere enn kredittvekst for Norge som helhet for året som ble avsluttet 31. desember 2017, og seksmånedersperioden som ble avsluttet 30. juni 2018[38]. Regionale variasjoner i de nasjonale tallene for kredittvekst er sannsynligvis vesentlige, hvis man også ser på regionale tall for økonomisk aktivitet. Regionale tall for kredittvekst er imidlertid ikke tilgjengelige for samme periode. Følgelig er det ikke mulig å slå fast eksakt om utlånsveksten for Banken har vært høyere enn utlånsveksten i markedsområdet.

12.3.2.2 Innskuddsdekning

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Brutto utlån til og fordringer på kunder	98 040	88 945	90 460	82 945	43 779
Lån overført til kredittforetak	39 894	37 974	39 075	36 505	17 361
Innskudd fra og gjeld til kunder	70 251	65 268	65 985	63 070	33 458
Innskuddsdekning ekskl. overført til kredittforetak (%)	71,7 %	73,4 %	72,9 %	76,0 %	76,4 %
Innskuddsdekning inkl. overført til kredittforetak (%)	50,9 %	51,4 %	50,9 %	52,8 %	54,7 %

Innskudd i prosent av utlån måler finansieringsandelen som dekkes av innskudd fra kunder. Konsernets innskuddsdekning vurderes som et sentralt nøkkeltall, ettersom innskudd fra kunder representerer en stabil og viktig finansieringskilde.

Totalt sett har Konsernet som mål å holde innskuddsdekning (ekskl. lån overført til kredittforetak) over 70 prosent, mens innskuddsdekning inkl. lån overført til kredittforetak bør være over 50 prosent.

Innskuddsdekning ekskl. lån overført til kredittforetak var 71,7 prosent per 30. september 2018. Inkludert lån overført til kredittforetak var innskuddsdekningen 50,9 prosent per 30. september 2018. Konsernets innskuddsdekning har falt noe de siste årene og ligger nå nærmere målnivåene beskrevet ovenfor.

12.3.2.3 Ren kjernekapitaldekning

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Ren kjernekapital	11 922	11 390	11 583	10 530	6 468
Totalt beregningsgrunnlag	75 204	67 377	68 920	62 201	37 677
Ren kjernekapitaldekning (%)	15,9 %	16,9 %	16,8 %	16,9 %	17,2 %

Ren kjernekapitaldekning er en måling av Konsernets rene kjernekapital sammenlignet med det totale beregningsgrunnlaget, noe som viser bankens finansielle styrke. Både investorer og tilsynsmyndigheter har fulgt bankenes rene kjernekapitaldekning de siste årene, spesielt siden Baselkomiteen anbefale strengere kapitalkrav for finansinstitusjoner herunder banker. Ren kjernekapitaldekning er et viktig mål på kapitaldekning, og Konsernet er pålagt å ha en ren kjernekapitaldekning på minst 13,8 prosent. En mer detaljert beskrivelse av rammebetingelsene Konsernet står overfor, finnes i punkt 12.4.3.

Konsernet har fastsatt et langsiktig mål for ren kjernekapitaldekning på 16,0 prosent, godt over Finanstilsynets krav og forventninger, og konsernet er fortsatt den best kapitaliserte regionsparebanken målt ved ren kjernekapitaldekning[39]. Konsernet var den eneste institusjonen av en viss størrelse som ikke trengte bistand fra myndighetene under bankkrisen i Norge tidlig på 1990-tallet[40]. Konsernets konservative holdning har gjort det

[38] Kilde: Statistisk sentralbyrå, Kredittindikator (K2), tabell 06714. https://www.ssb.no/bank-og-finansmarked/statistikker/kredind/maaned
[39] Målt ved ren kjernekapitaldekning per 4. kvartal 2017, sammenliknet med regionsparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: års-/kvartalsrapporter.
[40] Kilde: Norges Bank, The Norwegian Banking Crisis, ss. 187–198, lenke: http://www.norges-bank.no/globalassets/upload/import/publikasjoner/skriftserie/33/hele_heftet.pdf

mulig å bygge opp et sterkt kapitalgrunnlag som sikrer utbyttefleksibilitet, vekstkapasitet og valgfrihet med hensyn til timing av innhenting av ytterligere egenkapital.

Per 30. september 2018 var Konsernets rene kjernekapitaldekning 15,9 prosent. Reduksjonen i ren kjernekapitaldekning fra året som ble avsluttet 31. desember 2017 og til 30. september 2018 skyldes økning i Konsernets beregningsgrunnlag som følger av sterk utlånsvekst i perioden, i tråd med Konsernets strategiske satsning om å øke markedsandelen i det nye og utvidede hjemmemarkedet etter fusjonen med B1OA i 2017.

12.3.3 *Utlånsportefølje*

12.3.3.1 Tap på utlån og misligholdte lån

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		Tremånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	2017	2018	2017	2017	2016	2015
Tap på utlån og garantier	24	- 7	12	14	-20	75	56
Brutto utlån til og fordringer på kunder	98 259	88 945	98 259	88 945	90 461	82 945	43 779
Annualisert tap på utlån i prosent av brutto utlån til kunder*	0,03 %	-0,01 %	0,02 %	0,02 %	-0,02 %	0,09 %	0,13 %

* Annualisert (tap på utlån og garantier per 30. september er multiplisert med 365/273 for å beregne annualiserte tall).

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	2017	2017	2016	2015
Brutto misligholdte engasjement	351	284	287	233	287
Brutto øvrige tapsutsatte engasjement	151	250	254	272	257
Brutto misligholdte engasjement i prosent av brutto utlån	0,36 %	0,32 %	0,32 %	0,28 %	0,65 %
Brutto øvrige tapsutsatte engasjement i prosent av brutto utlån	0,15 %	0,28 %	0,28 %	0,33 %	0,59 %
Sum misligholdte og tapsutsatte (%)	0,51 %	0,60 %	0,60 %	0,61 %	1,24 %

Tap på utlån og misligholdte lån måler kvaliteten på Konsernets utlånsvirksomhet. Konsernet mener at disse tallene er nyttige fordi de viser kvaliteten på Konsernets kredittportefølje og kan vise Konsernets evne til å ta riktig kredittrisiko over tid.

Per 30. september 2018 var Konsernets annualiserte tap på utlån 0,03 prosent, og samlede misligholdte lån var 0,36 prosent.

Konsernets tap på utlån har holdt seg lavt over tid. De har ligget rundt 0,1 prosent historisk sett, noe som er på linje med sammenlignbare banker[41], men vesentlig mer stabilt enn gjennomsnittet for andre sparebanker over tid. Antall misligholdte og andre tapsutsatte engasjementer i Konsernet er ubetydelig. Andel misligholdte og tapsutsatte lån har gradvis blitt færre fra 1,24 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2015, til 0,61 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2016 og til 0,60 % for året som ble avsluttet 31. desember 2017. Kredittkvaliteten har blitt forbedret både på grunn av oppkjøpet av B1OA og underliggende positiv utvikling i utlånsporteføljen.

[41] Målt etter tap på utlån over tid – sammenliknet med regionsparebankene: SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Sør. Kilde: års-/kvartalsrapporter.

12.3.3.2 *Avsetningsgrad*

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Individuelle nedskrivninger på engasjementer	129	151	146	156	147
Gruppenedskrivninger på engasjementer (IAS 39)	ia	239	221	262	120
Modellgenererte nedskrivinger etter IFRS 9 (trinn 1, 2 og 3J)	289				
Misligholdte og andre tapsutsatte engasjementer	502	534	541	505	491
Avsetningsgrad individuelle nedskrivninger (%)	25,7 %	28,3 %	26,9 %	30,8 %	29,9 %
Avsetningsgrad gruppenedskrivninger (%)	ia	44,7 %	40,8 %	52,0 %	24,5 %
Avsetningsgrad modellgenerte nedskrivinger	57,5 %				
Sum avsetningsgrad (%)	83,2 %	73,0 %	67,7 %	82,8 %	54,4 %

Avsetningsgraden måler det antatte risikonivået i Konsernets kredittportefølje. Den kan betraktes som Konsernets forsikring mot mulige fremtidige tap på utlån. Konsernet mener at avsetningsgraden er et nyttig tall fordi det viser Konsernets evne til å absorbere tap på lån.

Per 30. september 2018 var Konsernets totale avsetningsgrad 83,2 prosent.

Avsetningsgraden har variert fra 54,4 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2015, til 82,8 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2016 og til 67,9 % for året som ble avsluttet 31. desember 2017. Antallet misligholdte og andre tapsutsatte engasjementer har holdt seg nokså stabilt på ca. NOK 500 millioner mens de individuelle og gruppevise provisjoner har variert. Den store økningen for året som ble avsluttet 31. desember 2016, kunne tilskrives oppkjøpet av B1OA og kan forklares ved at de fleste av provisjonene var gruppevise.

12.4 Vesentlige faktorer som påvirker resultatutviklingen

Konsernets driftsresultater har vært, og vil fortsatt bli, påvirket av en rekke faktorer, hvorav mange ligger utenfor Konsernets kontroll. Hovedfaktorene som etter ledelsens oppfatning har hatt en vesentlig effekt på Konsernets driftsresultater i de gjennomgåtte periodene, og de faktorene som sannsynligvis vil ha en vesentlig effekt på driftsresultatene i fremtiden, blir beskrevet nedenfor.

12.4.1 *Makroøkonomiske betingelser*

Økonomiske indikatorer		**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018E**	**2019E**	**2020E**	**2021E**
Husholdningenes forbruk	Endring (%)	5,0	5,3	1,7	0,0	3,8	2,3	3,5	2,8	2,1	2,6	1.3	2.5	2,5	2.6	2.5	2.6
Eksport	Endring (%)	-0,8	1,4	0,1	-4,1	0,6	-0,8	1,6	-1,7	3,1	4,7	1.1	-0.2	0.6	2.2	3.6	3.8
Import	Endring (%)	9,1	10,0	3,2	-10,3	8,4	3,9	3,0	5,0	2,4	1,6	3.3	1.6	2.7	3.7	2.9	2.6
BNP i Norge	Endring (%)	2,4	3,0	0,5	-1,7	0,7	1,0	2,7	1,0	2,0	2,0	1.2	2.0	1.8	2.1	2.6	2.5
BNP i Fastlands-Norge	Endring (%)	5,0	5,7	1,8	-1,7	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	1.1	2,0	2.3	2.4	2.4	2.2
Arbeidsledighet	Nivå (%)	3,4	2,5	2,6	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5	4,4	4,7	4,2	3,9	3.8	3,7	3,7
Husholdningenes reelle inntekter	Endring (%)	-6,6	6,0	3,4	3,2	2,3	4,1	4,4	3.9	2,9	5,5	-1.7	1.6	2.5	3.1	3.4	3.0
KPI	Endring (%)	2,3	0,8	3,8	2,1	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2.8	1.7	1.5	2.0
KPI-JAE	Endring (%)	0,8	1,4	2,6	2,6	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,7	3.1	1,4	1.5	1.7	1.8	2.0
Boligpriser	Endring (%)	13,7	12,5	-1.1	1,9	8,2	8,0	6,8	4	2,7	6.1	7,0	5,0	1.2	0.9	1.1	1.2
Pengemarkedsrente	Nivå (%)	3,1	5,0	6,2	2,5	2,5	2,9	2,2	1,8	1,7	1,3	1,1	0,9	1.1	1,4	1,9	2.4
EUR/NOK	Nivå	8,1	8,0	8,2	8,7	8,0	7,8	7,5	7,8	8.4	9,0	9,3	9,3	9,6	9,3	9.2	9.1

Kilde: SSB Konjunkturtendensene 3/2018

Konsernet fokuserer på kjernemarkeder i fylkene Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus. Innlandsregionen står for ca. 6 % av Norges BNP og består av Hedmark og Oppland. Regionen er Konsernets historiske markedsområde og har tradisjonelt vært mindre konjunkturutsatt enn andre regioner, dels fordi næringen i regionen ikke er særlig eksponert for olje- og gassindustrien. Hovedstadsregionen, som består av Oslo og Akershus, står for en

tredel av Norges BNP[42] og regnes som landets beslutningssentrum. Oppkjøpet av B1OA har gjort denne regionen til en viktig del av Konsernets markedsområde. Regionen er mer lik landet som helhet på grunn av sin størrelse og diversifiserte forretningssektor. Selv om bankens historiske markedsområde har begrenset oljeeksponering og således er mindre påvirket av konjunktursvingninger, har de generelle makroøkonomiske vilkårene som påvirker norske husholdninger, betydning for Konsernets driftsresultater.

Norge opplevde en mild nedgangskonjunktur fra 2014 til 2016. Som et lite land, som er svært avhengig av petroleumsrelaterte næringer, var en av de viktigste drivkreftene bak dette fallet i oljeprisene fra USD 110/fat i juni 2014 til bunnoteringen på USD 30/fat i januar 2016. Fra sommeren 2016 tiltok veksten igjen og kapasitetsutnyttelsen i norsk økonomi er nå økende. Men politisk usikkerhet knyttet til blant annet Donald Trumps handlinger som amerikansk president og Storbritannias utmelding av EU bidrar til usikkerhet knyttet til globale utsikter, noe som vil kunne ha konsekvenser for norsk og regional økonomi.

I 2017 var årsveksten i BNP for Fastlands-Norge 2,0 %, opp fra 1,1 % året før. Ifølge arbeidskraftundersøkelsen økte arbeidsledigheten gjennom hele 2015 og kulminerte sommeren 2016 på 4,7 prosent, godt over nivået før før lavkonjunkturen. I 2017 var arbeidsledigheten 4,2 prosent, og den er forventet å falle til 3,9 prosent i 2018. Det er imidlertid regionale forskjeller mellom Konsernets kjernemarkedsområder. Oslo har historisk sett opplevd høyere arbeidsledighet enn Norge som helhet, mens Hedmark enten har ligget lavere eller på samme nivå som gjennomsnittet. Akershus har ligget under landet som helhet. Arbeidsledigheten for Konsernets kjerneområder og i Norge som helhet har falt de siste årene frem til 2017. Mer informasjon om arbeidsledighetstall finnes i punkt 8.2.5.

Nedgangskonjunkturen ble møtt av omfattende lettelser av finans- og pengepolitikken. Styringsrenten, som allerede var blitt vesentlig senket under finanskrisen, ble senket ytterligere. I mars 2016 ble styringsrenten satt ned til en historisk bunnotering på 0,5 prosent før den i september 2018 ble satt opp til 0,75 prosent. Pengemarkedsrentene har i høy grad fulgt styringsrenten, men i noe mindre utstrekning i 2016. Lave renter, sammen med lave oljepriser, bidro til å svekke kronen frem til utgangen av 2015. Oljeprisene har siden bunnoteringen på USD 30/fat i januar 2016 økt. Gjennom 2018 har prisen steget over USD 75/fat før den i slutten av november 2018 falt ned til USD 60/fat. Den norske kronen har styrket seg noe gjennom at oljeprisen har økt, men er fortsatt på historisk lave nivåer. De siste årene har innlandsregionen derfor nytt godt av en svak krone og blitt mer konkurransedyktig på eksport og generelt med mer importsubstitusjon. Kronen styrket seg gradvis gjennom hele 2016, og dette hadde en negativ effekt på det lokale næringslivet, med alle andre faktorer uendret, men en sterkere krone er også positivt for enklere adgang til arbeidskraft og mer offentlig forbruk.

De lave rentene bidro videre til et oppsving i boligmarkedet, og boligprisene har skutt fart de siste årene tross den økonomiske nedgangskonjunkturen. I snitt økte norske boligpriser med 7,1 prosent i 2016, etter nesten like høy vekst året før. Derfor har boliginvestering økt betydelig de to siste årene, og i snitt økte investeringer med nesten 10 prosent i 2016[43].

Boligmarkedet i Oslo har blitt særlig sterkt de siste årene, og prisene økte 23,3 prosent[44] i 2016 ifølge tall fra Eiendom Norge. Utviklingen i boligprisene har imidlertid roet seg ned gjennom 2017 og 2018 og hatt en lavere veksttakt i landet som helhet. Oslo/Akershus opplevde en nedgang i boligprisene gjennom 2017, men prisene har steget litt gjennom 2018. Konsernet har betydelig virksomhet i boligmarkedet i hovedstadsregionen på grunn av tidligere B1OA, men Konsernets konservative utlånspraksis har i vesentlig grad redusert sårbarheten ved eventuell korreksjon i boligmarkedet. Norske myndigheter er bekymret for utvikling av finansielle ubalanser i lys av sterk vekst i boligprisene, og staten innførte nye boliglånsforskrifter fra 1. januar 2017. Konsernet fungerer også bra innenfor rammen av de nye reglene som ytterligere reduserer samlet risiko.

Innlandsregionen[45] har ca. 7 prosent av Norges befolkning, og økte med 0,35 prosent i 2017. Østlandet[46] har ca. 50 prosent av Norges befolkning vokste med 1,05 prosent fra 2016 til 2017. I Norge som helhet vokste befolkningen med 0,85 prosent. Følgelig er befolkningsveksten i Innlandet lavere enn landsgjennomsnittet,

[42] Statistisk sentralbyrå (SSB)
[43] Statistisk sentralbyrå (SSB), «Økonomisk utsyn» 1/2017
[44] Eiendom Norge, Årsrapport 2016
[45] Hedmark, Oppland
[46] Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud Vestfold, Telemark

mens befolkningsveksten er høyere enn gjennomsnittet på Østlandet. Ser vi på historiske data, er det en liknende tendens, og følgelig øker forskjellen mellom befolkningen i innlandet og hovedstadsregionen/Østlandet.

12.4.2 *Konkurransebetingelser*

	Brutto utlån til		Innskudd fra	
Markedsandeler	**Person-markedet**	**Nærings-markedet**	**Person-markedet**	**Nærings-markedet**
DNB Bank	28 %	30 %	30 %	36 %
Nordea	10 %	13 %	7 %	12 %
Filialer av utenlandska banker i Norge uten Nordea	9 %	22 %	5 %	18 %
SpareBank 1-Alliansen	20 %	16 %	19 %	14 %
Eika Alliansen	10 %	7 %	13 %	8 %
Øvrige sparebanker	13 %	9 %	13 %	9 %
Øvrige forretningsbanker	10 %	3 %	14 %	2 %
Totalmarked (NOKmrd)	**2,737**	**1,427**	**1,226**	**706**

Kilde: Norges Bank, Finansiell Stabilitet 2018

Bankens konkurrenter består av alle de aktive bankene og kredittforetakene i Norge. Fra og med 30. juni 2018 hadde aktørene rundt NOK 4 164 milliarder i utestående lån i det norske person- og bedriftskundemarkedet. Imidlertid har sektoren en forholdsvis høy konsentrasjonsgrad tross det nokså store antallet aktive banker og kredittforetak. De tre viktigste aktørene, DNB Bank, SpareBank 1 Alliansen og Eika Alliansen, har markedsandeler på 58 prosent av personmarkedet og 53 prosent av bedriftsmarkedet. Dessuten er noen nordiske banker – så som Danske Bank, Nordea og Handelsbanken – også betydelige konkurrenter.

DNB har blitt og fortsetter å være Bankens hovedkonkurrent i alle de fire fylkene der SpareBank 1 Østlandet har virksomhet, både i person- og bedriftsmarkedet. I personmarkedet har Skandiabanken sannsynligvis vunnet markedsandeler de siste årene, særlig i Oslo/Akershus-regionen, sammen med andre Internett-baserte banker. Likevel er Skandiabanken og andre Internettbaserte banker fortsatt små med hensyn til markedsandeler. Siden 2014 har Danske Bank hatt en fellesavtale med fagforbundet Akademikerne. Danske Bank har med dette blitt en større konkurrent i personmarkedet og vunnet markedsandeler hovedsakelig fra DNB (inntil 2014 samarbeidet Akademikerne med DNB). De siste årene har konkurransen i bedriftsmarkedet avtatt mer enn i personmarkedet. For eksempel har de nordiske bankene blitt mindre aggressive i markedet for utlån til bedriftskunder. Dette er tilfelle i alle de fire fylkene der Banken har virksomhet.

12.4.3 *Rammebetingelser*

Konsernet driver virksomhet i en sterkt regulert bransje og må forholde seg til regulering fra både norske myndigheter og internasjonale organer som Den internasjonale oppgjørsbank og EU som kan bli gjennomført i norsk lovgivning.

Konsernets viktigste myndighetspålagte krav er hovedsakelig kapitaldekning og likviditetsdekning samt lovkrav så som bekjempelse av hvitvasking og forbrukervern. Både CRD IV og CRR er gjennomført i norsk lovgivning. I visse tilfeller, for eksempel overgangsbestemmelser i forbindelse med likviditetskrav, innførte norske tilsynsmyndigheter høyere standarder enn nødvendig etter gjeldende EU-lovgivning. Formålet med denne reguleringen har vært å styrke bransjen og øke robustheten i finansforetakene.

Kapitaldekningsreglene er basert på tre pilarer. Pilar 1 gjelder et minstekrav til kapital. Pilar 2 er en vurdering av Bankens totale kapitalbehov og individuell oppfølging fra tilsynsmyndighetene. Pilar 3 gjelder offentliggjøring av informasjon og innprenting av markedsdisiplin hos banker. Banken publiserer årlige pilar 3-rapporter.

Konsernet står overfor et minstekrav for ansvarlig kapital på 8 %. Det kombinerte bufferkravet for ren kjernekapital er kommet opp i 7,5 % per utgangen av 2017. Konsernet må oppfylle en kapitalbevaringsbuffer, en

systembuffer og en motsyklisk buffer. Formålet med den motsykliske bufferen er at den vil bli bygd opp gradvis i gode tider, slik at den er tilgjengelig for å absorbere tap i krevende tider. Finansdepartement foretar en evaluering hvert kvartal av hvorvidt bufferen bør økes. Bufferen ble besluttet økt fra 1,5 % til 2,0 % 15. desember 2016. Denne økningen trådte i kraft 31. desember 2017, noe som betyr at Konsernets totale bufferkrav økte til 7,5 prosent. Bufferen ble deretter økt til 2,5 prosentpoeng den 13. desember 2018, med virkning fra 31. desember 2019. Ved utgangen av 2018 er Konsernet pålagt å ha ren kjernekapital på 12,0 prosent fra pilar 1. Dessuten står Konsernet overfor et minstekrav til total kapital av 15,5 prosent, hvorav maksimalt 1,5 % kan utgjøres av annen kjernekapital og maksimalt 2,0 % kan utgjøres av tilleggskapital.

I tillegg til minstekrav til kapital og kapitalbuffere er banker pålagt å evaluere sine egne kapitalbehov som ikke dekkes av såkalte pilar 1-krav. Disse kravene vil variere fra bank til bank og kalles pilar 2-krav. Konsernet utarbeider årlige ICAAP-rapporter. Kombinert med vurderinger fra Finanstilsynet danner disse rapportene grunnlag for pilar 2-kravet som Konsernet står overfor. Konsernet står for øyeblikket overfor et pilar 2-krav på 1,8 prosent fra Finanstilsynet og kravet skal dekkes av ren kjernekapital.

Konsernet har satt et mål for ren kjernekapital på 16 prosent, godt over Finanstilsynets aktuelle krav og forventning. Ved utgangen av 3. kvartal 2018 var Konsernet rene kjernekapitaldekning 15,9 %, mens total kapitaldekning var 18,7 %.

I tillegg til vektet kjernekapitaldekning står Konsernet overfor et minstekrav fra Finanstilsynet til uvektet kjernekapitaldekning på 3 prosent fra 30. juni 2017. Dessuten er Konsernet pålagt å ha en uvektet kjernekapitaldekningsbuffer på 2 prosent. Kravene til uvektet kjernekapitaldekning for norske banker har blitt gjennomført i forkant av anbefalingene fra Baselkomiteen og EU-kommisjonen, da europeiske tilsynsmyndigheter i innførte tilsvarende regler fra 2018. Bankens uvektede kjernekapitalandel per 30. september 2018 var 7,2 prosent, godt over kravene fra Finanstilsynet.

Banken må også oppfylle likviditetskrav, nærmere bestemt kravet til likviditetsdekning (LCRLCR-kravet økte til 100 % fra 31. desember 2017. Dette betød at norske banker fikk en tidligere innføring også av LCR-kravet enn de fleste andre europeiske banker. Per 30. september 2018 var SpareBank 1 Østlandets LCR 157,6 %. Banken rapporterer i tillegg «Additional Monitoring Metrics» (AMM) til Finanstilsynet. Banken står også overfor krav til stabil finansiering (NSFR). NSFR-kravet økte til 100 % fra starten av 2018 og er med det ferdig implementert. Banken opererer interne rammer for LCR og NSFR over myndighetenes minstekrav for å sikre at banken til enhver tid overholder myndihetskravene med sikker margin. Strengere likviditetskrav har medført at Banken holder en større mengde likvide eiendeler med høyere kvalitet. Dette har i seg selv økt likviditetskostnaden – på linje med det andre norske banker har opplevd.

Krisehåndteringsdirektivet (BRRD) er i ferd med å bli gjennomført i norsk lovgivning. I dette direktivet fastsettes reglene for avvikling av banker i alle EU-medlemsstater. Banker er pålagt å utarbeide gjenopprettingsplaner for å takle finansiell uro. Myndighetene er også gitt visse fullmakter til å gripe inn i driften av banker for å unngå at de går konkurs. Hvis bankene skulle gå konkurs, har myndighetene omfattende fullmakter og verktøy for å restrukturere dem og fordele tap til aksjonærer/egenkapitalbeviseiere og kreditorer etter et klart definert hierarki. Det forventes at dette direktivet fører til at investorer står overfor økt tapsrisiko på gjeldsinstrumenter utstedt av banker, noe som vil øke kostnaden ved markedsfinansiering. Regelverket for krisehåndtering og -gjenoppretting er ennå ikke full gjennomført i Norge, det forventes gjort ved utgangen av 2018 og gjennom første halvår 2019 ved at de siste forskriftene kommer på plass og at myndighetene etablerer krisehåndteringsplaner for de største bankene

Til slutt bør det understrekes at selv om strengere bankreguleringer medfører økte kostnader, så har det også en gunstig effekt på Konsernts robusthet og på robustheten til finanssektoren som helhet. En velregulert finansnæring gjør det mulig for Konsernet å drive sin virksomhet i et stabilt marked som anses positivt både for forretningsmuligheter og finansieringskostnader på lang sikt.

12.4.4 *Vekst i utlånsporteføljen*

Utlånsvekst kan vesentlig påvirke Konsernets driftsresultater. Utlånsveksten kommer enten ved at kundene øker sin lånesaldo, eller ved at nye lån utstedes. Konsernet utsteder nye lån ved å tiltrekke seg nye kunder eller ved at eksisterende kunder har tatt opp nye lån eller flyttet lån fra andre finansinstitusjoner. Rundt tre firedeler av

Konsernets utestående lån er til personkunder, hvorav mesteparten er boliglån i Banken – herunder lån overført til kredittforetaket SpareBank 1 Boligkreditt AS. Resten av de utestående lånene er til bedriftskunder, hvorav de fleste er små og mellomstore (SMB). Banken planlegger ikke i vesentlig grad å endre denne sammensetningen i utlånsmassen i tiden fremover.

SpareBank 1 Østlandet har en markedsandel i Hedmark på rundt 50 prosent både for person- og SMB-kunder (mer informasjon om Bankens markedsandeler finnes i punkt 6.6.1). Markedsandelene i Oppland, Akershus og Oslo er vesentlig lavere. Bankens strategi for utlånsvekst i perioden 2018–2021 er å opprettholde utlånsmarkedsandelen i Hedmark, og å være banken med sterkest vekst i nye markedsområder, definert som Oslo, Akershus og Oppland. I og med Bankens høye markedsandel i Hedmark vil det trolig det være begrensede muligheter for utlånsvekst gjennom å tiltrekke flere kunder. I stedet vil veksten hovedsakelig kunne komme gjennom høyere totale saldoer på lån for eksisterende kunder. Økonomisk aktivitet sammen med utviklingen i prisene på boliger og næringseiendom vil være viktige faktorer for Bankens utlånsvekst i Hedmark. I Oslo, Akershus og Oppland har Banken som mål å øke sine utlån og markedsandel også gjennom å skaffe seg nye kunder. Bankens evne til å vokse i samsvar med strategien vil sannsynligvis påvirke driftsresultatet.

En rekke faktorer vil avgjøre om Banken lykkes med sin vekststrategi. SpareBank 1 Østlandet har nytt høy kundelojalitet og -tilfredshet i Hedmark sammenliknet med sin største konkurrent, DNB[47]. Dette henger sannsynligvis sammen både med Bankens forretningsvirksomhet og Bankens støttende aktiviteter i lokalsamfunnet. Gaver, donasjoner og sponsorater i lokalsamfunnet er viktig for Banken og for folk som bor i Hedmark. SpareBank 1 Østlandet mener at videreføringen av denne virksomheten vil være positivt for Banken når det gjelder kundelojalitet i Hedmark. Likeledes er SpareBank 1 et sterkt merkenavn nasjonalt og i Oslo- og Akershusregionen, selv om den kombinerte markedsandelen for SpareBank 1-bankene i hovedstadsregionen er lavere. Banken mener at merkebevissthet vil bli en vesentlig fordel når Banken prøver å vinne markedsandeler i denne regionen. Banken planlegger ikke å gjøre store endringer i filialnettet sitt, i motsetning til flere av hovedkonkurrentene på Østlandet. Banken legger vekt på en kombinasjon av digital og relasjonell bankvirksomhet, med sterk lokal tilstedeværelse, og mener dette bidrar til å skille Banken fra hovedkonkurrentene. Lokal tilstedeværelse vil være en viktig del av Bankens vekststrategi i tiden fremover. Til slutt mener SpareBank 1 Østlandet at kundeutbyttet vil bli en viktig faktor når Banken ønsker å vinne markedsandeler, spesielt i boliglånsmarkedet (en beskrivelse av kundeutbytte finnes i punkt 6.5.1). SpareBank 1 Østlandet er den eneste Banken som for øyeblikket tilbyr kundeutbytte i sitt markedsområde. Det anses ikke trolig at noen av bankens hovedkonkurrenter vil kunne tilby kundeutbytte da deres kapitalstruktur ikke gir mulighet for dette, slik at kundeutbyttet forvetes å være et varig konkurransefortrinn.

12.4.5 *Inntekts- og marginutvikling*

Netto renteinntekter er Bankens største inntektskilde. Banken fastsetter sine utlåns- og innskuddsrenter etter eget skjønn. NIBOR er direkte eller indirekte knyttet til disse rentene og Banken overvåker nøye markedsrenter og konkurrentenes prissetting, og justerer bankenes utlåns- og innskuddsrenter i samsvar med dette slik at banken fremstår som konkurransedyktig til enhver tid. NIBOR er direkte knyttet til Bankens eksterne finansiering og rentebærende verdipapirer i Bankens likviditetsportefølje. Mer informasjon om utviklingen i Bankens rentemarginer finnes i punkt 12.3.1.1 og 6.6.4.

Marginene på utlåns- og innskuddsrenter i Sparebanken Hedmark før fusjonen med B1OA har variert over tid. Marginene på lån til personkunder som ble holdt på tidligere Sparebanken Hedmarks balanse mot utgangen av 2016, var ca. 30 basispunkter høyere enn marginene på lån til personkunder på B1OAs balanse. Lån som var blitt overført fra de to bankene til SpareBank 1 Boligkreditt AS, hadde liknende marginer, noe som gjenspeilet at disse lånene hadde nokså lik risikoprofil. Marginene på utlån til bedrifter i tidligere Sparebanken Hedmark var ca. 20 basispunkter høyere enn utlån til bedrifter i B1OA ved utgangen av 2016. Marginene på innskudd fra personkunder i tidligere Sparebanken Hedmark lå rundt 35 basispunkter høyere enn i Bank 1 i 4. kvartal 2016, mens marginene på innskudd fra bedriftskunder var på liknende nivå. Forskjellene i marginer gjenspeiler en kombinasjon av flere faktorer, herunder at de to bankene har drevet virksomhet i forskjellige markeder med andre konkurransebetingelser og andre kjennetegn på lånemassen, men også andre retningslinjer for prissetting i bankene. Etter bankene fusjonerte sine IT-systemer i 2017 så følges marginutviklingen per region, og

[47] Kantar TNS, Posisjonsundersøkelse, 2015

marginbildet viser til stor grad fremdeles at Banken i Innlandet har til dels høyere rentemarginer enn i Hovedstadsregionen.

Samlet sett er det fortsatt sterk konkurranse om boliglån i det norske markedet. Mot slutten av 2016 hevet de fleste bankene rentene som følge av en økning i NIBOR. Økningen i NIBOR i første halvår 2018 ble ikke gjenspeilet i rentehevninger fra bankene. Etter Norges Bank hevet styringsrenten i september 2018 har de fleste norske bankene, herunder også SpareBank 1 Østlandet, varslet renteøkninger på både utlån og innskudd. Renteendringene vil få effekt gjennom 4. kvartal 2018 og forventes å øke rentemarginene noe, gitt at Nibor holder seg konstant.

B1OA har historisk sett operert med lavere rentemarginer enn den tidligere Sparebanken Hedmark. Likevel klarte B1OA å oppnå lignende egenkapitalavkastning. En viktig årsak til var at en større del av B1OAs inntekter skrev seg fra provisjonsinntekter enn hva som var tilfelle for tidligere Sparebanken Hedmark. Provisjonsinntekter har typisk skrevet seg fra salg av forsikringsprodukter, aksjefond og eiendomsmeglingstjenester. Etter fusjonen har SpareBank 1 Østlandet fokusert sterkt på å dele kunnskap og beste praksis internt med målom å øke provisjonsinntektene som en andel av totalinntektene for den fusjonerte Banken.

12.4.6 *Utvikling i driftskostnader*

Utvikling i driftskostnadene vil påvirke driftsresultatet for SpareBank 1 Østlandet.

SpareBank 1 Østlandet hadde en kostnadsprosent på 59,0 % i 2017 sammenlignet med 49,5 % i 2016. Hvis en engangseffekt fra en endring i pensjonsordningen ikke innregnes. ville kostnadsprosenten ha vært 60,7 % i 2016. På proforma-basis for 2016 – medregnet B1OA gjennom hele året – ville kostnadsprosenten ha vært 62,1 %. De viktigste driftskostnadene er knyttet til bemanning og IT. Mer informasjon om driftskostnader finnes i punkt 12.3.1.3 og 12.6.

Konsernets kostnadsprosent er noe høyere enn sammenliknbare konsern[48]. Selv om Konsernet mener at tallet kan være nyttig for å måle kostnadseffektivitet, sikter ikke Konsernet seg inn på en bestemt kostnadsprosent. En viktig grunn til dette er knyttet til Konsernets inntektssammensetning. En vesentlig andel av Konsernets inntjening skriver seg fra eiendomsomsetning og regnskapstjenester gjennom datterselskaper. Begge disse tjenestene er kostnadsintensive, med høye kostnadsprosenter. Samtidig krever de begrenset kapital, noe som betyr at de kan være lønnsomme for Konsernet tross høye kostnadsprosenter i selskapene.

I tillegg er Bankens filialnett omfattende sammenliknet med mange av konkurrentene. Filialstruktur er sannsynligvis mer kostnadsintensiv sammenliknet med en forretningsmodell der Banken hadde hatt flere folk i sentraliserte kundesentre (Banken driver dog også kundesentre for person- og bedriftskunder). SpareBank 1 Østlandet planlegger ikke å redusere antallet filialer i vesentlig grad. Å være en lokal forretningspartner er en bærende del av Bankens strategi, se også punkt 12.4.4. Dette betyr ikke at Banken ikke kan velge å stenge visse filialkontorer fra tid til annen når dette anses som forretningsmessig nødvendig.

Tross en høy kostnadsbase i forhold til inntekt er utviklingen i driftskostnadene en viktig finansiell faktor for Banken. Bemanning og IT vil fortsatt være viktige kostnadsdrivere. Det har vært sterkt fokus på kostnadseffektivitet i Morbanken etter fusjonen. Sammenslåingen av tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA har medført synergieffekter til en verdi på omlag NOK 75 millioner årlig. Banken har derfor uttalt en ambisjon om at driftskostnadene for 2018 skal være 5 % lavere sammenlignet med 2017 (pro-forma morbank – dvs som om B1OA var innfusjonert for hele 2017).

12.4.7 *Tap på utlån og porteføljekvalitet*

Den største finansielle risikoeksponeringen i Banken er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor Banken. Styret gjennomgår og godkjenner årlig Bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglementer for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres Bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til porteføljer, bransjer og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Banken bruker statistiske modeller som grunnlag for beregning

[48] For eksempel SpareBank 1 Nord-Norge, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 SR-Bank og Sparebanken Sør.

av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Banken etterstreber riktig prising av kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet. Styret vurderer kredittrisikoen i Banken som lav til moderat ved utgangen av 2017.

Geografisk sett er Bankens utlån konsentrert i Hedmark, Oslo, Akershus og Oppland. De tre førstnevnte av disse fylkene utgjør en vesentlig del av utlånsporteføljen (ca. 90 % per 30. september 2018).

Med hensyn til sektoreksponering går rundt tre firedeler av Bankens utlån til personkunder, hvorav mesteparten er boliglån. Gjennomsnittlig belåningsgrad for boliglån på balansen til SpareBank 1 Østlandet er ca. 64 % per 30. september 2018. Innbefattet boliglån overført til SpareBank 1 Boligkreditt var gjennomsnittlig belåningsgrad ca. 58 %. Med virkning fra 1. januar 2017 innførte norske myndigheter nye reguleringer for lån til boligformål. Disse omfattet strengere begrensninger på belåningsgrad og samlet gjeldsgrad, samt stresstesting av renteøkninger. Bankene fikk en fleksibilitetskvote, der 10 prosent av nye innvilgede lån kunne avvike fra de nye forskriftene (8 prosent for boliglån i Oslo). SpareBank 1 Østlandet ligger for øyeblikket godt innenfor disse grensene i sine boligutlån. Historisk har norske banker opplevd svært lave tap på boliglån. Blant annet henger dette sammen med at låntaker hefter personlig for sin gjeld. Dessuten er arbeidsledighetstrygden relativt høy, slik at låntakere enklere kan betjene boliglånene sine også når de mister jobben.

Av ca. 25 % i lån til bedriftskunder utgjør ca halvparten næringseiendom. Den vektede belåningsgraden for næringseiendomslån var ca. 56 % per 30. september 2017.[49] Ca. 41 % av utlån til næringseiendom var i Oslo, 25 % i Hedmark og 16 % i Akershus. Eksponeringen for øvrig var spredt over forskjellige fylker i Norge. Gjennomsnittlig størrelse på næringseiendomslån var NOK 35 millioner. Porteføljen var spredt over forskjellige typer fast eiendom. Ca. 37 % var klassifisert som kontorer, 27 % som butikkbygg og 18 % som industri-/lager-/logistikkbygg. Resten var hoteller (11 %) og utleieeiendommer (7 %). For næringseiendomsporteføljen er underliggende leieinntekter en viktig faktor for å forklare hva Banken er eksponert mot. Leietakerbasen er spredt over et bredt spekter av sektorer. Ca. 20 prosent av leieinntektene stammer fra leietakere i butikksektoren, 16 prosent i hoteller og restauranter, og 20 prosent i offentlige og sosiale tjenester og offentlig sektor. Resten er spredt over et bredt spekter av sektorer, der ingen enkelt sektor står for mer enn 5 prosent av leieinntektene. Restløpetid på leiekontrakter er også en viktig faktor ved vurdering av total eksponering. Mer enn 50 prosent av leiekontraktene som ligger bak eksponering for næringseiendom, har en restløpetid på mer enn 5 år.

En av de største eksponeringene i bedriftsmarkedet er mot primærnæringene. Disse lånene er primært lån til bønder, med sikkerhet i eiendom og maskiner. Banken har historisk sett opplevd lave tap på utlån til primærnæringene, på linje med tap på boliglån. Dette skyldes at norsk landbruk er svært subsidiert og beskyttet av vesentlige importtollbarrierer, noe som gjør bøndene mindre eksponert for globale landbrukspriser. Norsk landbrukspolitikk har vært stabil over tid, uavhengig av hvilke politisk parter som har sittet med makten.

De siste årene har SpareBank 1 Østlandet opplevd lave tap, både i tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA. Problemlån har også vært lave. I punkt 12.3.3 finnes det mer informasjon om tap og misligholdte lån for Banken. De siste perioders tapsnivåer og problemlån anses å være særskilt lave i et historisk perspektiv. Selv om Banken ikke forventer vesentlige endringer i tapsprosentene på utlån fremover så er vil vesentlige endringer i makro- og/eller finansmarkedene kunne medføre økte tap og nivå på problemlån.

12.4.8 *Teknologiske fremskritt*

Den globale finansbransjen er vesentlig påvirket av teknologiske endringer. Flere dagligbanktjenester utføres elektronisk på nettet eller på mobilen. Likeledes møter bankbransjen konkurranse fra selskaper i andre bransjer. Det norske bankvesenet var blant de første i verden til å ta i bruk digitale løsninger.[50] Banken var den første i Europa som lanserte en nettbank, i 1996[51]. I dag benytter ni av ti personkunder i SpareBank 1 Østlandet seg av Internett- eller mobilbanktjenester for sin banktransaksjoner. Ca. 23 % av personkundene bruker bank på mobil

[49] Kilde: Senter for kredittanalyse, Stavanger. Visse lån klassifisert som næringseiendom i bankens egen statistikk, kan ikke klassifisere som sådan i CfCs analyse, selv om forskjellen sannsynligvis vil være liten.
[50] Norges Bank, tale av visesentralbanksjef Jon Nicolaisen 9. juni 2016, «Digitale utfordringer i betalingssystemet».
[51] http://e24.no/naeringsliv/europas-mest-fremsynte-mann/1477438and Hamar Arbeiderblad, 1. oktober 1996.

fremfor bank på nett.[52] Disse tallene er på linje med norske banker i sin alminnelighet[53]. Banken har sin IT-utvikling i samarbeidet i SpareBank 1-alliansen for å ligge i tet når det gjelder digital bankvirksomhet.

I 2018 ble det reviderte betalingstjenestedirektivet (PSD2) gjennomført. Dette er en betydelig utfordring for alle banker, herunder SpareBank 1 Østlandet. PSD2 åpner opp det europeiske markedet for betalingssystemer. Flere utenlandske konkurrenter forventes å ville dra fordel av direktivet i det norske markedet. Det er verdt å merke seg at selskaper utenfor bankbransjen som ønsker å bruke PSD2 for å få tilgang til kundeinformasjon fra bankene, også må følge norsk finanslovgivning og ha tillatelse fra regulerende myndigheter for aktuelle tjenester.

Som en direkte konsekvens av denne utfordringen har over 100 norske banker samarbeidet for å danne et nytt mobilbetalingssystem - Vipps. I Vipps ligger både mobil betalingsapplikasjon, identifiseringstjenster og betalingsinfrastruktur gjennom fusjonering av tidligere Vipps, Bank ID og Bank Axept (VBB AS). SpareBank 1 Alliansen er nest største eier i VBB med en eierandel på 22,04 % prosent (DNB eier 44,09 % prosent, allianseløse banker og Eika Alliansen det resterende). Nye Vipps vil bli godt rustet til å takle konkurranse på mobilbetalingssystemer fra store nordiske og internasjonale markedsdeltakere. Selskapet planlegger å utvikle og levere enkle og sikre tjenester til lavest mulig kostnad. Vipps har også internasjonale ambisjoner da tjenestene som leveres både betjeningsmessig og kostnadsmessig anses å være ledende.

12.5 Utvalgte balanseposter per 30. september 2018 og 2017 og 31. desember 2017, 2016 og 2015

	Nimånedersperiode avsluttet		År avsluttet		
	30. september		31. desember		
Mill. kroner	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
EIENDELER	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Kontanter og fordringer på sentralbanker	288	658	673	761	264
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 057	1 712	1 808	1 335	864
Utlån til og fordringer på kunder	97 896	88 565	90 098	82 537	43 526
Sertifikater og obligasjoner	14 242	8 838	8 883	9 776	6 133
Finansielle derivater	377	578	582	810	455
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	606	456	495	747	294
Investering i tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet	3 998	3 680	3 929	3 618	3 386
Virksomhet og anleggsmidler holdt for salg	0	5	0	5	0
Eiendom, anlegg og utstyr	544	580	578	587	341
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	402	362	366	371	211
Eiendel ved utsatt skatt	0	0	0	0	0
Andre eiendeler	907	878	910	695	497
Sum eiendeler	**121 319**	**106 312**	**108 321**	**101 242**	**55 971**
GJELD					
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	2 191	1 438	2 286	1 654	660
Innskudd fra og gjeld til kunder	70 251	65 268	65 985	63 070	33 458
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	32 358	24 077	23 686	21 937	11 576
Finansielle derivater	442	305	307	349	320
Forpliktelser ved periodeskatt	396	282	358	247	167
Forpliktelse ved utsatt skatt	136	106	122	118	65

[52] Interne tall for utgangen a mars 2017.
[53] TNS Gallup, Dagligbankundersøkelsen, 2016https://www.finansnorge.no/aktuelt/sporreundersokelser/dagligbankundersokelsen1/dagligbankundersokelsen-2016/resultatene-fra-dagligbankundersokelsen-2016/

Annen gjeld og balanseført forpliktelse	670	640	541	556	510
Ansvarlig lånekapital	1 102	1 205	1 706	1 203	496
Sum gjeld	**107 546**	**93 321**	**94 990**	**89 135**	**47 253**
EGENKAPITAL					
Egenkapitalbevis	5 359	5 359	5 359	5 310	3 987
Overkursfond	547	547	547	520	0
Utjevningsfond	2 406	1 884	1 584	974	503
Utbytte	0	0	424	148	0
Grunnfondskapital	3 826	3 509	3 432	3 313	3 019
Annen innskutt egenkapital	166	172	165	0	0
Gavefond	17	24	20	33	50
Fond for urealiserte gevinster	263	257	281	134	135
Kundeutbytte	0	0	204	0	
Hybridkapital	400	400	400	400	0
Renter hybridkapital	- 40	- 26	- 30	0	0
Annen egenkapital	734	811	883	1 229	1 023
Ikke-kontrollerende eierinteresser	94	53	62	47	0
Sum egenkapital	**13 773**	**12 991**	**13 331**	**12 107**	**8 718**
Sum gjeld og egenkapital	**121 319**	**106 312**	**108 321**	**101 242**	**55 971**

12.5.1 *Utvalgte eiendeler*

12.5.1.1 Utlån til og fordringer på kunder

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		**År avsluttet 31. desember**		
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Brutto utlån til og fordringer på kunder	98 259	88 945	90 460	82 945	43 779
Vekst i perioden(%)	8,6 %	7,2 %	9,1 %	89,5 %	9,6 %
Utlån fordelt på fordringstype					
Leiefinansieringsavtaler (finansiell lease)	3 626	3 195	3 365	2 854	2 490
Kasse-/drifts- og brukskreditter	10 627	11 198	11 057	13 417	10 940
Byggelån	2 110	1 865	1 824	1 491	847
Nedbetalingslån	81 896	72 687	74 215	65 017	29 412
Opptjente renter, ufordelt 2015-2016	0	0	0	165	90
Leiefinansieringsavtaler (finansiell lease) (%)	*3,7 %*	*3,6 %*	*3,7 %*	*3,4 %*	*5,7 %*
Kasse-/drifts- og brukskreditter (%)	*10,8 %*	*12,6 %*	*12,2 %*	*16,2 %*	*25,0 %*
Byggelån (%)	*2,1 %*	*2,1 %*	*2,0 %*	*1,8 %*	*1,9 %*
Nedbetalingslån (%)	*83,3 %*	*81,7 %*	*82,0 %*	*78,4 %*	*67,2 %*
Opptjente renter, ufordelt (%)	*0,0 %*	*0,0 %*	*0,0 %*	*0,2 %*	*0,2 %*
Utlån fordelt på markeder					
Lønnstakere	63 917	57 511	58 872	53 421	24 289
Næring	33 813	31 184	31 293	29 331	19 287
Offentlig	529	251	295	193	203
Lønnstakere (%)	*65,0 %*	*64,7 %*	*65,1 %*	*64,4 %*	*55,5 %*
Næring (%)	*34,4 %*	*35,1 %*	*34,6 %*	*35,4 %*	*44,1 %*
Offentlig (%)	*0,5 %*	*0,3 %*	*0,3 %*	*0,2 %*	*0,5 %*

Brutto utlån fordelt på risikogruppe					
Lav risiko	–	–	67 707	63 046	26 901
Middels risiko	–	–	18 988	16 282	13 957
Høy risiko	–	–	3 197	3 068	2 398
Mislighold	–	–	569	549	522
Lav risiko (%)	–	–	*74,8 %*	*76,0 %*	*61,4 %*
Middels risiko (%)	–	–	*21,0 %*	*19,6 %*	*31,9 %*
Høy risiko (%)	–	–	*3,5 %*	*3,7 %*	*5,5 %*
Mislighold (%)	–	–	*0,6 %*	*0,7 %*	*1,2 %*

Samlede brutto utlån fordelt på sektor og bransje					
Lønnstakere	63 917	57 511	58 872	53 421	24 289
Offentlig	529	251	295	193	203
Primærnæringer	4 425	4 793	4 179	4 428	3 970
Trebearbeidende industri	1 022	19	946	218	292
Annen industri	1 354	1 113	1 030	801	777
Bygg og anlegg	4 733	3 066	3 923	1 684	1 417
Kraft- og vannforsyning	363	435	427	407	374
Varehandel	1 290	1 377	1 316	1 332	1 128
Hotell- og restaurantdrift	614	499	505	476	181
Eiendomsdrift	13 874	14 439	12 860	14 157	7 722
Forretningsmessig tjenesteyting	4 497	3 773	4 368	4 356	2 365
Transport og kommunikasjon	1 641	1 507	1 730	1 287	1 041
Andre	0	164	8	187	21
Lønnstakere (%)	*65,0 %*	*64,7 %*	*65,1 %*	*64,4 %*	*55,5 %*
Offentlig (%)	*0,5 %*	*0,3 %*	*0,3 %*	*0,2 %*	*0,5 %*
Primærnæringer (%)	*4,5 %*	*5,4 %*	*4,6 %*	*5,3 %*	*9,1 %*
Trebearbeidende industri (%)	*1,0 %*	*0,0 %*	*1,0 %*	*0,3 %*	*0,7 %*
Annen industri (%)	*1,4 %*	*1,3 %*	*1,1 %*	*1,0 %*	*1,8 %*
Bygg og anlegg (%)	*4,8 %*	*3,4 %*	*4,3 %*	*2,0 %*	*3,2 %*
Kraft og vannforsyning (%)	*0,4 %*	*0,5 %*	*0,5 %*	*0,5 %*	*0,9 %*
Varehandel (%)	*1,3 %*	*1,5 %*	*1,5 %*	*1,6 %*	*2,6 %*
Hotell- og restaurantdrift (%)	*0,6 %*	*0,6 %*	*0,6 %*	*0,6 %*	*0,4 %*
Eiendomsdrift (%)	*14,1 %*	*16,2 %*	*14,2 %*	*17,1 %*	*17,6 %*
Forretningsmessig tjenesteyting (%)	*4,6 %*	*4,2 %*	*4,8 %*	*5,3 %*	*5,4 %*
Transport og kommunikasjon (%)	*1,7 %*	*1,7 %*	*1,9 %*	*1,6 %*	*2,4 %*
Øvrig næring (%)	*0,0 %*	*0,2 %*	*0,0 %*	*0,2 %*	*0,0 %*

Brutto utlån fordelt på geografiske områder					
Hedmark	–	–	32 705	30 167	27 479
Oppland	–	–	5 751	4 980	4 361
Akershus	–	–	19 364	16 867	4 111
Oslo	–	–	25 247	25 982	3 563
Landet for øvrig	–	–	7 068	4 709	4 108
Utlandet	–	–	317	159	69
Opptjente renter, ufordelt	–	–	8	81	88
Hedmark (%)	–	–	*36,2 %*	*36,4 %*	*62,8 %*
Oppland (%)	–	–	*6,4 %*	*6,0 %*	*10,0 %*
Akershus (%)	–	–	*21,4 %*	*20,3 %*	*9,4 %*
Oslo (%)	–	–	*27,9 %*	*31,3 %*	*8,1 %*
Landet for øvrig (%)	–	–	*7,8 %*	*5,7 %*	*9,4 %*
Utlandet (%)	–	–	*0,4 %*	*0,2 %*	*0,2 %*
Opptjente renter, ufordelt (%)	–	–	*0,0 %*	*0,1 %*	*0,2 %*

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum engasjementer til kunder	**108 528**	**99 163**	**100 554**	**92 437**	**49 525**
Garantirammer og ubenyttede bevilgninger	10 269	10 218	10 094	9 492	5 746
Brutto utlån til og fordringer på kunder	**98 259**	**88 945**	**90 460**	**82 945**	**43 779**
Sum nedskrivninger	363	380	363	408	253
Utlån til og fordringer på kunder	**97.896**	**88 565**	**90 098**	**82 537**	**43 527**
Lån overført til kredittforetak	**39 984**	**37 974**	**39 075**	**36 505**	**17 361**

Brutto utlån til og fordringer på kunder er Konsernets utestående, rentebærende utlånsportefølje. Porteføljen er en blanding av forskjellige typer lån, for eksempel leiefinansieringsavtaler, kasse-/drifts- og brukskreditt, byggelån og nedbetalingslån til Konsernets kunder bestående av personkunder, bedriftskunder og offentlig sektor.

Sum brutto utlån utgjorde NOK 98 259 millioner per 30. september 2018 hvorav NOK 63 917 millioner var utlån til personkunder og NOK 34 342 millioner var utlån til bedriftskunder. De tre største eksponeringene mot utlån til bedriftskunder per 30. september 2018 med hensyn til sektorer var næringseiendom (14,1 prosent av totale brutto utlån), bygg/anlegg (4,8 prosent) og primærnæringer (4,5 prosent). Størsteparten av utlånsmassen (83,3 prosent) besto av nedbetalingslån.

For å gjenspeile risikoen i den utestående utlånsporteføljen har Konsernet per 30. september 2018 foretatt nedskrivninger på NOK 363 millioner, noe som gir netto utlån til og fordringer fra kunder på NOK 97 986 millioner. I tillegg til den utestående utlånsporteføljen har Konsernet innvilget garantirammer og ubenyttede bevilgninger på NOK 10 269 millioner per 30. september 2018, noe som innebærer totale engasjementer til kunder på NOK 108 528 millioner.

Bankens brutto utlån til og fordringer på kunder, ekskl. lån overført til kredittforetak, for året som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016, 2015, økte med henholdsvis 9,1 prosent, 89,5 prosent og 9,6 prosent. Dette tilsvarte en økning på henholdsvis NOK 7 515 millioner, NOK 39 166 millioner og NOK 3 843 millioner for de samme periodene. Utlånstallene ble vesentlig påvirket av konsolideringen av B1OAs balanse fra andre kvartal 2016, noe som forvansker sammenlikninger med tidligere perioder i Morbanken. Det er nødvendig å se på tallene for utlånsvekst for tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA for å måle underliggende utlånsvekst. Mer informasjon om samlet utlånsvekst finnes i punkt 12.3.2.1.

Konsernets utlån til personkunder økte med 8,6 % i årets tre første kvartaler i 2018, mot 7,7 % i årets tre første kvartaler i 2017. Konsernets utlån til bedriftskunder økte med 8,7 % i årets tre første kvartaler i 2018, mot 6,5 % i årets tre første kvartaler i 2017.

Vesentlige forskjeller i eksponering på sektorer innenfor bedriftssegmentet gjør det mer relevant å se på absolutte i stedet for relative (prosentvise) endringer i utlånsvekst. I fire sektorer er andel utlån om lag fem prosent eller høyere. Utlån til den største sektoren, næringseiendom/eiendomsdrift, ble fra tredje kvartal 2017 til tredje kvartal 2018 redusert med NOK 565 millioner, fra NOK 14 439 millioner til NOK 13 874 millioner. Utlån til den nest største sektoren, bygg og anlegg, økte i samme periode med NOK 1 667 millioner, fra NOK 3 066 millioner til NOK 4 733 millioner. Utlån til forretningsmessig tjenesteyting økte i samme periode med NOK 724, fra NOK 3 773 millioner til NOK 4 497 millioner. Utlån til den siste av de fire store sektorene innenfor bedriftssegmentet, primærnæringene, ble i samme periode redusert med NOK 368 millioner, fra NOK 4 793 millioner til NOK 4 425 millioner.

Konsernet finansierer delvis utlånsveksten ved å overføre (selge) deler av den utestående utlånsporteføljen til SpareBank 1s felleseide kredittforetak. Overførte lån til kredittforetakene utgjorde per 30. september 2018 NOK 39 984 millioner. Hensyntatt dette var Konsernets justerte utestående utlånsportefølje (inkludert lån overført til kredittforetak) NOK 137 790 millioner per 30. september 2018. Ovennevnte finansieringsmekanisme forklares nærmere i punkt 12.7.1.4. Hvis lån overført til kredittforetak innregnes, utgjorde utlån til personkunder 74,3 prosent av totale utlån per 30. september 2018.

12.5.1.2 Likvide eiendeler

Likvide eiendeler er finansielle eiendeler som sertifikater og obligasjoner, kontanter og fordringer på sentralbanker og kredittinstitusjoner eller likvide egenkapitalinteresser. De utgjør del av Konsernets likviditetsportefølje, som er et viktig verktøy i Konsernets løpende likviditetsstyring. Ovennevnte portefølje dekker myndighetspålagt likviditetsbufferkrav. Dette forklares nærmere i punkt 12.7.2.

Sertifikater og obligasjoner

	Nimånedersperiode avsluttet		År avsluttet		
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	30. september		31. desember		
Virkelig verdi over resultatet	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum sertifikater og obligasjoner	14 242	8 837	8 883	9 776	6 133
Vekst (%)	60,3 %	-9,6 %	-9,1 %	59,2 %	52,7 %
Fordeling på utstedersektor					
Stat	54	56	56	57	159
Annen offentlig utsteder	2 408	1 390	1 210	2 356	1 080
Finansielle foretak	11 647	7 264	7 615	7 245	4 686
Ikke-finansielle foretak	133	128	2	118	207
Stat (%)	*0,4 %*	*0,6 %*	*0,6 %*	*0,6 %*	*2,6 %*
Annen offentlig utsteder (%)	*16,9 %*	*15,7 %*	*13,6 %*	*24,1 %*	*17,6 %*
Finansielle foretak (%)	*81,8 %*	*82,2 %*	*85,7 %*	*74,1 %*	*76,4 %*
Ikke-finansielle foretak (%)	*0,9 %*	*1,4 %*	*0,0%*	*1,2 %*	*3,4 %*

Sertifikater og obligasjoner utgjorde NOK 14 242 millioner per 30. september 2018 og besto hovedsakelig av investering i motparter med høy kredittkvalitet. Beholdningsøkningen hittil i år i 2018 skyldes for det vesentligste at det like før balansedagen ble tatt opp et Euro-innlån på EUR 300 millioner som delvis var plassert i rentepapirer per 30. september 2018.

Beholdningen av sertifikater og obligasjoner utgjorde NOK 8 837 millioner i 2017 sammenliknet med henholdsvis NOK 9 776 millioner og NOK 6 133 millioner i 2016 og 2015. Økningen i 2016 kom hovedsakelig av at B1OA ble konsolidert i balansen. (Merk at de sammenslåtte tallene for Tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA ikke kan legges sammen til NOK 9 776 millioner som følge av konserninterne lån). Reduksjonen i 2017 skyldes samkjørte likviditetsoperasjoner i de fusjonerte bankene og dertil tilpasninger til likviditetskrav. Økningen i 2015 gjenspeiler i høy grad justeringer i porteføljen på grunn av en potensiell endring i likviditetskravene fra Finanstilsynet.

Andre likvide eiendeler

	Nimånedersperiode avsluttet		År avsluttet		
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	30. september		31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum andre likvide eiendeler	2 952	2 825	2 975	2 841	1 422
Vekst (%)	-0,8 %	-0,6 %	4,7 %	99,8 %	-14,4 %
Fordeling på type					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	288	658	673	759	264
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 057	1 712	1 808	1 335	864
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	606	456	495	747	294
Kontanter og fordringer på sentralbanker (%)	*9,8 %*	*23,3 %*	*22,6 %*	*26,7 %*	*18,6 %*
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner (%)	*69,7 %*	*60,6 %*	*60,8 %*	*47,0 %*	*60,8 %*
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser (%)	*20,5 %*	*16,1 %*	*16,6 %*	*26,3 %*	*20,7 %*

Andre likvide eiendeler utgjorde NOK 2 952 millioner per 30. september 2018, hvorav rundt 9,8 prosent besto av kontanter og fordringer på sentralbanker, 69,7 prosent besto av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner

og resten besto av andre poster. Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner består for det vesentligste av lån til felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper i SpareBank 1-alliansen.

Totale andre likvide eiendeler økte med henholdsvis 4,7 prosent og 99,8 prosent for årene som ble avsluttet 31. desember 2017 og 2016 – tilsvarende en økning på henholdsvis NOK 134 millioner og NOK 1 419 millioner. Mesteparten av økningen i 2016 kom som følge av at B1OA ble konsolidert i balansen.

12.5.1.3 Investering i datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollert virksomhet og andre selskaper

Investering i datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollert virksomhet og andre selskaper består hovedsakelig av Konsernets ikke-kontrollerende eierinteresser i SpareBank 1 Gruppen AS, relatert felleskontrollert virksomhet, samt heleide datterselskaper innen eiendomsomsetning, leasing og regnskapstjenester. Mer informasjon om Konsernets eierinteresser finnes i punkt 6.2.

Investering i tilknyttede selskaper, felleskontrollert virksomhet og andre selskaper økte med henholdsvis 1,4 prosent, 18,6 prosent og 11,1 prosent for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015. Dette tilsvarte en økning på henholdsvis NOK 59 millioner, NOK 685 millioner og NOK 368 millioner. Investeringer i datterselskaper (i morbank) for årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015 var henholdsvis NOK 1 370 millioner, NOK 3 842 millioner og NOK 859 millioner. Store endringer skyldes at B1OA ble reklassifisert fra tilknyttet selskap til datterselskap i 2016 og deretter innfusjonert i Banken i 2017.

En beskrivelse av Bankens investeringer per 3. kvartal 2018 og for regnskapsårene avsluttet 2015, 2016 og 2017 finnes i punkt 6.8.

12.5.2 *Annen gjeld og egenkapital*

12.5.2.1 Innskudd fra og gjeld til kunder

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Innskuddsprosent					
Innskudd fra og gjeld til kunder	70 251	65 268	65 985	63 070	33 458
Vekst i perioden (%)	6,5 %	3,5 %	4,6 %	88,5 %	7,7 %
Sektor og bransje					
Lønnstakere	40 814	37 975	38 682	38 443	20 396
Offentlig	4 583	4 752	4 329	4 699	4 126
Primærnæringer	905	1 121	874	950	921
Trebearbeidende industri	264	5	266	107	104
Øvrig næring	706	744	826	782	503
Bygg og anlegg	1 567	1 284	1 602	1 092	806
Kraft- og vannforsyning	102	176	139	262	124
Varehandel	1 502	1 265	1 388	1 417	882
Hotell- og restaurantdrift	272	246	267	247	131
Eiendomsdrift	4 337	4 150	3 549	3 794	1 487
Forretningsmessig tjenesteyting	14 353	12 188	12 965	10 071	3 706
Transport og kommunikasjon	846	602	1 013	422	268
Øvrig virksomhet	0	762	84	784	4
Lønnstakere (%)	*58,1 %*	*58,2 %*	*58,6 %*	*61,0 %*	*61,0 %*
Offentlig (%)	*6,5 %*	*7,3 %*	*6,6 %*	*7,5 %*	*12,3 %*
Primærnæringer (%)	*1,3 %*	*1,7 %*	*1,3 %*	*1,5 %*	*2,8 %*
Trebearbeidende industri (%)	*0,4 %*	*0,0 %*	*0,4 %*	*0,2 %*	*0,3 %*
Øvrig næring (%)	*1,0 %*	*1,1 %*	*1,3 %*	*1,2 %*	*1,5 %*
Bygg og anlegg (%)	*2,2 %*	*2,0 %*	*2,4 %*	*1,7 %*	*2,4 %*
Kraft og vannforsyning (%)	*0,1 %*	*0,3 %*	*0,2 %*	*0,4 %*	*0,4 %*
Varehandel (%)	*2,1 %*	*1,9 %*	*2,1 %*	*2,3 %*	*2,6 %*
Hotell- og restaurantdrift (%)	*0,4 %*	*0,4 %*	*0,4 %*	*0,4 %*	*0,4 %*
Eiendomsdrift (%)	*6,2 %*	*6,4 %*	*5,4 %*	*6,0 %*	*4,4 %*
Forretningsmessig tjenesteyting (%)	*20,4 %*	*18,7 %*	*19,6 %*	*16,0 %*	*11,1 %*

Transport og kommunikasjon (%)	*1,2 %*	*0,9 %*	*1,5 %*	*0,7 %*	*0,8 %*
Øvrig virksomhet (%)	*0,0 %*	*1,2 %*	*0,1 %*	*1,2 %*	*0,0 %*
Geografisk område					
Hedmark	–	–	31 542	30 265	27 635
Oppland	–	–	1 394	1 043	1 002
Akershus	–	–	8 487	7 477	1 393
Oslo	–	–	19 147	19 047	1 818
Landet for øvrig	–	–	4 222	4 690	1 177
Utlandet	–	–	1 193	515	433
Opptjente renter	–	–	0	34	0
Hedmark (%)	–	–	*47,8 %*	*48,0 %*	*82,6 %*
Oppland (%)	–	–	*2,1 %*	*1,7 %*	*3,0 %*
Akershus (%)	–	–	*12,9 %*	*11,9 %*	*4,2 %*
Oslo (%)	–	–	*29,0 %*	*30,2 %*	*5,4 %*
Landet for øvrig (%)	–	–	*6,4 %*	*7,4 %*	*3,5 %*
Utlandet (%)	–	–	*1,8 %*	*0,8 %*	*1,3 %*

Innskudd fra og forpliktelser til kunder generelt består av kontantbeholdninger på bruks- og sparekontoer samt andre kontoer som Konsernet innehar på vegne av sine kunder. Det er en integrert del av Konsernets finansiering som beskrives nærmere i punkt 12.7.1.

Samlede innskudd utgjorde NOK 70 251 millioner per 30. september 2018, hvorav 58,1 prosent var innskudd fra personkunder, og 41,9 prosent var innskudd fra bedriftskunder. De tre største sektorene innenfor innskudd fra bedriftskunder var forretningsmessig tjenesteyting (20,4 prosent av totale innskudd), offentlig sektor (6,5 prosent) og næringseiendom/eiendomsdrift (6,2 prosent). Ca. 37 prosent av innskuddene fra forretningsmessig tjenesteyting er innskudd fra fagforeningene, en viktig finansieringskilde for Konsernet.

Innskudd fra og forpliktelser til kunder økte med 4,6 prosent, 88,5 prosent og 7,7 prosent på årlig basis i henholdsvis 2017, 2016 og, 2015, tilsvarende en økning på henholdsvis NOK 2 915 millioner, 29 612 millioner og NOK 2 388 millioner. Som med utlånstallene forvansker konsolideringen av B1OAs balanse fra andre kvartal 2016 sammenlikninger med tidligere perioder. For å måle innskuddsutviklingen i 2016 sammenliknet med året før er det nødvendig å se på hvordan innskudd har utviklet seg separat i tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA.

Mesteparten av innskuddene per 31. desember 2017 skrev seg fra kunder i Hedmark og Oslo (henholdsvis 47,8 prosent og 29,0 prosent). Den geografiske sammensetningen av Konsernets innskudd endret seg vesentlig med konsolideringen av B1OAs balanse i andre kvartal 2016. Ved utgangen av 2015 kom 82,6 prosent av Konsernets innskudd fra kunder i Hedmark.

12.5.2.2 Andre forpliktelser

	Nimånedersperiode avsluttet			**År avsluttet**	
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**30. september**			**31.desember**	
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Andre forpliktelser	35 651	26 720	27 678	24 794	12 733
Vekst i perioden (%)	28,8 %	7,8 %	11,6 %	94,7 %	25,8 %
Verdipapirtype					
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	2 191	1 438	2 286	1 654	660
Sertifikatgjeld	0	0	0	0	501
Obligasjonsgjeld	32 358	24 077	23 686	21 937	11 076
Ansvarlig lånekapital	1 102	1 205	1 706	1 203	496
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner (%)	6,1 %	*5,4 %*	*8,3 %*	*6,7 %*	*5,2 %*
Sertifikatgjeld (%)	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	3,9 %
Obligasjonsgjeld (%)	90,8 %	90,1 %	85,6 %	88,5 %	87,0 %
Ansvarlig lånekapital (%)	3,1 %	4,5 %	6,2 %	4,9 %	3,9 %

Andre forpliktelser består av innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner, og forpliktelser som oppstår ved utstedelse av verdipapirer som sertifikatbasert gjeld, obligasjonsgjeld og ansvarlig lånekapital. Sammen med innskudd fra kunder representerer andre forpliktelser en viktig del av Konsernets finansiering, noe som er beskrevet nærmere i punkt 12.7.1.

Andre forpliktelser utgjorde NOK 35 651 millioner per 30. september 2018, hvorav mesteparten var obligasjonsgjeld (90,8 prosent). Konsernet hadde NOK 1 102 millioner i ansvarlig lånekapital, som teller som myndighetspålagt kapital. Sistnevnte forklares nærmere i kapittel 15.

Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner utgjorde NOK 2 191 per 30. september 2018, hvorav mesteparten var gjeld til kredittinstitusjoner med avtalt løpetid (87,7 %), spesifisert under avsnitt 12.7.1.2. Økningen fra NOK 1 438 millioner til NOK 2 191 millioner skyldes for det vesentligste opptak av ett nytt lån fra Nordic Investment Bank (NIB) på NOK 750 millioner.

Konsernet har ikke utstedt sertifikatgjeld siden 2015.

Økningen i senior usikret obligasjonsgjeld fra 2015 til 2016 på NOK 10 861 millioner skjedde på grunn av konsolideringen i andre kvartal 2016 av senior usikret gjeld utstedt av B1OA. I løpet av 2016 utstedte Konsernet gjeld for NOK 3 877 millioner, mens NOK 3 345 millioner i utestående gjeld kom til forfall. I løpet av 2017 utstedte Konsernet senior usikret gjeld til NOK 5 764 millioner. I samme periode forfalt senior usikrede gjeld verdt NOK 3 203 millioner. I løpet av de tre første kvartalene av 2018 utstedte Banken senior usikret gjeld tilsvarende NOK 12 241 millioner. Av dette ble NOK 2 800 millioner tatt opp i den norske markedet, mens EUR 982 millioner ble utstedt under Bankens EMTN-program. Mer informasjon finnes i punkt 12.7.1.2.

Økningen i ansvarlig lånekapital i 2016 skyldtes i høy grad konsolidering av ansvarlig lånekapital utstedt av B1OA i Konsernets balanse.

12.5.2.3 Egenkapital

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Egenkapital	13 773	12 991	13 331	12 107	8 718
Vekst, siste 12 mnd (%)	6,0 %	10,3 %	10,1 %	38,9 %	14,3 %
Egenkapitaltype					
Egenkapitalbevis	5 359	5 359	5 359	5 310	3 987
Overkursfond	547	547	547	520	0
Utjevningsfond	2 406	1 869	1 584	974	503
Grunnfondskapital	3 826	3 509	3 432	3 313	3 019
Annen innskutt egenkapital	166	165	165		
Gavefond	17	24	20	33	50
Fond for urealiserte gevinster	263	257	281	134	135
Hybridkapital	400	400	400	400	0
Renter hybridkapital	-40	-26	-30		
Kundeutbytte	0	0	204		
Utbytte	0	0	424	148	0
Annen egenkapital	734	833	883	1 228	1 023
Minoritetsinteresser	94	53	62	47	0

Total egenkapital består av egenkapitalbeviskapital, grunnfondskapital og hybridkapital. Denne strukturen er unik for sparebanker. Mengden egenkapital holdt på balansen er svært viktig for Konsernet basert på krav fastsatt av norske og internasjonale myndigheter. Egenkapitalstrukturen og tilhørende kapitalkrav beskrives nærmere i kapittel 15.

Frem til oppkjøpet og konsolideringen av B1OA i 2. kvartal 2016 skyldtes endringer i Konsernets egenkapital hovedsakelig tilbakeholdte overskudd. Av økningen i egenkapital fra 2015 til 2016 på NOK 3 389 millioner skyldtes NOK 1 843 millioner ny egenkapital utstedt til tidligere eierne av B1OA i forbindelse med oppkjøpet av

de resterende aksjene i B1OA. Ytterligere NOK 1 100 var som følge av resultatene for regnskapsåret 2016. Dessuten økte egenkapitalen med NOK 400 millioner fra 2015 til 2016 som følge av reklassifiseringen av hybridkapital i B1OA fra gjeld til egenkapital, på grunn av regnskapsregler.

Endringen i egenkapital i Konsernet fra 2016 til 2017 på NOK 1 224 millioner skyldes for det vesentligste tilbakeholdt resultat etter skatt på NOK 1 263, herav avsatt utbytte og kundeutbytte på henholdsvis NOK 424 millioner og NOK 204 millioner.

Hittil i år, per 30. september 2018, er endringen i egenkapitalen på NOK 442 millioner. Endringen kan for det vesentligste forklares med foreløpig totalresultat i perioden på NOK 1.050 fratrukket utbetalt utbytte til egenkapitalbeviseiere på NOK 424 millioner og utbetalt kundeutbytte på NOK 204 millioner.

Total egenkapital utgjorde NOK 13 773 millioner per 30. september 2018 og besto av NOK 8 312 millioner i eierandelskapital (balanselinjene egenkapitalbevis, overkursfond og utjevningsfond), NOK 3 992 millioner i grunnfondskapital (balanselinjene grunnfondskapital og annen innskutt egenkapital), NOK 1 014 millioner i annen egenkapital (balanselinjene gavefond, fond for urealiserte gevinster og annen egenkapital), NOK 360 millioner i hybridkapital (balanselinjene hybridkapital og renter hybridkapital) og NOK 94 millioner i minoritetsinteresser (balanselinjen ikke-kontrollerende eierinteresser). Det er viktig å merke seg at hybridkapital er en form for forpliktelse som oppstår som følge av utstedelse av verdipapirer som teller som egenkapital og dermed også myndighetspålagt kapital. Sistnevnte forklares nærmere i kapittel 15.

12.6 Driftsresultater

12.6.1 *Definisjon av utvalgte regnskapslinjer fra resultatregnskapet*

Netto renteinntekter:
Netto renteinntekter er summen av totale renteinntekter generert av Bankens rentebærende eiendeler fratrukket rentekostnader generert av Bankens rentebærende forpliktelser.

Netto provisjons- og andre inntekter:
Netto provisjons- og andre inntekter er summen av inntekter generert gjennom tilleggstjenester som Banken yter, for eksempel verdipapirhandel, betalingsoverføringer, eiendomsmegling, garantitjenester, forsikringstjenester, regnskapstjenester og leiefinansieringstjenester, fratrukket provisjonskostnader som banken har i relasjon til sa samme tjenestene. Det er også verdt å merke seg at provisjonsinntekter fra lån overført til kredittforetak klassifiseres som netto provisjons- og andre inntekter

Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser:
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser består av «verdiendring på renteinstrumenter», «verdiendring på derivater/sikring», «sum netto inntekter fra egenkapitalinstrumenter tilgjengelig for salg», «netto inntekt fra valutahandel» og «netto inntekt fra eierinteresser». Det er verdt å merke seg at sistnevnte representerer inntekter fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet, for eksempel flere SpareBank 1 Gruppen-selskaper, som regnskapsføres i samsvar med egenkapitalmetoden (IFRS 10 og IFRS 11).

Personalkostnader:
Personalkostnader er alle utgifter i forbindelse med Bankens personale, herunder lønn, arbeidsgiveravgift, pensjonskostnader, sosiale kostnader, opplæring og andre frynsegoder.

Avskrivninger:
Avskrivninger er pengeverdien av den underliggende verdiforringelsen av Bankens «bygninger, tomter og annen fast eiendom», «driftsløsøre, inventar og verktøy» og «immaterielle eiendeler».

Andre driftskostnader:
Andre driftskostnader er et paraplybegrep for andre kostnader generert av Bankens ordinære drift, for eksempel eksterne tjenester, databehandling, IT-maskinvare, IT-programvare, markedsføring, formueskatt og leie.

Tap på utlån og garantier:
Tap på lån og garantier består av endring i avsetning til tap, konstaterte tap i perioden og periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap.

Skattekostnad:
Skattekostnad består av Bankens kostnader til betalbar resultatskatt og endring i utsatt skatt.

12.6.2 *Perioden hittil i år avsluttet 30. september 2018 sammenliknet med samme periode i 2017*

Mill. kroner	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)
Renteinntekter	2 519	2 419	100	4,1 %
Rentekostnader	989	964	24	2,5 %
Netto renteinntekter	**1 530**	**1 454**	**76**	**5,2 %**
Provisjonsinntekter	913	885	28	3,2 %
Provisjonskostnader	73	75	-3	-3,7 %
Andre driftsinntekter	132	140	-7	-5,2 %
Netto provisjons- og andre inntekter	**973**	**949**	**24**	**2,5 %**
Utbytte	13	11	2	18,2 %
Netto resultat fra eierinteresser	141	118	23	19,8 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	131	6	125	2 235,6 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**284**	**134**	**150**	**112,0 %**
Sum netto inntekter	**2 787**	**2 537**	**250**	**9,8 %**
Personalkostnader	764	702	62	8,8 %
Avskrivninger	79	62	18	28,7 %
Andre driftskostnader	531	584	-53	-9,0 %
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	**1 375**	**1 348**	**27**	**2,0 %**
Resultat før tap på utlån og garantier	**1 412**	**1 190**	**223**	**18,7 %**
Tap på utlån og garantier (kostnad, negativt tall = netto tilbakeføring)	24	-7	30	469,1 %
Resultat før skatt	**1 388**	**1 196**	**192**	**16,1 %**
Skattekostnad	297	270	26	9,8 %
Resultat for regnskapsperioden	**1 092**	**926**	**166**	**17,9 %**

Tabellen nedenfor viser bidraget fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet til Konsernets resultat etter skatt per, og for perioden hittil i år avsluttet, 30. september 2018 og 2017:

Mill. kroner	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)
Resultat etter skatt i morbanken	1 194	826	368	44,6 %
Mottatt utbytte fra datterselskaper/ tilknyttede selskaper	-368	-243	-125	51,4 %
Resultatandeler fra:				
SpareBank 1 Gruppen AS	120	137	-17	-12,4 %
Bank 1 Oslo Akershus AS (til og med 1.kvt. 2017)	0	119	-119	-100,0 %
SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt AS	4	-33	37	112,1 %

EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	13	15	-3	-14,7 %
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus – Konsern	4	-1	5	500,0 %
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	107	91	16	17,1 %
SpareBank 1 Østlandet VIT – Konsern	-3	1	-4	-400,0 %
SpareBank 1 Kredittkort AS	20	12	8	64,4 %
SpareBank 1 Betaling AS	-8	3	-11	-366,7 %
Øvrige konsernposter	9	1	8	821,0 %
Resultat etter skatt for Konsernet	1 092	926	166	17,9 %

12.6.2.1 Netto renteinntekter

Mill. kroner	Nimånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Renteinntekter				
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	29	35	- 5	-15,5 %
Renter av utlån til og fordringer på kunder	2 324	2 171	153	7,0 %
Renter av sertifikater og obligasjoner	119	133	- 14	-10,7 %
Andre renteinntekter og lignende inntekter	47	80	- 33	-41,4 %
Renteinntekter	2 519	2 419	99	4,1 %
Rentekostnader				
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	25	27	- 1	-4,6 %
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	450	433	17	3,8 %
Renter på utstedte verdipapirer	451	415	35	8,5 %
Renter på ansvarlig lånekapital	30	28	2	6,3 %
Avgifter til bankenes sikringsfond	32	30	2	6,6 %
Andre rentekostnader og liknende kostnader	1	30	- 29	-95,9 %
Sum rentekostnader	989	964	25	2,6 %
Sum netto renteinntekter	**1 530**	**1 454**	**76**	**5,2 %**

Netto renteinntekter utgjorde NOK 1 530 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, sammenliknet med NOK 1 454 millioner i samme periode i 2017.

Inklusive provisjonsinntekter fra lån og kreditter overført til deleide kredittforetak (inntektsføres som provisjoner) på totalt 276 millioner kroner, ble samlet netto renteinntekter NOK 1 806 millioner kroner for perioden som ble avsluttet 30. september 2018. I perioden som ble avsluttet 30. september 2017 ble provisjonsinntekter fra lån og kreditter overført til deleide kredittforetak NOK 267 millioner og samlet netto renteinntekt NOK 1 721 millioner.

Utlånsmarginen hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, inklusive boliglån i kredittforetaket, utgjorde 1,66 prosent for personmarkedet og 2,52 prosent for bedriftsmarkedet i Morbanken, sammenliknet med 1,88 prosent for personmarkedet og 2,52 prosent for bedriftsmarkedet i samme periode i 2017. Innskuddsmarginen og netto rentemargin hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, var henholdsvis 0,16 prosent og 1,82 prosent for personmarkedet, samt 0,26 prosent og 2,78 prosent for bedriftsmarkedet. I samme periode i 2017 var innskuddsmarginen og netto rentemargin henholdsvis 0,10 prosent og 1,98 prosent for personmarkedet, samt 0,15 prosent og 2,88 prosent for bedriftsmarkedet.

Økningen i netto renteinntekter skyldtes hovedsakelig økt utlånsvolum og økte innskuddsmarginer, mens reduserte utlånsmarginer trakk i motsatt retning. Endringer i andre renteinntekter og lignende inntekter skyldes hovedsakelig svingninger i renteinntekter fra derivater. Renter på utstedt verdipapirgjeld har økt hovedsakelig som følge av økt innlånsvolum.

12.6.2.2 Netto provisjons- og andre inntekter

Mill. kroner	Nimånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Netto Provisjonsinntekter				
Betalingsformidling	103	99	4	3,5 %
Fonds- og forsikringsprovisjon	146	145	1	0,4 %
Provisjon fra kredittforetak	276	267	9	3,3 %
Provisjonsinntekter fra kredittkort	50	46	4	8,1 %
Eiendomsmegling	246	227	19	8,3 %
Regnskapstjenester	121	116	5	4,6 %
Øvrige inntekter	31	48	- 17	-35,2 %
Sum netto provisjons- og andre inntekter	**973**	**949**	**24**	**2,5 %**

Samlet netto provisjons- og andre inntekter utgjorde NOK 973 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, sammenliknet med NOK 949 millioner i samme periode i 2017.

Alle postene med unntak av øvrige inntekter viser en økning fra samme periode i fjor. De største økningene finner vi i inntekter fra eiendomsmegling som økte med NOK 19 millioner fra NOK 227 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 246 millioner i samme periode i 2018 og provisjon fra kredittforetak som økte med NOK 9 millioner fra NOK 267 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 276 millioner i samme periode i 2018. Øvrige inntekter ble redusert fra NOK 48 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 31 millioner i samme periode i 2018.

Økte inntekter innenfor eiendomsmegling og regnskapstjenester skyldes hovedsakelig økt aktivitet og omsetning. Videre inngår omsetningen i The VIT AS i regnskapstjenester fra 16. mai 2018, Inntekter fra betalingsformidling øker med NOK 4 millioner.

12.6.2.3 Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Mill. kroner	Nimånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Verdiendring på renteinstrumenter	131	35	96	274,3 %
Verdiendring på derivater/sikring	-59	-54	-5	-9,3 %
Netto inntekter fra egenkapitalinstrumenter	38	3	35	1 166,7 %
Netto resultat fra eierinteresser	141	118	23	19,5 %
Netto resultat fra valutahandel	33	32	1	3,1 %
Sum netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**284**	**134**	**150**	**112,0 %**

Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser var NOK 284 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, sammenliknet med NOK 134 millioner i samme periode i 2017.

Verdiendring på renteinstrumenter og derivater/sikring består for det vesentligste av netto verdiendring på kjøpte rentepapirer inklusiv sikringsderivater, netto verdiendring på verdipapirgjeld inklusiv sikringsderivater og netto resultat ved realisasjon av andre derivater. Netto verdiendring på kjøpte rentepapirer inklusiv sikring var negativ med NOK 6 millioner per 3. kvartal 2018, mot positiv med NOK 48 per 3. kvartal 2017. Negativ resultatbidragsendring på NOK 54 skyldes generell spreadinngang i 2017 mot uvesentlige spreadendringer i

2018. Netto verdiendring på verdipapirgjeld inklusiv sikring var positiv med NOK 9 millioner per 3. kvartal 2018, mot negativ med NOK 78 i samme periode året før. Verdipapirgjeld var hovedsakelig klassifisert til virkelig verdi over resultatet i 2017, og grunnet moderat spreadinngang var verdiendringen vesentlig og negativ. Etter overgang fra IAS 39 til IFRS 9 1.1.2018 er verdipapirgjeld hovedsakelig klassifisert til amortisert kost, med påfølgende uvesentlig verdijustering per 30. september 2018. Dette forklarer en positiv periodeendring for verdipapirgjeld inklusiv sikring på NOK 87. I tillegg inneholder resultatet per 3. kvartal 2018 en engangsgevinst på NOK 59 knyttet til realisasjon av en tilbakekjøpsrett på aksjer i SpareBank 1 Axept AS og SpareBank 1 ID AS, selskaper med underliggende verdier i BankAxept AS og BankID Norge som ble realisert ved fusjon med Vipps AS i juli 2018.

Resultat fra eierinteresser, hovedsakelig resultatandeler fra SpareBank 1 Gruppen AS og andre selskaper i Alliansen, utgjorde NOK 141 millioner. Resultatandeler fra de samme selskapene var til sammenligning NOK 118 millioner i samme periode i 2017. Endringen på NOK 23 millioner er en nettostørrelse som inkluderer både økte og reduserte resultatandeler. Størst endring kan henføres til samlet resultat fra selskapene SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS, med til sammen NOK 37 millioner. Se avsnitt 12.6.2 for oversikt over resultatbidrag fra øvrige tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet.

Netto inntekter fra andre egenkapitalinstrumenter ble NOK 38 millioner, mot NOK 3 millioner samme periode året før. Netto inntekter fra egenkapitalinteresser består av utbytteinntekter på NOK 13 millioner, hvorav utbytte fra Totens Sparebank var på NOK 12 millioner. Utbytteinntekter var omtrent på samme nivå, NOK 11 millioner, tilsvarende periode i 2017. Endringen på NOK 35 millioner skyldes hovedsakelig at urealiserte verdiendring på egenkapitalinstrumenter etter overgang til IFRS 9 1.1.2018 føres over ordinært resultat, mens urealiserte verdiendringene i 2017 (under IAS 39) ble ført over utvidet resultat. I 2018 er netto verdiendring på egenkapitalinstrumenter per 3. kvartal NOK 25 millioner. I samme periode i 2017 var det resultatført et netto tap ved realisasjon av egenkapitalinstrumenter på NOK 7 millioner.

12.6.2.4 Personalkostnader

Mill. kroner	Nimånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Personalkostnader				
Lønn	563	536	27	5,0 %
Arbeidsgiveravgift	109	108	2	1,4 %
Pensjonskostnader	52	1	52	6071,5 %
Sosiale kostnader	39	57	- 18	-31,2 %
Sum personalkostnader	**764**	**702**	**62**	**8,8 %**
Antall ansatte				
Gjennomsnittlig antall ansatte	1 187	1 140	47	4,1 %
Antall årsverk	1 146	1 102	44	4,0 %
Antall ansatte	1 210	1 154	56	4,9 %

Personalkostnadene steg til NOK 764 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018 fra NOK 702 millioner i samme periode i 2017. Hovedgrunnen til økte personalkostnader var økt bemanning i datterselskaper, mens bemanningen i Morbanken er redusert som følge av sluttføring av fusjonen siste år.

B1OA avsluttet sin ytelsespensjonsordning 1. januar 2017, og dette medførte en gevinst som reduserte driftskostnadene med NOK 53 millioner i 2017. En ny beregning av pensjonskostnadene for 2016 førte til en kostnad på NOK 12 millioner i tidligere Sparebanken Hedmark i 2017. Videre er kostnader i forbindelse med fusjonen- og børsnoteringen redusert fra NOK 65 millioner for nimånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 til 3 mill. kroner for nimånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018. Av dette var henholdsvis NOK 11 millioner og NOK 0 millioner knyttet til sluttvederlag.

12.6.2.5 Avskrivninger

Avskrivningene var på NOK 79 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018. Dette er en økning på 28,7 prosent fra NOK 62 millioner i tilsvarende periode i fjor. Avskrivningene består hovedsakelig av avskrivning i tråd med underliggende avskrivningsplan av bygninger, tomter og annen fast eiendom samt driftsløsøre, inventar og IT-systemer og andre immaterielle eiendeler. Økningene fra samme periode i fjor er knyttet både til økte avskrivninger som følge av økte investeringer, men også som følge av nedskrivninger av IT-systemer som ble avviklet i forbindelse med fusjonen med B1OA, samt nedskrivninger i forbindelse med avviklingen av et IT-system i EiendomsMegler 1-Alliansen.

12.6.2.6 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader var på NOK 531 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018. Dette er en reduksjon på 9,0 prosent fra tilsvarende periode i 2017 hvor andre driftskostnader var på NOK 584 millioner. Driftskostnadene besto i hovedsak av IT-relaterte kostnader, eksterne tjenester, leie og markedsføring. Reduksjonen fra fjoråret er hovedsakelig knyttet til synnergieffektene fra fusjonen, samt at Banken i 2017 hadde betydelige kostnader knyttet til teknisk fusjonering av IT-systemene sine og gjennomførte børsnotering, mens økte kostnader i bankens datterselskaper trekker i motsatt retning.

Hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018 er det kostnadsført NOK 6 millioner i fusjonskostnader. Fusjonen anses sluttført i sin helhet og det forventes ikke å påløpe ytterligere kostnader knyttet til fusjonen mellom tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA.

12.6.2.7 Tap på utlån og garantier

Hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018 bokførte Konsernet tap på utlån NOK 24 millioner, mens konsernet hadde en netto inntektsføring på tap på NOK 7 millioner få samme tid i 2017. Endringene i tap skyldtes hovedsakelig at ponsernet i nimånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 hadde en netto tilbakeføring av gruppevise nedskrivninger på NOK 24 millioner. Gruppevise nedskrivninger etter IAS 39 har fra 1. januar 2018 blitt erstattet med ny tapsmodell etter IFRS 9. Det vises til note 43 i årsrapporten for 2017 for en beskrivelse av den nye tapsmodellen.

Nivåene på tap anses som svært lave i historisk sammenheng og ikke representative for et langsiktig nivå for forventet tap gjennom en konjunktursyklus. De lave tapsnivåene reflekterer god konjunkturutvikling i Norge og i regionen, samt god lønnsomhet i det regionale næringslivet. I tillegg har banken en forsiktig utlånspraksis med streng kredittpolicy, slik at kredittrisikoen i banken skal kunne karakteriseres som lav til middels risiko.

12.6.2.8 Skattekostnad

Skattekostnaden var NOK 297 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, opp fra NOK 270 millioner i samme periode i 2017, dvs en økning på NOK 27 millioner. Økningen skyldtes hovedsakelig et høyere overskudd før skatt for perioden som ble avsluttet 30. september 2018.

12.6.3 *Tremånedersperioden avsluttet 30. september 2018 sammenliknet med samme periode i 2017*

	Tremånedersperiode avsluttet			
Mill. kroner	**30. september**			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)	(urevidert)
Renteinntekter	864	809	55	6,8 %
Rentekostnader	340	310	30	9,6 %
Netto renteinntekter	**524**	**498**	**25**	**5,1 %**
Provisjonsinntekter	299	311	- 12	-3,8 %
Provisjonskostnader	23	27	- 5	-16,8 %

Andre driftsinntekter	40	42	- 2	-4,6 %
Netto provisjons- og andre inntekter	**316**	**325**	**- 9**	**-2,8 %**
Utbytte	0	0	0	-
Netto resultat fra eierinteresser	58	82	- 24	-29,6 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	32	19	14	74,0 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**90**	**100**	**- 10**	**-10,0 %**
Sum netto inntekter	**930**	**923**	**6**	**0,7 %**
Personalkostnader	259	233	26	11,3 %
Avskrivninger	24	21	4	17,6 %
Andre driftskostnader	173	179	- 6	-3,2 %
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	**457**	**433**	**24**	**5,6 %**
Resultat før tap på utlån og garantier	**473**	**491**	**- 18**	**-3,7 %**
Tap på utlån og garantier	12	14	- 3	-17,7 %
Resultat før skatt	**461**	**476**	**- 15**	**-3,2 %**
Skattekostnad	99	99	0	-0,3 %
Resultat for regnskapsperioden	**362**	**377**	**- 15**	**-4,0 %**

Tabellen nedenfor viser bidraget fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet til Konsernets resultat etter skatt for tremånedersperioden avsluttet 30. september 2018 og 2017:

Mill. kroner	**Tremånedersperiode avsluttet 30. september**			
	2018 (urevidert)	**2017** (urevidert)	**Δ** (urevidert)	**% endring** (urevidert)
Resultat etter skatt i morbanken	263	263	0	0,0 %
Mottatt utbytte fra datterselskaper/ tilknyttede selskaper	0	0	0	–
Resultatandeler fra:				
SpareBank 1 Gruppen AS	45	51	-6	-11,8 %
Bank 1 Oslo Akershus AS	0	0	0	-
SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt AS	9	10	-1	-10,0 %
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	4	5	-1	-20,0 %
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus – Konsern	0	-4	4	100,0 %
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	34	29	5	17,2 %
SpareBank 1 Østlandet VIT – Konsern	-1	-2	1	50,0 %
SpareBank 1 Kredittkort AS	7	4	3	75,0 %
SpareBank 1 Betaling AS	-2	18	-20	-111,1 %
Øvrige konsernposter	2	5	-3	-60,0 %
Resultat etter skatt for Konsernet	362	377	-16	-4,2 %

12.6.3.1 Netto renteinntekter

Mill. kroner	Tremånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Renteinntekter				
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	11	10	1	14,9 %
Renter av utlån til og fordringer på kunder	803	737	66	8,9 %
Renter av sertifikater og obligasjoner	44	31	13	39,8 %
Andre renteinntekter og lignende inntekter	6	31	- 25	-81,2 %
Renteinntekter	864	809	55	6,8 %
Rentekostnader				
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	10	6	4	59,2 %
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	156	146	10	6,6 %
Renter på utstedte verdipapirer	154	139	15	11,1 %
Renter på ansvarlig lånekapital	9	9	0	2,3 %
Avgifter til bankenes sikringsfond	11	10	1	6,6 %
Andre rentekostnader og liknende kostnader	0	0	0	62,0 %
Sum rentekostnader	340	310	30	9,6 %
Sum netto renteinntekter	**524**	**498**	**25**	**5,1 %**

Netto renteinntekter utgjorde NOK 524 millioner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018, sammenliknet med NOK 498 millioner i samme periode i 2017.

Inklusive provisjonsinntekter fra lån og kreditter overført til deleide kredittforetak (inntektsføres som provisjoner) på totalt 82 millioner kroner, ble samlet netto renteinntekter NOK 606 millioner kroner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018. I tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 ble provisjonsinntekter fra lån og kreditter overført til deleide kredittforetak NOK 100 millioner og samlet netto renteinntekt NOK 598 millioner.

Utlånsmarginen for tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2018, inklusiv boliglån i kredittforetaket, utgjorde 1,62 prosent for personmarkedet og 2,53 prosent for bedriftsmarkedet i Morbanken, sammenliknet med 1,92 prosent for personmarkedet og 2,76 prosent for bedriftsmarkedet i samme periode i 2017. Innskuddsmarginen og netto rentemargin for tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2018, var henholdsvis 0,20 prosent og 1,82 prosent for personmarkedet, samt 0,26 prosent og 2,79 prosent for bedriftsmarkedet. I samme periode i 2017 var innskuddsmarginen og netto rentemargin henholdsvis minus 0,05 prosent og 1,87 prosent for personmarkedet, samt 0,09 prosent og 2,85 prosent for bedriftsmarkedet.

Økningen i netto renteinntekter skyldtes hovedsakelig økt utlånsvolum og økte innskuddsmarginer, mens reduserte utlånsmarginer trakk i motsatt retning. Deler av det som i 2017 ble klassifisert som provisjonsinntekter fra betalingsformidling, har i 2018-regnskapet endret klassifisering til Renter av utlån til og fordringer på kunder. Dersom disse inntektene hadde vært klassifisert likt i 2017 som i 2018, så ville økningen i renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner vært NOK 9 millioner høyere enn det som følger av tabellen over. Endringer i andre renteinntekter og lignende inntekter skyldes i hovedsak svingninger i renteinntekter fra derivater. Renter på utstedt verdipapirgjeld har økt hovedsakelig som følge av økt innlånsvolum.

12.6.3.2 Netto provisjons- og andre inntekter

Mill. kroner	Tremånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Netto Provisjonsinntekter				
Betalingsformidling	40	47	- 7	-14,7 %
Fonds- og forsikringsprovisjon	48	50	- 1	-2,9 %
Provisjon fra kredittforetak	82	100	- 19	-18,5 %
Provisjonsinntekter fra kredittkort	16	16	0	1,8 %
Eiendomsmegling	84	73	11	14,4 %
Regnskapstjenester	38	29	10	33,2 %
Øvrige inntekter	8	10	- 2	-20,6 %
Sum netto provisjons- og andre inntekter	**316**	**325**	**- 10**	**-2,9 %**

Samlet netto provisjons- og andre inntekter utgjorde NOK 316 millioner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018, sammenliknet med NOK 325 millioner i samme periode i 2017.

Provisjonsinntekter fra kredittkort, eiendomsmegling og regnskapstjenester viste en økning fra samme periode i fjor, mens resterende poster viste en nedgang. De største økningene finner vi i inntekter fra eiendomsmegling som økte med NOK 11 millioner fra NOK 73 millioner for termånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 84 millioner i samme periode i 2018 og regnskapstjenester som økte med NOK 10 millioner fra NOK 29 millioner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 38 millioner i samme periode i 2018. Økte inntekter innenfor eiendomsmegling og regnskapstjenester skyldes hovedsakelig økt aktivitet og omsetning. Videre inngår omsetningen i The VIT AS i regnskapstjenester fra 16. mai 2018,

Den største nedgangen i provisjonsinntekter fra finner vi i provisjon fra kredittforetak som ble redusert fra NOK 100 millioner i tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 82 millioner i samme periode i 2018, samt i inntekter fra betalingsformidling som ble redusert fra NOK 47 millioner i tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 til NOK 40 millioner i samme periode i 2018. Nedgangen i inntekter fra betalingsformidling skyldes hovedsakelig at deler av de inntektene som i 2017 ble klassifisert som inntekter fra betalingsformidling i 2018 har endret klassifisering til renteinntekter (ref. pkt 12.6.3.1).

12.6.3.3 Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Mill. kroner	Tremånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Verdiendring på renteinstrumenter	89	29	60	206,9 %
Verdiendring på derivater/sikring	-90	-21	-69	328,6 %
Netto inntekter fra egenkapitalinstrumenter	19	-1	20	2000,0 %
Netto resultat fra eierinteresser	58	81	-23	-28,4 %
Netto resultat fra valutahandel	14	12	2	16,7 %
Sum netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**90**	**100**	**-10**	**-10,0 %**

Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser ble NOK 90 millioner i tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018 og NOK 100 millioner i samme periode i 2017.

Verdiendring på renteinstrumenter og derivater/sikring består for det vesentligste av netto verdiendring på kjøpte rentepapirer inklusiv sikringsderivater og netto verdiendring på verdipapirgjeld inklusiv sikringsderivater. Inklusiv sikring var det ingen vesentlige netto verdiendringer for verken kjøpte rentepapirer eller verdipapirgjeld i tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018. Det samme gjelder tilsvarende periode i 2017.

Resultatet fra eierinteresser, hovedsakelig SpareBank 1 Gruppen AS og andre selskaper i Alliansen, ble NOK 58 millioner, mot NOK 81 millioner i samme periode i 2017. Det vises til avsnitt 12.6.3 for samlet oversikt over resultatbidrag fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet.

Netto inntekter fra andre egenkapitalinstrumenter, NOK 19 millioner, i 3. kvartal 2018 består for det vesentligste av urealiserte verdiendring på aksjer i Visa Inc og egenkapitalbevis i Totens Sparebank. Grunnet ulik klassifisering av egenkapitalinstrumenter under IAS 39 enn under IFRS 9 (jf avsnitt 12.6.2.3), ble det ikke innregnet urealiserte verdiendringer over ordinært resultat i 3. kvartal 2017.

12.6.3.4 Personalkostnader

Mill. kroner	Tremånedersperiode avsluttet 30. september			
	2018	**2017**	**Δ**	**% endring**
Personalkostnader				
Lønn	190	166	24	14,3 %
Arbeidsgiveravgift	38	37	2	4,5 %
Pensjonskostnader	18	16	2	13,7 %
Sosiale kostnader	12	14	- 1	-10,3 %
Sum personalkostnader	**259**	**233**	**26**	**11,3 %**
Antall ansatte				
Gjennomsnittlig antall ansatte	1 195	1 150	45	3,9 %
Antall årsverk	1 146	1 102	44	4,0 %
Antall ansatte	1 210	1 154	56	4,9 %

Sum personalkostnader steg til NOK 259 millioner hittil i år for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018 fra NOK 233 millioner i samme periode i 2017. Hovedgrunnen til økte personalkostnader var økt bemanning i datterselskaper, mens bemanningen i Morbanken er redusert som følge av sluttføring av fusjonen siste år.

I tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2017 påløp det NOK 16 millioner i fusjonskostnader, hvorav NOK 0 millioner var knyttet til sluttvederlag.

12.6.3.5 Avskrivninger

Avskrivningene var på NOK 24 millioner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018. Dette er en økning på 17,6 prosent fra NOK 21 millioner i tilsvarende periode i fjor. Avskrivningene består hovedsakelig av avskrivning i tråd med underliggende avskrivningsplan av bygninger, tomter og annen fast eiendom samt driftsløsøre, inventar og IT-systemer og andre immaterielle eiendeler. Økningene fra samme periode i fjor er knyttet både til økte avskrivninger som følge av økte investeringer, men også som følge av nedskrivninger i forbindelse med avviklingen av et IT-system i EiendomsMegler 1-Alliansen.

12.6.3.6 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader var på NOK 173 millioner for tremånedersperioden som ble avsluttet 30. september 2018. Dette er en reduksjon på 3,2 prosent fra tilsvarende periode i 2017 hvor andre driftskostnader var på NOK 179 millioner. Driftskostnadene besto i hovedsak av IT-relaterte kostnader, eksterne tjenester, leie og markedsføring. Reduksjonen fra fjoråret er hovedsakelig knyttet til synnergieffektene fra fusjonen, samt at Banken i 2017 hadde betydelige kostnader knyttet til teknisk fusjonering av IT-systemene, mens økte kostnader i bankens datterselskaper i 2018 trekker i motsatt retning.

For tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2018 er det kostnadsført NOK 1 millioner i fusjonskostnader. Fusjonen anses sluttført i sin helhet og det forventes ikke å påløpe ytterligere kostnader knyttet til fusjonen mellom tidligere Sparebanken Hedmark og B1OA.

12.6.3.7 Tap på utlån og garantier

For tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2018 bokførte Konsernet tap på utlån NOK 12 millioner, mot NOK 14 millioner for tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2017. Gruppevise nedskrivninger etter IAS 39 har fra 1. januar 2018 blitt erstattet med ny tapsmodell etter IFRS 9. Det vises til note 43 i årsrapporten for 2017 for en beskrivelse av den nye tapsmodellen.

Nivåene på tap anses som svært lave i historisk sammenheng og ikke representative for et langsiktig nivå for forventet tap gjennom en konjunktursyklus. De lave tapsnivåene reflekterer god konjunkturutvikling i Norge og i regionen, samt god lønnsomhet i det regionale næringslivet. I tillegg har banken en forsiktig utlånspraksis med streng kredittpolicy, slik at kredittrisikoen i banken skal kunne karakteriseres som lav til middels risiko.

12.6.3.8 Skattekostnad

Skattekostnaden var NOK 99 millioner for tremåneders perioden som ble avsluttet 30. september 2018, og var med det uforandret fra tremåndeders periode som ble avsluttet 30. september 2017 hvor skattekostnaden også utgjorde NOK 99 millioner.

12.6.4 *År avsluttet 31. desember 2017 sammenliknet med år avsluttet 31. desember 2016*

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember 2017** (revidert)	**2016** (revidert)	**Δ** (urevidert)	**% endring** (urevidert)
Renteinntekter	3 238	2 494	744	29,8 %
Rentekostnader	1 282	1 004	278	27,7 %
Netto renteinntekter	**1 956**	**1 490**	**466**	**31,3 %**
Provisjonsinntekter	1 197	830	367	44,2 %
Provisjonskostnader	102	71	31	43,7 %
Andre driftsinntekter	168	180	-12	-6,7 %
Netto provisjons- og andre inntekter	**1 263**	**939**	**3224**	**34,5 %**
Utbytte	11	46	-35	-76,1 %
Netto resultat fra eierinteresser	194	236	-42	-17,8 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	72	-62	134	216,1 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**277**	**220**	**57**	**25,9 %**
Sum netto inntekter	**3 496**	**2 649**	**847**	**32,0 %**
Personalkostnader	1 010	573	437	76,3 %
Avskrivninger	84	65	19	29,2 %
Andre driftskostnader	804	565	239	42,3 %
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	**1 898**	**1 203**	**695**	**57,8 %**
Resultat før tap på utlån og garantier	1 598	1 446	152	10,5 %
Tap på utlån og garantier	-20	75	-95	-126,7 %
Resultat før skatt	**1 618**	**1 371**	**247**	**18,0 %**
Skattekostnad	356	271	85	31,4 %
Resultat for regnskapsperioden	**1 263**	**1 100**	**163**	**14,8 %**

Tabellen nedenfor viser bidraget fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet til Konsernets resultat etter skatt for årene avsluttet, 31. desember 2017 og 2016:

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2017 (revidert)	**2016** (revidert)	**Δ** (urevidert)	**% endring** (urevidert)
Resultat etter skatt i morbanken	1 102	964	138	14,3 %
Mottatt utbytte fra datterselskaper/ tilknyttede selskaper	-266	-389	123	31,6 %
Resultatandeler fra:				
SpareBank 1 Gruppen AS	222	192	30	15,6 %
Bank 1 Oslo Akershus AS (1. kvartal 2017)	119	250	-131	-52,4 %
SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt AS	-43	-23	-20	-87,0 %
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	10	14	-4	-28,6 %
EiendomMegler 1 Oslo Akershus AS –konsern	-12	2	-14	-700,0 %
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	118	86	32	37,2 %
Sparebank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	-3	2	-5	-250,0 %
SpareBank 1 Kredittkort AS	17	17	0	0,0 %
SpareBank 1 Betaling AS og SpareBank 1 Mobilbetaling AS	-22	-25	3	12,0 %
Øvrige TS/FKV	20	11	9	81,8 %
Resultat etter skatt for Konsernet	1 263	1 100	163	14,8 %

12.6.4.1 Netto renteinntekter

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2017	**2016**	**Δ**	**% endring**
Renteinntekter				
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	44	65	-21	-32,3 %
Renter av utlån til og fordringer på kunder	2 916	2 287	629	27,5 %
Renter av sertifikater og obligasjoner	164	124	40	32,3 %
Inntektsførte renter på nedskrevne utlån	114	18	96	533,3 %
Renteinntekter	3 238	2 494	744	29,8 %
Rentekostnader				
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	36	43	-7	-16,3 %
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	577	526	51	9,7 %
Renter på utstedte verdipapirer	562	379	183	48,3 %
Renter på ansvarlig lånekapital	38	25	13	52,0 %
Avgifter til bankenes sikringsfond	36	31	5	16,1 %
Andre rentekostnader og liknende kostnader	34	0	34	-
Sum rentekostnader	1 282	1 004	278	27,7 %
Sum netto renteinntekter	**1 956**	**1 490**	**466**	**31,3 %**

Netto renteinntekter utgjorde NOK 1 956 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2017, sammen lignet med NOK 1 490 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Økningen i netto renteinntekter for året som ble avsluttet 31. desember 2017, skyldes hovedsakelig at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er inkludetr for halve 2016. Videre bidrar også vekst i utlån fra 2016 til 2017 til den økte rentenettoen.

12.6.4.2 Netto provisjons- og andre inntekter

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2017	**2016**	**Δ**	**% endring**
Provisjonsinntekter				
Garantiprovisjon	17	18	-1	-5,6 %
Verdipapiromsetning	20	11	9	81,8 %
Betalingsformidling	295	238	57	23,9 %
Liv- og forsikringsprodukter	177	129	48	37,2 %
Provisjon fra lån overført til kredittforetak	377	225	152	67,6 %
Provisjon fra eiendomsomsetning	297	198	99	50,0 %
Andre provisjonsinntekter	15	12	3	25,0 %
Sum provisjonsinntekter	1 197	830	367	44,2 %
Provisjonskostnader				
Betalingsformidling	55	36	19	52,8 %
Andre provisjonskostnader	48	34	14	41,2 %
Sum provisjonskostnader	102	71	31	43,7 %
Netto provisjonsinntekter	**1 095**	**759**	**336**	**44,3 %**
Andre inntekter				
Driftsinntekter fast eiendom	6	6	0	0,0 %
Inntekt fra regnskapstjenester	149	159	-10	-6,3 %
Leieinntekter	0	0	0	–
Inntekt lønnskjøring	4	4	0	0,0 %
Gevinst anleggsmidler	0	0	0	–
Andre driftsinntekter	9	10	-1	-10,0 %
Sum andre driftsinntekter	168	180	-12	-5,3 %
Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	**1 263**	**939**	**324**	**44,2 %**

Netto provisjonsinntekter utgjorde NOK 1 095 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2017, en økning på 44,3 prosent sammenliknet med året som ble avsluttet 31. desember 2016. Økningen skyldes hovedsakelig at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er med i konsernregnskapet for halve 2016. Netto provisjonsinntekter skrev seg hovedsakelig fra betalingsformidling, forsikringstjenester, provisjon fra lån overført til kredittforetak og provisjon fra eiendomsomsetning. Det er verdt å merke seg at provisjon fra lån overført til kredittforetak utgjorde 31,5 prosent av samlede provisjonsinntekter for året som ble avsluttet 31. desember 2017.

Andre driftsinntekter var NOK 168 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2017, sammenlignet med NOK 180 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Sum andre driftsinntekter besto hovedsakelig av inntekter fra regnskapstjenester som utgjorde NOK 149 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2017, sammenlignet med NOK 159 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Nedgangen i inntekter fra regnskapstjenester på NOK 10 millioner fra 216 til 2017 forklarer også mesteparten av nedgangen i sum andre driftsinntekter på NOK 12 millioner fra 2016 til 2017.

12.6.4.3 Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2017	**2016**	**Δ**	**% endring**
Verdiendring på renteinstrumenter	83	57	26	45,6 %
Verdiendring på derivater/sikring	-73	-171	98	57,3 %
Netto inntekter fra egenkapitalinstrumenter tilgjengelig for salg	28	75	-47	-62,7 %
Netto resultat fra eierinteresser	194	236	-42	-17,8 %
Netto resultat fra valutahandel	46	24	22	91,7 %
Sum netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**277**	**220**	**57**	**25,9 %**

Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser var NOK 277 millioner, for året som ble avsluttet 31. desember 2017, mot NOK 220 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016.

Verdiendring på renteinstrumenter og derivater/sikring består for det vesentligste av netto verdiendring på kjøpte obligasjoner og sertifikater inklusiv sikringsderivater og netto verdiendring på verdipapirgjeld inklusiv sikringsderivater. Både i 2016 og 2017 medførte generell spreadinngang gjennom året at urealiserte verdiendring på kjøpte rentepapirer ble positiv, henholdsvis med NOK 55 millioner og NOK 45 millioner. Spreadinngang for gjeld utstedt av Banken medførte også at verdipapirgjeld til virkelig verdi over resultatet hadde negativ verdiendring begge år; NOK 146 millioner i 2016 og NOK 58 millioner i 2017. Forskjellen i nivå på resultatbidraget skyldes en kombinasjon av årsspesifik spreadutvikling, periodiseringseffekter og ulik andel verdipapirgjeld til virkelig verdi over resultatet.

Netto resultat fra eierinteresser ble i 2017 NOK 194 millioner, NOK 42 lavere enn resultatbidraget på NOK 236 millioner i 2016. Se avsnitt 12.6.4 for oversikt over resultatbidrag per tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet. Det er særlig behandlingen av B1OA som tilknyttet selskap til og med 2. kvartal 2016, med innregning av NOK 71 millioner i 2016 mot null i 2017, som medførte et fall i netto resultat fra eierinteresser. B1OA var fullt konsolidert i hele 2017.

Netto resultat fra andre egenkapitalinstrumenter ble NOK 28 millioner i 2017 og NOK 75 millioner i 2016. I begge regnskapsperiodene var egenkapitalinstrumentene klassifisert som tilgjengelig for salg etter IAS 39. Resulatbidraget fra andre egenkapitalintrumenter består således av utbytteinntekter og realiserte gevinster og tap, mens urealiserte verdiendringer ble innregnet over utvidet resultat. I 2017 ble det resultatført utbytter på NOK 11, mens det i 2016 ble innregnet utbytteinntekter på NOK 46. Høyere utbytteinntekter i 2016 skyldes for det vesentligste et ekstraordinært utbytte fra Visa Norge FLI etter medlemsorganisasjonens salg av aksjer i Visa Europe Ltd. Realisert gevinst og tap fra egenkapitalinstrumenter ble NOK 16 millioner i 2017 og NOK 29 millioner i 2016. I begge årene er det for det vesentligste etteroppgjør fra salget av Nets Holding ASA som slår inn.

Netto resultat fra valutahandel ble i 2017 NOK 46 millioner og NOK 24 millioner i 2016. Økningen på NOK 22 millioner skyldes full konsolidering av B1OA i 2017 mot kun delvis konsolidering i 2016.

12.6.4.4 Personalkostnader

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember 2017**	**2016**	**Δ**	**% endring**
Personalkostnader				
Lønn	753	646	107	16,6 %
Arbeidsgiveravgift	151	110	41	37,3 %
Pensjonskostnader	31	-215	246	114,4 %
Sosiale kostnader	75	32	43	134,4 %
Sum personalkostnader	1 010	573	437	76,3 %
Antall ansatte				
Gjennomsnittlig antall ansatte	1 141	986	155	15,7 %
Antall årsverk per 31.12	1 109	1 173	-64	-5,5 %
Antall ansatte per 31.12	1 164	1 209	-45	-3,7 %

Personalkostnader for året avsluttet 31. desember 2017 beløp seg til NOK 1 010 millioner, mot NOK 573 millioner for 2016. Økningen skyldes hovedsakelig at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er med i konsernregnskapet for halve 2016. Videre bidro også NOK 14 millioner i personalkostnader knyttet til ansattrabatt i forbindelse med kjøp av egenkapitalbevis og NOK 37 millioner i personalkostnader knyttet til sluttvederlag i forbindelse med fusjonen til økningen i personalkostnader. Økt bemanning i datterselskaper bidro også noe til økningen, mens bemanningen i Morbanken ble redusert i 2017.

Ved utgangen av 2017, var det 1 109 årsverk i Konsernet mot 1 173 årsverk ved utgangen av 2016.

12.6.4.5 Avskrivninger

Avskrivningene økte med NOK 19 millioner (29,2 prosent) fra NOK 65 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016, til NOK 84 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2017. Avskrivningene består hovedsakelig av avskrivning i tråd med underliggende avskrivningsplan av bygninger, tomter og annen fast eiendom samt driftsløsøre, inventar og IT-systemer og andre immaterielle eiendeler. Økningen skyldes hovedsakelig at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er med i konsernregnskapet for halve 2016. Videre bidro også økte investeringer til økningen i avskrivninger.

12.6.4.6 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader økte med 42,3 prosent og utgjorde NOK 804 millioner for året ble avsluttet 31. desember 2017 mot 565 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Økningen skyldes hovedsakelig at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er med i konsernregnskapet for halve 2016. Videre bidro også andre driftskostnader på NOK 16 millioner i forbindelse med børsnoteringen og NOK 44 millioner i fusjonskostnader til økningen i andre driftskostnader. Driftskostnadene besto i hovedsak av IT-relaterte kostnader, eksterne tjenester, leie og markedsføring.

12.6.4.7 Tap på utlån og garantier

Tapene var svært lave for året som ble avsluttet 31. desember 2017 og utgjorde en netto inntektsføring på NOK 20 millioner. Netto inngang på tap skyldes i hovedsak en reduksjon av gruppevise nedskrivninger på NOK 42 millioner. For året som ble avsluttet 31. desember 2016 ble tapene NOK 75 millioner.

For året som ble avsluttet 31. desember 2017 besto tapene av reduksjon av gruppevise nedskrivninger med NOK 42 millioner, reduksjon av individuelle nedskrivninger med NOK 8 millioner, NOK 48 millioner i konstaterte tap og en inngang på NOK 19 millioner på tidligere perioders konstaterte tap.

Nivåene på tap anses som svært lave i historisk sammenheng og ikke representative for et langsiktig nivå for forventet tap gjennom en konjunktursyklus. De lave tapsnivåene reflekterer god konjunkturutvikling i Norge og i regionen, samt god lønnsomhet i det regionale næringslivet. I tillegg har banken en forsiktig utlånspraksis med streng kredittpolicy, slik at kredittrisikoen i banken skal kunne karakteriseres som lav til middels risiko.

12.6.4.8 Skattekostnad

Konsernet hadde en skattekostnade på NOK 356 millioner i året som ble avsluttet 31. desember 2017, opp fra NOK 271 millioner i året som ble avsluttet 31. desember 2016, dvs. en økning på NOK 85 millioner. Denne økningen skyldtes primært et økt resultat før skatt for året som ble avsluttet 31. desember 2017 i forhold til året som ble avsluttet 31. desember 2016, hovedsakelig som følge av at B1OA ble konsolidert inn i konsernregnskapet med virkning fra 29. juni 2016 og således bare er med i konsernregnskapet for halve 2016.

Bankens anvendte skattesats har vært 25 prosent siden 2016, men den effektive skattesatsen har vært rundt 20 prosent i samme periode. Den effektive skattesatsen har vært lavere enn den anvendte skattesatsen hovedsakelig fordi enkelte regnskapslinjer behandles med vesentlig lavere skattesats. Eksempelvis brukes det en skatteprosent på 0,75 % på utbytte og gevinster som mottas ved aksjesalg.

12.6.5 *År avsluttet 31. desember 2016 sammenliknet med år avsluttet 31. desember 2015*

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016 (revidert)	**2015** (revidert)	**Δ** (urevidert)	**% endring** (urevidert)
Renteinntekter	2 494	1 972	522	26,5 %
Rentekostnader	1 004	867	137	15,8 %
Netto renteinntekter	**1 490**	**1 105**	**385**	**34,8 %**
Provisjonsinntekter	830	514	316	61,5 %
Provisjonskostnader	71	53	18	34,0 %
Andre driftsinntekter	180	190	-10	-5,3 %

Netto provisjons- og andre inntekter	**939**	**651**	**288**	**44,2 %**
Utbytte	46	9	37	411,1 %
Netto resultat fra eierinteresser	236	301	-65	-21,6 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	-62	205	-267	-130,2 %
Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**220**	**514**	**-294**	**-57,2 %**
Sum netto inntekter	**2 649**	**2 270**	**379**	**16,7 %**
Personalkostnader	573	590	-17	-2,9 %
Avskrivninger	65	46	19	41,3 %
Andre driftskostnader	565	416	149	35,8 %
Sum driftskostnader før tap på utlån og garantier	**1 203**	**1 052**	**151**	**14,4 %**
Resultat før tap på utlån og garantier	1 446	1 220	226	18,5 %
Tap på utlån og garantier	75	56	19	33,9 %
Resultat før skatt	**1 371**	**1 164**	**207**	**17,8 %**
Skattekostnad	271	234	37	15,8 %
Resultat for regnskapsperioden	**1 100**	**930**	**170**	**18,3 %**

Tabellen nedenfor viser bidraget fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet til Konsernets resultat etter skatt per, og for årene avsluttet, 31. desember 2016 og 2015:

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016 (revidert)	**2015** (revidert)	**Δ** (urevidert)	**% endring** (urevidert)
Resultat etter skatt i morbanken	964	796	168	21,1 %
Mottatt utbytte fra datterselskaper/ tilknyttede selskaper	-389	-259	-130	-50,2 %
Resultatandeler fra:				
SpareBank 1 Gruppen AS	192	142	50	35,2 %
Bank 1 Oslo Akershus AS	250	100	150	150,0 %
SpareBank 1 Boligkreditt og Næringskreditt AS	-23	46	-69	-150,0 %
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	14	5	9	180,0 %
SpareBank1 Finans Østlandet AS	86	74	12	16,2 %
Sparebank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	2	11	-9	-81,8 %
SpareBank 1 Kredittkort AS	17	10	7	70,0 %
SpareBank 1 Mobilbetaling AS	-25	0	-25	–
Øvrige TS/FKV	12	5	7	140,0 %
Resultat etter skatt for Konsernet	1 100	930	170	18,3 %

12.6.5.1 Netto renteinntekter

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016	**2015**	**Δ**	**% endring**
Renteinntekter				
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	65	68	-3	-4,4 %
Renter av utlån til og fordringer på kunder	2 287	1 796	491	27,3 %
Renter av sertifikater og obligasjoner	124	88	36	40,9 %
Inntektsførte renter på nedskrevne utlån	18	20	-2	-10,0 %
Renteinntekter	2 494	1 972	522	26,5 %
Rentekostnader				
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	43	31	12	38,7 %
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	526	564	-38	-6,7 %
Renter på utstedte verdipapirer	379	232	147	63,4 %

Renter på ansvarlig lånekapital	25	15	10	66,7 %
Avgifter til bankenes sikringsfond	31	25	6	24,0 %
Andre rentekostnader og liknende kostnader	0	0	0	–
Sum rentekostnader	1 004	867	137	15,8 %
Sum netto renteinntekter	**1 490**	**1 105**	385	34,8 %

Netto renteinntekter utgjorde NOK 1 490 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016, noe som tilsvarer en økning på 34,8 post. sammenliknet med året som ble avsluttet 31. desember 2015. Den store økningen i netto renteinntekter for året som ble avsluttet 31. desember 2016, skyldtes hovedsakelig et høyere utlånsvolum. Sistnevnte ble blant annet vesentlig påvirket av integreringen av B1OAs utestående lånemasse.

Det er også verdt å merke seg at Bankens netto renteinntekter som prosentandel av gjennomsnittlig forvaltningskapital var 1,8 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2016, sammenliknet med 2,1 prosent for året som ble avsluttet 31. desember 2015. Nedgangen skyldtes lavere utlånsmarginer tross noe høyere innskuddsmarginer. Den fallende utlånsmarginen skyldtes hovedsakelig integreringen av B1OA, som driver med lavere renter både fordi den utestående lånemassen heller mot privatkunder med boliglån, og fordi markedet i Oslo og Akershus kjennetegnes av høy konkurranse.

12.6.5.2 Netto provisjons- og andre inntekter

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016	**2015**	**Δ**	**% endring**
Provisjonsinntekter				
Garantiprovisjon	18	16	2	12,5 %
Verdipapiromsetning	11	7	4	57,1 %
Betalingsformidling	238	132	106	80,3 %
Liv- og forsikringsprodukter	129	81	48	59,3 %
Provisjon fra lån overført til kredittforetak	225	188	37	19,7 %
Provisjon fra eiendomsomsetning	198	80	118	147,5 %
Andre provisjonsinntekter	12	10	2	20,0 %
Sum provisjonsinntekter	830	514	316	61,5 %
Provisjonskostnader				
Betalingsformidling	36	21	15	71,4 %
Andre provisjonskostnader	34	32	2	6,3 %
Sum provisjonskostnader	71	53	18	34,0 %
Netto provisjonsinntekter	**759**	**461**	**298**	**64,6 %**
Andre inntekter				
Driftsinntekter fast eiendom	6	5	1	20,0 %
Inntekt fra regnskapstjenester	159	164	-5	-3,0 %
Leieinntekter	0	1	-1	-100,0 %
Inntekt lønnskjøring	4	7	-3	-42,9 %
Gevinst anleggsmidler	0	10	-10	-100,0 %
Andre driftsinntekter	10	5	5	100,0 %
Sum andre driftsinntekter	180	190	-10	-5,3 %
Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	**939**	**651**	**288**	**44,2 %**

Netto provisjoner utgjorde NOK 759 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016, en økning på 64,6 prosent sammenliknet med året som ble avsluttet 31. desember 2015. Økningen kommer hovedsakelig som følge av integreringen av B1OA. Netto provisjoner skrev seg fra betalingsformidling, forsikringstjenester, provisjon fra lån overført til kredittforetak og provisjon fra eiendomsomsetning. Det er verdt å merke seg at provisjon fra lån overført til kredittforetak utgjorde 27,1 prosent av samlede provisjonsinntekter for året som ble avsluttet 31. desember.

Andre driftsinntekter var NOK 180 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016, noe som representerte en nedgang med NOK 10 millioner sammenliknet med året som ble avsluttet 31. desember 2015. Sum andre driftsinntekter besto hovedsakelig av inntekter fra regnskapstjenester (88,3 %).

12.6.5.3 Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016	**2015**	**Δ**	**% endring**
Verdiendring på renteinstrumenter	57	234	-177	-75,6 %
Verdiendring på derivater/sikring	-171	-41	-130	-317,1 %
Netto inntekter fra egenkapitalinstrumenter tilgjengelig for salg	75	8	67	837,5 %
Netto resultat fra eierinteresser	236	301	-65	-21,6 %
Netto resultat fra valutahandel	24	12	12	100,0 %
Sum netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser	**220**	**514**	**-294**	**-57,2 %**

Bankens samlede netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser falt med NOK 294 millioner, eller -75,6 prosent, fra NOK 514 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2015, til NOK 220 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Nedgangen kan tilskrives svingninger i forskjellige markedskrefter som obligasjonsmarginer, kredittmarginer, swaprenter og fastrenter, til svingninger i resultatandelen fra eierinteresser, til en engangsbetaling fra VISA Norge FLI, til et foreløpig etter oppgjør fra salget av Nets Holding ASA i forbindelse med dette selskapets salg av aksjer i VISA Europe Ltd. samt oppkjøpet av B1OA.

12.6.5.4 Personalkostnader

Mill. kroner	**År avsluttet 31. desember**			
	2016	**2015**	**Δ**	**% endring**
Personalkostnader				
Lønn	646	440	206	46,8 %
Arbeidsgiveravgift	110	67	43	64,2 %
Pensjonskostnader	-215	54	-269	-498,1 %
Sosiale kostnader	32	30	2	6,7 %
Sum personalkostnader	573	590	-17	-2,9 %
Antall ansatte				
Gjennomsnittlig antall ansatte	986	735	251	34,1 %
Antall årsverk per 31.12	1 173	728	445	61,1 %
Antall ansatte per 31.12	1 209	762	447	58,7 %

Personalkostnader for året avsluttet 31. desember 2016 beløp seg til NOK 573 millioner. Hovedforklaring til reduksjonen i personalkostnader var avviklingen av Bankens ytelsespensjonsordning med virkning fra 1. juli 2016 som medførte en engangs inntektsføring på NOK 271 millioner.

Økningen i lønnskostnader kommer som følge av integreringen av B1OA. Ved utgangen av 2016, etter konsolideringen, var det 1 173 årsverk i Banken, en økning på 445 sammenliknet med nivået på 728 i 2015.

12.6.5.5 Avskrivninger

Avskrivningene økte med NOK 19 millioner (41,3 prosent) fra NOK 46 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2015, til NOK 65 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Økningen kommer hovedsakelig som følge av integreringen av B1OA. Avskrivningene i 2016 besto hovedsakelig av avskrivning av bygninger, tomter og annen fast eiendom samt driftsløsøre, inventar og verktøy i tråd med den underliggende avskrivningsplanen.

12.6.5.6 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader økte med 36 prosent og utgjorde NOK 565 millioner for året som ble avsluttet 31. desember 2016. Økningen kommer hovedsakelig som følge av konsolideringen av B1OA. Driftskostnadene besto i hovedsak av IT-relaterte kostnader, eksterne tjenester, leie og markedsføring.

12.6.5.7 Tap på utlån og garantier

Tapene var fortsatt lave for året som ble avsluttet 31. desember 2016 og utgjorde et komfortabelt nivå på NOK 75 millioner. Sammenliknet med året som ble avsluttet 31. desember 2015, økte det med NOK 19 millioner, men økningen representerer en naturlig konsekvens av det høyere utlånsvolumet i 2016 på grunn av integreringen av B1OAs utestående lånemasse.

For året som ble avsluttet 31. desember 2016 besto tapene av NOK 29 millioner i nye nedskrivninger, NOK 78 millioner i konstaterte tap og NOK 33 millioner i inngang på tidligere nedskrevne lån.

12.6.5.8 Skattekostnad

Banken betalte NOK 271 millioner i skatt i året som ble avsluttet 31. desember 2016, opp fra NOK 234 millioner i året som ble avsluttet 31. desember 2015, dvs. en endring på NOK 37 millioner. Denne økningen skyldtes primært et forhøyet resultat før skatt for året som ble avsluttet 31. desember 2016 (17,8 prosent), noe som kan henføres til integreringen av B1OA.

Bankens anvendte skattesats var 27 prosent for 2015, mens den ble redusert til 25 prosent for 2016, men den effektive skattesatsen har vært rundt 20 prosent i samme periode. Den effektive skattesatsen har vært lavere enn den anvendte skattesatsen hovedsakelig fordi enkelte regnskapslinjer behandles med vesentlig lavere skattesats. Eksempelvis brukes det en skatteprosent på 0,75 % på utbytte og gevinster som mottas ved aksjesalg.

12.7 Likviditet og kapitalressurser

12.7.1 *Finansiering*

Konsernet ønsker å opprettholde en diversifisert og stabil finansiering, og har tre hovedkilder til finansiering foruten egenkapital.

1. Den største og viktigste finansieringskilden er innskudd.
2. En annen viktig finansieringskilde er markedsfinansiering holdt på Konsernets egen balanse, som historisk hovedsakelig har bestått av senior finansiering utstedt i det norske markedet. Fra 2017 har det blitt økende fokus på utstedelser av obligasjoner også i det europeiske markedet under bankens EMTN-program som ble opprettet i 2016.
3. Dessuten har Konsernet eierinteresser i SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. Disse selskapene muliggjør finansiering ved å benytte markedet for obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).

12.7.1.1 Innskuddsfinansiering

Følgende tabell viser Konsernets innskudd (herunder inndeling etter forfallstype, rentetype og størrelse), innskuddsprosent og gjennomsnittlig innskuddsparing:

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Innskudd fra og gjeld til kunder	70 251	65 268	65 985	63 070	33 458
Vekst i perioden (%)	6,5 %	3,5 %	4,6 %	88,5 %	7,7 %
Forfallstype					
På forespørsel	61 531	57 012	57 786	52 791	31 570
Avtalte forfallsdatoer	8 720	8 256	8 199	10 279	1 888
På forespørsel (%)	*87,6 %*	*87,4 %*	*87,6 %*	*83,7 %*	*94,4 %*
Avtalte forfallsdatoer (%)	*12,4 %*	*12,6 %*	*12,4 %*	*16,3 %*	*5,6 %*
Rentetype					
Flytende rente	66 005	61 410	61 884	59 785	33 316
Faste rente	4 246	3 858	4 101	3 285	142
Flytende rente (%)	*94,0 %*	*94,1 %*	*93,8 %*	*94,8 %*	*99,6 %*
Fast rente (%)	*6,0 %*	*5,9 %*	*6,2 %*	*5,2 %*	*0,4 %*

Størrelse					
NOK 0–2 m	37 303	36 569	35 662	39 669	24 091
NOK 2–8 m	12 556	10 784	11 631	4 075	2 263
> NOK 8 m	20 392	17 914	18 692	19 325	7 104
NOK 0–2 m (%)	*53,1 %*	*56,0 %*	*54,0 %*	*62,9 %*	*72,0 %*
NOK 2–8 m (%)	*17,9 %*	*16,5 %*	*17,6 %*	*6,5 %*	*6,8 %*
> NOK 8 m (%)	*29,0 %*	*27,4 %*	*28,3 %*	*30,6 %*	*21,2 %*

Innskuddsprosent					
Ekskl. lån overført til kredittforetak (%)	71,5 %	73,4 %	72,9 %	76,0 %	76,4 %
Inkl. lån overført til kredittforetak (%)	50,9 %	51,4 %	50,9 %	52,8 %	54,7 %

Gjennomsnittlige renter					
Gjennomsnittlig styringsrente (%)	0,51 %	0,50 %	0,50 %	0,55 %	1,05 %
Gjennomsnittlig nominell 3-måneders NIBOR (%)	1,03 %	0,93 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Margin på innskudd fra kunder (basispunkter)	19	-7	-2	16	-24

Innskudd er Konsernets viktigste finansieringskilde, siden de regnes som stabil og langsiktig finansiering. Små innskudd fra privatpersoner og SMB-er har historisk sett vært de mest stabile innskuddene, og Konsernet har en ambisjon om at disse innskuddene skal utgjøre en vesentlig andel av de totale innskuddene. Andelen små innskudd av samlede innskudd har holdt seg på rundt 80 prosent de siste årene. Gjennom oppkjøpet av B1OA fikk Konsernet adgang til innskudd fra LO og samarbeidende forbund. Enkelte av disse innskuddene er relativt store, men en høy andel av dem har avtalte forfallsdatoer og representerer således stabile innskudd for Konsernet. Gjennom den historiske relasjonen mellom LO og B1OA legges det til grunn at innskuddene derfra er stabile av natur, noe historikken også har vist. LO og tilknyttede forbund har gjennom en 10-årig samarbeidsavtale med banken forpliktet seg til å minst bevare innskuddene på dagens nivå. Inngangen av LO-innskuddene har dog medført at andelen små innskudd har falt til ca. 70 prosent av samlede innskudd.

Totalt sett har Konsernet som mål å holde brutto innskuddsdekning over 70 prosent, mens netto innskudds-dekning (inkludert lån overført til kredittforetak) bør være over 50 prosent. Konsernets innskuddsdekning har falt noe de siste årene og ligger nå nærmere ovennevnte målnivåer.

12.7.1.2 Markedsfinansiering og ansvarlig lånekapital

Konsernets markedsfinansiering på egen balanse har i hovedsak bestått av senior obligasjoner utstedt i det norske markedet. I dette markedet har Konsernet som mål å bruke forskjellige investorgrupper til å skaffe seg en diversifisert og stabil finansieringskilde. Forskjellige investorgrupper har forskjellige behov for løpetidsprofiler, og Konsernet kan derfor utnytte hele rentekurven.

Gjennom opprettelsen av EMTN-programmet (euro medium term note) i 2016 har Konsernet fått adgang til det europeiske obligasjonsmarkedet. Konsernet utstedte sine første lån i dette markedet i november 2016, gjennom såkalt «private placements» (rettede emisjoner) mot enkeltinvestorer via tilretteleggere. Gjennom 2017 økte omfange av private placements betydelig, og i 2018 har banken gjennomført sine to første offentlige utstedelser i Euro. I mars 2018 gjennomførte banken sin første benchmarktransaksjon på EUR 500 millioner og i september 2018 gjennomførte banken en sub-benchmark på EUR 300 millioner. Samlet sett har disse transaksjonene medført at banken har etablert et betydelig investornettverk, og kredittlinjer blant investorer som investerer i Euro-denominerte obligasjoner. Totalt anslås mellom 90-100 investorer har deltatt i bankens utstedelser i Euro det siste året, og banken har således utvidet sitt investorunivers og diversifisert sine fundingkilder betydelig. Over tid forventes det at ca. 50 prosent av Konsernets finansiering vil være i fremmed valuta. Målet er å søke ytterligere diversifisering på fundingsiden og på denne måten skaffe bred og sikker tilgang ntil finansiering av Konsernets utlånsaktiviteter.

For å oppnå stabilitet og opprettholde et langsiktig perspektiv for markedsfinansieringen har Konsernet etablert visse grenser som understøtter strategien. I henhold til denne har Konsernet satt en grense på minimum tre år for gjennomsnittlig restløpetid på alle innlån. Konsernet har også satt begrensninger på andel samlet utestående obligasjonsinnlån som forfaller innenfor en 12-månedersperiode,

Følgende tabell viser Konsernets totale markedsfinansiering, herunder inndeling etter type, gjennomsnittlig løpetid og gjennomsnittssatser.

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum markedsfinansiering	35 590	26 267	24 017	24 017	12 429
Vekst (%)	31,3 %	9,4 %	12,9 %	93,2 %	30,5 %
Fordelt på type					
Lån fra finansinstitusjoner	1 900	1 150	1 900	1 215	615
Låneopptak EUR	11 094	732	1 653	458	0
Låneopptak NOK	21 097	22 785	21 457	20 747	11 314
Ansvarlig lånekapital	1 100	1 200	1 700	1 200	500
Hybridkapital	400	400	400	400	0
Lån fra finansinstitusjoner (%)	*5,3 %*	*4,4 %*	*7,0 %*	*5,1 %*	*4,9 %*
Låneopptak EUR (%)	*31,2 %*	*2,8%*	*6,1 %*	*1,9 %*	*0,0 %*
Låneopptak NOK (%)	*59,3 %*	*86,7 %*	*79,1 %*	*86,4 %*	*91,0 %*
Ansvarlig lånekapital (%)	*3,1 %*	*4,6 %*	*6,3 %*	*5,0 %*	*4,0 %*
Hybridkapital (%)	*1,1 %*	*1,5 %*	*1,5%*	*1,7 %*	*0,0 %*
Gjennomsnittlig løpetid	4,0	3,4	3,5	3,1	3,3
Gjennomsnittlige renter					
Gjennomsnittlig styringsrente (%)	0,51 %	0,50 %	0,50 %	0,55 %	1,05 %
Gjennomsnittlig nominell 3-måneders NIBOR (%)	1,03 %	0,93 %	0,90 %	1,09 %	1,31 %
Spread på lån fra finansinstitusjoner (basispunkter)	57	59	57	60	24
Spread på låneopptak EUR (basispunkter)	70	81	78	92	–
Spread på låneopptak NOK (basispunkter)	76	83	83	92	80
Spread på ansvarlig lånekapital (basispunkter)	145	195	179	195	175
Spread på hybridkapital (basispunkter)	328	328	328	328	–

Tabellen nedenfor viser forfallsprofilen for Konsernets markedsfinansering:

Mill. kroner Sum markeds-finansiering per 30.09.2018	**Lån fra banker**	**Obligasjons-utstedelser NOK**	**Obligasjons-utstedelser EUR**	**Ansvarlig lånekapital**	**Hybrid-kapital**	**Totalt**
2018		375				375
2019		3 541		200	400	4 141
2020		4 850	142			4 992
2021	600	4 300	3 983			8 883
2022		3 200		500		3 700
2023	750	2 000	5 022	400		8 172
2024		1 500				1 500
2025			97			97
2026	550	270				820
2027		761				761
2028			141			141
2029			94			94
2030			146			146
2032			715			715
2033		300	755			1 055
Totalt	**1 900**	**21 097**	**11 094**	**1 100**	**400**	**35 590**

Følgende gir en oversikt over Konsernets markedsfinansiering, herunder beløp ved utstedelse, beløp egenbeholdning, beløp utestående og forfallsdato.

ISIN	Beløp ved utstedelse	Beløp egenbeholdning	Beløp utestående	Forfalls-dato
Lån fra finansinstitusjoner per 30.09.2018				
Lånefasilitet fra Nordic Investment Bank (NIB)	600		600	10.09.2021
Lånefasilitet fra Nordic Investment Bank (NIB)	750		750	20.10.2023
Lån fra ikke offentliggjort finansinstitusjon	550		550	31.08.2026
Totalt	**1 900**		**1 900**	
Låneopptak NOK per 30.09.2018				
NO0010703572	650	276	375	04.12.2018
NO0010678642	450	243	207	04.02.2019
NO0010670136	750	256	494	13.02.2019
NO0010692957	400		400	05.04.2019
NO0010743073	750	110	640	14.06.2019
NO0010722598	650		650	30.10.2019
NO0010679723	750		750	22.11.2019
NO0010698046	400		400	13.12.2019
NO0010755606	350		350	14.02.2020
NO0010255730	300		300	02.03.2020
NO0010732274	900		900	16.04.2020
NO0010575897	750		750	11.06.2020
NO0010741937	600		600	05.08.2020
NO0010735723	600		600	01.09.2020
NO0010716194	600		600	01.10.2020
NO0010747611	750		750	21.10.2020
NO0010730427	500		500	05.02.2021
NO0010731136	1 000		1 000	19.02.2021
NO0010767833	1 050		1 050	16.04.2021
NO0010737000	750		750	28.06.2021
NO0010740004	1 000		1 000	17.08.2021
NO0010674450	350		350	04.04.2022
NO0010782063	1 200		1 200	16.06.2022
NO0010797970	800		800	16.08.2022
NO0010778913	600		600	03.11.2022
NO0010694466	250		250	18.11.2022
NO0010790298	1 200		1 200	04.04.2023
NO0010805526	400		400	15.08.2023
NO0010695067	400		400	25.10.2023
NO0010814494	700		700	22.07.2024
NO0010830672	500		500	23.08.2024
NO0010830680	300		300	23.08.2024
NO0010758105	270		270	26.02.2026
NO0010793268	200		200	18.05.2027
NO0010806607	561		561	29.09.2027
NO0010816614	300		300	21.02.2033
Totalt	**21 981**	**885**	**21 097**	
Låneopptak EUR per 30.09.2018				
XS1611896934	142		142	12.05.2020
XS1821500961	481		481	19.03.2021
XS1884795375	2 857		2 857	27.09.2021
XS1749424989	195		195	15.10.2021
XS1511807015	450		450	03.11.2021
XS1739203344	197		197	20.02.2023
XS1790931114	4 825		4 825	13.03.2023
XS1759999227	97		97	03.02.2025

XS1615060958	141		141	18.05.2028
XS1697911557	94		94	11.10.2029
XS1731100142	146		146	05.12.2030
XS1752915717	232		232	18.10.2032
XS1715328339	247		247	09.11.2032
XS1718495192	237		237	17.11.2032
XS1750033554	232		232	12.01.2033
XS1778933405	234		234	22.02.2033
XS1823514408	191		191	23.05.2033
XS1876547263	97		97	06.09.2033
Totalt	**11 094**		**11 094**	
Ansvarlig lånekapital per 30.09.2018				
NO0010724834	200		200	10.12.2019
NO0010810088	500		500	16.11.2022
NO0010824964	400		400	20.06.2023
Totalt	**1 100**		**1 100**	
Hybridkapital per 30.09.2018				
NO0010705585	200		200	18.03.2019
NO0010724826	200		200	10.12.2019
Totalt	**400**		**400**	
Sum	**36 475**	**885**	**35 590**	

Per 30. september 2018 var Konsernets markedsfinansiering på i alt NOK 35,6 milliarder (nominelle beløp), hvorav tilsvarende NOK 11,1 milliarder var finansiert i Euro. Gjennomsnittlig tid til forfall per 30. september 2018 var 4,0 år Alle utestående lån og obligasjoner skal betales tilbake ved avtalt forfallsdato i bytte mot betaling av et beløp til pålydende verdi.

Konsernet er en av de regionsparebankene som får den meste konkurransedyktige prisingen (dvs. de laveste rentene) på sin finansiering i det norske markedet på grunn av sin lange historie med sterk soliditet og lave tap på utlån. Konsernets volum av utestående gjeld i det norske markedet har også, frem til oppkjøpet av B1OA, vært relativt lavt. Etter oppkjøpet er Konsernet nå blant de største utstederne i det norske markedet, som sammen med Konsernets vekstambisjoner, har vært begrunnelsen for etablering av ovennevnte EMTN-program.

Representantskapet vedtok 22. mars 2018 å gi styret i Banken fullmakt til å øke Bankens ansvarlige kapital med inntil NOK 1 000 000 000 kroner i form av ordinære ansvarlige lån, inntil NOK 1 000 000 000 kroner i form av fondsobligasjonslån og inntil NOK 1 000 000 000 kroner i form av nye sub-ordinerte lån (Tier 3). Fullmakten gjelder frem til endelig årsregnskap for 2018 er vedtatt.

12.7.1.3 Obligasjoner med fortrinnsrett

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Lån overført til kredittforetak	39 894	37 974	39 075	36 505	17 360
Andel brutto utestående utlånsmasse overført (%)	28,9 %	29,9 %	30,2 %	30,6 %	28,4 %

Foruten senior finansiering bruker Konsernet SpareBank 1 Boligkreditt AS («**SPABOL**») og SpareBank 1 Næringskreditt AS («**SPACOM**») for å få adgang til markedet for obligasjoner med fortrinnsrett. Per 30. september 2018 hadde Konsernet overført NOK 39,9 milliarder til kredittforetakene. Bruk av obligasjoner med fortrinnsrett sikrer bedre diversifisering og tilgang til billigere finansiering for Konsernet.

Konsernet, sammen med de andre bankene i SpareBank 1 alliansen, er medeier i SPABOL. SPABOL utsteder obligasjoner med fortrinnsrett hovedsakelig i NOK, EUR og USD. Obligasjonene med fortrinnsrett er sikret av en

sikkerhetsmasse som består av boliglån av høy kvalitet, samt likvide eiendeler. Per 30. september 2018 var Konsernets eierinteresse i SPABOL 21,1 %. Konsernet er også medeier i SPACOM, som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett sikret av en sikkerhetsmasse som består av lån til næringseiendom (kontorer, hoteller, logistikkanlegg og butikker), samt visse typer boliglån. Per 30. september 2018 var Konsernets eierandel i SPACOM 12,4 %.

Alle boliglån med en belåningsgrad under 75 % kan brukes som sikkerhet for utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett i SPACOM. Samme regel gjelder for lån til bedrifter (lån på næringseiendommer som kontorer, hoteller, logistikkanlegg og butikker), men med en øvre belåningsgradsgrense på 60 % for utstedelse gjennom SPACOM. Lån som oppfyller kriteriene for overføring/salg til kredittforetakene, legges til i en såkalt webklient der Konsernets økonomi- og finansavdeling kan velge lån for overføring/salg til kredittforetakene. Når kvalifiserte lån overføres/selges til kredittforetakene, overføres oppgjør i form av kontanter for lånene deretter tilbake til Konsernet neste virkedag. Kredittforetakene betaler lånenes pålydende verdi.

Straks lånet er overført, eier kredittforetaket risikoen for lånet, men ansvaret for betjeningen av kunden fortsatt ligger hos Konsernet. Kredittforetaket mottar renter på lånene, som deretter motregnes mot finansieringskostnaden i kredittforetakene. Konsernet mottar deretter en månedlig provisjon fra kredittforetaket som hovedsakelig er renter på overførte lån redusert for kredittforetakenes finansieringskostnad og fratrukket et kostnadsdekkende administrasjonsgebyr fra kredittforetakene

Konsernets saldo av lån overført til kredittforetak vil begrenses under hensyn både til Konsernets egen kredittvurdering og generelle risikovurderinger. Generelt følger Konsernet en konservativ politikk og skal ikke skille seg vesentlig fra andre bankers bruk av kredittforetak som finansieringskilde. Når det gjelder andelen boliglån som kan overføres til SPABOL, har Konsernet satt en øvre grense på 45 prosent. Per 30. september 2018 var andelen boliglån overført til kredittforetak 37,5 prosent. Volumet av lån til næringseiendom som overføres til SPACOM, er for tiden så begrenset at det ikke er satt noen øvre grense.

Et fall i boligprisene vil føre til en økning i belåningsgraden på boliglån. Det betyr at Konsernets beholdning av boliglån på egen balanse som oppfyller kravene for overføring/salg til SPABOL, vil reduseres. Dessuten er det sannsynlig at visse lån som brukes som sikkerhet i utestående obligasjoner med fortrinnsrett, ikke lenger oppfyller sikkerhetskravene. For å sikre at kredittforetaket alltid har tilgang til ytterligere sikkerhet i form av kvalifiserende boliglån selv i et marked med fallende boligpriser, har Konsernet fastsatt en nedre grense for beholdningen av boliglån som oppfyller kravene til overføring til SPABOL. Beholdningsreserven vil i en normalsituasjon alltid være stor nok til at Konsernet tåler 30 prosent fall i boligprisene og allikevel kunne overføre erstatningsaktiva til SPABOL.

12.7.1.4 Egenkapital

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Egenkapital	13 773	12 991	13 331	12 107	8 718
Vekst, siste 12 mnd (%)	6,0 %	10,3 %	10,1 %	38,9 %	14,3 %
Eierandelsbrøk etter disponering (morbank) (%)	**67,6 %**	**67,9 %**	**67,6 %**	**67,3 %**	**59,8 %**

Foruten innskudd og gjeld finansieres Konsernets eiendeler også av egenkapital. Frem til omdanningen av 60 prosent av Konsernets grunnfondskapital til eierandelskapital, hadde egenkapitalfinansieringen av Konsernets eiendeler i teorien vært begrenset av Konsernets evne til å øke sin inntjening.

Omdanningen av en del av Konsernets grunnfondskapital til eierkapital betydde at Konsernet kunne få adgang til egenkapital fra eksterne kilder, fra eiere gjennom å utstede nye egenkapitalbevis.

I punkt 12.5.2.3 beskrives nylige endringer i Konsernets egenkapital.

12.7.2 *Likviditet*

Konsernets mål er å ha en lav likviditetsrisiko. Konsernet holder en portefølje av likvide verdipapirer for å sikre at likviditetsrisikoen til enhver tid ligger innenfor de styrevedtatte grensene og målsettingene og at bankens utlånsaktiviteter og gjeldsforpliktelser kan møtes. Likviditetsrisiko oppstår hvis kunder ønsker å ta ut sine innskudd og/eller ubenyttet kreditt trekkes opp, og oppstår også på grunn av refinansieringsrisiko knyttet til Konsernets innlån.

Rammene for likviditetsstyring har vært relativt stabile de senere årene, og de aktuelle rammene i tidligere Sparebanken Hedmark og B10A var også ganske like. Oppkjøpet og innfusjoneringen av B1OA har derfor ikke påvirket Konsernets likviditetsstyring i særlig grad.

12.7.2.1 Likviditetsstyring

Styret har godkjent en strategi og en politikk for likviditetsstyring som gir administrerende direktør rammer og fullmakter vedrørende styring av likviditetsrisikoen. Administrerende direktør delegerer disse fullmaktene på grunnlag av ansvarsområder. For å sikre tilfredsstillende ansvarsfordeling mellom avdelingene og personene som tar posisjoner på Konsernets vegne, og avdelingene og personene som er ansvarlig for oppgjør, kontroll og rapportering, har Konsernet etablert følgende ansvarsfordeling:

- Finansdirektøren har det overordnede ansvaret for Konsernets likviditetsstyring.
- Det operasjonelle ansvaret for likviditetsstyring er delegert til finanssjefen.

For å styre likviditetsrisiko på en tilfredsstillende måte, slik at det er tatt hensyn til alle balanseførte og utenom-balanse poster som utgjør Konsernets likviditetsrisiko, har Konsernet satt begrensninger som:

- sikrer at Konsernet alltid har tilstrekkelige likvide reserver.
- sikrer at Konsernet alltid har en finansiering som er både diversifisert og langsiktig.

Konsernet analyserer og stresstester sin likviditetssituasjon i forskjellige scenarier ved hjelp av prognoser og stresstester. Stresstestene som er definert, beskriver selskapsspesifikke og markedsrelaterte scenarioer, og kombinasjoner av disse.

12.7.2.2 Likviditetspolitikk

Konsernet tar mål av seg å holde både kort- og langsiktig likviditetsrisiko på et lavt nivå. For å sikre lav likviditetsrisiko har Konsernet satt mål for størrelsen på likviditetsporteføljen og mål for diversifisering og løpetid på fundingssiden.

<u>Mål for diversifisering og løpetid i Konsernets finansiering:</u>

Stabil finansiering (NSFR):
Stabil finansiering (NSFR) er en av Baselkomiteens (Basel III) viktigste reformer for å fremme en mer motstandsdyktig banksektor. Stabil finansiering beregner andelen lite likvide eiendeler som finansieres med langsiktig, stabil finansiering. Nøkkeltallet rapporteres kvartalsvis til Finanstilsynet, og det bleinnført et minstekrav til stabil finansiering i 2018. NSFR skal etter regelverket være minst 100 %, men Konsernet opererer med høyere interne rammer for å sikre at muligheten for å komme i brudd med regelverket er minimalt. Per 30. september 2018 hadde Konsernet en netto stabil finansiering på 119,8 %.

Likviditetsdekning (LCR):
Likviditetsdekning (LCR) er en av Baselkomiteens (Basel III) andre viktige reformer for å fremme en mer motstandsdyktig banksektor. Likviditetsdekning er en stresstest som skal sikre at banker har likvide eiendeler av høy kvalitet (HQLA) i tilstrekkelig mengde til å dekke forventede netto kontantutbetalinger i 30 dager i et stresscenario definert av myndighetene. Konsernet måler daglig likviditetsdekning og rapporterer tallene månedlig til Finanstilsynet. Kravene fra myndighetene er en LCR på minst 100 %, men Konsernet opererer med høyere interne rammer for å sikre at muligheten for å komme i brudd med regelverket er minimalt. Per 30. september 2018 hadde Konsernet en likviditetsdekning på 157,6 %.

Interne finansieringsgrenser:
Konsernet hadde også interne finansieringsgrenser som vil sikre tilstrekkelig diversifisert finansiering:

- Konsernets markedsfinansiering skal i snitt ha igjen mer enn tre år til forfall.
- Av samlet markedsfinansiering skal høyst 20 % forfalle de 12 neste månedene.
- For de påfølgende 12-månedersperiodene skal høyst 30 % av total markedsfinansiering ha forfall innenfor noen enkeltperiode.
- Forholdet mellom netto innskudd og utlån (omfatter lån overført til kredittforetakene) skal være over 50 prosent.
- Forholdet mellom netto innskudd og utlån skal være over 70 prosent.
- Finansieringsandel fra markedet som andel av forvaltningskapitalen skal ikke overskride 33 prosent.
- Andel av boliglån i kredittforetaket skal ikke overskride 45 prosent av samlede boliglån på Bankens balanse og allerede overført til kredittforetaket.

Strategisk målbilde

Målbilde for overlevelsesperiode:
For å sikre lav likviditetsrisiko har Konsernet satt mål for overlevelsesperioder i en ordinær driftssituasjon og et egendefinert stresscenario, foruten likviditetsreserve, stabil finansiering og interne finansieringsgrenser.

Ordinær driftssituasjon:
I et scenario definert som en «ordinær driftssituasjon» skal Konsernet kunne fortsette ordinær drift i 12 måneder uten å være avhengig av ekstern markedsfinansering. Per 31. desember 2017 hadde Konsernet en estimert overlevelsesperiode på 18 måneder i en «ordinær driftssituasjon».

Stresscenario:
I et stresscenario definert som «krise i banken og i markedet» skal Banken kunne fortsette ordinær drift i tre måneder uten å være avhengig av ekstern markedsfinansiering.

I det egendefinerte scenariet forutsetter Konsernet at markedet for senior finansiering vil være stengt, og netto vekst vil fortsette i henhold til prognosen. I stresscenariet vil en vesentlig mengde innskudd bli tatt ut, og kundene vil begynne å bruke trekkrettighetene sine. Dessuten vil verdien av likviditetsporteføljen synke. Per 31. desember 2017 hadde Konsernet en estimert overlevelsesperiode på xxx måneder i et «stresscenario».

Mål for likviditetsreservene:

Størrelsen på likviditetsreservene skal til enhver tid være tilstrekkelig til å sikre at estimerte overlevelsesmål er oppfylt Likviditetsreserven skal bestå av likvide eiendeler av høy kvalitet og fri for heftelser.

Likviditetsreservene kan bestå av:

- innskudd i sentralbanken
- eiendeler som oppfyller likviditetsreserven
- eiendeler som godtas som sikkerhet i sentralbanken
- kortsiktige obligasjoner med mindre enn seks måneder til forfall
- Boliglån klargjort for verdipapirisering

12.7.2.3 Likviditetsportefølje

Konsernets likviditetsportefølje består av kontanter og obligasjoner, hovedsakelig utstedt i det norske markedet.

Sertifikater og obligasjoner

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum sertifikater og obligasjoner, pålydende verdi	14 133	8 736	8 786	10 060	6 094
Verdijusteringer og opptjent rente	109	101	98	284	39
Total sertifikater og obligasjoner	14 242	8 837	8 883	9 776	6 133
Vekst (%)	60,3 %	-9,6 %	-9,1 %	59,4 %	52,7 %
Fordelt på eksponering, basert på pålydende verdi					
Obligasjoner med fortrinnsrett, svært likvide > NOK 4 milliarder	6 758	4 233	4 373	4 466	2 549
Obligasjoner med fortrinnsrett, ratede utstedere > NOK 2 milliarder	1 808	1 244	1 294	1 000	746
Kommuner 0 % risikovekt	823	653	683	653	453
Kommuner 20 % risikovekt	1 575	726	519	1 144	629
Stat og statsgarantert	2 557	1 472	1 632	1 416	1 081
Andre	611	408	285	1 381	636
Obligasjoner med fortrinnsrett, svært likvide > NOK 4 milliarder (%)	47,8 %	48,5 %	49,8 %	44,4 %	41,8 %
Obligasjoner med fortrinnsrett, ratede utstedere > NOK 2 milliarder (%)	12,8 %	14,2 %	14,7 %	9,9 %	12,2 %
Kommuner 0 % risikovekt (%)	5,8 %	7,5 %	7,8 %	6,5 %	7,4 %
Kommuner 20 % risikovekt (%)	11,1 %	8,3 %	5,9 %	11,4 %	10,3 %
Stat og statsgarantert (%)	18,1 %	16,9 %	18,6 %	14,1 %	17,7 %
Øvrig (%)	4,3 %	4,7 %	3,2 %	13,7 %	10,4 %

Andre likvide eiendeler

Foruten obligasjonsporteføljen har Konsernet kontanter og innskudd i sentralbanken, innskudd i andre kredittinstitusjoner og aksjer og andre egenkapitalinteresser.

	Nimånedersperiode avsluttet 30. september		År avsluttet 31. desember		
Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**2018**	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Sum andre likvide eiendeler	2 952	2 825	2 975	2 841	1 422
Vekst (%)	-0,8 %	-0,6 %	4,7 %	99,8 %	-14,4 %
Fordeling på type					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	288	658	673	759	264
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 057	1 712	1 808	1 335	864
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	606	456	495	747	294
Kontanter og fordringer på sentralbanker (%)	*9,8 %*	*23,3 %*	*22,6 %*	*26,7 %*	*18,6 %*
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner (%)	*69,7 %*	*60,6 %*	*60,8 %*	*47,0 %*	*60,8 %*
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser (%)	*20,5 %*	*16,1 %*	*16,6 %*	*26,3 %*	*20,7 %*

Konsernets kontantbeholdning er for det vesentligste i NOK.

Konsernet regner boliglån som kvalifiserer for salg til kredittforetak, som likvide reserver. Per 30. september 2018 var Konsernets portefølje av boliglån klargjort og kvalifisert for overføring på NOK 17 819 millioner, etter avkortning og nødvendig påfyll for et potensielt fall i boligprisene på 30 prosent.

12.7.3 *Sikring*

Konsernet brukte sikringsinstrumenter på finansiering og likviditetsporteføljen i tillegg til forvaltning av Konsernets renterisiko generelt (for eksempel som følge av kundeaktiviteter, typisk utlån med faste renter). Sikringsinstrumentene brukes hovedsakelig til å sikre fra finansiering med fast rente i NOK til flytende rente i NOK (3-måneders NIBOR), samt kryssvalutaswaper for å sikre både valutakurs og fastrentekurs (sikring tilbake til 3-måneders NIBOR), enten ved finansiering i EUR eller obligasjonsinvesteringer i EUR.

12.7.4 *Investeringer*

Per prospektdatoen har ikke Konsernet noen nye vesentlige investeringer og har ikke forpliktet seg til å foreta noen nye store investeringer. Skulle det komme investeringer, vil Konsernet dessuten utføre hensiktsmessige vurderinger av hvordan de vil bli innregnet i regnskapet.

12.7.5 *Kontantstrøm*

Banken endret i 2017 oppstillingsplan for kontantstrømmer. Kontantstrømmer for året som ble avsluttet 31. desember 2015 og 31. desember 2016 vises derfor på gammel oppstillingsplan med kontantstrøm fra driften, mens året som ble avsluttet 31. desember 2017 og delårsoppstillingene over kontantstrømmene for nimånedersperiodene som ble avsluttet 30. september 2018 og 2017 vises på ny oppstillingsplan med kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter. I ny oppstillingsplan er blant annet kontantstrømmer fra fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner flyttet opp fra finansieringsvirksomhet til operasjonelle aktiviteter.

Mill. kroner	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
	(urevidert)	(urevidert)	(revidert)	(revidert)	(revidert)
Kontantstrømmer					
Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter (fra 2017)	-7 056	-1 925	-1 927		
Kontantstrøm fra driften (2015 og 2016)				- 762	-3 062
Kontantstrøm fra finansiering	6 908	1 897	1 831	644	2 651
Kontantstrøm fra investeringer	- 20	- 103	- 263	280	- 35
Likviditetseffekt av kjøp av gjenværende aksjer i B1OA				- 225	0
Likviditetsbeholdning overtatt fra B1OA				843	0
Likviditetseffekt av kjøp og salg av datterselskaper	5			- 13	- 28
Likviditetseffekt ved emisjon i datterselskap		5	13	5	0
Likviditetsbeholdning					
Likviditetsbeholdning ved periodens start	736	1 082	1 082	309	783
Endring i likviditetsbeholdning	- 162	- 126	- 346	772	- 474
Likviditetsbeholdning ved periodens slutt	574	956	736	1 082	309

12.7.5.1 Driftsaktiviteter

Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter (driftsaktiviteter) omfatter hovedsakelig kontantstrømmer fra utlånsvirksomhet, innskuddsvirksomhet, verdipapirinvesteringer, fordring og gjeld til kredittinstitusjoner, netto provisjonsinntekter, kursgevinster ved omsetning og trading, utbetalinger til drift, betalte skatter og andre tidsavgrensninger. Den måler med andre ord den kontantmengden som genereres av Konsernets ordinære forretningsdrift.

Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018, utgjorde en utgående kontantstrøm på NOK 7 056 millioner. Det var en netto utgående kontantstrøm på NOK 5 255 millioner fra utlånsoperasjoner i perioden, mens innskudd bidro til en netto inngående kontantstrøm på NOK 3 816 millioner. Netto kontantstrømmen fra investering i verdipapirer utgjorde en netto utgående kontantstrøm på NOK 5 163 millioner. Det er verdt å merke seg at økte investeringer i verdipapirer i forhold tidligere perioder skyldes at overjusteringen i forbindelse med reviderte krav til likviditetsreserve i 2015 ble utlignet i løpet av 2016 og 2017. I 2018 hadde konsernet igjen behov for å øke likviditetsporteføljen og i mars 2018 utstedte banken sitt første benchmarklån i Euro. Lånet var på EUR 500 millioner (NOK 4 800 millioner). Lånet medførte en styrking

av bankens likviditetssituasjon og bidro til en vesentlig utvidelse av bankens investorunivers og dermed ytterligere diversifisering av fundingkilder. Videre utgjorde netto endring i kontantstrømmer fra fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner en utgående kontantstrøm på NOK 347 millioner, mens netto provisjonsinntekter, kursgevinster, utbetalinger til drift, betalt skatt og andre tidsavgrensninger i sum bidro med en utgående kontantstrøm på NOK 105 millioner.

Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017, utgjorde en utgående kontantstrøm på NOK 1 925 millioner. Det var en netto utgående kontantstrøm på NOK 3 820 millioner fra utlånsoperasjoner i perioden, mens innskudd bidro til en netto inngående kontantstrøm på NOK 1 765 millioner. Netto kontantstrømmen fra investering i verdipapirer utgjorde en netto inngående kontantstrøm på NOK 1 782 millioner. Det er verdt å merke seg at kontantstrømmen fra verdipapirinvesteringer ble påvirket av Konsernets handlinger i 2015. Konsernet forventet et revidert krav til likviditetsreserve på 100 prosent og foretok justeringer i samsvar med dette ved blant annet å erverve obligasjoner, men kravet ble til slutt satt til 80 prosent, og Konsernet hadde følgelig overjustert. Konsernet trengte derfor ikke å øke porteføljen parallelt med veksten i balansen i 2017, og dette medførte en netto innbetalingsstrøm. Videre utgjorde netto endring i kontantstrømmer fra fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner en utgående kontantstrøm på NOK 609 millioner, mens netto provisjonsinntekter, kursgevinster, utbetalinger til drift, betalt skatt og andre tidsavgrensninger i sum bidro med en utgående kontantstrøm på NOK 1 043 millioner.

Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter for året som ble avsluttet 31. desember 2017, utgjorde en utgående kontantstrøm på NOK 1 927 millioner. Det var en netto utgående kontantstrøm på NOK 4 570 millioner fra utlånsoperasjoner i perioden, mens innskudd bidro til en netto inngående kontantstrøm på NOK 2 338 millioner. Netto kontantstrømmen fra investering i verdipapirer utgjorde en netto inngående kontantstrøm på NOK 1 794 millioner. Det er verdt å merke seg at kontantstrømmen fra verdipapirinvesteringer ble påvirket av Konsernets handlinger i 2015. Konsernet forventet et revidert krav til likviditetsreserve på 100 prosent og foretok justeringer i samsvar med dette ved blant annet å erverve obligasjoner, men kravet ble til slutt satt til 80 prosent, og Konsernet hadde følgelig overjustert. Konsernet trengte derfor ikke å øke porteføljen parallelt med veksten i balansen i 2017, og dette medførte en netto innbetalingsstrøm i 2017. Videre utgjorde netto endring i kontantstrømmer fra fordringer og gjeld til kredittinstitusjoner en utgående kontantstrøm på NOK 92 millioner, mens netto provisjonsinntekter, kursgevinster, utbetalinger til drift, betalt skatt og andre tidsavgrensninger i sum bidro med en utgående kontantstrøm på NOK 1 398 millioner.

Kontantstrømmene fra driften for året som ble avsluttet 31. desember 2016, utgjorde en utbetalingsstrøm på NOK 762 millioner. Det er verdt å merke seg at kontantstrømmen fra verdipapirinvesteringer ble påvirket av Konsernets handlinger i 2015. Konsernet forventet et revidert krav til likviditetsreserve på 100 prosent og foretok justeringer i samsvar med dette ved blant annet å erverve obligasjoner, men kravet ble til slutt satt til 80 prosent, og Konsernet hadde følgelig overjustert. Konsernet trengte derfor ikke å øke porteføljen parallelt med veksten i balansen i 2016, og dette medførte en innbetalingsstrøm på NOK 532 millioner. Det er også verdt å merke seg at Konsernets oppkjøp av B1OA påvirket kontantstrømmen fra driftsaktiviteter. Det påvirket hovedsakelig kontantstrømmen fra utlånsvirksomheten og innskuddsvirksomheten, men netto var den relative påvirkningen moderat. Kontantstrømmen fra andre investeringer var positiv (NOK 280 millioner). En vesentlig del av inngående kontantstrømmer skyldtes relativt store utbyttebetalinger, særlig fra SpareBank 1 Gruppen.

Kontantstrømmene fra driften for året som ble avsluttet 31. desember 2015, utgjorde en netto utbetalingsstrøm på NOK 3 062 millioner. Hovedårsaken var kontantstrømmen fra verdipapirinvesteringer som hadde en utbetalingsstrøm på NOK 2 053 millioner fordi Konsernet hadde ervervet obligasjoner for å tilpasse seg en likviditetsreserve på 100 prosent i påvente av nye reguleringer. Kontantstrømmen fra andre investeringer var negativ (NOK 35 millioner). Av dette skyldes en utbetalingsstrøm på NOK 174 millioner hovedsakelig kapitalforhøyelser i SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Kredittkort og SpareBank 1 Mobilbetaling. Det kom inn en utbyttestrøm på NOK 187 millioner, i hovedsak fra Sparebank 1 Gruppen, B1OA og SpareBank 1 Boligkreditt.

12.7.5.2 Investeringsaktiviteter

Kontantstrømmen fra investeringsaktiviteter omfatter investering i og salg av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler samt kjøp og salg av samt utbytte på egenkapitalinstrumenter.

Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter hittil i år for periodensom ble avsluttet 30. september 2018 var en utgående kontantstrøm på NOK 20 millioner. Årsaken var hovedsakelig knyttet til investering i egenkapitalinstrumenter og mottatt utbytte fra egenkapitalinvesteringer.

Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017 var en utgående kontantstrøm på NOK 103 millioner. Årsaken var hovedsakelig knyttet til investering i egenkapitalinstrumenter og mottatt utbytte fra egenkapitalinvesteringer.

Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter for året som ble avsluttet 31. desember 2017 var en utgående kontantstrøm på NOK 263 millioner. Årsaken var hovedsakelig knyttet til investering i egenkapitalinstrumenter og mottatt utbytte fra egenkapitalinvesteringer.

Kontantstrømmen fra investeringsaktiviteter for året som ble avsluttet 31. desember 2016, var positiv (NOK 280 millioner). En vesentlig del av inngående kontantstrømmer skyldtes relativt store utbyttebetalinger, særlig fra SpareBank 1 Gruppen.

Kontantstrømmen fra investeringsaktiviteter for året som ble avsluttet 31. desember 2015, var negativ (NOK 35 millioner). Av dette skyldes en utbetalingsstrøm på NOK 174 millioner hovedsakelig kapitalforhøyelser i SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Kredittkort og SpareBank 1 Mobilbetaling. Det kom inn en utbyttestrøm på NOK 187 millioner, i hovedsak fra Sparebank 1 Gruppen, B1OA og SpareBank 1 Boligkreditt.

12.7.5.3 Finansieringsaktiviteter

Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter omfatter endringer i innskudd fra kredittinstitusjoner (for 2015 og 2016) og utstedelse av verdipapirer (nedbetalinger, nye utstedelser, tilbakekjøp og renteutbetalinger), emisjoner av egenkapitalbevis, utbetaling av utbytte og utdelinger fra gavefond.

Kontantstrømmen fra finansieringsaktiviteter avhenger i høy grad av Konsernets finansieringsbehov.

Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter var en inngående kontantstrøm på NOK 6 908 millioner hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2018. Den positive kontantstrømmen hadde sterk sammenheng med at banken i mars 2018 utstedte sitt første benchmarklån i Euro. Lånet var på EUR 500 millioner (NOK 4 800 millioner). Lånet medførte en styrking av bankens likviditetssituasjon og bidro til en vesentlig utvidelse av bankens investorunivers og dermed ytterligere diversifisering av fundingkilder. Det er også verdt å merke seg at banken i 2018 for første gang utbetalte utbytte, som medførte en utgående kontantstrøm på 634 millioner kroner.

Kontantstrømmen fra finansieringsaktiviteter hittil i år for perioden som ble avsluttet 30. september 2017 var en inngående kontantstrøm på NOK 1 897 millioner, Årsaken var hovedsakelig vekst i utlån nødvendiggjorde en netto økning i gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer.

For årene som ble avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015 hadde Konsernet en netto innbetalingsstrøm på henholdsvis NOK 1 831, 644 og 2 651 millioner. Den usedvanlig høye kontantstrømmen fra finansieringsaktiviteter i 2015 var hovedsakelig knyttet til relativt store innbetalingstrømmer fra nye utstedelser av verdipapirer og lavere utbetalingsstrøm fra nedbetalinger på allerede utstedte verdipapirer. Den høye innbetalingsstrømmen ble brukt til å finansiere likviditetsjusteringen i 2015 beskrevet i punkt 12.7.5.1.

12.8 Kapitalgrunnlag og kapitaldekning

Konsernets kapitaldekning beregnes ved at aktuelt kapitalgrunnlag deles på totalt beregningsgrunnlag.

Etter loven har Konsernet tre kapitalgrunnlag:

1. ren kjernekapital, som består av Konsernets egenkapital
2. kjernekapital, som består av ren kjernekapital tillagt kvalifisert, utstedt hybridkapital,
3. ansvarlig kapital, som består av kjernekapital tillagt kvalifisert, utstedt ansvarlig lånekapital.

Risikoen i Konsernets eiendeler måles ved å vurdere underliggende (i) kredittrisiko, (ii) markedsrisiko og (iii) operasjonell risiko i samsvar med gjeldende lovkrav. Konsernets risikoveide eiendeler består av både balanseførte og ikke-balanseførte poster. Den største av disse komponentene er lån og annen kreditt på konsernbalansen. Alle komponenter er risikovektet i henhold til myndighetsdefinerte standarder. Banken bruker avansert IRB-metode.

Etter gjeldende lovgivning og i henhold til Bankens bankkonsesjon er Banken per 30. september 2018 pålagt å ha en kapitaldekning på 17,2 prosent, kjernekapitaldekning på 15,2 prosent og ren kjernekapitaldekning på 13,8 prosent medregnet samlede bufferkrav og Bankens pilar II-krav. Merk at Bankens pilar 2-krav ble satt til 1,8 % per 31. mars 2018.

I % *Kapitalkrav* *per 30. september 2018*	**Ren kjernekapital dekning**	**Kjernekapital dekning**	**Totalt kapital dekning**	**Uvektet kjernekapital-andel***
Minstekrav	4,5 %	6,0 %	8,0 %	3,0 %
Pilar II-krav	1,8 %	1,8 %	1,8 %	0,0 %
Bevaringsbuffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %	0,0 %
Systemrisikobuffer	3,0 %	3,0 %	3,0 %	0,0 %
Motsyklisk kapitalbuffer	2,0 %	2,0 %	2,0 %	0,0 %
Uvektet kjernekapitalbuffer	0,0 %	0,0 %	0,0 %	2,0 %
Totalt	**13,8 %**	**15,2 %**	**17,2 %**	**5,0 %**

* Kravet til uvektet kjernekapitaldekning gjelder fra 30. juni 2017.

Mill. kroner (hvis annet ikke angis)	**Nimånedersperiode avsluttet 30. september**		**År avsluttet 31. desember**		
	2018	**2017**	**2017**	**2016**	**2015**
Ansvarlig kapital *					
Ren kjernekapital	**11 922**	**11 390**	**11 583**	**10 530**	**6 467**
Annen kjernekapital	659	619	616	619	130
Kjernekapital	**12 582**	**12 008**	**12 199**	**11 149**	**6 597**
Tilleggskapital	1 495	1 415	1 939	1 507	581
Ansvarlig kapital	**14 077**	**13 423**	**14 138**	**12 656**	**7 178**
Totalt beregningsgrunnlag	**75 204**	**67 377**	**68 920**	**62 201**	**37 677**
Sum engasjement	**173 557**	**163 889**	**172 794**	**149 804**	**69 256**
Kapitaldekning					
Ren kjernekapitaldekning (%)	15,9 %	16,9 %	16,8 %	16,9 %	17,2 %
Kjernekapitaldekning (%)	16,7 %	17,8 %	17,7 %	17,9 %	17,5 %
Kapitaldekning (%)	18,7 %	19,9 %	20,5 %	20,3 %	19,1 %
Uvektet kjernekapitalandel (%)	**7,2 %**	7,3 %	7,1 %	7,4 %	9,2 %

* Mer informasjon finnes i punkt 11.8.

Per 30. september 2018 hadde Konsernet et sterkt kapitalgrunnlag, med en kapitaldekning på 18,7 prosent, kjernekapitaldekning på 16,7 prosent og ren kjernekapitaldekning på 15,9 prosent. Dette er godt over alle myndighetskrav. Gjennom 2017 og hittil i år 2018 har Konsernet hatt en sterkt utlånsvekst som følge av sterkere satsning på Østlandet etter gjennomført fusjon. Dette er hovedårsaken til økt beregningsgrunnlag og dermed avtagende kapitaldekning.

Konsernet har satt et langsiktig mål for ren kjernekapitaldekning på 16 prosent og å være den best kapitaliserte regionsparebanken i Norge målt ved ren kjernekapitaldekning. Sparebanken Hedmark var den eneste banken av en viss størrelse som ikke trengte bistand fra myndighetene under bankkrisen i Norge tidlig på 1990-tallet, og den konservative holdningen har gjort det mulig å bygge opp et sterkt kapitalgrunnlag som sikrer utbyttefleksibilitet, vekstkapasitet og valgfrihet med hensyn til tidspunkt innhenting av ytterligere egenkapital. Bankens høye soliditet bidrar også til å opprettholde bankens utlånskapasitet gjennom konjunktursyklusene og har over tid bidratt til bankens solide markedsposisjon.

Da Banken fikk tillatelse til bruk av avansert IRB-metode i 2015, ble den gitt med vilkår om sikkerhetsmarginer på estimert tapsgrad (LGD) som Finanstilsynet vurderte som nødvendige for å oppnå forsvarlige LGD-nivåer for bankens porteføljer. I ettertid er LGD-nivåene og risikovektene i foretaksporteføljene redusert, og Finanstilsynet har pålagt Banken å tillegge LGD-estimatene en sikkerhetsmargin på 5 prosentpoeng, eller skalere estimatene med tilsvarende effekt. Dette medfører en betydelig økning av beregningsgrunnlaget etter IRB-metoden, men med det gjeldende Basel 1-gulvet har det ikke umiddelbar effekt på kapitaldekningen. Når Basel 1-gulvet fjernes, vil økningen i beregningsgrunnlaget medføre en estimert reduksjon i ren kjernekapitaldekning på 0,8 prosent, noe som tilsvarer omkring NOK 575 millioner i økte kapitalkrav. Finanstilsynets pålegg om buffere i LGD-estimatene beskrevet ovenfor, bortfallet av Basel 1-gulvet, innføringen av SMB-rabatt og SIFI-tillegg forventes i sum for Banken å ha omlag nøytral effekt på ren kjernekapitaldekning basert på rapporterte tall per 3. kvartal 2018.[54] Banken er uenig i Finanstilsynets vedtak og vil påklage dette til Finansdepartementet.

12.9 Finansiell risikostyring

Banken eksponeres for forskjellige finansielle risikoer, for eksempel kredittrisiko, markedsrisiko, konsentrasjonsrisiko og likviditetsrisiko. Målet med Bankens risikostyring er å begrense potensielle negative effekter på den økonomiske utviklingen på grunn av disse risikoene som skyldes uberegnelige endringer i kapitalmarkedene. De finansielle risikoene nevnt ovenfor og Bankens arbeid med å redusere dem forklares nærmere nedenfor.

12.9.1 *Kredittrisiko*

Den største finansielle risikoeksponeringen i Banken er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor Banken. Styret gjennomgår årlig Bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres Bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til administrerende direktør innenfor visse rammer. Administrerende direktør kan videredelegere fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Banken bruker statistiske modeller som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Banken etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet. Bankens interne modeller for kredittgivings- og porteføljeforvaltningsformål er de samme modellene som Finanstilsynet har godkjent brukt i kapitalkravberegninger. SpareBank 1 Østlandet har IRB-godkjenning for både person- og bedriftsmarkedsporteføljer (A-IRB).

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også Banken kredittrisiko. Styret gjennomgår årlig Bankens finansstrategi der det fastsettes rammer for eksponering mot rentebærende papirer.

12.9.2 *Markedsrisiko*

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Markedsrisiko oppstår i hovedsak som følge av aktiviteter som understøtter den øvrige driften i Konsernet – som innlån, forvaltning av likviditet og rente- og valutahandel. Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer. Disse fastsettes av styret årlig gjennom revisjon av finansstrategien. Bankens posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret og ledelsen.

Styret har vedtatt rammer for den totale renterisiko både med hensyn til basisrisiko og rentekurverisiko. Banken styrer renterisikoen mot ønsket nivå gjennom rentebindingen på plasseringer og innlån, samt ved bruk av rentederivater.

For aksjerisiko er det etablert maksimalrammer mot aksjemarkedet, og for valutarisiko er det etablert rammer for maksimal eksponering totalt og per valuta.

[54] Tallene er foreløpige effektberegninger og beheftet med usikkerhet

12.9.3 *Konsentrasjonsrisiko*

Konsentrasjoner av risiko oppstår når finansielle instrumenter med tilsvarende kjennetegn påvirkes på samme måte ved endringer i økonomiske eller andre forhold. Identifiseringen av konsentrasjonsrisko innebærer utøvelse av skjønn. Banken søker å kontrollere konsentrasjon av risiko gjennom rammesetting på ulike områder. For kredittrisiko begrenses større risikokonsentrasjoner gjennom rammer for store engasjementer, høyrisikoengasjementer og bransjeeksponering.

12.9.4 *Likviditetsrisiko*

Likviditetsrisiko er risikoen for at Banken ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i finansstrategien som årlig vedtas av styret. Strategien setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller og krav til langsiktig finansiering. I tillegg setter strategien rammer for størrelsen på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden som Banken skal være uavhengig av ny markedsfinansiering. Størrelsen på likviditetsreserven skal til enhver tid være slik at Banken i en ordinær driftssituasjon skal klare seg uten markedsfinansiering i 12 måneder. I tillegg skal Banken i et stresscenario definert som «stor krise i markedet og i egen bank» kunne opprettholde sin drift i minimum tre måneder.

Likviditetsreserven består av innskudd i Norges Bank, deponerbare obligasjoner, ikke benyttede kommiterte trekkrettigheter og børsnoterte aksjer.

Økonomi- og finansavdelingen har ansvaret for likviditetsstyringen, mens avdeling for risikostyring overvåker og rapporterer utnyttelse av rammer i henhold til finansstrategien.

12.10 Kritiske estimater og skjønnsmessige vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Note 2 til årsregnskapet for 2017 (inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19) inneholder en redegjørelse for vesentlige regnskapsprinsipper og -metoder som er brukt til å utarbeide regnskapet. Prinsippnoten i årsregnskapet for 2017 må sammenholdes med note 43 i samme rapport for prinsipper og -metoder gjeldende for regnskapsåret 2018 etter overgang fra regnskapsstandarden IAS 39 Finansielle instrumenter til IFRS 9 Finansielle instrumenter 1. januar 2018.

Note 3 til årsregnskapet for 2017 (inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19) inneholder en redegjørelse av kritiske estimater og skjønnsmessige vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper. Forutsetningene, estimatene og vurderingene er basert på historisk erfaring, aktuelle tendenser og andre faktorer som etter ledelsens oppfatning er relevante på det tidspunktet årsregnskapet utarbeides. Kritiske estimater og skjønnsmessige vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper er de som har en betydelig risiko for å forårsake vesentlige endringer. Estimatene og vurderingene er anvendt konsekvent på alle årene som presenteres i årsregnskapet.

Nedenfor redegjøres det for kritiske estimater og skjønnsmessige vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper som kan ha en vesentlig effekt på Konsernets årsregnskap.

12.10.1 *Finansielle eiendeler og forpliktelser*

For regnskapsperioder som ble avsluttet før 1.1.2018 er visse finansielle eiendeler og forpliktelser utpekt til virkelig verdi over resultatet etter Fair Value Option (FVO) etter IAS 39, paragraf 9. Det gjelder for obligasjoner og sertifikater, fastrentelån til kunder samt deler av porteføljen av verdipapirer og fastrenteinnskudd fra kunder. FVO anvendes i den hensikt å oppnå en konsekvent måling av eiendeler og forpliktelser som vurderes samlet. Måling til virkelig verdi reduserer dessuten det regnskapsmessige misforholdet som ellers ville oppstått hvis eiendeler og forpliktelser ble innregnet på annet grunnlag enn tilhørende derivater. Egenkapitalinstrumenter er klassifisert som tilgjengelig for salg (TFS). Endringer i virkelig verdi for eiendeler klassifisert som TFS, innregnes over utvidet resultat. Ved objektiv dokumentasjon av en vesentlig eller lengre nedgang i den virkelige verdien av en TFS-eiendel – målt som forskjellen mellom anskaffelseskostnad og aktuell virkelig verdi minus eventuelt nedskrivningstap på eiendelen som tidligere er innregnet i resultatet –, fjernes det kumulative tapet som er innregnet over utvidet resultat og innregnes i resultatet. Hva som skal forstås med vesentlig eller langvarig verdifall, er et spørsmål om skjønn. Sparebank 1 Østlandet følger retningslinjer fra IFRIC, anbefalinger fra revisjonsmiljøene og bransjenorm for å vurdere dette spørsmålet. Vurderingen foretas på instrumentnivå og er

operasjonalisert til å gjelde et verdifall som verdsetter eiendelen til under 80 prosent av kostpris på balansedatoen eller at en markedspris lavere enn kostpris vedvarer mer enn tolv måneder. Ytterligere verdifall på tidligere nedskrevne TFS-eiendeler kostnadsføres fortløpende ved senere regnskapsavleggelser.

Ved overgang fra IAS 39 til IFRS 9 fra 1.1.2018 er det foretatt prinsippendringer som har medført omklassifisering og ny måling av flere finansielle instrumenter. Overgangseffekter samt nye klassifiseringsprinsipper og målemetoder er gjort rede for i note 43 til årsregnskapet for 2017.

12.10.2 *Tap på utlån/kreditt*

12.10.2.1 Tapsnedskriving utlån etter IAS 39 (regnskapsperioder avsluttet før 1.1.2018)

Banken gjennomgår både personmarkedsporteføljen og bedriftsmarkedsporteføljen for identifisering av kredittrisiko og behovet for tapsavsetninger. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer er gjenstand for minst halvårlig oppfølging. Både bedriftsmarkeds- og personmarkedsporteføljen er gjenstand for vurdering ved mislighold eldre enn 62 dager som grunnlag for oversendelse til inkasso.

Individuell nedskrivning for tap på enkeltengasjementer foretas når objektive hendelser utløser et verdifall for Banken. Individuell nedskrivning utgjør forskjellen mellom engasjementets bokførte verdi og nåverdien av neddiskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av individuell nedskrivning. Dette innebærer at engasjementet gis høyeste risikoklasse. Samme metode brukes uavhengig av om lånet er bokført til amortisert kost eller virkelig verdi (fastrentelån). Estimering av verdifall kan være komplisert da prediksjonen av fremtidige hendelser i stor grad er forbundet med usikkerhet. Det legges vekt på konkret tiltaksorientering i verdiestimering som grunnlag for realisasjon av pantesikkerheter. Det foretas periodisk oppdatering av kontantstrømmen ordinært en gang årlig.

Gruppenedskrivning omfatter Bankens vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inngår også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak for de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning. Modellen for beregning av gruppevise nedskrivinger baserer seg på Bankens risikoklassifiseringssystem, der verdifallet er basert på det historiske tapet på engasjementer med liknende kredittrisiko.

12.10.2.2 Tapsnedskriving utlån etter IFRS 9 (regnskapsperioder avsluttet etter 1.1.2018)

Etter IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring. Etter IFRS 9 skal tap innregnes basert på forventet kredittap (ECL). Den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, og som ikke hadde inntrufne tap ved første gangs balanseføring. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og leieavtalefordringer omfattet.

Målingen av nedskrivingen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Kredittforverringen måles ved utviklingen i økonomisk PD. Økonomisk PD er bankens beste vurdering av kundens misligholdsrisiko. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det innregnes tap for 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangsinnregning skal nedskrivingen tilsvare forventet tap over hele levetiden. Forventet kredittap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid, dvs. forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten og den kontantstrømmen som banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet. Metodikken innebærer noe større volatilitet i nedskrivningene, og det forventes at nedskrivninger kommer tidligere enn ved dagens praksis. Dette vil være spesielt merkbart ved inngangen til en nedgangskonjunktur.

I tillegg til den generelle modellen er det egne prinsipper for utstedte, herunder reforhandlede lån som behandles som nye, og kjøpte lån hvor det er påløpt kredittap ved førstegangs balanseføring. For disse skal det

beregnes en effektiv rente som hensyntar forventet kredittap, og ved endringer i forventede kontantstrømmer skal endringen diskonteres med den opprinnelig fastsatte effektive renten og resultatføres. For disse eiendelene er det derved ikke behov for å overvåke hvorvidt det har vært en vesentlig økning i kredittrisiko etter førstegangs balanseføring da forventet tap over hele levetiden uansett skal hensyntas.

Tapsanslaget skal lages kvartalsvis, og vil bygge på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Tapsestimatene vil bli beregnet basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold (probability of default – PD), tap ved mislighold (loss given default – LGD) og eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD). Datavarehuset inneholder historikk for observert PD og observert LGD. Dette vil danne grunnlag for å lage gode estimater på fremtidige verdier for PD og LGD. I tråd med IFRS 9 grupperer banken sine utlån i tre trinn.

Trinn 1:
Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning blir beregnet en tapskostnad lik 12 måneders forventet tap.

Trinn 2:
I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er objektive bevis på tap. For disse eiendelene skal det beregnes en tapskostnad lik forventet tap over levetiden. I denne gruppen inngår kontoer med vesentlig grad av kredittforverring, men som på balansedato tilhører kunder som er klassifisert som friske. Når det gjelder avgrensning mot trinn 1, definerer banken vesentlig grad av kredittforverring ved å ta utgangspunkt i hvorvidt et engasjements beregnede misligholdssannsynlighet (PD) har økt vesentlig. Det inntreffer når kundens PD har økt med over 150 prosent til et PD-nivå over 0,60 prosent. I tillegg beregnes det forventet tap over levetiden når en konto er i overtrekk eller har resistanse på 30 dagers varighet eller mer, samt når kunden er satt til særlig oppfølging.

Trinn 3:
I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler, som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. Dette er eiendeler som under regelverk før 1.1.2018 defineres som misligholdte/tapsutsatte eller individuelt nedskrevne. For utlån klassifisert til amortisert kost, reduseres balanseført verdi på eiendelen med en tilsvarende tapsavsetning. For utlån klassifisert til virkelig verdi over OCI, reverseres nedskrevet beløp over OCI. Utlån i denne kategorien får imidlertid justert balanseført beløp med virkelig verdi-justeringer som følge av endring i kredittrisiko. For utlån med vesentlig økning i kredittrisiko vil det forventningsvis være samsvar mellom akkumulert tapskostnad etter beskrevet metodikk og balanseført virkelig verdi-justering.

12.10.3 *Finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi*

For finansielle instrumenter som omsettes i et regulert marked, benyttes kurs på balansedagen. Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes basert på verdianslag fra Nordic Bond Pricing, Reuters' prissettingstjeneste, indikerte priser fra meglerhus eller andre eksterne kilder samt anerkjente teoretiske beregningsteknikker basert på observerte rente- og kursforhold på balansedagen. Banken vurderer og velger metoder og forutsetninger som i størst mulig grad reflekterer tilgjengelig informasjon og markedsforholdene på balansedagen.

12.10.4 *Pensjoner*

Netto pensjonsforpliktelser og -kostnader er basert på en rekke forutsetninger. Avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente- og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i folketrygdens grunnbeløp og den generelle utviklingen i antall uføretrygdede og levealder er av stor betydning. Resultateffekt av estimatavvik og endrede estimater og forutsetninger regnskapsføres i den perioden endringen oppstår.

12.11 Nylig utvikling og endring

Siden 30. september 2018 har det ikke vært noen vesentlige endringer i Konsernets finansielle eller kommersielle stilling.

13 TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

Nedenfor følger et sammendrag av Bankens transaksjoner med nærstående parter i periodene omfattet av årsregnskapene og de ureviderte kvartalsregnskapene og frem til Prospektdato. Disse regnskapene er inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19. Mer informasjon om Konsernets transaksjoner med nærstående parter finnes i note 42, 23 og 8 til årsregnskapet for 2017 (inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19). Det er ikke gjennomført transaksjoner med nærstående parter utover Konsernets alminnelige forretningsvirksomhet i perioden 30. september 2018 og frem til Prospektdato.

13.1 Transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og dens datterselskaper

Tabellene nedenfor viser transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og dens datterselskaper i periodene omfattet av års- og kvartalsregnskapene inntatt i dette Prospektet. Informasjonen er hentet fra Bankens reviderte konsoliderte årsregnskap for årene avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015 og Bankens ureviderte konsoliderte kvartalsregnskap for hittil i år for perioden avsluttet 30. september 2018. Alle nedenstående transaksjoner med nærstående parter er inngått på armlengdes avstand.

Tall i mill. kroner	Utlån	Obligasjoner og ansvarlig lån	Innskudd	Rente-inntekter	Rente-kostnader	Provisjons-inntekter	Andre inntekter	Drifts-kostnader	Garantier
Ni måneder avsluttet 30. september 2018									
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	6 553		1	79		8	3		
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	16		2				4	1	
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus konsern	9		3			2	5	1	92
SpareBank 1 Østlandet VIT konsern	18		5	1			1		2
Andre datterselskaper	3		23					10	
2017									
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	5 912		2	92		9		2	
EiendomsMegler 1 Hedmark	12		4					3	
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus konsern	1		5					4	92
Sparebank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	18		8	1					1
Andre datterselskaper	3		3					1	
2016									
Bank 1 Oslo Akershus AS	750	409	400	9					
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	5 458		2	121			2		120
EiendomsMegler 1 Hedmark	6		4		2				
Sparebank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	21		10	1					
Andre datterselskaper	4		3					3	92

2015									
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	4 837		2	98		1	3		120
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS			8	3			1		
Andre datterselskaper	37		24		2		3		1

13.2 Transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Tabellene nedenfor viser transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet i periodene omfattet av års- og kvartalsregnskapene inntatt i dette Prospektet. Informasjonen er hentet fra Bankens reviderte konsoliderte årsregnskap for årene avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015 og Bankens ureviderte konsoliderte kvartalsregnskap hittil i år for perioden avsluttet 30. september 2018. Alle nedenstående transaksjoner med nærstående parter er inngått på armlengdes avstand.

Tall i mill. kroner	Utlån	Obligasjoner og ansv. lån	Innskudd	Rente-inntekter	Rente-kostnader	Provisjons-inntekter	Andre inntekter	Drifts-kostnader	Garantier
Ni måneder avsluttet 30. september 2018									
SpareBank 1 Boligkreditt AS		549				263			
SpareBank 1 Næringskreditt AS		21				13			
SpareBank 1 Gruppen AS	435		359	8	1	147			
SpareBank 1 Kredittkort AS	940	17		19		50			
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	561		16	11				121	
Andre tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet og øvrige nærstående parter			5 302		27	1		10	
2017									
SpareBank 1 Boligkreditt AS		147				362			
Sparebank 1 Næringskreditt AS		21				15			
SpareBank 1 Gruppen AS	466			7	3	177			
SpareBank 1 Kredittkort AS	940	17		25		62			
Andre tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet og øvrige nærstående parter	518		5.698		55	20			7
2016									
SpareBank 1 Boligkreditt AS		476		16					
Sparebank 1 Næringskreditt AS		21		1					
SpareBank 1 Gruppen AS	578	8		21					

SpareBank 1 Kredittkort AS	390			11				
Andre tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet og øvrige nærstående parter	1.063		4.330			11		7
2015								
Bank 1 Oslo Akershus AS								
SpareBank 1 Boligkreditt AS		544		17		183		
SpareBank 1 Næringskreditt AS		150		3		5		
SpareBank 1 Gruppen AS	446			9		81		
SpareBank 1 Kredittkort AS	370	8		12		26		
Andre tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet og øvrige nærstående parter								

*Ved en inkurie er det i årsregnskapet for 2016 og 2017 rapportert ufullstendige og motstridende beløp for provisjonsinntekter fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet i 2016. Her oppgis tall slik de foreligger i note 42 i årsrapport for 2017.

13.3 Transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og ansatte og valgte tillitsmenn

Tabellene nedenfor viser transaksjoner med nærstående parter mellom Banken og dens ansatte og valgte tillitsmenn i periodene omfattet av års- og kvartalsregnskapene inntatt i dette Prospektet. Informasjonen er hentet fra Bankens reviderte konsoliderte årsregnskap for årene avsluttet 31. desember 2017, 2016 og, 2015 og Bankens ureviderte konsoliderte kvartalsregnskap hittil i år for perioden avsluttet 30. september 2018.

Nedbetalingslån innvilges ansatte med opp til 30 års nedbetalingstid og månedlige avdrag. Renten på nedbetalingslån for ansatte er normrentesatsen minus 0,5 prosentpoeng. Samlet lånebeløp på disse vilkårene er begrenset til NOK 3,5 millioner per ansatt. For lån over NOK 3,5 millioner vil vilkårene være lik som for produktet «Boliglån for unge». Med unntak av dette er alle nedenstående transaksjoner med nærstående parter inngått på armlengdes avstand.

Tall i tusen kroner	30. september 2018		2017		2016		2015	
	Lån	Garanti	Lån	Garanti	Lån	Garanti	Lån	Garanti
Ledelse								
Richard Heiberg	442		4 680		150		800	
Geir-Egil Bolstad	6 331		6 432					
Hans Olav Wedvik	17 792		19 369		20 117		18 692	
Kari Elise Gisnås	4 294		4 326		4 787		3 397	
Eldar Kjendlie	3 550		2 859		781			
Siv Stenseth	2 667		2 805		5 179		5 242	
Dag-Arne Hoberg	1 736		1 803		1 979		1 865	
Vidar Nordheim	3 129		3 211		3 212		3 239	
Espen Mejlæender-Larsen	2 599							
Gudrun Michelsen	6 691							
Magnus Aasen	1 611		1 770		1 622		1 832	

Bjarne Chr. Finstad	7 382	7 443	7 480	
Tor Morten Nygård			3 459	3 593
Vegard Sæten				1 135
Styret				
Siri J. Strømmevold	4 182	2 126	2 274	1 955
Nina C. Lier	2 063	2 170	1 989	2 049
Erik Garaas				
Guro Nina Vestvik				
Morten Herud				
Hans-Christian Gabrielsen	1 697	1 737		
Espen Bjørklund Larsen	4 354	4 364	4 392	4 408
Vibeke Hanvold Larsen	3 089	2 397	2 487	
Bjørnar Håkensmoen				10 000
Sverre Andreas Lang-Ree				4 861
Alle ansatte*				
	2 691	2 552	1 937	1 254
(tall i MNOK)				
Kontrollkomité**				
Vidar Brobakken				
Mikael Løken				
Bodil Helene Andersen				
Ingunn Gråbergsveen				
Jan Erik Myrvold				

* Utlån til ansatte i konsern inklusiv andel overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS.
** Kontrollkomiteen ble avviklet 1. april 2016.

13.4 Primærinnsideres omsetning av egenkapitalbevis i SpareBank 1 Østlandet

Tabellen nedenfor viser primærinnsideres omsetning av egenkapitalbevis i Banken i løpet av de siste 12 måneder:

Primærinnsider	Dato	Kjøpt antall EKB	Solgt antall EKB	Pris per EKB
Siri H. Strømmevold (styreleder)	14.02.2018	1 000	-	NOK 94,60
Eldar Kjendlie (konserndirektør HR og juridisk)	30.04.2018	1 000	-	NOK 85,9552
Werner Bosaaen, (kredittsjef bedriftsmarked)	08.08.2018	1 000	-	NOK 88,80

Pris per Egenkapitalbevis i tabellen ovenfor er høyere enn tegningskursen i Emisjonene, som er NOK 86 per Egenkapitalbevis, med unntak av transaksjonen gjennomført 30.04.2018, som ligger omtrent på tegningskursen. For en nærmere beskrivelse av fastsettelsen av tegningskursen, vises det til kapittel 5.

14 EIERANDELSKAPITAL OG EIERE AV EGENKAPITALBEVIS

I dette punktet sammenfattes visse opplysninger om Banken og vesentlige opplysninger om Bankens egenkapitalbevis og eierandelskapital samt visse andre forhold som gjelder eierne av egenkapitalbevis. Det redegjøres også for enkelte vedtektsbestemmelser som gjelder per Prospektdatoen. Informasjonen må ikke anses som uttømmende, og ved eventuelle avvik mellom teksten nedenfor og vedlagt vedtekter for Banken, skal vedtektene gå foran.

14.1 Utstedt eierandelskapital

Bankens utstedte eierandelskapital etter gjennomføring av den Rettede Emisjonen, og før gjennomføring av den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen, er 5 765 976 050 kroner fordelt på 115 319 521 egenkapitalbevis à NOK 50 fullt innbetalt og utstedt i samsvar med norsk lovgivning. Egenkapitalbevisene er registrert i VPS med ISIN-nr. 0010751910.

Egenkapitalbevisene har like rettigheter på alle måter, og det foreligger ingen ulike stemmerettigheter eller klasser av egenkapitalbevis. Hvert egenkapitalbevis gir én stemme på valgmøtet for egenkapitalbeviseierne. I punkt 16.8 «*Vedtektene*» redegjøres det nærmere for visse rettigheter knyttet til Egenkapitalbevisene.

De Eksisterende Egenkapitalbevisene er fritt omsettelige etter norsk lovgivning. De Nye Egenkapitalbevisene allokert til Kvalifiserte Ansatte i Ansatteemisjonen til en rabattert tegningskurs vil imidlertid være underlagt en bindingstid på to år, se kapittel 5.5.8. Etter lokal verdipapirlovgivning kan det foreligge begrensninger på egenkapitalbevisenes omsettelighet. Vennligst se kapittel 18 hvor det gis eksempler på noen slike begrensninger samt kapittel 15.1.7 om eierbegrensninger.

14.2 Eierandelskapitalens historiske utvikling

Tabellen nedenfor sammenfatter utviklingen i Bankens eierandelskapital i periodene omfattet av den historiske finansielle informasjonen inntatt ved hensvisning til Prospektet, jf. kapittel 19 og frem til Prospektdatoen.

Registreringsdato	Type endring	Endring i utstedt eierandels-kapital (NOK)	Tegnings-kurs per EK-bevis (NOK)	Pålydende per EK-bevis (NOK)	Antall utstedte EK-bevis etter endring	Total utstedt eierandels-kapital etter endring (NOK)
26. november 2015	Konvertering av grunnfondskapital	3 987 000 000	50	50	79 740 000	3 987 000 000
1. januar 2016	–	–		50	79 740 000	3 987 000 000
28. juni 2016	Kapitalforhøyelse	1 323 127 000	63	50	106 202 540	5 310 127 000
31. desember 2016	–	–		50	106 202 540	5 310 127 000
19. juni 2017	Kapitalforhøyelse	48 872 350	78	50	107 179 987	5 358 999 350
28. november 2018	Kapitalforhøyelse	406 976 700	86	50	115 319 521	5 765 976 050

14.3 Eiere av egenkapitalbevis

Per 2. januar 2019 har Banken følgende egenkapitalbeviseiere, som samlet eier 100 prosent av de utstedte og utestående Egenkapitalbevisene.

Eiere av egenkapitalbevis	Antall egenkapitalbevis	Prosent
SPAREBANKSTIFTELSEN HEDMARK	60 404 892	52,4
LANDSORGANISASJONEN I NORGE[1]	11 528 863	10,0
TREDJE AP-FONDEN	2 806 615	2,4
FELLESFORBUNDET	1 950 901	1,7
DANSKE INVEST NORSKE INSTIT. II.	1 847 725	1,6
ODIN NORGE	1 621 218	1,4
NORSK NÆRINGS- OG NYTELSESMIDDELARBEIDERFORBUND	1 219 526	1,1
VPF EIKA EGENKAPITALBEVIS	1 046 599	0,9
SPAREBANK 1 BV	1 039 523	0,9
FIDELITY PUR.TRUST:FIDELITY SERIES	1 000 000	0,9
DANSKE INVEST NORSKE AKSJER INST	993 400	0,9
SEB NORDENFOND	866 680	0,8
SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS	839 930	0,7
STATE STREET BANK AND TRUST COMP	807 028	0,7
LANDKREDITT UTBYTTE	800 000	0,7
DNB NOR BANK ASA	755 803	0,7
STATE STREET BANK AND TRUST COMP	723 227	0,6
ARCTIC FUNDS PLC	657 066	0,6
JPMORGAN CHASE BANK, N.A., LONDON	545 030	0,5
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN S.A.	535 218	0,5
SUM 20 STØRSTE	91 989 244	79,8
ØVRIGE EIERE	23 330 277	20,2
TOTALT	115 319 521	100,0

[1] LO og tilsluttede fagforbund eier i alt 17 088 244 egenkapitalbevis, tilsvarende 14,82 %.

Det foreligger ingen forskjeller i stemmerettigheter mellom eierne av egenkapitalbevis. Hvert egenkapitalbevis gir én stemme.

Egenkapitalbeviseiere som eier 5 prosent eller mer av Egenkapitalbevisene, har en interesse i Bankens eierandelskapital som er meldepliktig etter verdipapirhandelloven. Tabellen ovenfor viser eierandelen for disse meldepliktige egenkapitalbeviseierne. En beskrivelse av flaggeplikten etter verdipapirhandelloven er inntatt i punkt 16.7 «*Flaggeplikt*».

Banken er ikke kjent med ordninger som på et senere tidspunkt kan medføre en endring av eierskapet i Banken.

Vedtektene inneholder ikke bestemmelser som kan tenkes å forsinke, utsette eller hindre en endring av eierskapet i Banken. Det har ikke vært fremmet offentlige oppkjøpstilbud av Banken i løpet av inneværende eller foregående regnskapsår.

14.4 Styrefullmakter

I møte 22. mars 2018 ga Representantskapet styret fullmakt til å øke eierandelskapitalen med inntil NOK 531 012 700, tilsvarende 10 prosent av Bankens utstedte eierandelskapital. Fullmakten kan benyttes til å styrke Bankens egenkapital og til å utstede vederlagsaksjer i forbindelse med erverv av foretak innenfor Bankens formål og/eller utstede egenkapitalbevis til ansatte og/eller tillitsvalgte. Fullmakten gjelder til årsmøtet i Representantskapet i Banken i 2019, men ikke lenger enn til 30. juni 2019. Egenkapitalbeviseieres fortrinnsrett til å tegne de Nye Egenkapitalbevisene etter Finansforetaksloven § 10-10 kan settes til side.

I møte 22. mars 2018 ga Representantskapet styret fullmakt til å erverve og/eller etablere pant i Bankens egne egenkapitalbevis for samlet pålydende NOK 265 506 350 tilsvarende inntil 5 % av Bankens utstedte eierandelskapital. Minimumsbeløpet som kan betales for hvert egenkapitalbevis, er NOK 50, og maksimumsbeløpet er NOK 150. Fullmakten må være godkjent av Finanstilsynet og registrert i Foretaksregisteret

før den kan tas i bruk. Fullmakten gjelder til årsmøtet i Representantskapet i Banken i 2019, men ikke lenger enn til 30. juni 2019.

14.5 Egne egenkapitalbevis

Verken Banken eller noen av dens datterselskaper eier direkte eller indirekte egenkapitalbevis på Prospektdatoen.

14.6 Andre rettigheter til å få utstedt egenkapitalbevis

Verken Banken eller noen av dens datterselskaper har utstedt opsjoner, tegningsretter, konvertible lån eller andre instrumenter som gir innehaveren av slikt instrument rett til å tegne egenkapitalbevis i Banken eller dens datterselskaper.

14.7 Egenkapitalbeviseiernes rettigheter

Banken har utstedt én klasse av egenkapitalbevis, og etter Finansforetaksloven gir alle egenkapitalbevis i samme klasse like rettigheter i Banken. Hvert egenkapitalbevis gir én stemme på valgmøtet for egenkapitalbeviseierne. Enkelte rettigheter knyttet til Egenkapitalbevisene er beskrevet i punkt 14.9 «*Vedtektene*». Det vises i tillegg til punkt 5.4.7 og 14.1 ovenfor vedrørende bindingstid på aksjer utstedt i Ansatteemisjonen.

14.8 Avtaler mellom eierne av egenkapitalbevis

I forbindelse med oppkjøp av de gjenværende aksjene i B1IA inngikk Stiftelsen og LO en avtale om enkelte aspekter ved deres eierskap i Banken som, forutsatt at LO eier minst 10 prosent av Egenkapitalbevisene, som angir at:

(i) Stiftelsen skal stemme slik at to medlemmer og to varamedlemmer blant egenkapitalbeviseiernes valgte representanter i Representantskapet er representanter valgt av LO,
(ii) Stiftelsen skal bidra til at ett medlem og ett varamedlem i valgkomiteen for egenkapitalbeviseierne er representanter valgt av LO,
(iii) LO skal bidra til at ett medlem og ett varamedlem i styret representerer Stiftelsen, og
(iv) Stiftelsen skal bidra til at ett medlem og ett varamedlem i styret representerer LO.

Videre skal Stiftelsen og LO påse at flertallet av egenkapitalbeviseiernes valgte representanter i Representantskapet representerer stiftelsen og/eller LO. Foruten å stemme for LO-representantene har LO forpliktet seg til å stemme det samme som Stiftelsen. Siden Banken ikke er part i denne avtalen, kan avtalen i fremtiden bli, eller kan allerede ha blitt, endret eller sagt opp uten at Banken er klar over det.

14.9 Vedtektene

Vedtektene per datoen for dette Prospektet er inntatt i vedlegg A. I det følgende gis det er et sammendrag av enkelte bestemmelser i vedtektene.

Bankens formål
Banken har til formål å fremme sparing ved å ta imot innskudd fra en ubestemt krets av innskytere, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker.

Kontorkommune
Banken har sitt sete i Hamar kommune.

Grunnfond og eierandelskapital
De opprinnelige grunnfond i de sammensluttede sparebanker er enten tilbakebetalt eller pliktes ikke tilbakebetalt. Med Kongen/Finansdepartementets samtykke kan Representantskapet vedta å utstede omsettelige og utbytteberettigede egenkapitalbevis med representasjonsrett i Representantskapet i henhold til den enhver tid gjeldende lovgivning.

Bankens utstedte eierandelskapital utgjør NOK 5 765 976 050 fordelt på 115 319 521 egenkapitalbevis à kr 50. Bankens egenkapitalbevis skal være registrert i Verdipapirsentralen.

Representantskapet
Representantskapet er det øverste beslutningsorganet i Banken. Representantskapet skal ha 40 medlemmer med 40 varamedlemmer:

- 14 medlemmer og 14 varamedlemmer velges av innskyterne.
- 4 medlemmer og 4 varamedlemmer velges av Hedmark fylkesting.
- 12 medlemmer og 12 varamedlemmer velges av egenkapitalbeviseierne.
- 10 medlemmer og 10 varamedlemmer velges av de ansatte.

Medlemmene og varamedlemmene i Representantskapet velges for 4 år. Minst tre firedeler av medlemmenes i representantskapet skal være personer som ikke er ansatt i Banken. Representantskapets leder og nestleder velges for 1 år.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer møter personlig. Det er ikke anledning til å møte ved fullmektig eller ved rådgiver. Møter i Representantskapet åpnes og ledes av representantskapets leder. Hvert medlem av Representantskapet har én stemme. En beslutning krever flertall av de avgitte stemmer med mindre annet følger av de til enhver tid gjeldende regler og disse vedtekter. Står stemmetallet likt, gjelder det som møtelederen slutter seg til.

Representantskapet skal se til at Banken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og Representantskapets vedtak. Representantskapet godkjenner årsregnskapet og årsberetningen, herunder disponering av overskudd og utdeling av utbytte.

Egenkapitaleiernes valg til representantskapet
Egenkapitalbeviseierne skal på et valgmøte velge 12 medlemmer og 12 varamedlemmer.

Styret
Styret skal bestå av 7–9 medlemmer og 6 varamedlemmer. Styret velges av Representantskapet. Styrets leder og nestleder velges av Representantskapet ved særskilte valg. 2 medlemmer og 2 varamedlemmer velges blant de ansatte. Samtlige valgte medlemmer velges for 2 år og varamedlemmene for 1 år. Av de valgte medlemmer uttrer halvparten hvert år, etter tjenestetid eller loddtrekning.

Styrets lederen kaller styret sammen til møte minst én gang i måneden og ellers så ofte Bankens virksomhet tilsier det, eller når et styremedlem krever det. Gyldig vedtak treffes ved alminnelig flertallsbeslutning. I de tilfeller styret ikke er fulltallig, kreves at minst halvparten av de møtende styremedlemmer stemmer for vedtaket. Ved stemmelikhet gjør styrelederens eller møtelederens stemme utslaget.

Styret leder Bankens virksomhet. Styret er ansvarlig for at de midler Banken rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Styret skal sørge for en tilfredsstillende organisering av Bankens virksomhet og har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret fastsetter instruks for administrerende direktør med særlig vekt på oppgaver og ansvar.

Administrerende direktør
Administrerende direktør har den daglige ledelse av Banken og skal følge den instruks og de pålegg styret har gitt. Den daglige ledelse omfatter ikke avgjørelser i saker som etter Bankens forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Administrerende direktør skal sørge for at Bankens bokføring er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

Valgkomité
Representantskapet velger en valgkomité blant Representantskapets medlemmer. Komiteen skal ha 5 medlemmer og 5 varamedlemmer, hvorav 2 medlemmer og 2 varamedlemmer velges blant de innskytervalgte representanter, og 1 medlem og 1 varamedlem velges blant de egenkapitalbeviseiervalgte representanter. 1 medlem og 1 varamedlem velges blant de offentligvalgte representanter og 1 medlem og 1 varamedlem velges

blant de ansattes representanter. Valgresultatene forblir gyldige i to år om gangen. Hvert år skal to eller tre medlemmer eller to eller tre varamedlemmer tre tilbake ved første anledning etter loddtrekningen.

Valgkomité for egenkapitalbeviseiernes valg
De egenkapitalbeviseiervalgte medlemmene av representantskapet velger en valgkomité med 4–6 medlemmer og tilsvarende antall varamedlemmer. Egenkapitalbeviseiere med en eierandel på 10 prosent eller mer har rett til 1 medlem og 1 varamedlem i valgkomiteen for egenkapitalbeviseiernes valg. Valgresultatene forblir gyldige i to år om gangen. Hvert år skal to eller tre medlemmer eller to eller tre varamedlemmer tre tilbake ved første anledning etter loddtrekningen.

Valgkomiteen skal forberede valg av medlemmer og varamedlemmer i Representantskapet og medlemmer og varamedlemmer av valgkomiteen for egenkapitalbeviseiernes valg.

Overskudd og underskudd
Overskudd av Bankens virksomhet tilordnes eiere av egenkapitalbevis og Banken etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfondet og grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet, og for øvrig i samsvar med de regler som følger av den til enhver tid gjeldende lovgivning.

Overskudd som tilordnes Banken kan tillegges grunnfondskapitalen, benyttes til gaver til allmennyttige formål, overføres til gavefond, overføres til stiftelse med allmennyttig formål eller benyttes til utbytte med kunder. Utbytte til kunder baseres på gjennomsnittlig utlån og gjennomsnittlig innskudd gjennom regnskapsåret fordelt på antall måneder gjennom året som kunden har hatt innskudd og/eller lån. Innskudd og/eller utlån opp til maksimum NOK 2 millioner for privat- og bedriftskunder gir rett til utbytte på like vilkår.

Ved disponering av overskudd og utbyttemidler skal det legges vekt på at forholdet mellom grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen ikke endres vesentlig.

Underskudd etter resultatregnskapet for siste regnskapsår skal først søkes dekket ved forholdsmessig overføring fra grunnfondskapitalen, herunder gavefondet, og den eierandelskapitalen som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet. Underskudd som ikke dekkes slik, dekkes ved forholdsmessig overføring fra overkursfondet og kompensasjonsfondet. Ytterligere underskudd dekkes ved nedsettelse av vedtektsfestet eierandelskapital og eventuelt nedsettelse av annen kapital.

14.10 Eierkontroll

Ingen kan erverve mer enn kvalifisert eierandel uten at det er sendt melding til Finanstilsynet. Med kvalifisert eierandel menes en eierandel som representerer 10 % eller mer av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen eller av stemmene i Representantskapet, eller for øvrig gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av Banken eller dennes virksomhet. Det samme gjelder erverv som medfører at en kvalifisert eierandel økes fra mer enn 10 % slik at den vil utgjøre eller overstige henholdsvis 20, 30 eller 50 % av summen av eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen eller stemmene. Erverv av slik eierandel kan bare gjennomføres dersom Finanstilsynet eller Finansdepartementet gir tillatelse til ervervet.

15 RAMMEBETINGELSER FOR SPAREBANKER

15.1 Beskrivelse av egenkapitalbevis

15.1.1 *Generelt*

Sparebankene i Norge har tradisjonelt vært organisert som selveiende stiftelser, hvor egenkapitalen i all hovedsak har bestått av tidligere års tilbakeholdt overskudd, i tillegg til grunnfondet (tidligere kalt "sparebankens fond", se nærmere nedenfor). Sparebankloven ble imidlertid endret i 1987 slik at sparebanker kan øke egenkapitalen ved å utstede egenkapitalbevis i markedet. Egenkapitalbevis gikk tidligere under navnet grunnfondsbevis, men ved lovendringen i 2009 ble betegnelsen "egenkapitalbevis" innført. Ved samme lovendring ble betegnelsen "eierandelskapital" innført som erstatning for grunnfondsbeviskapital. Dette var ledd i en omfattende revisjon av lovreglene knyttet til sparebankenes kapital, adgang til strukturendringer og etablering av sparebankstiftelser. Eierandelskapital teller som ren kjernekapital etter bestemmelsene om kapitaldekning i banker. De første grunnfondsbevisene ble introdusert i markedet høsten 1989.

Ordningen med egenkapitalbevis ble etablert for å gi sparebankene mulighet til å innhente egenkapital i markedet og dermed forhindre en konkurransevridning mellom sparebanker og forretningsbanker som følge av sparebankenes manglende mulighet til å hente egenkapital.

Sparebankenes egenkapitalbevis har likhetstrekk med aksjer, blant annet behandles de to instrumentene skattemessig tilnærmet likt (se kapittel 17). Eierandelskapitalen inngår i sparebankens risikokapital og kan være tapsutsatt dersom bankene får økonomiske problemer. Finansforetakslovens regler om eierkontroll knyttet til aksjer gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis (se mer om dette i kapittel 14.10). Den viktigste forskjellen mellom aksjer og egenkapitalbevis er at egenkapitalbeviseierne ikke har disposisjonsrett til hele egenkapitalen i banken, men kun til den vedtektsfestede eierandelskapitalen, overkursfondet og utjevningsfondet. Den øvrige egenkapitalen i en sparebank, grunnfondskapitalen, er såkalt selveid kapital, som består av grunnfondet (dvs. innbetalt kapital som ikke er eierandelskapital), gavefondet og kompensasjonsfondet. Årsresultatet disponeres til de to kapitalklassene etter deres relative størrelse.

Vedtektsfestet eierandelskapital og overkursfondet har prioritet foran bankens øvrige egenkapital ved underskudd i banken. Eierandelskapital som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet, har lik prioritet som sparebankens fond (grunnfondet) og gavefondet. Dette gjør at egenkapitalbevis kan være mindre risikofylt enn aksjer. En annen viktig forskjell mellom aksjer og egenkapitalbevis er knyttet til eiernes representasjon i de styrende organer.

Generalforsamlingen (som også kan betegnes som "forstanderskap" eller "representantskap") er det øverste organ i en sparebank og oversikten nedenfor viser den hierarkiske strukturen i en sparebank i henhold til gjeldende lover og forskrifter. Banken benytter begrepet "representantskap", men lovens begrep "generalforsamling" vil benyttes i det følgende.

Organ	Beskrivelse
Generalforsamlingen	• Det øverste organ i en sparebank og velger medlemmer til bankens styre og revisor • Generalforsamlingen skal ha så mange medlemmer som vedtektene bestemmer. • Ser til at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og generalforsamlingens vedtak. Fastsetter godtgjørelse til tillitsmenn og revisor • Egenkapitalbeviseierne velger mellom en femdel og to femdeler av generalforsamlingens medlemmer etter nærmere bestemmelse i vedtektene, mens innskyterne i sparebanker som har utstedt egenkapitalbevis velger minst en fjerdedel av generalforsamlingens medlemmer. Videre velger de ansatte en fjerdedel av medlemmene til generalforsamlingen.
Styret	• Skal etter Finansforetaksloven bestå av minst fem medlemmer. • Leder sparebankens virksomhet i samsvar med lov, vedtekter og nærmere forskrifter gitt av generalforsamlingen
Administrativ ledelse	• Ansvarlig for den daglige ledelse av banken

Ved endring av Sparebankloven med ikrafttredelse 1. januar 2005, ble tidligere lovregulering av det offentliges og innskyternes representasjon i generalforsamlingen opphevet. Det vil dermed være vedtektene for den

enkelte bank som skal regulere representasjon fra disse og/eller andre interessegrupper. Rammebetingelsene legger likevel visse føringer på generalforsamlingens sammensetning. Det følger av Finansforetaksloven at det skal legges vekt på at de valgte medlemmene av generalforsamlingen til sammen avspeiler sparebankens kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjonen.

I sparebanker som har utstedt omsettelige egenkapitalbevis velges minst en femdel og ikke mer enn to femdeler av generalforsamlingens medlemmer og varamedlemmer av eierne av egenkapitalbevisene. I henhold til Finansforetaksforskriften § 8-1 første ledd, som trådte i kraft 1. januar 2017, skal minst en firedel av medlemmene og varamedlemmene i generalforsamlingen velges av og blant innskyterne i sparebanker som har utstedt eierandelskapital. Det er innskytere som i de siste seks måneder har hatt innskudd i banken på minst NOK 2 500 som er valgbare og har stemmerett, jf. § 8-1 annet ledd.

Videre oppstiller Finansforetaksforskriften § 8-1 tredje ledd et krav om at en firedel av medlemmene og varamedlemmene i generalforsamlingen skal velges av og blant de ansatte. Dersom antall medlemmer av generalforsamlingen ikke er delelig med fire, skal minst en firedel av medlemmene og av varamedlemmene velges av de ansatte. Dette må likevel ikke føre til at mer enn en firedel av de ansatte i banken blir medlemmer av generalforsamlingen.

For å endre Bankens vedtekter kreves det tilslutning fra to tredjedeler av dem som er tilstede på møte i representantskapet, samt tilslutning fra minst halvparten av representantskapets medlemmer. Vedtektsendringer som omfattes av Finansforetaksloven § 7-10 jf. Finansforetaksforskriften § 7-2, skal godkjennes av Finanstilsynet.

Avkastningen på eierandelskapital består av summen av utbytte og kursendringer. Utbyttet på egenkapitalbevis fastsettes hvert år av sparebankens generalforsamling ut fra sparebankens driftsresultat foregående regnskapsår. Generalforsamlingen kan i tillegg til utbytte avsette deler av det tilbakeholdte overskuddet til et utjevningsfond. Summen av utbytte og avsetning til utjevningsfond for det enkelte år skal ikke overstige egenkapitalbeviseiernes forholdsmessige andel av (korrigert) årsresultat i forhold til nærmere spesifisert ansvarlig kapital. Dette utjevningsfondet er øremerket egenkapitalbeviseierne og kan benyttes til å opprettholde utbytte i år med dårlig driftsresultat. Utbetalingen fra utjevningsfondet kan bare skje når dette er forsvarlig ut fra institusjonens soliditet.

Ved avvikling av sparebanker vil egenkapitalbeviseierne ha krav på å få utbetalt eierandelskapitalen, og overskuddsfondet, etter at alle kreditorer har fått fullt oppgjør. Utjevningsfondet har samme prioritet som grunnfondet og gavefondet

15.1.2 *Lover og forskrifter knyttet til egenkapitalbevis*

Sparebankenes adgang til å utstede omsettelige egenkapitalbevis med representasjonsrett i generalforsamlingen er regulert i Finansforetaksloven kapittel 10. Finansforetaksloven gir direkte og gjennom henvisninger til sentrale deler av Allmennaksjelovens regelverk tilsvarende anvendelse på eierandelskapitalen. Dette gjelder blant annet Allmennaksjelovens regler om forhøyelse av aksjekapitalen, utstedelse av finansielle instrumenter (lån med rett til å kreve utstedt aksjer samt frittstående tegningsretter) samt nedsettelse av aksjekapitalen. Videre har Finansdepartementet fastsatt forskrift av 9. desember 2016 nr. 1502 om Finansforetak og Finanskonsern (Finansforetaksforskriften) som erstatter deler av den tidligere Egenkapitalbeviseierforskriften som nå er opphevet, herunder regler om valg.

15.1.3 *Emisjonsvedtak*

Vedtak om utstedelse av egenkapitalbevis treffes av generalforsamlingen og krever vedtektsendringer. Emisjonsvedtak kan enten treffes direkte av generalforsamlingen, eller av styret i henhold til fullmakt gitt av generalforsamlingen. Vedtaket krever tilslutning fra minst to tredjedeler av de avgitte stemmer for å være gyldig. Det kan fastsettes strengere flertallskrav i vedtektene. Vedtaket kan ikke settes i verk før det er godkjent av Finanstilsynet. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller nekte å godkjenne gjennomføringen av et emisjonsvedtak dersom egenkapitalbevis utstedes til en kurs som klart må antas å avvike fra virkelige verdi. Offentlig emisjon av egenkapitalbevis er underlagt de ordinære regler i lov om verdipapirhandel med forskrifter. Vilkårene for å endre Bankens vedtekter er strengere enn det som er fastsatt i loven. For å endre Bankens vedtekter kreves det tilslutning fra to tredjedeler av dem som er tilstede på møte i representantskapet, samt tilslutning fra minst

halvparten av representantskapets medlemmer. Kravet er således strengere enn det som følger av Finansforetaksloven.

Ved forhøyelse av eierandelskapitalen har eksisterende egenkapitalbeviseiere i utgangspunktet fortrinnsrett til å tegne de nye egenkapitalbevisene i samme forhold som de fra før eier Egenkapitalbevis utstedt av Banken, jf. Finansforetaksloven § 10-10.

Offentlig emisjon av egenkapitalbevis er underlagt de ordinære regler i Verdipapirhandelloven med tilhørende forskrifter. Allmennaksjeloven §§ 10-1 til 10-3 og 10-6 til 10-13 gjelder tilsvarende.

15.1.4 *Egenkapital*

Innbetalt eierandelskapital utgjør en del av en sparebanks rene kjernekapital, jf. § 14 nr. 2 i forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak. Eierandelskapitalen kan dog nedsettes for utdeling til egenkapitalbeviseierne etter nærmere regler i Finansforetaksloven § 10-21. Den vedtektsfestede eierandelskapitalen, overkursfondet og utjevningsfondet skal tilfalle egenkapitalbeviseierne ved en eventuell avvikling av en sparebank forutsatt at alle kreditorer har fått fullt oppgjør.

Ansvarlig kapital i sparebanker har i henhold til Finansforetaksloven § 10-19 følgende prioritetsrekkefølge:

- Ansvarlig lånekapital
- Fondsobligasjonskapital
- Vedtektsfestet eierandelskapital
- Overkursfond og kompensasjonsfond
- Grunnfondskapital, herunder gavefondet, og eierandelskapital utover vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet

Utjevningsfondet er midler som avsettes for å opprettholde utbytte på eierandelskapitalen. Grunnfondet er et beløp som må skytes inn ved etablering av en sparebank, jf. Finansforetaksloven § 7-7. Gavefondet er avsetninger til allmennyttige formål, jf. Finansforetaksloven § 10-17 fjerde ledd.

15.1.5 *Fordeling av overkurs mellom overkursfondet og kompensasjonsfondet*

Det følger av Finansforetaksloven § 10-14 at overkurs ved utstedelse av egenkapitalbevis, etter fradrag for kostnader i forbindelse med utstedelsen, skal fordeles mellom overkursfondet og kompensasjonsfondet ut fra forholdet mellom bokført eierandelskapital etter nytegningen og summen av bokført grunnfondskapital og eierandelskapital etter nytegningen, med mindre annet fastsettes i vedtaket om utstedelse av nye egenkapitalbevis. Overkursfondet tilhører eierandelskapitalen, mens kompensasjonsfondet tilhører grunnfondskapitalen.

15.1.6 *Utbytte og avsetning til utjevningsfondet*

Årets overskudd etter korrigering for overføringer til eller fra fond for vurderingsforskjeller, samt for avsetninger til fond for urealiserte gevinster og overføringer fra fond for urealiserte gevinster som tidligere er resultatført (samlet benevnt korrigert årsoverskudd) tilordnes eierandelskapitalen og grunnfondet etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfond og grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet. Dersom det har skjedd egenkapitalendringer i løpet av inntektsåret, skal den nye egenkapitalen, ved beregning av brøken angitt ovenfor, vektes basert på gjenværende del av inntektsåret regnet fra innbetalingstidspunktet.

Årlig utbytte på egenkapitalbevis kan bare utdeles fra årsoverskuddet i henhold til det fastsatte resultatregnskapet for siste regnskapsår. Det er generalforsamlingen som, etter forslag fra styret, beslutter hvor stor del av årets overskudd som skal disponeres som utbyttemidler for året. Utbytte kan ikke settes høyere enn det som er forenlig med forsiktig og god forretningsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter regnskapsårets avslutning, eller som må påregnes å ville inntreffe. Årets utbyttemidler fordeles mellom eierandelskapitalen og grunnfondet etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfond og grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet. Utbyttemidler tilordnet eierandelskapitalen utbetales som utbytte til eierne av egenkapitalbevis. Den resterende del av overskudd tilordnet eierandelskapital skal tilføres utjevningsfondet eller utgjøre annen eierandelskapital. Den del av det korrigerte overskuddet som tilordnes sparebanken tillegges grunnfondskapitalen.

Det kan i vedtektene bestemmes at utbyttemidler kan benyttes til gaver til allmennyttige formål eller overføres til gavefondet. Adgangen til å yte slike gaver ble utvidet ved lovrevisjonen av Finansieringsvirksomhetsloven i 2009. Bakgrunnen for dette var å redusere den såkalte "utvanningseffekten" av eierandelskapitalen. Av samme grunn fastsetter Finansforetaksloven at banken ved disponeringen av utbyttemidler bør legge vekt på at forholdet mellom grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen ikke endres vesentlig.

Finanstilsynet kan, når hensynet til institusjonens soliditet tilsier det, gi pålegg om ikke å dele ut utbytte eller om å dele ut mindre enn det som er foreslått av styret eller vedtatt av generalforsamlingen. Styret skal gi melding til Finanstilsynet dersom det beslutter å fremme forslag om utdeling som innebærer at det samlede utbyttet i et enkelt år vil overstige halvparten av resultatet etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår.

Midler i utjevningsfondet kan benyttes for å opprettholde utbytte på eierandelskapitalen, jf. Finansforetaksloven § 10-18. Utdeling av utbytte fra utjevningsfondet kan bare foretas når dette er forsvarlig ut fra egenkapitalsituasjonen i institusjonen. Den del av korrigert årsoverskudd som tilordnes eierandelskapitalen, og som ikke utdeles som utbytte til eierne av egenkapitalbevis, skal tilføres utjevningsfondet eller utgjøre annen eierandelskapital. Utjevningsfondet teller som ren kjernekapital i relasjon til bestemmelsene om minste kapitaldekning.

Det følger ingen tidsfrist av Finansforetaksloven eller Bankens vedtekter hvoretter rett til utbytte vil bortfalle. Det gjelder derimot en generell tre års foreldelsesfrist, med visse unntak, fra datoen en forpliktelse forfaller hvoretter en fordring kan bortfalle etter foreldelsesloven. Utbyttet til ikke-norske statsborgere betales ut på samme måte som til norske statsborgere, det vil si til bankkonto tilknyttet VPS-konto for utbytte. Hvis slik bankkonto ikke er opplyst, og det heller ikke er gitt tilstrekkelige opplysninger om kontoer i utenlandske banker vil det utstedes en sjekk for utbyttebeløpet. Som nevnt i punkt 17.4 vil det kunne bli tilbakeholdt kildeskatt ved utbetaling av utbytte til egenkapitalbeviseiere utenfor Norge.

15.1.7 *Eierbegrensning for egenkapitalbevis*

Ved erverv av "kvalifiserte eierandeler" kreves tillatelse fra Finanstilsynet (etter delegasjonsvedtak fra Finansdepartementet), jf. Finansforetaksloven kapittel 6. Med "kvalifiserte eierandeler" menes en eierandel som representerer 10 % eller mer av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen eller av stemmene i generalforsamlingen, eller som for øvrig gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av finansforetaket og dennes virksomhet. Tilsvarende er det krav om tillatelse for erverv som fører til at en kvalifisert eierandel økes til å utgjøre eller overstige henholdsvis 20, 30 eller 50 %, eller ved annet erverv som gir eierandelen bestemmende innflytelse som nevnt i aksjelovens § 1-3 og Allmennaksjeloven § 1-3. Likt med erververnes egne aksjer/egenkapitalbevis anses slike som eies av nærmere bestemte nærstående, se Finansforetaksloven § 6-5. Tillatelse kan gis dersom erververen er "egnet" til å eie den andel melding gjelder. Ved avgjørelsen om tillatelse skal gis, skal det ses hen til behovet for å sikre forsvarlig og betryggende ledelse av finansforetak og dennes virksomhet. Videre skal det ut fra den grad av innflytelse som erververen som eier vil kunne utøve i institusjoner etter ervervet, foretas en vurdering av erververens egnethet som innehaver av sin samlede eierandel etter ervervet, og av om ervervet av eierandelen er finansielt betryggende for institusjonens nåværende og fremtidige virksomhet. Ytterligere vurderingskriterier for egenhetsvurderingen er gitt i Finansforetaksloven § 6-3. Det kan settes vilkår for tillatelsen. Myndighetene har 60 arbeidsdager på seg fra fullstendig søknad er mottatt til å vurdere om tillatelse skal gis regnet fra det tidspunktet fullstendig søknad er mottatt. Ved behov for ytterligere opplysninger kan fristen forlenges med opptil 20 arbeidsdager. Dersom vedtak ikke er truffet innen fristen, anses tillatelse gitt. Dersom man vil avhende en kvalifisert eierandel eller redusere eierandelen så mye at den kommer under en av de grenser som er nevnt ovenfor, skal det gis melding om dette til Finanstilsynet. Eierprøvingsreglene er basert på EØS-direktiver og er også gjennomført i de andre EØS-land.

15.1.8 *Omsettelighet av egenkapitalbevis*

Egenkapitalbevis er fritt omsettelige verdipapir i relasjon til Verdipapirhandelloven. Kjøp og salg, pantsettelse mv. reguleres i det vesentlige av samme privatrettslige lovbestemmelser som for aksjer. Det kan vedtektsfestes krav til samtykke ved overdragelse etter reglene i Allmennaksjeloven § 4-15, annet ledd.

15.1.9 *Indeksering*

Børsnoterte egenkapitalbevis inngår ikke i noen av de norske aksjeindeksene, men er med i en egen indeks for egenkapitalbevis (OSEEX Egenkapitalbevisindeks).

15.2 Lovregulering av sparebanker

15.2.1 *Generelt*

Offentlige reguleringer av sparebankenes virksomhet er hovedsakelig gitt i Finansforetaksloven og Allmennaksjeloven, samt i Finansforetaksforskriften. Finanstilsynet fører tilsyn med bankenes virksomhet, jf. Finanstilsynsloven. Med hjemmel i disse lovene er det gitt en rekke forskrifter som regulerer sparebankenes virksomhet, herunder Finansforetaksforskriften som trådte i kraft 1. januar 2017 og som erstattet ca. 50 forskrifter fastsatt etter den tidligere lovgivningen.

Den tidligere direkte styringen av kredittmarkedet er i stor grad erstattet med indirekte styring gjennom likviditets- og rentepolitikk. Rammebetingelsene for ulike typer finans- og kredittinstitusjoner er i økende grad harmonisert, og den norske finanslovgivningen har de senere årene blitt innrettet i tråd med de regler og anbefalinger som gjelder ellers i EU.

15.2.2 *Årsregnskap*

Det er gitt en egen forskrift til Regnskapsloven, forskrift 16. desember 1998 nr. 1240 om årsregnskap for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike (Årsregnskapsforskriften). Årsregnskapsforskriften inneholder bestemmelser om plikt til å utarbeide årsregnskap, plikt til å avgi dette senest tre måneder etter regnskapsårets slutt og regler for innholdet i årsregnskapet.

15.2.3 *Interne kontrollrutiner*

Krav til sparebankenes interne kontrollrutiner er regulert i henholdsvis Finansforetaksloven kap 13 og forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften) 22. september 2008 nr. 1080 kap. VIII.

15.2.4 *Gjennomføring av CRD IV i norsk regelverk*

EU fastsatte i juni 2013 et nytt kapitaldekningsdirektiv, CRD IV, med krav til kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks virksomhet. Samtidig ble mer detaljerte bestemmelser vedtatt i forordningen, CRR. Sammenliknet med tidligere soliditetsregelverk, stiller CRD IV/CRR strengere krav til kvaliteten på kapitalinstrumenter, økte krav til ren kjernekapitaldekning, herunder nye bufferkrav, strengere kapitalkrav for motpartsrisiko, strengere krav til styring og kontroll, samt utvidede krav til tilsynsmyndighetenes vurdering av institusjonenes risiko- og kapitalbehov, såkalt pilar 2-vurderinger. CRD IV inneholder også nye regler for godtgjørelse. Det ble innført minstekrav til likviditetsdekning, Liquidity Coverage Ratio (LCR), fra 2015 og krav til stabil finansiering, Net Stable Funding Ratio (NSFR), fra 2018. I tillegg er det innført krav til beregning av uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio).

CRD IV/CRR er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen, men det er gjort tilpasninger i det norske regelverket. De overordnede kapital- og bufferkravene i CRD IV/CRR ble tatt inn i norsk lov gjennom Finansieringsvirksomhetsloven i juni 2013 og er videreført i den nye Finansforetaksloven. I august 2013 ble det foretatt endringer i flere av forskriftene på kapitaldekningsområdet, og i forskrift om godtgjørelsesordninger som gjennomfører de mer detaljerte bestemmelsene i CRR. Endringene i Kapitalkravforskriften trådte i kraft 30. september 2014, mens endringene i reglene om godtgjørelse trådte i kraft fra 1. januar 2015 og er nå inntatt i Finansforetaksforskriften kapittel 15. Finanstilsynet har i et høringsnotat datert 27. april 2018 utarbeidet forslag til full gjennomføring av CRD IV/CRR som en forberedelse til at rettsaktene tas inn i EØS-avtalen.

Gjennom endringer i CRR/CRD IV-forskriften er det fastsatt et minstekrav til uvektet kjernekapitaldekning på 3 % for banker som skal oppfylles fra og med 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg ha en uvektet kjernekapitaldekningsbuffer på minst 2 %.

Ytterligere informasjon vedrørende innføringen av CRD IV i EU og i Norge finnes på Finanstilsynets hjemmesider, www.finanstilsynet.no.

15.2.5 *Krav til kapitaldekning*

Finansforetaksloven § 13-5 oppstiller et generelt krav til virksomheten, herunder at en sparebank til enhver tid skal oppfylle kapitalkrav som fremgår av lov og forskrift. Kapitaldekning er krav til størrelsen på foretakenes ansvarlige kapital målt i forhold til et risikovektede beregningsgrunnlag. Kapitalkravet består av pilar 1-krav, bufferkrav og pilar 2-krav.

I Finansforetaksloven § 14-1 første ledd fremgår krav om at sparebanker til enhver tid skal ha en ren kjernekapitaldekning på minst 4,5 % av foretakets beregningsgrunnlag. Kjernekapitaldekningen og total kapitaldekning skal henholdsvis være minst 6 % og 8 % av beregningsgrunnlaget.

Forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak gir regler om beregningen av den ansvarlige kapitalen. I sistnevnte forskrift § 14 og § 15 fremgår det nærmere hvilke poster i institusjonens balanse som kan utgjøre henholdsvis ren kjernekapital og kjernekapital, mens det i § 16 angis hvilke poster som tilleggskapitalen består av.

I Finansforetaksloven § 14-3 reguleres bufferkravene. CRR/CRD IV-forskriften inneholder nærmere bestemmelser om bufferkravene og konsekvenser av brudd på bufferkravene. Bufferkravene består av:

Bevaringsbuffer
Et finansforetak skal ha en bevaringsbuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre to og et halvt prosentpoeng i tillegg til minstekravet til ren kjernekapital, jf. Finansforetaksloven § 14-3 første ledd.

Systemrisikobuffer
Et finansforetak skal ha en systemrisikobuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre tre prosentpoeng i tillegg til minstekravet til ren kjernekapital og bevaringsbuffer, jf. Finansforetaksloven § 14-3 annet ledd. Finansdepartementet kan i forskrift fastsette at kravet skal være høyere eller lavere enn tre prosentpoeng.

Systemviktige institusjoner
Et finansforetak som er systemviktig skal ha en buffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre to prosentpoeng i tillegg til minstekravet til ren kjernekapital, bevaringsbuffer og systemrisikobuffer, jf. Finansforetaksloven § 14-3 tredje ledd. Finansdepartementet har fastsatt forskrift om fremgangsmåte og kriterier for å identifisere og fastsette hvilke finansinstitusjoner som skal anses som systemviktige i Norge. Finansdepartementet har bestemt at DNB ASA og Kommunalbanken AS skal anses som systemviktige finansinstitusjoner.

Motsyklisk buffer
Et finansforetak skal ha en motsyklisk kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre mellom 0 og 2,5 prosentpoeng i tillegg til minstekravet til ren kjernekapital, bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og buffer for systemviktige institusjoner, jf. Finansforetaksloven § 14-3 fjerde ledd. Finansdepartementet fastsetter kravet til motsyklisk kapitalbuffer, som for tiden er 2 prospentpoeng, jf. Finansdepartementets vedtak av 15. desember 2016. Den 13. desember 2018 vedtok Finansdepartementet å øke kravet til 2,5 prosentpoeng med virkning fra 31. desember 2019. Kravet kan i særlige tilfeller settes høyere enn to og et halvt prosentpoeng.

Hvis et finansforetak ikke oppfyller de fire nevnte bufferkravene, skal foretaket utarbeide en plan for økning av ren kjernekapitaldekning. Finansforetaket underlegges også automatiske handlingsbegrensninger, herunder begrensninger på utbetaling av utbytte, innløsning eller tilbakekjøp av egne aksjer eller egenkapitalbevis, betaling av variabel godtgjørelse (bonus) og betaling av rente på annen kjernekapital (fondsobligasjoner.

Pilar 2
I tillegg til overnevnte kapitalkrav (pilar 1-krav), kan Finanstilsynet pålegge sparebanker såkalte pilar 2-krav. Pilar 2-kravet er et individuelt fastsatt krav.

Pilar 2-systemet har sin bakgrunn i EUs kapitaldekningsdirektiv og forordning (CRD IV/CRR) og åpner for at nasjonale tilsynsmyndigheter kan pålegge ytterligere kapitalkrav utover standardfastsatte pilar 1-krav (minstekrav til kapitaldekning, kapitalsammensetning og kombinerte kapitalbufferkrav som angitt ovenfor).

Pilar 2-prosessen er en sentral del av Finanstilsynets tilsyn med de enkelte finansforetakene, og inngår som en del av Finanstilsynets SREP-vurderinger (supervisory review and evaluation process).

Pilar 2-krav fastsatt av tilsynsmyndighetene er aktuelle i tilfeller hvor enkeltinstitusjoner, evt. grupper av institusjoner, eksponeres for eller eksponerer markedet for, høyere eller mer spesielle risikoer enn de som ligger til grunn for gjeldende pilar 1-krav. Pilar 2-kravene omfatter risikoer som ikke dekkes eller kun delvis dekkes av pilar 1. Hvilke risikoer som kommer i tillegg, vil være forskjellig fra foretak til foretak, og kan eksempelvis være konsentrasjonsrisiko, ulike typer markedsrisiko (herunder renterisiko), likviditetsrisiko, finansieringsrisiko, svakheter i styring og kontroll, modellrisiko, systemrisiko og risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging.

15.2.6 *Beregningsgrunnlag for kapitaldekningen*

Finansforetaksloven § 14-2 gir regler om beregningsgrunnlaget for kapitaldekningen. Beregningsgrunnlaget for minstekravet til ansvarlig kapital skal tilsvare summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

Beregningsgrunnlaget for kredittrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i risikovekter etter en standardmetode eller med utgangspunkt i risikoparametere helt eller delvis fastsatt av institusjonen selv i henhold til internbasert rating-metode (IRB).

Beregningsgrunnlaget for markedsrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i regler fastsatt i forskrift eller med utgangspunkt i interne målemetoder.

Beregningsgrunnlaget for operasjonell risiko kan fastsettes etter følgende alternativer; etter en basismetode basert på en andel av gjennomsnittlig inntekt, en sjablongmetode basert på en andel av inntekten innenfor de ulike forretningsområder multiplisert med en indikator for tapserfaring fastsatt av Finansdepartementet, eller en avansert metode basert på interne målemetoder.

De interne risikostyringsmetodene for kredittrisiko og markedsrisiko, samt avansert metode for operasjonell risiko, kan bare benyttes etter tillatelse gitt av Finanstilsynet.

I forskrift 14. desember 2006 nr. 1506 om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker mv. er det gitt nærmere regler om beregningsgrunnlaget. Banker som benytter IRB-metode skal oppfylle et minstekrav til ansvarlig kapital som nærmere fastsatt etter forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak og forskrift 22. juni 2000 nr. 632 om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko mv. for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Sparebank 1 Østlandet benytter IRB-metoden.

15.2.7 *Endringer i CRD IV/CRR*

Det internasjonale og europeiske rammeverket for regulering av banker er i utvikling. Baselkomiteens reviderte regelverk, Basel IV, vil innebære endringer i risikovekter for kredittrisiko i standardmetoden, ny metode for operasjonell risiko, gulvregler og begrensninger i bruk av interne metoder. EU-kommisjonen publiserte i november 2016 forslag til delvis revidert kapitaldekningsregelverk: "CRD V/CRR II". Forslagene inneholder blant annet nærmere regler om uvektet kapitalandel (leverage ratio) og krav til stabil finansiering (NSFR) og endringer i pilar 2-regimet i tillegg til flere andre endringer og nye krav. Det er foreløpig ikke lagt frem forslag til endringer i CRD IV/CRR om gjennomføring av siste revisjonene i Basel-regelverket vedtatt desember 2017. Nytt regelverk som følge av revisjonene forventes å bli gjennomført i Norge.

15.2.8 *Andre reguleringer*

Regelverket som omfatter sparebanker regulerer også eksponering relatert til utenlandsk valuta, engasjement overfor enkeltkunder, eierinteresser i holdingselskap og interesser i andre selskaper. I tillegg reguleres likviditet, avvikling og administrasjon av banker med økonomiske problemer med videre.

Det kan ikke åpnes gjeldsforhandlinger eller konkurs i sparebanker, men sparebanker som ikke kan oppfylle sine forpliktelser kan settes under offentlig administrasjon i henhold til reglene i Finansforetaksloven kapittel 21. Eierandelskapitalen kan i slike tilfeller gå tapt i sin helhet.

15.2.9 *Strukturendringer i sparebanker*

Sammenslåing og deling

Tidligere fulgte adgangen til å fusjonere og avvikle sparebanker av sparebankloven § 47, men gjennom endringene i Finansieringsvirksomhetsloven som trådte i kraft 1. juli 2009, ble denne bestemmelsen opphevet og erstattet av et nytt regelsett i Finansieringsvirksomhetslovens kapittel 2c. Disse reglene er videreført i Finansforetaksloven §§ 12-1 til 12-7, som inneholder bestemmelser som legger til rette for omstruktureringer i henhold til ulike modeller for sammenslåing og deling. Dette innebærer blant annet at det åpnes for strukturendringer i henhold til de såkalte Hallingdal-, Terra-, Tingvoll- og Telemarkmodellene, med enkelte begrensninger.

- **Hallingdalmodellen** innebærer at grunnfondsbanker (tradisjonelle sparebanker) konverterer deler av grunnfondskapitalen til eierandelskapital. Eierandelsbevisene tilføres en ny finansstiftelse som følger reglene om sparebankstiftelser. Flere sparebanker kan ved å benytte samme modell slås helt eller delvis sammen.
- **Terramodellen** innebærer at flere tradisjonelle sparebanker slås sammen uten at det utstedes egenkapitalbevis og uten etablering av finansstiftelse. I stedet fastsettes det i vedtektene en nærmere fordeling av grunnfondet og overskuddet i forhold til sparebankenes kapital på sammenslåingstidspunktet.
- **Tingvollmodellen** innebærer at en sparebanks samlede virksomhet overføres til en annen sparebank mot vederlag i egenkapitalbevis som legges inn i en finansstiftelse som opprettes i forbindelse med avviklingen av den overdragende sparebank.
- **Telemarkmodellen** innebærer at to eller flere sparebanker omdannes til aksjekapitaler/allmennaksjeselskaper og deretter fusjoneres etter Aksje-/Allmennaksjelovens regler. Omdanningen gjennomføres ved at det etableres stiftelser som eier aksjene i de sammenslåtte sparebankene.

De følger av Finansforetaksloven § 12-1 at sammenslåing og deling av sparebanker bare kan gjennomføres etter tillatelse fra Finansdepartementet (delegert til Finanstilsynet). Vedtaket om slik sammenslåing eller deling treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Det kan fastsettes i vedtektene at slike vedtak i generalforsamlingen også må omfatte minst 2/3 av de stemmer som avgis av, eller medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis.

Avvikling

Finansforetaksloven §§ 12-8 til 12-12 regulerer avvikling av sparebanker. Vedtak om avvikling treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendringer. Styret skal i forkant av slikt vedtak fremlegge en avviklingsplan for generalforsamlingen. Vedtaket kan ikke settes i verk uten tillatelse fra Finansdepartementet (delegert til Finanstilsynet). Dersom en sparebank skal avvikles etter at virksomheten er overdratt til en annen bank, skal egenkapitalen etter at alle forpliktelser er dekket, overføres til en eller flere stiftelser.

Omdanning til aksjeselskap

Finansforetaksloven §§ 12-13 til 12-18 regulerer sparebankenes mulighet for omdanning til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Regelverket åpner for at en sparebank kan omdanne seg til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap etter tillatelse gitt av Finansdepartementet. En stiftelsesmodell legges til grunn ved omdanning av en sparebank til aksjebank. De viktigste punktene i loven kan i korte trekk oppsummeres i følgende punkter;

- Aksjer for den andel som tilsvarer eierandelen til grunnfondskapitalen overføres til en stiftelse som skal benytte ordet "sparebankstiftelse" i sitt foretaksnavn.
- Stiftelsen skal være helt uavhengig av banken.
- Stiftelsen skal ha "et langsiktig og stabilt formål med sitt eierskap".
- Salg av stiftelsens aksjer krever 2/3 flertall fra generalforsamlingen i stiftelsen.
- Stiftelsen kan dele ut deler av årlig overskudd til allmennyttige formål.

Under forutsetning av at stiftelsens eierskap overstiger 10 %, kan aksjeselskapet benytte sparebank i sitt firmanavn.

Adgangen til å omdanne til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap vil i praksis være begrenset da det ved vurdering av om det skal gis tillatelse blant annet skal legges vekt på at sparebanker som hovedregel bør være organisert som vanlig sparebank eller sparebank med eierandelskapital.

Konvertering av grunnfondskapital til eierandelskapital
Finansforetaksloven § 10-9 annet ledd åpner for at sparebanker kan konvertere grunnfondskapital til eierandelskapital.

Egenkapitalbevisene skal utstedes vederlagsfritt til en sparebankstiftelse opprettet i forbindelse med konverteringen, jf. Finansforetaksloven § 10-9 tredje ledd. Sparebankstiftelsen skal eie Egenkapitalbevis og støtte opp om virksomheten i banken.

15.2.10 *Finans- og sparebankstiftelser*

Finansforetaksloven §§ 12-19 til 12-26 oppstiller regler om finans- og sparebankstiftelser som kommer til anvendelse på stiftelser som etableres i forbindelse med strukturendringer, jf. dette punkt. Stiftelsens virksomhet skal i all hovedsak være begrenset til forvaltning av egenkapitalbevis eller aksjer som ble tilført stiftelsen i forbindelse med opprettelsen og midler som mottas som utbetaling på egenkapitalbevis eller aksjer, herunder eierandeler ervervet ved ombytting av slike eierandeler. Stiftelsen vil selv kunne utstede egenkapitalbevis.

15.2.11 *Tilsyn, soliditets- og likviditetsvern for norske banker*

Det er flere offentlige myndigheter som har ansvaret for å ha tilsyn med regelverket som gjelder for finansforetak (banker, forsikringsselskaper og finansieringsforetak).

15.2.12 *Finansdepartementet*

En av Finansdepartementets hovedoppgaver er regulering av finansieringsmarkedene. Finansdepartementet har i betydelig grad fått delegert myndighet til å fastsette forskrifter og fatte vedtak i medhold av Finansforetaksloven og andre lover som regulerer finansforetak, herunder sparebanker. Finansdepartementet har myndighet til å tilbakekalle konsesjon til å drive bankvirksomhet ved alvorlige brudd på gjeldende lover og forskrifter. Det krever tillatelse fra Finansdepartementet eller Finanstilsynet for at en bank skal kunne gjennomføre endringer av en viss betydning, slik som utstedelse av egenkapitalbevis eller nedsettelse av grunnfondskapitalen eller eierandelskapitalen, overføring av virksomhet til annen institusjon, nedlegging av virksomheten, omdanning til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap eller oppkjøp av annen bank.

Hovedhensyn bak finansreguleringen er å bidra til finansiell stabilitet, herunder at finansforetak virker på en hensiktsmessig og betryggende måte.

15.2.13 *Finanstilsynet*

Finanstilsynet gir konsesjon til å drive bankvirksomhet og har primæransvaret for å overvåke og føre tilsyn med banker, forsikringsselskaper, finansieringsforetak, verdipapirforetak, forvaltningsforetak for verdipapirfond, eiendomsmeglere, inkassoforetak, revisorer, regnskapsførere, forsikringsmeglere og morselskap i finanskonsern. Hovedoppgaven til Finanstilsynet er å bidra til at de institusjoner det skal føre tilsyn med opererer på en hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med gjeldende regelverk. Inspeksjonene skjer blant annet ved at Finanstilsynet vurderer de styrings og kontrollfunksjonene selskapene etablerer og går igjennom regnskaper og annen dokumentasjon som rapporteres. Enkelte endringer i vedtektene til finansforetak som Finanstilsynet har tilsyn med, skal godkjennes av Finanstilsynet. Vedtak kan påklages til Finansdepartementet. Når Finansdepartementet behandler saker som gjelder finansmarkedet, er det vanlig å be om uttalelse fra Finanstilsynet før avgjørelsen blir tatt. Finanstilsynet avgir hvert år en årsrapport til Finansdepartementet om sin virksomhet. Rapporten legges frem for Stortinget ved den årlige kredittmeldingen.

15.2.14 *Norges Bank*

Norges Bank er landets sentralbank og skal være utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken. Den skal utstede pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingssystem innenlands og overfor utlandet samt overvåke penge-, kreditt og valutamarkedene. Sentralbanken ivaretar dermed viktige

oppgaver overfor bankvesenet og skal bidra til stabile og effektive finansmarkeder og betalingssystemer. Som et virkemiddel kan Norges Bank yte likviditetslån, gjøre innskudd i bankene og gi annen kreditt til forretningsbanker. Når særlige forhold tilsier det, kan sentralbanken også gi kreditt til andre på spesielle vilkår. Norges Bank utfører dessuten markedsoperasjoner i pengemarkedet.

15.2.15 *Bankenes sikringsfond*

I henhold til Finansforetaksloven kapittel 19 skal enhver bank være medlem av Bankenes sikringsfond. Bankenes sikringsfond er regulert gjennom Finansforetaksloven. Sikringsfondets formål er gjennom en lovbestemt innskuddsgarantiordning å sikre innskuddsforpliktelsene til banken. Fondet kan også yte støtte til et medlem av fondet under bestemte vilkår. Sikringsfondet er ment å dekke tap som innskytere har på sine innskudd i en medlemsinstitusjon etter nærmere regler i loven.

Finansdepartementet har i Prop. 159 L (2016-2017) foreslått lovendringer for gjennomføring av EUs innskuddsgarantidirektiv 2014/49/EU og krisehåndteringsdirektivet 2014/59/EU. Forslaget innebærer endringer organiseringen av innskuddsordningen og krisehåndtering av finansforetak i Norge og trådte i kraft 1. januar 2019.

16 VERDIPAPIRHANDEL I NORGE

I dette kapittel 16 beskrives enkelte forhold vedrørende handel med verdipapirer i en norsk sparebank. Informasjonen må ikke anses som en uttømmende beskrivelse av alle de juridiske forhold som kan være relevante for en beslutning om å kjøpe, eie eller selge Egenkapitalbevis. Investorer anbefales å rådføre seg med sine egne juridiske rådgivere om de juridiske følgene av å eie Egenkapitalbevis. Bankens Egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs.

16.1 Innledning

Oslo Børs ble etablert i 1819 og er den ledende markedsplassen i Norge for handel med egenkapitalbevis, aksjer, obligasjoner og andre finansielle instrumenter. Oslo Børs drives av Oslo Børs ASA, som også driver det regulerte markedet Oslo Axess og den multilaterale handelsfasiliteten Merkur Market.

Oslo Børs har inngått en strategisk samarbeidsavtale med London Stock Exchange Group vedrørende blant annet handelsplattformer for egenkapitalinstrumenter, gjeldsinstrumenter og derivater.

16.2 Handel og oppgjør

Handel med egenkapitalinstrumenter på Oslo Børs gjøres gjennom den elektroniske handelsplattformen Millennium Exchange. Denne handelsplattformen benyttes av alle markedsplasser som driftes av London Stock Exchange i tillegg til Borsa Italiana og Johannesburg Stock Exchange.

Handelsperioden på Oslo Børs er mellom kl. 09.00 og kl. 16:20 hver handelsdag, med førbørsperiode mellom kl. 08:15 og kl. 09.00, sluttauksjon mellom kl. 16:20 og kl. 16:25 og en etterbørsperiode mellom kl. 16:25 og kl. 17:30. Etterbørshandler kan rapporteres til kl. 17:30.

Oppgjørsperioden på Oslo Børs er for tiden to handelsdager (T+2). Dette betyr at verdipapirer gjøres opp på investorens konto i VPS to dager etter transaksjonen, og at selgeres mottar betaling etter to dager.

SIX x-clear Ltd har tillatelse fra Finansdepartementet til å drive virksomhet som oppgjørssentral og har siden 2010 (til 2014 gjennom datterselskapet Oslo Clearing ASA) tilbudt oppgjørs- og motpartstjenester for handel med egenkapitalinstrumenter på Oslo Børs.

Investeringstjenester i Norge kan bare ytes av norske verdipapirforetak med tillatelse etter verdipapirhandelloven, filialer av verdipapirforetak med en EØS-stat som hjemstat eller verdipapirforetak utenfor EØS med tillatelse til å drive i Norge. Verdipapirforetak i EØS-stater kan også yte grenseoverskridende investeringstjenester i Norge.

Norske verdipapirforetak kan drive såkalt prisstillingsvirksomhet i egenkapitalbevis notert i Norge hvis de har tillatelse til dette etter verdipapirhandelloven. Verdipapirforetak i EØS-stater har også rett til å drive prisstillingsvirksomhet hvis foretaket har tillatelse til dette i sin hjemstat. Slik prisstillingsvirksomhet vil bli regulert av verdipapirlovens regler om verdipapirforetakenes egenhandel. Slik prisstillingsvirksomhet krever imidlertid ikke melding til Finanstilsynet eller Oslo Børs utover verdipapirforetakenes generelle plikt som medlem av Oslo Børs til å melde handler i noterte verdipapirer.

16.3 Informasjon, kontroll og overvåkning

Etter norsk lovgivning er Oslo Børs pålagt å utføre en rekke kontroll- og overvåkingsfunksjoner. Enheten for markedsovervåking ved Oslo Børs overvåker all aktivitet i markedet kontinuerlig. Markedsovervåkingssystemene er i hovedsak automatisert og vil straks varsle personalet ved enheten ved unormal utvikling i markedet.

Finanstilsynet kontrollerer utstedelsen av verdipapirer i både egenkapital- og gjeldsmarkedet i Norge og vurderer hvorvidt dokumentasjonen knyttet til utstedelser inneholder tilstrekkelig informasjon, og hvorvidt det på andre måter vil være ulovlig å gjennomføre utstedelsen.

Etter norsk lovgivning må en sparebank som er notert, eller som har søkt om notering, på et norsk regulert marked umiddelbart offentliggjøre innsideinformasjon (dvs. presis informasjon om finansielle instrumenter, utstederen av slik informasjon eller andre forhold som er egnet til å påvirke kursen på de finansielle

instrumentene eller tilknyttede finansielle instrumenter merkbart, og som ikke er offentlig tilgjengelig eller allment kjent i markedet). En sparebank kan likevel utsette offentliggjøringen av innsideinformasjon for ikke å skade sine legitime interesser, forutsatt at opplysningene behandles konfidensielt, og at allmennheten ikke vil bli villedet av utsettelsen. Oslo Børs kan ilegge gebyrer til selskaper som ikke overholder informasjonsplikten.

16.4 VPS og overdragelse av egenkapitalbevis

Bankens sentrale egenkapitalbevisregister driftes gjennom VPS. VPS er det norske, immaterielle verdipapirregisteret. VPS er et elektronisk bokføringssystem der eierskap til, og transaksjoner knyttet til, norske noterte egenkapitalbevis skal registreres. VPS og Oslo Børs eies begge i sin helhet av Oslo Børs VPS Holding ASA.

Alle transaksjoner knyttet til verdipapirer registrert i VPS gjøres som elektroniske registreringer. Det er verken utstedt eller kan utstedes fysiske Egenkapitalbevis. VPS bekrefter hver registrering ved å sende gjenpart til den registrerte eieren av egenkapitalbevis, uavhengig av reelt eierskap. For å effektuere slike registreringer må hver eier av egenkapitalbevis opprette en egenkapitalbeviskonto hos en norsk kontofører. Norske banker, Norges Bank (sentralbanken), verdipapirforetak med tillatelse til å drive i Norge og norske filialer av kredittinstitusjoner hjemmehørende i annen EØS-stat kan opptre som kontoførere.

Registrering av en transaksjon i VPS gir rettsvern når det gjelder fastsettelse av partenes rettigheter hvis utstedende sparebank eller tredjepart påberoper seg interesse i et verdipapir. En erverver av egenkapitalbevis kan ikke utøve rettigheter som eier av egenkapitalbevis med mindre (i) ervervet av egenkapitalbevis er registrert eller meldt og godtgjort, og ervervet ikke hindres av lov, vedtekter eller på annen måte.

VPS er ansvarlig for økonomisk tap noen påføres som følge av feil som er oppstått i tilknytning til registreringsvirksomheten, eller endring eller sletting av rettigheter til registrerte verdipapirer. Dette gjelder ikke dersom VPS godtgjør at feilen skyldes forhold utenfor registerets kontroll som registeret ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av. En eventuell erstatning kan likevel bli nedsatt eller bortfalle dersom skadelidte selv forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skaden.

VPS må gi informasjon til Finanstilsynet på kontinuerlig basis, samt enhver informasjon som Finanstilsynet måtte kreve. Videre kan norske skattemyndigheter kreve visse typer informasjon fra VPS vedrørende noens innehav av verdipapirer, herunder informasjon om utbytte og rentebetalinger.

16.5 Register over egenkapitalbeviseiere

Etter norsk rett skal egenkapitalbevis registreres i egenkapitalbeviseierens navn. Som hovedregel foreligger det ingen ordninger for forvalterregistrering, og norske eiere av egenkapitalbevis kan ikke registrere sine egenkapitalbevis i VPS gjennom en forvalter. Utenlandske eiere av egenkapitalbevis kan likevel registreres i VPS av en forvalter (bank eller annen forvalter) som er godkjent av Finanstilsynet. En godkjent og registrert forvalter har plikt til å gi informasjon på forespørsel fra norske myndigheter om reelt eierskap. Ved forvalterregistrering må registreringen i VPS vise at den registrerte eieren er en forvalter. En registrert forvalter har rett til å motta utbytte og andre utdelinger, men kan ikke stemme i generalforsamling på vegne av den reelle eieren.

16.6 Utenlandske investorer

Utenlandske investorer kan handle i egenkapitalbevis notert på Oslo Børs gjennom enhver megler som er medlem hos Oslo Børs, både norske og utenlandske.

16.7 Flaggeplikt

Hvis en egenkapitalbeviseiers eller annen persons andel av egenkapitalbevis eller rettigheter til egenkapitalbevis notert på et regulert marked i Norge (hjemmehørende i Norge, noe som er tilfelle for Banken) når opp til, overstiger eller faller under 5 %, 10 %, 15 %, 20 %, 25 %, 1/3, 50 %, 2/3 eller 90 % av eierandelskapitalen eller en tilsvarende andel av stemmene til utstederen eller annen person, skal vedkommende etter verdipapirhandelloven gi melding til Oslo Børs og utstederen umiddelbart. Det samme gjelder hvis disse andelene passeres av andre årsaker, for eksempel endringer i Bankens eierandelskapital.

16.8 Innsidehandel

Etter norsk rett må tegning, kjøp, salg eller bytte av finansielle instrumenter eller tilskyndelse til slike disposisjoner ikke direkte eller indirekte foretas for egen eller fremmed regning av noen som har

innsideinformasjon, jf. definisjon i verdipapirhandelloven § 3-2. Det samme gjelder også ved inngåelse, kjøp, salg eller bytte av opsjons- eller terminkontrakter eller tilsvarende rettigheter knyttet til finansielle instrumenter samt tilskyndelse til slike disposisjoner.

16.9 Valutakontroller

Det er på nåværende tidspunkt ingen valutakontroll i Norge som kan begrense adgangen til å betale utbytte til en eier av egenkapitalbevis i utlandet, og det er heller ingenting som begrenser egenkapitalbeviseiere bosatt i utlandets rett til å disponere over sine egenkapitalbevis og motta eventuelt proveny fra slike disposisjoner utenfor Norge. Det foreligger ingen regler som begrenser største beløp som kan overføres til eller fra Norge, likevel slik at overførende banker kan være underlagt plikt til å melde fra om transaksjoner med fremmed valuta i et sentralt dataregister driftet av norske tollmyndigheter. Norske politi-, skatte- og tollmyndigheter samt Rikstrygdeverket og Finanstilsynet har tilgang til dette registeret.

17 SKATT

17.1 Innledning

Redegjørelsen nedenfor av enkelte skattemessige forhold er basert på gjeldende norsk lovgivning per dato for dette Prospektet. Redegjørelsen er av generell karakter, og gir ikke en uttømmende beskrivelse av alle de aktuelle skattebestemmelser som kan være relevante. Redegjørelsen tar heller ikke sikte på å være noen juridisk eller skattemessig rådgivning rettet mot enkelte skattytere. Investorer kan være underlagt spesielle bestemmelser, og oppfordres generelt til å konsultere egne skatterådgivere for å klarlegge sin skatteposisjon.

17.2 Generelt

Som hovedregel skattlegges aksjeselskaper og likestilte selskaper og sammenslutninger som egne skattesubjekter, etter reglene om aksjeselskaper. Sparebanker regnes som likestilt selskap og sammenslutning etter Skatteloven § 10-1, jf. § 2-2 første ledd. Likeledes behandles Egenkapitalbevis i sparebanker skattemessig i hovedsak på samme måte som aksjer. Sparebanken kan ikke kreve fradrag i skattepliktig inntekt for utdelt utbytte på Egenkapitalbevis.

17.3 Beskatning av investorer skattemessig hjemmehørende i Norge

17.3.1 *Utbytte av Egenkapitalbevis og gevinst ved realisasjon av Egenkapitalbevis*

17.3.1.1 Egenkapitalbeviseiere som er omfattet av Fritaksmetoden

Egenkapitalbevisinntekt, det vil si utbytte av Egenkapitalbevis og gevinst ved realisasjon av Egenkapitalbevis (eller ved likvidasjon av Banken), er omfattet av Fritaksmetoden. Fritaksmetoden gjelder blant annet for aksjeselskap, allmennaksjeselskap, sparebank og annet selveiende finansieringsforetak, gjensidig forsikringsselskap, samvirkeforetak, aksjefond, stiftelse, interkommunalt selskap, og selskap mv. som er heleid av stat, kommune og fylkeskommune ("**Kvalifiserende Subjekter**"). I henhold til Fritaksmetoden skal 3 % av utbytte beskattes som alminnelig inntekt (22 % flat sats), hvilket gir en effektiv skattesats på 0,66 %. Gevinst ved realisasjon av egenkapitalbevis er i sin helhet unntatt fra beskatning, og tap ved realisasjon er tilsvarende ikke fradragsberettiget. Kostnader som Kvalifiserende Subjekter har hatt til megler eller lignende i forbindelse med erverv og realisasjon av Egenkapitalbevis kommer derfor ikke til fradrag skattemessig. Det samme gjelder utbytte og gevinst for Egenkapitalbeviseier som er deltakerlignet selskap (ansvarlige selskaper, kommandittselskaper mv.).

12.3.1.2 Egenkapitalbeviseiere som er omfattet av Aksjonærmodellen

Aksjonærmodellen gjelder for personlige Egenkapitalbeviseiere ("**Personlige Eiere**"), jf. Skatteloven § 10-11, og hjemler skatteplikt for utbytte av Egenkapitalbevis og gevinster ved realisasjon av Egenkapitalbevis utover et såkalt skjermingsfradrag. Motsvarende vil et tap være fradragsberettiget i alminnelig inntekt.

Skjermingsfradraget beregnes for hvert enkelt Egenkapitalbevis eiet per 31. desember i inntektsåret, ved å multiplisere Egenkapitalbevisets kostpris med en skjermingsrente som fastsettes årlig av Finansdepartementet og er ment å tilsvare en risikofri rente. Utbytte og gevinst utover skjermingsfradraget, oppjusteres med en faktor på 1,44, og skattlegges med en skattesats på 22 % (effektiv skattesats på 31,68 %), uavhengig av hvor lenge den Personlige Eieren har eid det enkelte Egenkapitalbevis og hvor mange Egenkapitalbevis vedkommende eier totalt. Ubenyttet skjermingsfradrag kan fremføres og tillegges skjermingsgrunnlaget, og vil således redusere beskatningen av fremtidig utbytte og/eller gevinst. Ubenyttet skjerming/skjermingsgrunnlag kan ikke fradragsføres ved tap. Skjermingsfradrag i realisasjonsåret tilordnes ny eier.

Dersom en investor eier flere Egenkapitalbevis i samme bank eller selskap, vil det først ervervede Egenkapitalbevis bli ansett realisert først (først inn først ut–prinsippet).

Personlige Eiere som eier Egenkapitalbevis gjennom en aksjesparekonto skattlegges ikke løpende for gevinst ved realisasjon av Egenkapitalbevisene. Gevinstene kan ubeskattet reinvesteres i aksjer, egenkapitalbevis og fond som kvalifiserer for aksjesparekontoordningen. Inntekt fra gevinst ved realisasjon av Egenkapitalbevis skattlegges først ved uttak fra aksjesparekontoen til den Personlige Eieren, i den grad uttak overstiger den Personlige Eierens samlede innskutte kapital i aksjesparekontoen. Utbytte fra Egenkapitalbevis skattlegges løpende hos den Personlige Eieren som angitt ovenfor. Med virkning fra 1. januar 2019 skal utbytte kunne gå

inn på aksjesparekontoen uten løpende beskatning, og utbyttet skal først beskattes i forbindelse med uttak fra aksjesparekontoen.

Ved uttak fra aksjesparekonto ut over innskutt kapital og beregnet skjermingsfradrag, vil Personlige Eiere skattlegges med samme skattesats som Personlige Eiere uten aksjesparekonto, p.t. 31,68 %. Skjermingsfradraget beregnes ut fra det innskutte beløpet på aksjesparekontoen og ikke for det enkelte Egenkapitalbevis.

Kostnader som Personlig Eier har hatt til megler eller lignende i forbindelse med erverv og realisasjon av Egenkapitalbevis, kan ikke føres direkte til fradrag i investors alminnelige inntekt i ervervssåret, men skal aktiveres og inngå som en del av Egenkapitalbevisets inngangsverdi/kostpris ved gevinst-/tapsberegningen.

Dersom en Personlig Eier flytter til utlandet og ikke lenger er skattemessig bosatt i Norge, vil han bli skattepliktig som om Egenkapitalbevisene var realisert siste dag før skattyteren anses bosatt i tilflyttingslandet i henhold til Skatteloven eller skatteavtale med tilflyttingslandet, jf. Skatteloven § 10-70. Utgangsverdien settes til markedsverdien ved utflyttingen. Utflyttingsskatten kommer kun til anvendelse dersom netto gevinst samlet overstiger NOK 500.000. Andre verdipapirer som den Personlige Eieren måtte ha inngår i denne beregningen. Det gis utsettelse med betalingen av utflyttingsskatten såfremt skattyter stiller betryggende sikkerhet for betalingsforpliktelsen. Det gis automatisk utsettelse når skattyter flytter til en stat innenfor EØS hvor Norge i medhold av folkerettslig overenskomst kan kreve informasjon og bistand til innfordring. Den beregnede skatten kan korrigeres eller bortfalle som følge av begivenheter som inntrer etter utflyttingen, f. eks. hvis Egenkapitalbevisene realiseres til en lavere verdi enn beregnet ved utflyttingen.

17.3.2 *Formuesskatt*

Egenkapitalbevis er skattepliktig formue hos de eiere som etter de generelle regler er pliktige til å betale formuesskatt.

Egenkapitalbevis verdsettes til 75 % av kursverdien per 1. januar i ligningsåret. Maksimal formuesskattesats er 0,85 %. Innslagspunktet for formueskatt er NOK 1 500 000.

Norske aksjeselskaper og de fleste likestilte selskaper er fritatt for formuesskatteplikt. Det samme gjelder kommuner og fylkeskommuner med de begrensinger som følger av Skatteloven § 2-5.

17.4 Beskatning av investorer skattemessig hjemmehørende i utlandet

Dette avsnittet oppsummerer kort norske skatteregler som er relevante for Egenkapitalbeviseiere som ikke er skattemessig hjemmehørende i Norge ("**Utenlandske Eiere**"). Den potensielle skatteplikten for Utenlandske Eiere i det landet hvor disse er skattemessig hjemmehørende, vil bero på skattereglene i vedkommende land, samt en eventuell skatteavtale mellom Norge og det aktuelle landet.

17.4.1 *Utbytte av Egenkapitalbevis*

Utbytte utdelt til Utenlandske Eiere, både personlige eiere og selskaper, er som utgangspunkt og hovedregel gjenstand for 25 % kildeskatt i Norge dersom ikke annet fremgår av skatteavtale mellom Norge og en annen stat, eller mottakeren er dekket av de særlige bestemmelsene om Egenkapitalbeviseier hjemmehørende i EØS-området (se nedenfor). Dersom Egenkapitalbeviseieren er skattemessig hjemmehørende i en stat som Norge har inngått skatteavtale med, vil kildeskatten normalt være redusert til 15 % eller mindre. Når den Utenlandske Eieren er å anse som et deltakerlignet selskap vil den skattemessige behandlingen bero på den skattemessige behandlingen av de bakenforliggende eierne.

Utbytte til personlige Egenkapitalbeviseiere som er skattemessig hjemmehørende innenfor EØS-området er gjenstand for norsk kildeskatt med ordinær sats 25 % eller eventuelt lavere som fremgår av skatteavtale mellom Norge og en annen stat. Slike Egenkapitalbeviseiere kan imidlertid individuelt søke norske skattemyndigheter om refusjon av kildeskatt, i den utstrekning 25 % skatt av utbyttet fratrukket skjermingsfradrag (se ovenfor) er lavere enn kildeskatten etter den sats som følger av skatteavtale.

Utenlandske Egenkapitalbeviseiere som tilsvarer Kvalifiserende Subjekter som nevnt over, og som er skattemessig hjemmehørende innenfor EØS-området er, uavhengig av skatteavtale, unntatt fra norsk

kildebeskatning av utbytte av Egenkapitalbevis, forutsatt at mottaker av utbyttet er den egentlige eier av utbyttet og i tillegg er reelt etablert i en EØS-stat og også driver reell økonomisk virksomhet der.
Ansvaret for å trekke en eventuell kildeskatt påligger Banken, og trekk skal skje før utbetaling av (netto) utbytte finner sted fra Banken til en Utenlandsk Eier. Utenlandske Eiere som har betalt kildeskatt med en høyere sats enn hva som følger av norsk internrett eller skatteavtale mellom Norge og den aktuelle stat, kan søke norske skattemyndigheter om refusjon av det overskytende kildeskattebeløp.

Dersom utbytte utbetales til Egenkapitalbeviseiere skattemessig hjemmehørende i utlandet, som driver virksomhet i Norge, og Egenkapitalbevisene er tilknyttet virksomheten i Norge, skal utbyttet beskattes etter de samme regler som for Egenkapitalbeviseiere hjemmehørende i Norge, se ovenfor.

Utenlandske Eiere bør konsultere sine egne skatterådgivere vedrørende mulig skatteavtales regler om kildeskatt samt mulig adgang til refusjon av kildeskatt.

17.4.2 *Realisasjon av Egenkapitalbevis*

Egenkapitalbeviseier som ikke er skattemessig hjemmehørende i Norge, vil som hovedregel ikke være skattepliktig til Norge for gevinst ved realisasjon av Egenkapitalbevis. Skatteplikt til Norge for gevinst knyttet til realisasjon av Egenkapitalbevis vil likevel oppstå dersom Egenkapitalbevisene har vært eiet i tilknytning til næringsvirksomhet utøvet av vedkommende Egenkapitalbeviseier i Norge. Gevinst ved realisasjon vil i så fall skje etter de samme regler som gjelder for Egenkapitalbeviseiere hjemmehørende i Norge, se ovenfor. Skatteplikten til Norge som følger av norsk intern rett kan være begrenset i skatteavtale mellom Norge og den stat hvor vedkommende aksjonær er skattemessig hjemmehørende.

17.4.3 *Formuesskatt*

Utenlandske Eiere er ikke formuesskattepliktig til Norge for sine Egenkapitalbevis i norsk sparebank, med mindre Egenkapitalbeviseieren er en fysisk person og Egenkapitalbevisene eies i virksomhet som vedkommende utøver eller deltar i Norge.

17.5 Beskatning av ansattes erverv i forbindelse med Ansatteemisjonen

Dersom ansatte kjøper Egenkapitalbevis til en pris lavere enn markedsverdi ("**underkurs**") er underkursen som hovedregel skattepliktig inntekt for den ansatte. Ved erverv av Egenkapitalbevis gjennom Ansatteemisjonen er likevel en fordel tilsvarende 20 % rabatt, men maksimalt NOK 3 000, skattefri. Rabatt ut over 20 % og NOK 3 000 er skattepliktig. Dette innebærer at for ansatte som kjøper egenkapitalbevis med 25 % rabatt, er 20 % av rabatten inntil NOK 3000 skattefri, mens rabatt ut over 20 % og/eller mer enn maksimalbeløpet på kr 3 000, er skattepliktig arbeidsinntekt.

Dersom en ansatt erverver egenkapitalbevis til markedspris (dvs. ved erverv som ikke omfattes av Ansatteemisjonens rabatter), er det ingen underkurs, og kjøpet medfører i seg selv ingen skattemessige konsekvenser for den ansatte.

18 SELLING AND TRANSFER RESTRICTIONS

*As a consequence of the following restrictions, prospective investors are advised to consult legal counsel prior to making any offer, resale, pledge or other transfer of the ECCs offered hereby (the "**Offer ECCs**").*

Other than in Norway, the Bank is not taking any action to permit a public offering of the Offer ECCs in any jurisdiction. Receipt of this Prospectus will not constitute an offer in those jurisdictions in which it would be illegal to make an offer and, in those circumstances, this Prospectus is for information only and should not be copied or redistributed. Except as otherwise disclosed in this Prospectus, if an investor receives a copy of this Prospectus in any jurisdiction other than Norway, the investor may not treat this Prospectus as constituting an invitation or offer to it, nor should the investor in any event deal in the ECCs, unless, in the relevant jurisdiction, such an invitation or offer could lawfully be made to that investor, or the ECCs could lawfully be dealt in without contravention of any unfulfilled registration or other legal requirements. Accordingly, if an investor receives a copy of this Prospectus, the investor should not distribute or send the same, or transfer ECCs, to any person or in or into any jurisdiction where to do so would or might contravene local securities laws or regulations.

None of the Bank or the Managers, or any of their respective representatives or advisers, is making any representation to any offeree or purchaser of the Offer ECCs regarding the legality of an investment in the Offer ECCs by such offeree or purchaser under the laws applicable to such offeree or purchaser. Each investor should consult with his or her own advisors as to the legal, tax, business, financial and related aspects of a purchase of the Offer ECCs.

18.1 Selling restrictions

18.1.1 *United States*

The Offer ECCs have not been and will not be registered under the U.S. Securities Act, and may not be offered or sold except: (i) within the United States to QIBs as defined by Rule 144A in a transaction meeting the requirements of Rule 144A under the US Securities Act or otherwise exempt from, or not subject to, the registration requirements under the U.S. Securities Act; or (ii) outside the United States to certain persons in offshore transactions in compliance with Regulation S under the U.S. Securities Act, and in accordance with any applicable securities laws of any state or territory of the United States or any other jurisdiction. Transfer of the Offer ECCs will be restricted and each purchaser of the Offer ECCs in the United States will be required to make certain acknowledgements, representations and agreements, as described under Section 20.2 "*Transfer restrictions*."

Any offer or sale of the Offer ECCs in the United States will be made by affiliates of the Managers who are broker-dealers registered under the U.S. Exchange Act or otherwise in accordance with SEC Rule 15a-6. In addition, until 40 days after the commencement of the Offering, any offer or sale of Offer ECCs within the United States by a dealer, whether or not participating in the Offering, may violate the registration requirements of the U.S. Securities Act if such offer or sale is made otherwise than in accordance with Rule 144A of the U.S. Securities Act or another exemption from the registration requirements of the U.S. Securities Act and in connection with any applicable state securities laws.

18.1.2 *United Kingdom*

Each Manager has represented, warranted and agreed that:

(a) it has only communicated or caused to be communicated and will only communicate or cause to be communicated any invitation or inducement to engage in investment activity (within the meaning of section 21 of the Financial Services and Markets Act 2000 (as amended) (the "**FSMA**")) received by it in connection with the issue or sale of any Offer ECCs in circumstances in which section 21(1) of the FSMA does not apply to the Bank; and

(b) it has complied and will comply with all applicable provisions of the FSMA with respect to everything done by it in relation to the Offer ECCs in, from or otherwise involving the United Kingdom.

18.1.3 *European Economic Area*

In relation to each Relevant Member State, with effect from and including the relevant implementation date, an offer to the public of any Offer ECCs which are the subject of the offering contemplated by this Prospectus may not be made in that Relevant Member State, other than the offering in Norway as described in this Prospectus, once the Prospectus has been approved by the competent authority in Norway and published in accordance with the EU Prospectus Directive as implemented in Norway, except that an offer to the public in that Relevant Member State of any Offer ECCs may be made at any time with effect from and including the relevant implementation date under the following exemptions under the EU Prospectus Directive, if they have been implemented in that Relevant Member State:

(a) to legal entities which are qualified investors as defined in the EU Prospectus Directive,

(b) to fewer than 100, or, if the Relevant Member State has implemented the relevant provisions of the 2010 PD Amending Directive, 150, natural or legal persons (other than qualified investors as defined in the EU Prospectus Directive), as permitted under the EU Prospectus Directive, subject to obtaining the prior consent of the Managers for any such offer, or

(c) in any other circumstances falling within Article 3(2) of the EU Prospectus Directive;

provided that no such offer of Offer ECCs shall require the Bank the Selling ECC Holders or any Managers to publish a Prospectus pursuant to Article 3 of the EU Prospectus Directive or supplement a Prospectus pursuant to Article 16 of the EU Prospectus Directive.

For the purposes of this provision, the expression an "offer to the public" in relation to any Offer ECCs in any Relevant Member State means the communication in any form and by any means of sufficient information on the terms of the offer and any securities to be offered so as to enable an investor to decide to purchase any Offer ECCs, as the same may be varied in that Member State by any measure implementing the EU Prospectus Directive in that Member State the expression "EU Prospectus Directive" means Directive 2003/71/EC (and amendments thereto, including the 2010 PD Amending Directive, to the extent implemented in the Relevant Member State), and includes any relevant implementing measure in each Relevant Member State and the expression "2010 PD Amending Directive" means Directive 2010/73/EU.

This EEA selling restriction is in addition to any other selling restrictions set out in this Prospectus.

18.1.4 *Additional jurisdictions*

18.1.4.1 Australia

This Prospectus has not been lodged with the Australian Securities and Investments Commission as a disclosure document under Chapter 6D of the Corporations Act 2001 (Cwth) of Australia (the "**Corporations Act**") and is only directed to certain categories of exempt persons. Accordingly, if you receive this Prospectus in Australia:

(a) you confirm and warrant that you are either:

(i) a "sophisticated investor" under section 708(8)(a) or (b) of the Corporations Act
(ii) a "sophisticated investor" under section 708(8)(c) or (d) of the Corporations Act and that you have provided an accountant's certificate pursuant to the section 708(8)(c)(i) or (ii) of the Corporations Act and related regulations before the offer has been made
(iii) a person associated with the Bank under section 708(12) of the Corporations Act, or
(iv) a "professional investor" within the meaning of section 708(11)(a) or (b) of the Corporations Act,
(v) and, to the extent that you are unable to confirm or warrant that you are an exempt sophisticated investor, associated person or professional investor under the Corporations Act, any offer made to you under this document is void and incapable of acceptance; and

(b) you warrant and agree that you will not offer any of the Offer ECCs sold to you pursuant to this Prospectus for resale in Australia within 12 months of those Offer ECCs being sold unless any such resale offer is exempt from the requirement to issue a disclosure document under section 708 of the Corporations Act.

18.1.4.2 Canada

This Prospectus is not, and under no circumstance is to be construed as, a Prospectus, an advertisement or a public offering of the Offer ECCs in Canada or any province or territory thereof. Any offer or sale of the Offer ECCs in Canada will be made only pursuant to an exemption from the requirements to file a Prospectus with the relevant Canadian securities regulators and only by a dealer properly registered under applicable provincial securities laws or, alternatively, pursuant to an exemption from the dealer registration requirement in the relevant province or territory of Canada in which such offer or sale is made.

18.1.4.3 Hong Kong

No Offer ECCs have been offered or sold, or will be offered or sold, in Hong Kong by means of any document, other than (a) to "professional investors" as defined in the Securities and Futures Ordinance (Cap. 571) of Hong Kong and any rules made under that Ordinance; or (b) in other circumstances which do not result in the document being a "prospectus" as defined in the Companies Ordinance (Cap. 32) of Hong Kong or which do not constitute an offer to the public within the meaning of that Ordinance. In addition, no advertisement, invitation or document relating to the Offer ECCs has been issued or has been in the possession of any person for the purposes of issue, nor will any such advertisement, invitation or document be issued or be in the possession of any person for the purpose of issue, whether in Hong Kong or elsewhere, which is directed at, or the contents of which are likely to be accessed or read by, the public of Hong Kong (except if permitted to do so under the securities laws of Hong Kong) other than with respect to the Offer ECCs that are, or are intended to be, disposed of only to persons outside Hong Kong or only to "professional investors" as defined in the Securities and Futures Ordinance and any rules made under that Ordinance.

18.1.4.4 Japan

The Offer ECCs have not been and will not be registered under the Financial Instruments and Exchange Law, as amended (the "**FIEL**"). This Prospectus is not an offer of securities for sale, directly or indirectly, in Japan or to, or for the benefit of, any resident of Japan (which term as used herein means any person resident in Japan, including any corporation or entity organised under the laws of Japan) or to others for reoffer or resale, directly or indirectly, in Japan or to, or for the benefit of, any resident of Japan, except pursuant to an exemption from the registration requirements under the FIEL and otherwise.

18.1.4.5 Singapore

This Prospectus has not been registered as a prospectus with the Monetary Authority of Singapore. Accordingly, this Prospectus and any other document or material in connection with the offer or sale, or invitation for subscription or purchase, of the Offer ECCs may not be circulated or distributed, nor may they be offered or sold, or be made the subject of an invitation for subscription or purchase, whether directly or indirectly, to persons in Singapore other than (i) to an institutional investor under Section 274 of the Securities and Futures Act, Chapter 289 of Singapore (the "**SFA**"), (ii) to a relevant person, or any person pursuant to Section 275(1A), and in accordance with the conditions, specified in Section 275 of the SFA or (iii) otherwise pursuant to, and in accordance with the conditions of, any other applicable provision of the SFA.

18.1.4.6 DIFC

This Prospectus relates to an Exempt Offer in accordance with the Offered Securities Rules of the Dubai Financial Services Authority ("**DFSA**"). This Prospectus is intended for distribution only to persons of a type specified in the Offered Securities Rules of the DFSA. It must not be delivered to, or relied on by, any other person. The DFSA has no responsibility for reviewing or verifying any documents in connection with Exempt Offers. The DFSA has not approved this Prospectus nor taken steps to verify the information set forth herein and has no responsibility for the Prospectus. The Offer ECCs to which this Prospectus relates may be illiquid and/or subject to restrictions on their resale. Prospective purchasers of the Offer ECCs offered should conduct their own due diligence on the

equity capital certificates. If you do not understand the contents of this Prospectus you should consult an authorised financial advisor.

18.1.4.7 Switzerland

The Offer ECCs may not be publicly offered in Switzerland and will not be listed on the SIX Swiss Exchange ("**SIX**") or on any other stock exchange or regulated trading facility in Switzerland. This document has been prepared without regard to the disclosure standards for issuance prospectuses under art. 652a or art. 1156 of the Swiss Code of Obligations or the disclosure standards for listing prospectuses under art. 27 ff. of the SIX listing Rules or the listing rules of any other stock exchange or regulated trading facility in Switzerland. Neither this document nor any other offering or marketing material relating to the Offer ECCs or the Offering may be publicly distributed or otherwise made publicly available in Switzerland.

Neither this document nor any other offering or marketing material relating to the offering, the Group, the Offer ECCs have been or will be filed with or approved by any Swiss regulatory authority. In particular, this document will not be filed with, and the Offering will not be supervised by, the Swiss Financial Market Supervisory Authority FINMA ("**FINMA**"), and the Offering has not been and will not be authorised under the Swiss Federal Act on Collective Investment Schemes ("**CISA**"). The investor protection afforded to acquirers of interests in collective investment schemes under the CISA does not extend to acquirers of Offer ECCs.

18.1.4.8 Other jurisdictions

The Offer ECCs may not be offered, sold, resold, transferred or delivered, directly or indirectly, in or into any other jurisdiction in which it would not be permissible to offer the Offer ECCs.

In jurisdictions outside the United States and the EEA where the Offering would be permissible, the Offer ECCs will only be offered pursuant to applicable exceptions from prospectus requirements in such jurisdictions.

18.2 Transfer restrictions

18.2.1 *United States*

The Offer ECCs have not been and will not be registered under the U.S. Securities Act and may not be offered or sold within the United States except pursuant to an exemption from, or in a transaction not subject to, the registration requirements of the U.S. Securities Act and applicable state securities laws. Terms defined in Rule 144A or Regulation S shall have the same meaning when used in this Section.

Each purchaser of the Offer ECCs outside the United States in accordance with Regulation S will be deemed to have acknowledged, represented and agreed that it has received a copy of this Prospectus and such other information as it deems necessary to make an informed decision and that:

- The purchaser is authorised to consummate the purchase of the Offer ECCs in compliance with all applicable laws and regulations.
- The purchaser acknowledges that the Offer ECCs have not been and will not be registered under the U.S. Securities Act, or with any securities regulatory authority or any state of the United States, and are subject to significant restrictions on transfer.
- The purchaser is, and the person, if any, for whose account or benefit the purchaser is acquiring the Offer ECCs was located outside the United States at the time the buy order for the Offer ECCs was originated and continues to be located outside the United States and has not purchased the Offer ECCs for the benefit of any person in the United States or entered into any arrangement for the transfer of the Offer ECCs to any person in the United States.
- The purchaser is not an affiliate of the Bank or a person acting on behalf of such affiliate, and is not in the business of buying and selling securities or, if it is in such business, it did not acquire the Offer ECC from the Bank or an affiliate thereof in the initial distribution of such ECCs.
- The purchaser is aware of the restrictions on the offer and sale of the Offer ECCs pursuant to Regulation S described in this Prospectus.
- The Offer ECCs have not been offered to it by means of any "directed selling efforts" as defined in Regulation S.

- The Bank shall not recognise any offer, sale, pledge or other transfer of the Offer ECCs made other than in compliance with the above restrictions.
- The purchaser acknowledges that the Bank, the Selling ECC Holders, the Managers and their respective advisers will rely upon the truth and accuracy of the foregoing acknowledgements, representations and agreements.

Each purchaser of the Offer ECCs within the United States will be deemed to have acknowledged, represented and agreed that it has received a copy of this Prospectus and such other information as it deems necessary to make an informed investment decision and that:

- The purchaser is authorised to consummate the purchase of the Offer ECCs in compliance with all applicable laws and regulations.
- The purchaser acknowledges that the Offer ECCs have not been and will not be registered under the U.S. Securities Act or with any securities regulatory authority of any state of the United States and are subject to significant restrictions to transfer.
- The purchaser (i) is a QIB (as defined in Rule 144A), and (ii) is acquiring such Offer ECCs for its own account or for the account of a QIB.
- The purchaser is aware that the Offer ECCs are being offered and sold in the United States in accordance with the exemption from registration provided for in Rule 144A or in a transaction otherwise exempt from, or not subject to, the registration requirements of the US Securities Act and that the transaction does not involve a public offering of the Offer ECCs in the United States within the meaning of the U.S. Securities Act.
- If, in the future, the purchaser decides to offer, resell, pledge or otherwise transfer such Offer ECCs, as the case may be, such ECCs may be offered, sold, pledged or otherwise transferred only (i) to a person whom the beneficial owner and / or any person acting on its behalf reasonably believes is a QIB in a transaction meeting the requirements of Rule 144A, (ii) in accordance with Regulation S, (iii) in accordance with Rule 144 (if available), (iv) pursuant to any other exemption from the registration requirements of the U.S. Securities Act, subject to the receipt by the Bank of an opinion of counsel or such other evidence that the Bank may reasonably require, confirming that transfer is in compliance with the U.S. Securities Act or (v) pursuant to an effective registration statement under the U.S. Securities Act, in each case in accordance with any applicable securities laws of any state or territory of the United States or any other jurisdiction.
- The purchaser is not an affiliate of the Bank or a person acting on behalf of such affiliate, and is not in the business of buying and selling securities or, if it is in such business, it did not acquire the Offer ECCs from the Bank or an affiliate thereof in the initial distribution of such ECCs.
- The Offer ECCs are "restricted securities" within the meaning of Rule 144(a)(3) and no representation is made as to the availability of the exemption provided by Rule 144 for resale of any Offer ECCs
- The Bank shall not recognise any offer, sale pledge or other transfer of the Offer ECCs made other than in compliance with the above-stated restrictions.
- The purchaser acknowledges that the Bank, the Selling ECC Holders, the Managers and their respective advisers will rely upon the truth and accuracy of the foregoing acknowledgements, representations and agreements.

18.2.2 *European Economic Area*

Each person in a Relevant Member State (other than, in the case of paragraph (a), persons receiving offers contemplated in this Prospectus in Norway) who receives any communication in respect of, or who acquires any Offer ECCs under, the offers contemplated in this Prospectus will be deemed to have represented, warranted and agreed to and with the Managers and the Bank that:

a) it is a qualified investor as defined in the EU Prospectus Directive; and

b) in the case of any Offer ECCs acquired by it as a financial intermediary, as that term is used in Article 3(2) of the EU Prospectus Directive, (i) the Offer ECCs acquired by it in the offer have not been acquired on behalf of, nor have they been acquired with a view to their offer or resale to, persons in any Relevant Member State other than qualified investors, as that term is defined in the EU Prospectus Directive, or in circumstances in which the prior consent of the Managers has been given to the offer or resale; or (ii) where Offer ECCs have been acquired by it on behalf of persons in any Relevant Member State other than qualified investors, the offer of those ECCs to it is not treated under the EU Prospectus Directive as having been made to such persons.

For the purposes of this representation, the expression an "offer" in relation to any Offer ECCs in any Relevant Member State means the communication in any form and by any means of sufficient information on the terms of the offer and any Offer ECCs to be offered so as to enable an investor to decide to purchase or subscribe for the Offer ECCs, as the same may be varied in that Relevant Member State by any measure implementing the EU Prospectus Directive in that Relevant Member State and the expression "EU Prospectus Directive" means Directive 2003/71/EC (and amendments thereto, including the 2010 PD Amending Directive, to the extent implemented in the Relevant Member State), and includes any relevant implementing measure in each Relevant Member State and the expression "2010 PD Amending Directive" means Directive 2010/73/EU.

19 TILLEGGSINFORMASJON

19.1 Dokumenter til gjennomsyn

Følgende dokumenter (eller kopier av disse) er tilgjengelig for gjennomsyn på SpareBank 1 Østlandets forretningskontor i Strandgata 15,2317 Hamar, i 12 måneder etter Prospektets dato:

- Bankens stiftelsesdokument og vedtekter
- Banken årsrapporter for 2017, 2016 og 2015, og delårsrapportene for 3. kvartal 2018 og 2017
- Årsrapporter for Bankens datterselskap for 2018 og 2017

19.2 Kryssreferanseliste

Tabellen nedenfor lister opp dokumenter som er inntatt ved henvisning og er tilgjenglig på Bankens hjemmeside www.sb1ostlandet.no.

Kapittel i Prospektet	Informasjons-krav for Prospektet	Referansedokument og web-adresse	Sidehenvisning i referanse-dokumentet
Kapittel 6 , 11 og 12	Historisk finansiell informasjon (Vedlegg I, punkt 19 og 20.1)	***Kvartalsrapport for Q3 2018***	
		Resultatregnskap	*s. 10*
		Balanse	*s. 12*
		Noter	*s. 16 flg.*
		Kvartalsrapport for Q3 2017	
		Resultatregnskap	*s. 10*
		Balanse	*s. 11*
		Noter	*s. 15 flg.*
		Årsregnskap med noter for regnskapsåret som endte 31. desember 2017:	
		Resultatregnskap:	*s. 46*
		Balanse	*s. 47*
		Kontantstrøm	*s. 50*
		Noter	*s. 52 flg.*
		Årsregnskap med noter for regnskapsåret som endte 31. desember 2016:	
		Resultatregnskap:	*s. 34*
		Balanse	*s. 35*
		Kontantstrøm	*s. 38*
		Noter	*s. 40 flg.*
		Årsregnskap med noter for regnskapsåret som endte 31. desember 2015:	
		Resultatregnskap:	*s. 32*
		Balanse	*s. 33*
		Kontantstrøm	*s. 33*
		Noter	*s. 38 flg.*
Kapittel 7	Revisors beretning (Vedlegg I, punkt 20.4.1)	***Revisors beretning for 2017***	*s. 117*
		Revisors beretning for 2016	*s. 102*
		Revisors beretning for 2015	*s. 98*

19.3 Bankens revisor og rådgivere

Bankens revisor er PricewaterhouseCoopers AS med organisasjonsnummer 987 009 713 og forretningsadresse Dronning Eufemias gate 8, 0191 Oslo, Norge. Partnerne i PwC er medlemmer av Den norske Revisorforening.

Tilretteleggerne for Emisjonene er SpareBank 1 Markets AS (Olav V's gate 5, 0161 Oslo, Norge) og Pareto Securities AS (Dronning Mauds gate 3, 0260 Oslo).

Advokatfirmaet Selmer AS (Tjuvholmen allé 1, N-0112 Oslo, Norge) opptrer som juridisk rådgiver for Banken.

20 DEFINISJONER OG ORDLISTE

Følgende definisjoner og ordliste gjelder i dette prospektet hvis annet ikke fremgår av sammenhengen, herunder de foregående sidene i dette prospektet.

2010 PD Amending Directive	Directive 2010/73/EU
Alliansen	SpareBank 1-alliansen.
Allmennaksjeloven	Lov av 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper.
Anbefaling Om Eierstyring Og Selskapsledelse (NUES)	Norske anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse av 17. oktober 2018.
Ansatteemisjonen	Tilbud om tegning av inntil 436 046 nye Egenkapitalbevis i Banken til tegningskurs NOK 86 per Egenkapitalbevis for fast ansatte i SpareBank 1 Østlandet ogfast ansatte i Bankens datterselskaper per 8. november 2018, men slik at hver relevante ansatte vil motta 20 % rabatt i tegningskursen for inntil 1 453 Egenkapitalbevis
APM	Alternativt resultatmål som definert i ESMAs retningslinjer for alternative resultatmål datert 5. oktober 2015.
B1OA	Bank 1 Oslo Akershus AS.
Banken / Morbanken	SpareBank 1 Østlandet.
Betalingsdato for Ansatteemisjonen	25. januar 2019.
Betalingsdato for den Etterfølgende Emisjonen	25. januar 2019.
BM	Bedriftsmarkedsavdelingen.
BRRD	EUs krisehåndteringsdirektiv .
CISA	Swiss Federal Act on Collective Investment Schemes
Corporations Act	Corporations Act 2001 (Cwth) of Australia
Den Etterfølgende Emisjonen	Tilbud om tegning av inntil 1 619 250 nye Egenkapitalbevis i Banken til tegningskurs NOK 86 per Egenkapitalbevis hvor hver av Bankens Egenkapitalbeviseiere per 8. november 2018, slik de fremkommer i VPS per 12. november 2018, , unntatt egenkapitalbeviseiere som (i) ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start og (iii) er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak, vil motta 0,08029 ikke-omsettelige allokeringsretter for hvert Egenkapitalbevis vedkommende er registrert som eier av i VPS per utløp av 12. november 2018, som nærmere beskrevet i kapittel 5.
Den Rettede Emisjonen	Rettet emisjon av 8 139 534 Egenkapitalbevis i Banken plassert 8. november 2018 med tegningskurs NOK 86per Egenkapitalbevis, som nærmere beskrevet i kapittel 5
DFSA	The Dubai Financial Services Authority
Egenkapitalbevis	Egenkapitalbevis i Banken, hver pålydene NOK 50.
Egenkapitalbevisbrøk	Egenkapitalbevisbrøken er eierandelskapitalen, overkursfondets og utjevningsfondets andel av Bankens korrigerte ansvarlige kapital.
Eksisterende Egenkapitalbevis	De 115 319 521 eksisterende egenkapitalbevisene som er utstedt før gjennomføring av Emisjonene
Emisjonene	Den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen

EU	Den europeiske union.
EU Prospectus Directive	Directive 2003/71/EC (and amendments thereto, including the 2010 PD Amending Directive, to the extent implemented in the Relevant Member State) and includes any relevant implementing measure in each Relevant Member State.
EØS	Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.
FIEL	The Japanese Financial Instruments and Exchange Law, as amended
FINMA	The Swiss Financial Market Supervisory Authority FINMA.
Finansforetaksforskriften	Forskrift 9. desember 2016 nr. 1502 om finansforetak og finanskonsern
Finansforetaksloven	Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern
Finansieringsvirksomhetsloven	Lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Loven er opphevet
Finanstilsynet	Den norske finanstilsynsmyndigheten.
Fremtidsrettede Uttalelser	Uttalelser som ikke er historiske og derfor prognostiske som definert i punkt 4.3.
FSMA	Financial Services and Markets Act 2000
FTE	Årsverk
Hvitvaskingslovgivning	Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering av 1. juni 2018 nr. 23 og forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering av 14. september 2018 nr. 1324
IAS	International Accounting Standard
IFRS	International Financial Reporting Standards som vedtatt av EU.
Ikke-Norske Personlige Egenkapitalbeviseiere	Personlige egenkapitalbeviseiere som ikke er skattemessig bosatt i Norge
Ikke-Norske Selskapseiere av Egenkapitalbevis	Egenkapitalbeviseiere som er aksjeselskaper (og visse andre foretak) som er skattemessig hjemmehørende i utlandet
Innlandet	Hedmark og Oppland fylke.
ISIN	Verdipapirnummer i Verdipapirsentralen (VPS).
Konsernet	Banken og Bankens datterselskaper.
Kvalifiserende Subjekter	Subjekter kvalifisert til fritaksmetoden som beskrevet i punkt 17.3.1
Kvalifiserte Ansatte	Alle fast ansatte i SpareBank 1 Østlandet og fast ansatte i Bankens datterselskaper per 8. november 2018.
Kvartalsregnskap	Konsernets kvartalsregnskap for tremånedersperiodene avsluttet 31. mars 2016, 2015 og 2014.
LCR	Liquidity Coverage Ratio .
LO	Landsorganisasjonen i Norge med tilknyttede forbund.
MAR	Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 596/2014 av 16. april 2014 om markedsmisbruk.
NFSR	Stabil finansiering (net stable funding ratio).

NIBOR	Norwegian Interbank Offer Rate.
NOK	Norske kroner.
Norske Personlige Egenkapitalbeviseiere	personlige egenkapitalbeviseiere som er skattemessig bosatt i Norge .
Norske Selskapseiere av Egenkapitalbevis	Egenkapitalbeviseiere som er aksjeselskaper, og visse liknende foretak som er skattemessig bosatt i Norge.
Notering	Noteringen av Egenkapitalbevisene på Oslo Børs.
Nye Egenkapitalbevis	Egenkapitalbevisene som skal utstedes i den Rettede Emisjonen, den Etterfølgende Emisjonen, Reparasjonsemisjonen Mot LO og Ansatteemisjonen.
OM	Organisasjons- og kapitalmarkedsavdelingen.
Oslo Børs	Oslo Børs ASA eller, eller dersom sammenhenger tilsier det, Oslo Børs, en norsk regulert børs som drives av Oslo Børs ASA.
Personlige Eiere	Personlige Egenkapitalbeviseiere
PM	Divisjonen personmarked
Prospekt	Dette prospektet datert 4. januar 2019.
Prospektdato	4. januar 2019
PwC	PricewaterhouseCoopers AS.
QIBs	Kvalifiserte institusjonelle kjøpere i henhold til definisjonen i regel 144A i den amerikanske verdipapirloven,
Relevant Member State	Each Member State of the EEA which has implemented the EU Prospectus Directive.
Reparasjonsemisjonen Mot LO	Tilbud om tegning av inntil 357 494 nye Egenkapitalbevis i Banken til tegningskurs NOK 86 per Egenkapitalbevis hvor LO og tilknyttede foreninger kan tegne seg. LO ikke kan tegne flere egenkapitalbevis enn 14,82 % av summen av det antall egenkapitalbevis som allokeres i den Etterfølgende Emisjonen og Reparasjonsemisjonen Mot LO. Reparasjonsemisjonen Mot LO er nærmere beskrevet i kapittel 5.
Representantskapet	Det øverste organet i Banken.
SEC	Det amerikanske finanstilsynet.
SFA	The Singaporian Securities and Futures Act.
SIX	The SIX Swiss Exchange.
SPABOL	SpareBank 1 Boligkreditt AS.
SPACOM	SpareBank 1 Næringskreditt AS.
Sparebankloven	Lov 24. mai 1961 nr.1 om sparebanker. Loven er opphevet.
Stiftelsen	Sparebanken Hedmark Sparebankstiftelse.
Styret	Styret i Banken.
Styremedlem eller Styremedlemmer	Et medlem eller medlemmer av Styret.
Tegningsblankett(en)	Tegningsblankett som må benyttes for å tegne Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen og Ansatteemisjonen

Tegningsperioden	Fra 7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019.kl. 16.30
Tilknyttede Forbund	Fellesforbundet, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforening, Industri Energi, Fagforbundet, Norsk Tjenestemannslag, Norsk Sjømannsforbund, Norsk Transportarbeiderforbund, Forbundet for Ledelse og Teknikk, Norsk Post- og Kommunikasjonsforbund, Handel og Kontor I Norge, Norsk Arbeidsmandsforbund, Norsk Jernbaneforbund, Norges Offisersforbund, Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund, Musikernes fellesorganisasjon, Skolenes landsforbund og Arbeiderbevegelsens Presseforbund.
Tilretteleggere	SpareBank 1 Markets AS og Pareto Securities AS
U.S. Exchange Act	The U.S. Securities Exchange Act of 1934.
Utenlandkse Eiere	Egenkapitalbeviseiere som ikke er skattemessig hjemmehørende i Norge.
Vedtekter	Bankens vedtekter.
Verdipapirhandelloven	Lov av 29. juni 2007 nr. 75. om verdipapirhandel
VPS	Verdipapirsentralen ASA, elektronisk register for vedlikehold av selskapers aksjonærregistre og investors beholdning av finansielle instrumenter.
VPS-konto	Konto i VPS for registrering av eierskap i verdipapirer.
U.S. Securities Act	The United States Securities Act of 1933, med tilhørende endringer
Årsregnskap	Konsernets årsregnskap for årene avsluttet 31. desember 2017, 2016 og 2015.

Vedlegg A – VEDTEKTER FOR SPAREBANK 1 ØSTLANDET

HOVEDPUNKTENE I VEDTEKTENE

Kap. 1. FIRMA - KONTORKOMMUNE - FORMÅL
§ 1-1 Firma. Kontorkommune. Formål

Kap. 2. GRUNNFONDET
§ 2-1 Grunnfondet
§ 2-2 Egenkapitalbevis

Kap. 3. REPRESENTANTSKAP
§ 3-1 Representantskapet
§ 3-2 Innskyternes valg til representantskapet
§ 3-3 Hedmark fylkesting; valg til representantskapet
§ 3-4 Egenkapitalbeviseiernes valg til representantskapet
§ 3-5 Møter og vedtak i representantskapet
§ 3-6 Representantskapets oppgaver

Kap. 4. STYRE OG ADM. DIREKTØR
§ 4-1 Styret
§ 4-2 Styret. Innkalling - vedtak - protokoll
§ 4-3 Styrets ansvar og plikter
§ 4-4 Revisjonsutvalg
§ 4-5 Risikoutvalg
§ 4-6 Godtgjørelsesutvalg
§ 4-7 Administrerende direktørs ansvar og plikter

Kap. 5. VALGKOMITE
§ 5-1 Valgkomité for representantskapets valg og innskyternes valg
§ 5-2 Valgkomité for egenkapitalbeviseiernes valg

Kap. 6. ÅRSOPPGJØRET
§ 6-1 Årsoppgjøret - beretninger - tidsfrister

Kap. 7. REVISJONEN
§ 7-1 Revisorvalg, godtgjørelse og ansvar

Kap. 8. OVERSKUDD – OG UNDERSKUDD
§ 8-1 Overskudd – gaver - kundeutbytte
§ 8-2 Dekning av underskudd

Kap. 9. ALDERSGRENSE
§ 9-1 Høyeste aldersgrense for tjenestemenn

Kap. 10 VEDTEKTSENDRINGER
§ 10-1 Vedtektsendringer
§ 10-2 Vedtektenes ikrafttreden

Kap. 11 AVVIKLING
§ 11-1 Beslutning om avvikling
§ 11-2 Disponering av sparebankens kapital ved avvikling

KAP. 1. FIRMA. KONTORKOMMUNE. FORMÅL.

§ 1-1 Firma. Kontorkommune. Formål.

SpareBank 1 Østlandet er dannet ved sammenslutning av en rekke tidligere selvstendige banker.

SpareBank 1 Østlandet har sitt sete i Hamar kommune.

SpareBank 1 Østlandet har til formål å fremme sparing ved å ta imot innskudd fra en ubestemt krets av innskytere, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker.

KAP. 2. GRUNNFONDET

§ 2-1 Grunnfondet

De opprinnelige grunnfond i de sammensluttede sparebanker er enten tilbakebetalt eller pliktes ikke tilbakebetalt.

Med Kongen/Finansdepartementets samtykke kan representantskapet vedta å utstede omsettelige og utbytteberettigede egenkapitalbevis med representasjonsrett i representantskapet i henhold til den enhver tid gjeldende lovgivning.

§ 2-2 Egenkapitalbevis

SpareBank 1 Østlandets utstedte eierandelskapital utgjør NOK 5 765 976 050 fordelt på 115 319 521 egenkapitalbevis à kr 50.

SpareBank 1 Østlandets egenkapitalbevis skal være registrert i Verdipapirsentralen.

KAP. 3. REPRESENTANTSKAP

§ 3-1 Representantskapet

SpareBank 1 Østlandets representantskap skal se til at banken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og representantskapets vedtak.

Representantskapet skal ha 40 medlemmer med 40 varamedlemmer. 14 medlemmer og 14 varamedlemmer velges av innskyterne, jfr. § 3-2. 4 medlemmer og 4 varamedlemmer velges av fylkestinget, jfr. § 3-3.

12 medlemmer og 12 varamedlemmer velges av egenkapitalbeviseierne, jfr. § 3-4. 10 medlemmer og 10 varamedlemmer velges av de ansatte i samsvar med de til enhver tid gjeldende regler.

Medlemmene og varamedlemmene i representantskapet velges for 4 år.

Sammensetningen av representantskapet skal være i samsvar med de til enhver tid gjeldende regler.

§ 3-2 Innskyternes valg til representantskapet

De innskytere som bor eller har sitt virke, eller for upersonlige innskytere sitt sete i bankens valgdistrikter, og som har og i de siste seks måneder har hatt et innskudd i banken på minst 2500 kroner, velger annethvert år medlemmer og varamedlemmer etter følgende fordeling:

Valgdistrikt:	**Medlemmer**	**Varamedlemmer**	**Omfatter kommunene**
Valgdistrikt I: Østerdalen/Glåmdalen	4	4	Alvdal, Elverum, Engerdal, Folldal, Os, Rendalen, Stor-Elvdal, Tolga, Trysil, Tynset, Åmot, Eidskog, Grue, Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Åsnes
Valgdistrikt II: Hedmarken/Oppland	6	6	Hamar, Løten, Ringsaker, Stange og kommuner i Oppland
Valgdistrikt III: Oslo/Akershus	4	4	Oslo og kommuner i Akershus
	14	**14**	

Av de innskytervalgte medlemmer og varamedlemmer som er valgt ved første valg går en halvdel ut etter loddtrekning ved neste valg, og deretter de som har gjort tjeneste lengst. Loddtrekningen foretas av valgkomiteen. Uttredende medlemmer kan gjenvelges.

Bare myndig person kan, som personlig innskyter eller som representant for annen innskyter, stemme ved valget. Ingen kan avgi mer enn to stemmer, en på grunnlag av eget innskudd og en som representant for annen innskyter.

Gjennomføring av valget skjer i henhold til instruks fastsatt av representantskapet.

Til medlemmer og varamedlemmer kan innskyterne bare velge myndige personlige innskytere som har stemmerett etter første ledd

§ 3-3 Hedmark fylkestings valg til representantskapet

Hedmark fylkesting velger hvert fjerde år 4 medlemmer med 4 varamedlemmer.

§ 3-4 Egenkapitalbeviseiernes valg til representantskapet

Eierne av egenkapitalbevis skal i valgmøte velge 12 medlemmer og 12 varamedlemmer.

Gjennomføring av valget skjer i henhold til instruks fastsatt av representantskapet

§ 3-5 Møter og vedtak i representantskapet

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer møter personlig. Det er ikke anledning til å møte ved fullmektig eller ved rådgiver.

Møter i representantskapet åpnes og ledes av representantskapets leder.

Hvert medlem av representantskapet har èn stemme. En beslutning krever flertall av de avgitte stemmer med mindre annet følger av de til enhver tid gjeldende regler og disse vedtekter. Står stemmetallet likt, gjelder det som møtelederen slutter seg til.

§ 3-6 Representantskapets oppgaver

På det ordinære representantskapsmøtet skal følgende saker behandles og avgjøres:

- Valg av representantskapets leder og nestleder for ett år

- Valg av styrets leder, nestleder, medlemmer og varamedlemmer, med unntak for medlemmer og varamedlemmer som velges av de ansatte
- Valg av leder, medlemmer og varamedlemmer til valgkomiteen for representantskapets og innskyternes valg
- Fastsettelse av godtgjørelse til tillitsvalgte og revisor
- Godkjennelse av årsregnskapet og årsberetningen, herunder disponering av overskudd og utdeling av utbytte
- Andre saker som etter lov og vedtekter hører under representantskapet

Vedtak om eller fullmakt til å oppta ansvarlig lån eller fondsobligasjoner treffes av representantskapet med flertall som for vedtektsendring. Vedtak om eller fullmakt til å oppta annen fremmedkapital treffes av styret eller i henhold til delegasjonsvedtak fra styret.

KAP. 4. STYRET

§ 4-1 Styret

Styret består av minst 7 og maksimalt 9 medlemmer med 5 varamedlemmer valgt av representantskapet,

Leder og nestleder velges av representantskapet ved særskilte valg. 2 medlemmer og 2 varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

Samtlige valgte medlemmer og varamedlemmer velges for 2 år. Av de valgte medlemmer uttrer halvparten hvert år, etter tjenestetid eller loddtrekning.

Loddtrekningen foretas av valgkomiteen. Uttredende medlemmer og varamedlemmer kan gjenvelges, jfr. dog kap.9.

§ 4-2 Styret. Innkalling - vedtak - protokoll

Lederen kaller styret sammen til møte minst 1 gang i måneden og ellers så ofte sparebankens virksomhet tilsier det, eller når et styremedlem krever det.

Gyldig vedtak treffes ved alminnelig flertallsbeslutning. Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene er til stede. I de tilfeller styret ikke er fulltallig, kreves at minst halvparten av de møtende styremedlemmer stemmer for vedtaket. Ved stemmelikhet gjør styrelederens eller møtelederens stemme utslaget.

Styrets protokoll skal underskrives av de tilstedeværende, som står til felles ansvar med mindre noen av dem har latt sin protest protokollere. Fraværende styremedlemmer skal gjøre seg kjent med vedtak som er truffet i deres fravær.

§ 4-3 Styrets ansvar og plikter

Styret leder sparebankens virksomhet. Styret er ansvarlig for at de midler sparebanken rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Styret skal sørge for en tilfredsstillende organisering av bankens virksomhet og har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret fastsetter instruks for administrerende direktør med særlig vekt på oppgaver og ansvar.

Styret skal påse at banken har god intern kontroll for oppfyllelse av de bestemmelser som gjelder for virksomheten, herunder bankens verdigrunnlag og etiske retningslinjer.

Styret fastsetter de nødvendige fullmakter for bankens virksomhet.

Administrerende direktør eller 2 av styrets medlemmer i fellesskap representerer sparebanken og forplikter den ved sin underskrift. Styret kan meddele prokura og spesialfullmakter

§ 4-4 Revisjonsutvalg

Banken skal ha et revisjonsutvalg som skal velges av og blant styrets medlemmer. Revisjonsutvalget skal være et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.

Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra bankens organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Minst ett av medlemmene i revisjonsutvalget skal være uavhengig av virksomheten og ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon. Styremedlemmer som er ledende ansatte, kan ikke velges til medlemmer av revisjonsutvalget.

Revisjonsutvalget skal:

a) forberede styrets oppfølging av rapporteringsprosessen,

b) avgi uttalelse om valg av revisor,

c) ha løpende kontakt med bankens valgte revisor om revisjon av årsregnskapet,

d) vurdere og overvåke revisors uavhengighet, jfr. revisorloven kapittel 4, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor eller revisjonsselskapet utgjør en trussel mot uavhengigheten.

§ 4-5 Risikoutvalg

Banken skal ha et risikoutvalg som skal velges av og blant styrets medlemmer. Risikoutvalget skal være et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.

Risikoutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra bankens organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver.

Risikoutvalget skal:

a) Forberede behandling av saker knyttet til styrets overvåkning og styring av den samlede risiko, og vurdering av hvorvidt styrings- og kontrollordningene er tilpasset konsernets relative risikonivå.
b) Overvåke systemene for intern kontroll, samt konsernets interne revisjon.
c) Overvåke selskapets etiske regler.

§ 4-6 Godtgjørelsesutvalg

Banken skal ha et godtgjørelsesutvalg som skal velges av og blant styrets medlemmer.

Godtgjørelsesutvalget skal være et saksforberedende organ for styret i dets arbeid med å sørge for at banken til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for en godtgjørelsesordning som skal gjelde for banken og bankens datterselskaper.

§ 4-7 Administrerende direktørs ansvar og plikter

Administrerende direktør har den daglige ledelse av sparebanken og skal følge den instruks og de pålegg styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke avgjørelser i saker som etter bankens forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Administrerende direktør skal sørge for at bankens bokføring er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

KAP. 5. VALGKOMITE

§ 5-1 Valgkomité for representantskapets valg og innskyternes valg

Representantskapet velger en valgkomité blant representantskapets medlemmer. Komiteen skal ha 5 medlemmer og 5 varamedlemmer, hvorav 2 medlemmer og 2 varamedlemmer velges blant de innskytervalgte representanter, 1 medlem og 1 varamedlem velges blant de egenkapitalbeviseiervalgte representanter.1 medlem og 1 varamedlem velges blant de offentlig valgte representanter og 1 medlem og 1 varamedlem velges blant de ansattes representanter.

Valget gjelder for 2 år om gangen. Hvert år uttrer 2 eller 3 medlemmer og 2 eller 3 varamedlemmer, første gang 2 medlemmer og 2 varamedlemmer etter loddtrekning. Loddtrekningen foretas av valgkomiteen.

Valgkomiteen skal forberede valg av leder og nestleder i representantskapet, leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer i styret samt leder, medlemmer og varamedlemmer av valgkomiteen.

Valgkomiteen skal også forberede innskyternes valg av medlemmer og varamedlemmer til representantskapet.

§ 5-2 Valgkomité for egenkapitalbeviseiernes valg

De egenkapitalbeviseiervalgte medlemmene av representantskapet velger en valgkomité med 4 - 6 medlemmer og tilsvarende antall varamedlemmer

Egenkapitalbeviseiere med en eierandel på 10 % eller mer har rett til 1 medlem og 1 varamedlem i komiteen.

Bestemmelsen i § 5-1 annet ledd om valgperiode og funksjonstid gjelder tilsvarende.

Valgkomiteen skal forberede egenkapitalbeviseiernes valg av medlemmer og varamedlemmer til representantskapet, samt valg av medlemmer og varamedlemmer til valgkomiteen for egenkapitalbeviseiernes valg.

Valgkomiteens innstilling skal begrunnes.

KAP. 6. ÅRSOPPGJØRET

§ 6-1 Årsoppgjøret - beretninger - tidsfrister

Styret skal sørge for at årsoppgjøret (resultatregnskapet, balansen og styrets årsberetning) legges fram for revisor. Årsoppgjøret skal så vidt mulig være avsluttet og ferdig til revisjon innen utgangen av februar.

Når revisor har lagt fram sin beretning, jfr. revisorlovens § 5-6, skal styret sende årsoppgjøret og revisjonsberetningen til samtlige representanter innen 21 dager før det representantskapsmøte som behandler årsregnskapet.

Representantskapet trer sammen hvert år for å ta imot styrets årsberetning, revisjonsberetning og fastsette bankens regnskap.

KAP. 7. REVISJON

§ 7-1 Revisorvalg, godtgjørelse og ansvar

Representantskapet velger statsautorisert revisor og fastsetter godtgjørelsen.

Revisor skal granske sparebankens årsoppgjør og regnskaper og behandlingen av dens anliggender forøvrig i samsvar med lov og vedtekter og eventuelle pålegg gitt av representantskapet.

KAP. 8. OVERSKUDD OG UNDERSKUDD

§ 8-1 Overskudd - gaver - kundeutbytte

Overskudd av bankens virksomhet tilordnes eiere av egenkapitalbevis og sparebanken etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfondet og grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet, og for øvrig i samsvar med de regler som følger av den til enhver tid gjeldende lovgivning.

Overskudd som tilordnes sparebanken kan tillegges grunnfondskapitalen, benyttes til gaver til allmennyttige formål, overføres til gavefond, overføres til stiftelse med allmennyttig

formål eller benyttes til utbytte med kunder. Utbytte til kunder baseres på gjennomsnittlig utlån og gjennomsnittlig innskudd gjennom regnskapsåret fordelt på antall måneder gjennom året som kunden har hatt innskudd og/eller lån. Innskudd og/eller utlån opp til maksimum 2 millioner kroner for privat –og bedriftskunder gir rett til utbytte på like vilkår.

Ved disponering av overskudd og utbyttemidler skal det legges vekt på at forholdet mellom grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen ikke endres vesentlig.

§ 8-2 Dekning av underskudd

Underskudd etter resultatregnskapet for siste regnskapsår skal først søkes dekket ved forholdsmessig overføring fra grunnfondskapitalen, herunder gavefondet, og den eierandelskapitalen som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet. Underskudd som ikke dekkes slik, dekkes ved forholdsmessig overføring fra overkursfondet og kompensasjonsfondet. Ytterligere underskudd dekkes ved nedsettelse av vedtektsfestet eierandelskapital og eventuelt nedsettelse av annen kapital

KAP. 9. ALDERSGRENSE

§ 9-1 Høyeste aldersgrense for tjenestemenn

Høyeste aldersgrense for administrerende direktør og andre fast ansatte tjenestemenn er 70 år.

KAP. 10. VEDTEKTSENDRINGER

§ 10-1 Vedtektsendringer

Endring av disse vedtekter kan vedtas av representantskapet. Vedtaket er gyldig når minst to tredjedeler av de som er tilstede og minst halvparten av alle representanter stemmer for det.

For endringer av SpareBank 1 Østlandet sitt sete, jfr. § 1-1, samt for endringer av denne § 10-1 annet ledd, kreves at minst tre fjerdedeler av alle representanter stemmer for det.

§ 10-2 Vedtektenes ikrafttreden

Endring i vedtektene trer i kraft når de er godkjent av Finanstilsynet eller i henhold til de til enhver tid gjeldende regler. Fra samme tid oppheves tidligere vedtekter, sist vedtatt av representantskapet 30. mars 2017.

KAP. 11. AVVIKLING

§ 11-1 Beslutning om avvikling

Representantskapet tar stilling til styrets forslag om avvikling av sparebanken. Vedtak om avvikling fattes med samme flertall som for vedtektsendring.

§ 11-2 Disponering av sparebankens kapital ved avvikling

Etter at alle kreditorer har fått fullt oppgjør, skal den del av eierandelskapitalen og overkursfondet som er tilbake fordeles forholdsmessig mellom eierne av egenkapitalbevis og den del av grunnfondskapitalen som er tilbake overføres til én eller flere sparebankstiftelser.

Vedlegg B: Tegningsblankett for den Etterfølgende Emisjonen

Generell informasjon: Vilkårene for den etterfølgende emisjonen (den "**Etterfølgende Emisjonen**") ved utstedelse av inntil 1 619 250 nye egenkapitalbevis ("**Egenkapitalbevis**") i SpareBank 1 Østlandet ("**Banken**") i henhold til vedtak i Bankens styre etter fullmakt fra Bankens representantskap ("**Representantskapet**") den 9. november 2018, er nærmere beskrevet i Bankens prospekt datert 4. januar 2019 ("**Prospektet**"). Ord og begreper som er definert i Prospektet skal ha samme betydning i denne tegningsblanketten. Innkalling til og referat fra Bankens representantskapsmøte som vedtok styrefullmakten, Bankens vedtekter, samt årsrapporter for de siste to årene og kvartalsrapporter er til tilgjengelig på Bankens forretningskontor i Strandgaten 15, 2317 Hamar, Norge og Bankens nettside www.sb1ostlandet.no. Alle kunngjøringer som er omtalt i denne tegningsblanketten vil bli gjort gjennom Oslo Børs' informasjonssystem under Bankens ticker "SPOL".

Tegningsprosedyre: Tegningsperioden er fra 7. januar 2019 kl. 09.00 til 21. januar 2019 kl. 16.30 (norsk tid) ("**Tegningsperioden**"). Korrekt utfylt tegningsblankett må være mottatt av Tilretteleggerne senest 21. januar 2019 kl. 16.30 (norsk tid) ved tegningssted: **Pareto Securities AS, Postboks 1411 Vika 0115 Oslo, e-post subscription@paretosec.com, web: www.paretosec.com eller SpareBank 1 Markets AS, Postboks 1398 Vika 0114 Oslo, e-post subscription@sb1markets.no, web: www.sb1markets.no.** Tegneren er ansvarlig for at den informasjon som er inntatt i Tegningsblanketten er korrekt og fullstendig, og at Tegningsblanketten er mottatt av en av Tilretteleggerne innen utløpet av Tegningsperioden. Tegningsblanketter mottatt etter utløpet av Tegningsperioden og/eller er ufullstendige eller feil utfylt, og tegninger som kan være ulovlige, kan Banken eller hver av Tilretteleggerne etter eget skjønn velge å se bort ifra, uten melding til tegneren. **Tegnere som er norske statsborgere kan også tegne seg for Egenkapitalbevis gjennom VPS' online tegningssystem (eller ved å følge linken på www.paretosec.com eller www.sb1markets.no som vil omdirigere tegneren til VPS' online tegningssystem).** Tegninger gjort gjennom VPS' online tegningssystem må være registrert før utløpet av Tegningsperioden. Verken Banken eller Tilretteleggerne kan holdes ansvarlig for postvesenets forsinkelser, utilgjengelige fakslinjer, utilgjengelige internettlinjer eller servere, eller andre logistiske eller tekniske problemer, som kan resultere i at tegninger ikke blir mottatt i tide eller i det hele tatt. Tegninger er bindende og ugjenkallelige når de er mottatt, og kan ikke trekkes tilbake, annulleres eller endres av tegneren etter å ha blitt mottatt av Tilretteleggerne, eller, ved tegning gjennom VPS' online tegningssystem, ved registrering av slike tegninger. Ved å signere og sende inn denne tegningsblanketten, bekrefter og garanterer tegneren å ha lest Prospektet og å være kvalifisert til å tegne Egenkapitalbevis i henhold til vilkårene som er beskrevet i Prospektet.

Tegningskurs: Tegningskursen i den Etterfølgende Emisjonen er NOK 86 per Egenkapitalbevis ("**Tegningskursen**").

Allokeringsretter: Bankens egenkapitalbeviseiere per utløpet av 8. november 2018, slik de fremkommer av VPS per utløpet av 12. november 2018 ("**Registreringsdatoen"),** unntatt egenkapitalbeviseiere som (i) ble tildelt egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen, (ii) ble invitert til å bestille egenkapitalbevis i den Rettede Emisjonen før bestillingsperiodens start og (iii) er hjemmehørende i en jurisdiksjon hvor slikt tilbud om egenkapitalbevis ville være ulovlig eller, for andre jurisdiksjoner enn Norge, ville kreve prospekt, registrering eller lignende tiltak ("**Relevante Eiere**"), er tildelt ikke-omsettelige allokeringsretter ("**Allokeringsretter**") som gir rett til å tegne og bli tildelt de Egenkapitalbevisene i den Etterfølgende Emisjonen til Tegningskursen. Hver Relevante Eier vil motta 0,08029 Allokeringsretter for hvert Egenkapitalbevis som er registrert på vedkommende Relevante Eier ved utløpet av Registreringsdatoen, rundet ned til nærmeste hele Allokeringsrett. Hver Allokeringsrett vil, med forbehold for gjeldende verdipapirlovgivning, gi rett til å tegne og bli tildelt ett nytt Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen. Overtegning og tegning uten Allokeringsretter er tillatt. **Allokeringsretter som ikke er benyttet til å tegne Egenkapitalbevis før utløpet av Tegningsperioden vil bortfalle uten kompensasjon til innehaveren, og dermed være verdiløse.**

Tildeling av Egenkapitalbevis: Egenkapitalbevisene vil bli tildelt tegnerne basert på tildelingskriteriene beskrevet i Prospektet. Banken forbeholder seg retten til å avrunde, avvise eller redusere enhver tegning av Egenkapitalbevis som ikke er dekket av Allokeringsretter. Tildeling av færre Egenkapitalbevis enn tegnet, påvirker ikke tegnerens plikt til å motta og betale for det antall Egenkapitalbevis tegneren har fått tildelt. Tildeling forventes å skje omkring 22. januar 2019, og melding om tildelte Egenkapitalbevis og det korresponderende tegningsbeløpet som skal betales av den enkelte tegner, vil bli gitt i tildelingsbrev som forventes å bli sendt ut omkring 22. januar 2019.

Betaling: Betaling for Egenkapitalbevis allokert til en tegner forfaller omkring den 25. januar 2019 ("**Betalingsdagen**"). Ved å signere denne tegningsblanketten, eller registrere en tegning via VPS' online tegningssystem, gir tegneren Tilretteleggerne en ugjenkallelig fullmakt til å belaste tegnerens norske bankkonto angitt nedenfor for tegningsbeløpet (antall tildelte Egenkapitalbevis ganger Tegningskursen) som skal betales for de Egenkapitalbevisene allokert til tegneren for overføring til Bankens konto knyttet til den Etterfølgende Emisjonen. Den angitte bankkontoen vil bli belastet på eller rundt Betalingsdagen. Tilretteleggerne er kun berettiget til å belaste den angitte kontoen én gang, men forbeholder seg retten (men har ingen plikt) til å gjøre inntil tre debiteringsforsøk. Fullmakten er gyldig i inntil syv virkedager etter Betalingsdagen. Tegneren gir videre Tilretteleggerne fullmakt til å innhente bekreftelse fra tegnerens bank på at tegneren har rett til å disponere over den angitte kontoen, og at det er dekning på konto til å dekke betalingen. Dersom tegneren ikke har tilstrekkelig dekning på kontoen, eller dersom det av andre grunner ikke er mulig å debitere kontoen når et debiteringsforsøk gjøres i henhold til fullmakten fra tegneren, vil tegnerens forpliktelse bli ansett for å være misligholdt, og forsinkelsesrente påløpe og andre vilkår gjelde som angitt under overskriften "Forsinket og manglende betaling" nedenfor. Tegnere som ikke har en norsk bankkonto må kontakte Tilretteleggerne i forkant av Betalingsdagen for å motta instruksjoner for betaling for tildelte Egenkapitalbevis.

VENNLIGST SE SIDE 2 AV TEGNINGSBLANKETTEN FOR YTTERLIGERE VILKÅR SOM GJELDER FOR TEGNINGEN

DETALJER OM TEGNINGEN

Tegners VPS-konto	Antall ikke-omsettelige allokeringsretter	Antall tegnede egenkapitalbevis	(For Tilretteleggerne: løpenr.)
		Tegningskurs per egenkapitalbevis NOK 86	Tegningsbeløp til betaling NOK

UGJENKALLELIG FULLMAKT TIL Å BELASTE KONTO (MÅ FYLLES UT AV TEGNERE MED NORSK BANKKONTO)

Norsk bankkonto som skal belastes for å betale for tildelte Egenkapitalbevis (antall tildelte egenkapitalbevis x NOK 86).	(Norsk bankkontonummer, 11 siffer)

I henhold til de vilkår som fremgår av Prospektet og denne tegningsblanketten, (i) godkjenner og instruerer jeg/vi ugjenkallelig Banken og Tilretteleggerne (eller noen utpekt av noen av disse), i fellesskap eller hver for seg, å tegne det antall Egenkapitalbevis som er angitt ovenfor, (ii) godkjenner og instruerer jeg/vi ugjenkallelig Banken og Tilretteleggerne (eller noen utpekt av noen av disse), i fellesskap eller hver for seg, å gjennomføre alle nødvendige tiltak for å overføre slike Egenkapitalbevis tildelt meg/oss til min/vår VPS-konto og sikre levering av enhver interesse tilknyttet slike Egenkapitalbevis til meg/oss til min/vår VPS-konto, på mine/våre vegne, (iii) gir jeg/vi Tilretteleggerne fullmakt til å belaste min/vår bankkonto som angitt i denne tegningsblanketten for beløpet som skal betales for de Egenkapitalbevisene tildelt meg/oss, og (iv) bekrefter og garanterer jeg/vi å ha lest Prospektet og at jeg/vi er berettiget til å tegne Egenkapitalbevis i henhold til vilkårene fastsatt i Prospektet.

Sted og dato
Må være datert i Tegningsperioden

Bindende signatur. Tegneren må ha rettslig handleevne. Hvis tegningsblanketten er signert på vegne av et selskap eller i henhold til fullmakt, må dokumentasjon i form av firmaattest eller fullmakt vedlegges.

INFORMASJON OM TEGNEREN

VPS-kontonummer	Fødselsnummer/organisasjonsnummer
Fornavn	LEI-nummer*
Etternavn/selskap	Norsk bankkonto for utbytte
Adresse (gate)	Nasjonalitet
Postnummer/sted/land	Telefonnummer på dagtid

*Må fylles ut dersom bestiller er et selskap. Legal Entity Identifier (LEI) er en global identifikator som brukes for å identifisere juridiske enheter som deltar i finansielle transaksjoner, og i forbindelse med rapporteringer i finansmarkedet. Dersom LEI-nummer eller annen obligatorisk informasjon mangler i Tegningsblanketten, forbeholder Tilretteleggerne seg retten til å innhente denne informasjonen fra offentlig tilgjengelige kilder og benytte denne informasjonen ved registrering av bestillingen. Tilretteleggerne forbeholder seg likevel retten til å se bort fra bestillingen, uten å informere bestilleren, dersom LEI-nummer eller annen obligatorisk informasjon ikke er fylt ut i Tegningsblanketten

YTTERLIGERE VILKÅR FOR TEGNINGEN

DENNE BESTILLINGSBLANKETTEN SKAL IKKE DISTRIBUERES ELLER OFFENTLIGGJØRES, VERKEN DIREKTE ELLER INDIREKTE, I ELLER TIL USA, AUSTRALIA, CANADA, JAPAN, HONG KONG ELLER SØR-AFRIKA ELLER NOEN ANNEN JURISDIKSJON DER SLIK DISTRIBUSJON ELLER OFFENTLIGGJØRING VIL VÆRE ULOVLIG. ANDRE RESTRIKSJONER GJELDER OGSÅ, SE PUNKTET "SALGSRESTRIKSJONER" NEDENFOR.

Denne tegningsblanketten må leses i samsvar med, og kan bare distribueres sammen med Prospektet. Dersom det ikke er samsvar mellom informasjon i Tegningsblanketten og i Prospektet, gjelder informasjonen i Prospektet.

Regulatoriske spørsmål: Lovgivning vedtatt innen EØS på bakgrunn av Markets in Financial Instruments Directive ("MiFID"), implementert til norsk rett gjennom verdipapirhandelloven nr. 75 av 29. juni 2007 med tilhørende forskrifter, stiller krav til finansielle investeringer. I denne sammenheng er Tilretteleggerne forpliktet til å kategorisere alle nye kunder i en av tre kategorier: kvalifiserte motparter, profesjonelle og ikke-profesjonelle kunder. Alle tegnere i den Etterfølgende Emisjonen uavhengig av om disse er eksisterende kunder av Tilretteleggerne eller ikke, vil bli kategorisert som ikke-profesjonelle kunder. Tegnere kan ved skriftlig henvendelse til Tilretteleggerne be om å bli kategorisert som profesjonell kunde hvis tegneren oppfyller vilkårene i den norske verdipapirhandelloven. For ytterligere informasjon om kategorisering kan tegneren kontakte Tilretteleggerne. Tegneren vil ikke bli ansett som en kunde av Tilretteleggerne med hensyn til noen annen transaksjon med mindre og fram til fullstendig kunderegistreringsskjema er fylt ut og mottatt av Tilretteleggerne. **Tegneren innestår for at han/hun/det har tilstrekkelig kunnskap, innsikt og erfaring fra finans- og næringsliv til å være i stand til å vurdere fordelene og risikoen ved en beslutning om å investere i Banken ved å tegne Egenkapitalbevis, og er i stand til å bære den økonomiske risikoen, og å tåle et fullstendig tap på en investering i egenkapitalbevisene.**

Forretningsvilkår: Tegningen av Egenkapitalbevisene reguleres av Tilretteleggernes standard forretningsvilkår, retningslinjer for ordreutførelse, dokumenter om kundeklassifisering samt dokumenter om risiko som er tilgjengelig på følgende hjemmesider: Pareto Securities AS på www.paretosec.com og, SpareBank 1 Markets www.sb1markets.no.

Restriksjoner på salg og overdragelse: Egenkapitalbevisene kan kun tegnes av investorer som er hjemmehørende i Norge og eksisterende egenkapitalbeviseiere utenfor Norge i den grad slik tegning, etter Bankens vurdering, lovlig kan mottas uten at Banken må utarbeide et prospekt, gjennomføre registreringer eller andre handlinger for å tillate slik tegning. Mulighet til deltakelse i den Etterfølgende Emisjonen av personer som har registrert adresse utenfor Norge, eller som er bosatt i, eller borgere av, land utenfor Norge, kan påvirkes av lover i den aktuelle jurisdiksjon. Disse personene bør rådføre seg med sine profesjonelle rådgivere om hvorvidt det kreves et statlig eller annet samtykke, eller om det er andre formaliteter som må hensyntas og oppfylles for at de skal kunne tegne Egenkapitalbevis. Det er den aktuelle person utenfor Norge som ønsker å tegne Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonen som har det fulle ansvar for å tilsikre at han/hun selv fullt ut overholder lover i enhver relevant jurisdiksjon i forbindelse med dette, herunder å skaffe et statlig eller annet samtykke som kan være nødvendig, overholde andre nødvendige formaliteter og betaling av eventuelle avgifter, skatter eller andre utgifter som påløper i slike territorier. Tegningsrettene og Egenkapitalbevisene har ikke blitt registrert og vil ikke bli registrert i henhold til United States Securities Act av 1933 med endringer ("US Securities Act") eller under verdipapirlovgivning i noen stat eller annen jurisdiksjon i USA, og kan ikke tilbys, selges, tas opp, utøves, leveres eller overføres, direkte eller indirekte, i USA bortsett fra i henhold til gjeldende unntak fra gjeldende verdipapirlovgivning. Egenkapitalbevisene har ikke vært og vil ikke bli registrert i henhold til gjeldende verdipapirlovgivning i Australia, Canada, Hong Kong, Sør-Afrika eller Japan, eller i noen annen jurisdiksjon hvor slik registrering kan være nødvendig, og kan ikke tilbys, selges, videreselges eller leveres, direkte eller indirekte, i eller inn i Australia, Canada, Hong Kong, Sør-Afrika eller Japan, eller i noen annen jurisdiksjon hvor et slikt tilbud, salg, videresalg eller levering vil være ulovlig, bortsett fra i henhold til gjeldende unntak fra gjeldende verdipapirlovgivning. Denne tegningsblanketten utgjør ikke et tilbud om å selge eller en oppfordring til å gi tilbud om å kjøpe Egenkapitalbevis i en jurisdiksjon hvor et slikt tilbud eller anmodning er ulovlig. Prospektet vil ikke bli distribuert i USA, Australia, Canada, Hong Kong, Sør-Afrika eller Japan, eller i noen annen jurisdiksjon hvor slik distribusjon vil være ulovlig. Egenkapitalbevisene som tilbys kan ikke overføres, selges eller leveres i USA, Australia, Canada, Hong Kong, Sør-Afrika eller Japan, eller i noen annen jurisdiksjon hvor en slik overføring, salg eller levering vil være ulovlig. Utøvelse av Allokeringsretter og tegning av Egenkapitalbevis i strid med ovennevnte restriksjoner kan anses å være ugyldig.

Kun utførelse: Tilretteleggerne vil kun behandle tegningsblanketten som en instruksjon om å gjennomføre tegningen. Tilretteleggerne vurderer ikke om det bør investeres i Egenkapitalbevisene eller foreta vurderinger på tegnernes vegne. Tegneren vil følgelig ikke dra fordeler av den beskyttelse som gis i de relevante regler som fremgår av den norske verdipapirhandelloven.

Informasjonsutveksling: Tegneren erkjenner at det på bakgrunn av blant annet norsk verdipapirhandellov, norsk lov om finansforetak og relevant utenlandsk lovgivning som gjelder for Tilretteleggerne, foreligger taushetsplikt mellom Tilretteleggernes ulike enheter samt mellom Tilretteleggerne og andre konsernselskaper/avdelinger. Dette kan innebære at andre ansatte i Tilretteleggerne eller andre konsernselskaper/avdelinger kan ha informasjon som kan være relevant for tegner og vurderingen av egenkapitalbevisene, men som Tilretteleggerne ikke vil ha tilgang til i egenskap av å være Tilretteleggere for den Etterfølgende Emisjonen.

Informasjonssperrer: Tilretteleggerne er verdipapirforetak som tilbyr et bredt spekter av investeringstjenester. For å sikre at oppdrag som gjennomføres i Tilretteleggernes corporate finance-avdelinger holdes konfidensielle, er Tilretteleggernes øvrige virksomhet, herunder analyse og aksjemegling, adskilt fra Tilretteleggernes corporate finance-avdelinger ved informasjonssperrer. Tegneren erkjenner at Tilretteleggernes analyse- og aksjemeglingsvirksomhet kan opptre i strid med tegners interesser med hensyn til transaksjoner av verdipapirer, inkludert de nye Egenkapitalbevisene, som en konsekvens av slike informasjonssperrer.

Obligatoriske anti-hvitvaskingsprosedyrer: Den Etterfølgende Emisjonen er underlagt den norske hvitvaskingsloven av 1. juni 2018 nr. 23 og forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering av 14. september 2018 nr. 1324 ("**hvitvaskingsforskriften**", samlet benevnt "**Hvitvaskingslovgivningen**"). Tegnere som ikke er registrert som eksisterende kunder hos Tilretteleggerne må bekrefte sin identitet i samsvar med kravene i Hvitvaskingslovgivningen, med mindre et unntak kommer til anvendelse. Tegnere som i Tegningsblanketten har angitt en eksisterende norsk bankkonto og en eksisterende VPS-konto, er unntatt fra kravet dersom samlet tegningsbeløp er lavere enn NOK 100 000, med mindre vedkommende Tilrettelegger krever at identiteten bekreftes. Slik legitimering må være foretatt innen utløpet av Tegningsperioden. Tegnere som ikke har fullført den påkrevde identitetsbekreftelsen før utløpet av Tegningsperioden, vil ikke bli tildelt Egenkapitalbevis i den Etterfølgende Emisjonene. Videre må hver av tegnerne for å delta i den Etterfølgende Emisjonen ha en VPS-konto. VPS-kontonummer må oppgis på tegningsblanketten. VPS-konto kan opprettes hos autoriserte VPS-kontoførere, som kan være norske banker, autoriserte verdipapirforetak i Norge og norske filialer av kredittinstitusjoner etablert innenfor EØS. Etablering av en VPS-konto krever bekreftelse av identitet til VPS-kontofører i samsvar med Hvitvaskingslovgivningen. Utenlandske investorer kan imidlertid bruke nominee-konto registrert i en forvalters navn. Forvalteren må være godkjent av Finanstilsynet i Norge.

Personvern: Ved å signere på Tegningsblanketten bekrefter undertegnede å ha mottatt informasjon om behandling av personopplysninger og at undertegnede er innforstått med at Tilretteleggerne vil behandle dine personopplysninger for å administrere og gjennomføre den Etterfølgende Emisjonen, samt for å oppfylle lovpålagte krav. Det er et krav i verdipapirhandelloven og Hvitvaskingslovgivningen at Tilretteleggerne behandler og oppbevarer informasjon om kunder og handler, samt kontrollerer og dokumenterer aktivitetene til disse. Tegnerens personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, men dersom det er nødvendig for gjennomføringen av den Etterfølgende Emisjonen, kan personopplysninger bli delt mellom Tilretteleggerne, mellom selskaper i Tilretteleggernes grupper og/eller offentlige myndigheter. Personopplysningene vil bli oppbevart så lenge det er nødvendig for den Etterfølgende Emisjonen og vil deretter bli slettet med mindre det er et lovpålagt krav å beholde denne informasjonen. Tegnere som Tilretteleggerne mottar personopplysninger om, har flere rettigheter i henhold til lovverket. Dette omfatter blant annet retten til innsyn i egne personopplysninger og en rett til å be om at uriktige opplysninger blir rettet. I visse tilfeller har Tegnere rett til å kreve at behandlingen av personopplysningene begrenses eller at opplysningene slettes. Tegnere har også rett til å klage til en tilsynsmyndighet dersom de mener at Tilretteleggernes behandling av personopplysningene er i strid med lov. Utfyllende opplysninger om behandling av personopplysninger og dine rettigheter fremgår på http://www.sb1markets.no/vilkar-og-disclaimer eller http://paretosec.com/global-privacy-notice.php for nærmere informasjon rundt dette.

Vilkår for betaling ved automatisk overføring etter engangsfullmakt - verdipapirhandel: Betaling i form av automatisk overføring etter engangsfullmakt er en tjeneste bankene i Norge tilbyr i fellesskap. I forholdet mellom betaler og betalers bank gjelder følgende standard vilkår:

1. Tjenesten "Betaling ved automatisk betaling etter engangsfullmakt - verdipapirhandel" suppleres av kontoavtalen mellom betaler og betalers bank, særlig del kontoavtalen, Generelle vilkår for innskudd og betalingsoppdrag.
2. Kostnader knyttet til bruk av " Betaling ved automatisk betaling etter engangsfullmakt - verdipapirhandel" fremgår av bankens gjeldende prisliste, kontoinformasjon og/eller opplyses på annen egnet måte. Banken vil belaste den angitte konto for påløpte kostnader.
3. Engangsfullmakten signeres av betaler og leveres til betalingsmottaker. Betalingsmottaker vil levere instruksjonene til sin bank som igjen kan belaste betalers bankkonto.
4. Ved tilbakekall av engangsfullmakt skal betaler først melde fra til betalingsmottaker. I henhold til den norske finansavtaleloven skal betalers bank medvirke dersom betaleren tilbakekaller et betalingsoppdrag som ikke er gjennomført. Slikt tilbakekall kan betraktes som et brudd på avtalen mellom betaler og betalingsmottaker.
5. Betaler kan ikke godkjenne betalingen av et høyere beløp enn tilgjengelige midler på betalerens konto på tidspunktet for betalingen. Betalerens bank vil normalt gjennomføre dekningskontroll før kontoen blir belastet. Hvis kontoen er belastet med et beløp høyere enn tilgjengelige midler, skal forskjellen umiddelbart bli dekket av betaleren.
6. Betalers konto vil bli belastet på angitt dato for betaling. Hvis utbetalingstidspunktet ikke er angitt i engangsfullmakten, vil kontoen bli belastet så snart som mulig etter at betalingsmottaker har levert oppdraget til sin bank. Betaling vil likevel ikke skje etter at fullmakten er utløpt som angitt ovenfor. Betaling vil normalt være godskrevet mottakers konto mellom en og tre virkedager etter angitt dato for betaling/levering.
7. Dersom betalers konto blir urettmessig belastet på grunnlag av en engangsfullmakt, vil betalers rett til tilbakeføring av belastet beløp bli regulert av kontoavtalen og den norske finansavtaleloven.

Forfalte og manglende betalinger: Forfalte og for sene betalinger vil bli belastet med rente i henhold til den til enhver tid gjeldende sats under den norske lov om renter ved forsinket betaling nr. 100 av 17. desember 1976, for tiden 8,75 % per år. Hvis en tegner unnlater å overholde vilkårene for betaling eller betaling ikke skjer ved forfall, vil tegneren være ansvarlig for betaling for de Egenkapitalbevisene tildelt tegneren og de Egenkapitalbevisene tildelt slik tegner vil ikke bli levert til tegneren. I et slikt tilfelle vil Banken og Tilretteleggerne forbeholde seg retten til, når som helst og for tegnerens risiko og kostnad, re-allokere, avbryte eller redusere tegningen og tildelingen av de tildelte Egenkapitalbevisene, eller, hvis betaling ikke er mottatt den tredje dagen etter Betalingsdagen, uten ytterligere varsel, selge, overta eierskapet til eller på annen måte disponere over tildelte egenkapitalbevis i samsvar med gjeldende lovgivning. Hvis egenkapitalbevisene selges på vegne av tegneren, vil slikt salg skje for tegnerens regning og risiko og tegneren vil være ansvarlig for ethvert tap, kostnad, avgifter og utgifter påført eller pådratt av Banken og/eller Tilretteleggerne som følge av, eller i forbindelse med, slik omsetning (og tegneren vil ikke være berettiget til noe overskudd derfra). Banken og/eller Tilretteleggerne kan inndrive betaling for ethvert utestående beløp i samsvar med gjeldende lov.

SpareBank 1 Østlandet
Strandgata 15
2317 Hamar
Norge
T: 02999
www.sb1ostlandet.no

Tilretteleggere

Pareto Securities AS
P.O. 1411 Vika
N-0115 Oslo
Norge
T: +47 22 87 87 00
Faks: + 47 22 87 87 15
www.paretosec.com

SpareBank 1 Markets AS
P.O. Postboks 1398 Vika
N-0114 Oslo
Norge
T: +47 24 14 74 00
Faks: + 47 24 14 74 01
www.sb1markets.no

Juridisk rådgiver

Advokatfirmaet Selmer AS
Tjuvholmen allé 1
P.O. Postboks 1324 Vika
N-0112 Oslo, Norge
T: +47 23 11 65 00
www.selmer.no